

COVID-19-ის გავლენა
ლგბტ(ქ)ი თემზე

IMPACT ASSESSMENT
OF COVID PANDEMIC
ON LGBT(Q)I COMMUNITY

COVID-19-ის გავლენა ლგბტ(ქ)თა თემზე

ეკატერინე აღღომელაშვილი

ნაგალია მჭედლიშვილი

თამარ ლაფერაძე

ქეთევან ხუციშვილი

ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG)

2022

COVID_19-ის გავლენა ლგბტ(ქ)ი თემზე

ეკატერინე აღდგომელაშვილი

Impact of COVID-19 Pandemic on LGBT(Q)I Community in Georgia

(short version)

Ekaterine Aghdgomelashvili

თვისებრივი კვლევა:

ნატალია მჭედლიშვილი

თამარ ლაფერაძე

ქეთევან ხუციშვილი

Qualitative study:

Natalia Mchedlishvili

Tamar Laperadze

Ketevan Khutsishvili

ISBN: 978-9941-8-4342-6

© ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი (WISG), 2022

E-mail: info@wisg.org

Tel.: (032) 224 01 03

www.wisg.org

თარგმანი/Translation:

მარიამ პაიჭაძე, გიგლა გონაშვილი / Mariam Paichadze, Gigla Gonashvili

ყდის დიზაინი / Cover design: მაგდა ცოცხალაშვილი / Magda Tsotskhalashvili

დაკაბადონება / Layout: თორნიკე ლორთქიფანიძე / Tornike Lortkipanidze

დაბეჭდილია / Printed: შპს „სეზანი“ / Cezanne Ltd

პუბლიკაციის სრულად ან ნაწილობრივ გამოყენება ან გადაბეჭდვა WISG-ის წერილობითი თანხმობის გარეშე დაუშვებელია. გამონაკლისს წარმოადგენს მოკლე ციტატების გამოყენება სტატიებში წყაროს მითითებით.

No part of this publication may be used or reproduced in any manner whatsoever without written permission from WISG except in the case of brief quotations embodied in critical articles and reviews.

სარჩევი

1. შესავალი	9
2. ძირითადი შედეგების მოკლე შეჯამება	13
3. კონტექსტი/სიტუაციის მიმოხილვა.....	27
3.1 ლგბტ(ქ)ი თემის ძირითადი გამოწვევები	27
3.2 კვლევის საჭიროება.....	36
3.3 კვლევის მიზნები და მეთოდოლოგია	38
4. რაოდენობრივი კვლევის შედეგები.....	43
4.1 კვლევის მონაწილეთა სოციო-დემოგრაფიული მახასიათებლები...	43
4.2 სოციო-ეკონომიკური სტატუსი და საცხოვრისი.....	48
4.3 გარემო და სოციალიზაცია.....	74
4.4 ძალადობისა და დისკრიმინაციის გამოცდილება	102
4.5 ჯანმრთელობა და ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობა....	149
5. ჩალრმავებული ინტერვიუები ექსპერტებთან	161
<i>თამარ ლაფერაძე</i>	
6. ჩალრმავებული ინტერვიუები ტრანსგენდერ სექს-მუშაკებთან	202
<i>ქეთევან ხუციშვილი</i>	
7. ფოკუს-ჯგუფის შედეგები	218
<i>ნატალია მჭედლიშვილი</i>	
8. ბიბლიოგრაფია	232
1. Introduction	241
2. Short summary of the main results.....	244
3. Context/Overview of the situation	255

1. შესავალი

ახალი კორონავირუსით (COVID-19) გამოწვეულმა პანდემიამ უპრეცედენტო კრიზისი შეუქმნა მთავრობებს, ჯანდაცვის სისტემებს და ფართო საზოგადოებას, გავლენა მოახდინა მილიონობით ადამიანის ჯანმრთელობაზე, სიცოცხლესა და საარსებო პირობებზე მთელ მსოფლიოში.

პანდემიის გავრცელების საწყის ეტაპზე, COVID-19-ის საწინააღმდეგო ვაქცინის არარსებობის პირობებში, საერთაშორისო ორგანიზაციებმა (WHO, CDC, ECDC) შეიმუშავეს რეკომენდაციები, რომლის მიხედვითაც, ფიზიკური დისტანცირება მიჩნეული იქნა, როგორც, ჯერ ბოლომდე შეუსწავლელი, ვირუსის შეკავებისა და მართვის ეფექტიანი საშუალება¹. წარმოდგენილი რეკომენდაციების გათვალისწინებით, ქვეყნებმა დაიწყეს ისეთი ღონისძიებების განხორციელება, როგორიცაა: სასწავლო დაწესებულებების დახურვა და დისტანციურ რეჟიმზე გადაყვანა, მასობრივი და საჯარო თავყრილობების აკრძალვა, ცალკეული ეკონომიკური საქმიანობების შეზღუდვა, ფიზიკური დისტანცირება და ქვეყნების დონეზე საგანგებო მდგომარეობის გამოცხადება, მათ შორის, მკაცრი კარანტინი და კომენდანტის საათი².

საერთაშორისო სავალუტო ფონდის შეფასებით, „დიდმა ლოკდაუნმა“ (Gopinath, 2020), სინქრონულად შეასუსტა ეკონომიკური აქტივობა მთელ მსოფლიოში, მკვეთრად შეამცირა შინამეურნეობათა მოხმარება, განსაკუთრებით დააზიანა მომსახურების სექტორი, დიდი დარტყმა მიაყენა შრომის ბაზარს და საერთაშორისო ვაჭრობას (IMF, 2020). შედეგად, მასობრივად დაიკარგა სამუშაო ადგილები და დაიშრიტა შინამეურნეობების რეგულარული შემოსავლის წყაროები, რამაც სიღარიბის დონის მკვეთრი ზრდის რეალური საფრთხე წარმოქმნა. საქართველოში პანდემიურმა კრიზისმა განსაკუთრებით დააზიანა მომსახურების სექტორი, მათ შორის, ტურისტული ინდუსტრია, რომელიც ქვეყნის ეკონომიკის 74 პროცენტს შეადგენს. მიუხედავად იმისა, რომ მთავრობის მიერ დაწესებული ანტი-

¹ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/advice-for-public>;
<https://www.cdc.gov/coronavirus/2019-ncov/prevent-getting-sick/social-distancing.html>;
https://www.ecdc.europa.eu/sites/default/files/documents/novel-coronavirus-guidelines-non-pharmaceutical-measures_0.pdf

² COVID-19-ის წინააღმდეგ საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ღონისძიებების ანგარიში.

პანდემიური შეზღუდვების ფონზე დაავადების გავრცელების მასშტაბი თავდაპირველად საკმაოდ მცირე იყო, ქვეყნის ეკონომიკას მაინც დიდი ზიანი მიაღება. გაიზარდა სიღარიბისა და უმუშევრობის მაჩვენებლები (კაკულია მ. და კაპანაძე ნ., 2020).

ეკონომიკის სფეროში წარმოქმნილი კრიზისის გავლენა არათანაბრად აისახა მოსახლეობის სხვადასხვა ჯგუფზე. იმ ადამიანების გარდა, ვინც მომსახურების სფეროში იყო დასაქმებული და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გამო დაკარგა სამსახური ან შეუმცირდა შემოსავალი, მძიმე მდგომარეობაში აღმოჩნდნენ ისინიც, ვინც არაფორმალურ სექტორში იყო ჩართული ან/და დაკავებული იყო პრეკარიზებული შრომით. შემოსავლის დაკარგვის გარდა, მათი დიდი ნაწილი ანტიკრიზისული გეგმით გათვალისწინებული სახელმწიფო დახმარების მიღმა აღმოჩნდა³.

ჯანმრთელობის სისტემისა და ეკონომიკური კრიზისის გარდა, პანდემიამ და მასთან დაკავშირებულმა ანტიკრიზისულმა ღონისძიებებმა, როგორცაა ფიზიკური დისტანცირების დაცვა, გადაადგილების შეზღუდვა და სხვ., მნიშვნელოვნად შეცვალა მოსახლეობის ყოველდღიური ყოფაც, რაც, თავის მხრივ, აისახა (თან არაპროპორციულად) მოსახლეობის კეთილდღეობის სხვადასხვა ასპექტზეც.

COVID-19 პანდემიისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების მოკლე თუ გრძელვადიანი გავლენა ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე კიდევ ერთი აქტუალური საკითხია დღესდღეობით. სხვადასხვა ფაქტორს თავისი წვლილი შეაქვს ფსიქიკური ჯანმრთელობის არასახარბიელო მდგომარეობაში. მათ შორისაა, დაინფიცირების შიში (Zhang et al., 2020; Makhashvili et al., 2020), თვითიზოლაცია, ყოველდღიური რიტმის დარღვევა და ფინანსური ნუხილები (Tull et al., 2020), ცხოვრებისა და მუშაობის რიტმის დარღვევა, მარტოობა და დისტრესი (Liu et al., 2020), და ფსიქიკური ჯანმრთელობის სერვისებზე ხელმისაწვდომობის პრობლემა (Liu et al., 2020). პანდემიამ და სოციალურმა იზოლაციამ გავლენა იქონია ისეთ სოციალურ პრობლემებზეც, როგორიც ოჯახში ძალადობაა. ექსპერტების მოსაზრებით, კრიზისების პერიოდში, მათ შორის, ეპიდემიის დროს, გამოიკვეთა ქალთა მიმართ ძალადობის ზრდის ტენდენცია (WHO, 2020; UN women 2020a). პანდემიით გამოწვეული შიში, სტრესი, გაუარესებული ეკონომიკური მდგომარეობა, შესაძლოა, მოძალადისთვის მაპროვოცირებელი ფაქტორი

3 <https://osgf.ge/rogor-unda-daekhmáros-mtavroba-umushevrad-darchenilebs-rekomendaciebi/>

გახდეს. კარანტინისა და თვითიზოლაციის რეჟიმში, მსხვერპლი უფრო მეტ დროს ატარებს ოჯახის მოძალადე წევრთან, რამაც შეიძლება გაართულოს მოძალადისგან თავის დაღწევა აუცილებლობის შემთხვევაში (მაგ., ვერ შეძლოს განმარტოვდეს, რომ დაუკავშირდეს სამართალდამცავებს ძალადობის შემთხვევაში) ⁴.

2020 წლის აპრილში გაერომ გამოაცხადა, რომ „COVID-19-ით გამოწვეულმა კრიზისმა გაამძაფრა საზოგადოების ყველაზე ნაკლებად დაცული ფენების მონყვლაობა. ამას წინა პლანზე გამოაქვს ღრმა ეკონომიკური და სოციალური უთანასწორობა და ჯანმრთელობისა და სოციალური დაცვის სისტემების არაადეკვატურობა, რაც, საზოგადოებრივი ჯანდაცვის რეაგირების ფარგლებში, გადაუდებელ ყურადღებას მოითხოვს“⁵.

ვირუსთან ბრძოლისა და ვირუსის გავრცელების შესაკავებლად, ქვეყნების მიერ გატარებული პოლიტიკის სწრაფმა შეფასებამ აჩვენა, რომ ცალკეული მარგინალური ჯგუფები, მათ შორის, უსახლკაროები, არალეგალი მიგრანტები, სექსმუშეები, ნარკოტიკების მომხმარებლები, ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი და ინტერსექსი (LGBTI) ადამიანები – COVID-19 პანდემიისგან ყველაზე მეტად დაზარალებულთა შორის აღმოჩნდნენ [NLO, 2020a]. ამ ურთიერთდაკავშირებული ჯგუფების ისედაც მაღალ რისკებს დაქვემდებარებული ჯანმრთელობა და ცხოვრების უკიდურესად არასაიმედო პირობები განაპირობებს COVID-19-ით დაავადების, გავრცელების და გარდაცვალების მაღალ რისკს (Philips II et al., 2020). გარდა ამისა, ჰომო/ბი/ტრანსფობიური გარემო და დამოკიდებულებები ბევრ ქვეყანაში სერიოზული დაბრკოლებაა ამ ჯგუფის წევრთათვის ჯანდაცვისა და დამხმარე სერვისების ხელმისაწვდომობის კუთხით. მაღალი რისკის მიუხედავად, ეს ჯგუფები მეტწილად არ არიან გათვალისწინებული მთავრობის მიერ შემუშავებულ, ჯანმრთელობის, სოციალური და ეკონომიკური მიმართულებით პანდემიის საპასუხო ღონისძიებებში⁶.

ლგბტქი საკითხებზე მომუშავე საერთაშორისო ორგანიზაციის წინასწარი შეფასებით ლგბტქი ჯგუფთან მიმართებაში COVID-19-სა და

4 საქართველოში ჩატარებული სიტუაციის სწრაფი შეფასების კვლევები და შსს-ს სტატისტიკა ჯერჯერობით არ ადასტურებს ამ ვარაუდს.

5 United Nations. COVID-19 and human rights. We are all in this together. 2020 Available at: <https://unsdg.un.org/resources/covid-19-and-human-rights-we-are-all-together>

6 Nobody Left Outside (NLO) initiative statement on COVID-19: EU and national government COVID-19 responses must reach everyone – including marginalised people. <https://nobodyleftoutside.eu/wp-content/uploads/NLO-statement-on-COVID-19.pdf>

ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენის შესაფასებლად, მნიშვნელოვანია ყურადღების გამახვილება ისეთ ასპექტებზე, როგორიცაა ჯგუფის წევრთა სოციო-ეკონომიკური მდგომარეობა; ჯანმრთელობა და ხელმისაწვდომობა ჯანმრთელობის სერვისებზე; სოციალური დისტანცირებისა და იზოლაციის გავლენა ჯგუფზე, და ძალადობისა და დისკრიმინაციის გამოცდილების დინამიკა ჯგუფში (ILGA, 2020a).

წინამდებარე კვლევა გამოყენებითი ხასიათისაა და მიზნად ისახავს შეაფასოს COVID-19-ისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებზე, სოციო-ეკონომიკური, ფსიქიკური ჯანმრთელობისა და ძალადობის გამოცდილების ასპექტების გათვალისწინებით.

კვლევის შედეგები და პრაქტიკული რეკომენდაციები შეიძლება გამოყენებული იქნეს ქვეყანაში COVID-19-ის ნეგატიური გავლენის შესამცირებლად და ლგბტ(ქ)ი ადამიანთა მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად.

კვლევის შედეგები საინტერესო იქნება ადგილობრივი და საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის, რომლებიც მუშაობენ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფებთან და ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე (ასევე, მომიჯნავე საკითხებზე, როგორიცაა, მაგ., ჯანდაცვაზე ხელმისაწვდომობა, ოჯახში ძალადობა, ადამიანის უფლებები, ძალადობა სოფის ნიშნით და სხვ).

2. ძირითადი შედეგების მოკლე შეჯამება

პანდემიასთან ბრძოლის დროებითი ღონისძიებების გავლენა ლგბტქაი თემის წევრების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე და შემოსავლის წყაროების დივერსიფიკაცაზე

პანდემიამ და მასთან ბრძოლის დროებითმა ღონისძიებებმა ნეგატიური გავლენა მოახდინა თემის წევრთა სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე. იმის მიუხედავად, პანდემიამდე ცალკე ცხოვრობდნენ თუ მშობლების ოჯახთან ერთად, COVID_19-ის პანდემიის პერიოდში, თითქმის ყველას მოუწია საყოფაცხოვრებო პირობების შეცვლა, იქნება ეს სიდუხჭირის გამო მშობლებთან დაბრუნება, ან უფრო იაფიანი საცხოვრებლის მოძებნა, თუ პირიქით – ქამინგაუთთან დაკავშირებული პრობლემების გამო მშობლების სახლიდან ცალკე გადასვლა. თავშესაფრის საკითხი, რომელიც, ველზე მომუშავე ექსპერტების აზრით, ლგბტ(ქ) თემისთვის ერთ-ერთი ბაზისურ საჭიროებას წარმოადგენს, განსაკუთრებით გამოიკვეთა პანდემიის დროს, მაშინ, როდესაც ოჯახებისგან გარიყულმა და ანაზღაურების გარეშე დარჩენილმა თემმა ვერც სახლში დაბრუნება შეძლო და ვერც ბინის ქირის გადახდა. კვლევის რაოდენობრივი კომპონენტის თანახმად, პანდემიის დროს, 211 რესპონდენტიდან ყოველ მეათეს შეექმნა საცხოვრისის პრობლემა (12.8%), ყოველ მესამე რესპონდენტს კი (34.6%) ბინის ქირის გადახდა გაუჭირდა.

კრიზისულ პერიოდში, თემის იმ წევრების საცხოვრისით უზრუნველყოფის ხარჯები, ვინც გარეთ დარჩენის რისკის ქვეშ აღმოჩნდა, სათემო ორგანიზაციების მიერ გაწეული ჰუმანიტარული დახმარების თითქმის ნახევარი შეადგინა. საცხოვრებლით უზრუნველყოფის სერვისები და პროგრამები ნომერ პირველი გამოწვევა აღმოჩნდა ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის, რომლებიც განიცდიან მკაცრ და უკომპრომისო გარიყვას ოჯახებისგან. სექს-სამუშაოში ჩართულ ტრანსგენდერ ქალებთან ჩაღრმავებული ინტერვიუების შედეგების მიხედვით, რომ არა ბინის ქირის სუბსიდია, მათი უმეტესობა ქუჩაში აღმოჩნდებოდა.

ჯგუფის წევრთა თვითშეფასების მიხედვით, კარანტინის პერიოდში სამჯერ გაიზარდა იმ რესპონდენტთა წილი, რომელიც საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას აფასებდა, როგორც ძალიან ცუდს (17.1%-დან 50.7%-მდე). ამდენჯერვე შემცირდა მათი რიცხვი, ვინც პასუხად კარგი

ან ძალიან კარგი მონიშნა პანდემიამდე (20.4%-დან 7.6%-მდე). მათი რიცხვი კი, ვინც მდგომარეობას ახასიათებდა, როგორც საშუალოს, 41.7%-დან 15.2%-მდე შემცირდა. მევეთრად გაიზარდა უთანასწორობა ჯგუფის შიგნითაც. კარანტინის შემდეგ, მდგომარეობა მცირედით გაუმჯობესდა, თუმცა, ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასების მიხედვით, ჯგუფის წევრებს შორის გაზრდილი სხვაობის ტენდენცია უცვლელი დარჩა.

პანდემიის გავლენა არათანაბრად აისახა თბილისი/რეგიონის ქრთმშიც. პანდემიამდე მდგომარეობასთან შედარებით, თბილისში მაცხოვრებელი რესპონდენტების ეკონომიკური მდგომარეობა უფრო მეტად გაუმჯობესდა, ვიდრე რეგიონებში.

პანდემია და პანდემიასთან ბრძოლის დროებითი ღონისძიებები და შეზღუდვები, განსაკუთრებით მძიმედ აისახა კომერციულ სექს-სამუშაოში ჩართულ რესპონდენტებზე, რომელთათვისაც სექს-სამუშაო შემოსავლის ერთადერთ წყაროს წარმოადგენს. მათი უმეტესობა არათუ საცხოვრებლის გარეშე დარჩენის, არამედ შიმშილის საფრთხის წინაშეც კი დადგა. რაოდენობრივ კვლევაში მონაწილე 23 რესპონდენტიდან, 7 საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას პანდემიამდე ახასიათებდა როგორც კარგს ან ძალიან კარგს, 8 როგორც საშუალოს, ამდენივე რესპონდენტი კი უთითებდა, რომ მძიმე ან ძალიან მძიმე ეკონომიკურ პირობებში უწევდა ცხოვრება. კარანტინის დროს, მონაწილეთა ეკონომიკური მდგომარეობა დრამატულად შეიცვალა – 23-დან 17-მა მონიშნა პასუხი „ძალიან მძიმე“, ოთხმა „მძიმე“, ორმა კი „საშუალო“. კარანტინის შემდეგ, პასუხების განაწილება იგივე დარჩა, მხოლოდ ერთმა მონაწილემ მიუთითა მდგომარეობის შეცვლაზე და „ძალიან მძიმეს“ ნაცვლად, პასუხი „მძიმე“ შემოხაზა.

რაოდენობრივი კვლევის მონაცემების შედარება დასაქმების ადგილის მიხედვით, აჩვენებს, რომ პანდემიამდე დასაქმების ადგილად რესპონდენტები ყველაზე ხშირად ასახელებდნენ ბიზნესის იმ სექტორს, რომელზედაც შეზღუდვები ყველაზე მძიმედ აისახა – კვების/გართობის ობიექტებს (რესტორანი, კლუბი, კაფე), რამაც, თავის მხრივ, ჯგუფის წევრთა ეკონომიკურ მდგომარეობაზე მნიშვნელოვანი ნეგატიური გავლენა მოახდინა. მათ შორის, ვისაც ანაზღაურებადი სამუშაო ჰქონდა, ყველაზე მეტად მოწყვლადები აღმოჩნდნენ ის რესპონდენტები, ვინც კონტრაქტის გარეშე, სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე, იყო დასაქმებული.

იმ რესპონდენტების 68.1% (N=113), ვინც პანდემიასთან ბრძოლის მიზნით გატარებული ღონისძიებების გამო სამსახური დაკარგა ან დამქირავე-

ბელმა დროებით ვეღარ შეძლო ხელფასის გადახდა, ამბობს, რომ დამსაქმებელმა არ უშუამდგომლა სახელმწიფოსთან კომპენსაციის/დახმარების ასაღებად. მთლიანობაში, დახმარების მიღება მხოლოდ მესამედმა შეძლო – 31.9% (N36). (აქედან სამმა რესპონდენტმა ერთჯერადი დახმარება მიიღო). დამსაქმებელთა გულგრილი დამოკიდებულების გარდა, რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილის დარჩენა სახელმწიფო დახმარების პროგრამების მიღმა იმანაც განაპირობა, რომ მათი უმრავლესობა არაოფიციალურად/სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე იყო დასაქმებული.

კვლევის მონაწილეთა ყოველთვიური შემოსავლების მედიანური მაჩვენებელი (900 ლარი), კარანტინის დროს სამჯერ შემცირდა (300 ლარი), ამჟამად კი, რესპონდენტთა საშუალო ყოველთვიური შემოსავლების მედიანა პანდემიამდე არსებულ მაჩვენებელზე 45%-ით ნაკლებია და 500 ლარს შეადგენს.

პანდემიამ გავლენა მოახდინა შემოსავლების წყაროების დივერსიფიკაციაზეც. პანდემიამდე შემოსავლების წყაროების 58% მოდიოდა დაქირავებულ შრომაზე, თვითდასაქმებასა და ქონების გაქირავებით/ანაბრების მეშვეობით მიღებულ სარგებელზე (კომერციული სექს-სამუშაოს ჩათვლით), 33%-ს შეადგენდა დახმარებები ოჯახის წევრების, პარტნიორების ან მეგობრებისგან, ხოლო დარჩენილი 9% გადანაწილებული იყო სახელმწიფო დახმარებაზე, პენსიებსა და სხვა წყაროებზე. კარანტინის დროს, სიტუაცია მკვეთრად შეიცვალა: კვლევის მონაწილეთა მხოლოდ 31.7%-მა დაასახელა დაქირავებით შრომა და თვითდასაქმება როგორც შემოსავლის წყარო, ოჯახის წევრების, ინტიმური პარტნიორისა თუ მეგობრების მიერ განეული ფინანსური დახმარების წილი მთლიან შემოსავლებში კი 33%-იდან 56.3%-მდე გაიზარდა. სახელმწიფოს მიერ დაწესებული შეზღუდვების გამო, დაზარალებული მოქალაქეების დახმარების ხარჯზე, 1%-დან 6.2%-მდე გაიზარდა სახელმწიფო დახმარებების წილიც. კარანტინის შემდგომ პერიოდში, რესპონდენტთა ნაწილმა შეძლო მუშაობის გაგრძელება, თუმცა, მათ უმეტესობას ისევ სჭირდება მატერიალური დახმარება (შემოსავლის წყაროებში მთლიანად ოჯახის წევრების/მეგობრების დახმარებასა (46.6%) და ანაზღაურებადი შრომიდან და ქონების გაქირავებიდან მიღებულ შემოსავლებს (47.2%) თითქმის ერთნაირი წილი აქვთ).

პანდემიისა და მასთან გრძელვადიანი ლაგების თვით წვერთა გამოცდილებაზე ოჯახის წევრებისა და ინტერვიუ პარტნიორის მხრიდან ქალაქობის თვალსაზრისით

ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობა მნიშვნელოვან გამოწვევად რჩება ლეგტიმური თემის წევრთათვის. ხუთიდან თითქმის სამი რესპონდენტი (59%, N=120), ბოლო ორი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც გამხდარა რაიმე ფორმის ძალადობის მსხვერპლი ოჯახის წევრთა მხრიდან. ბოლო 2 წლის განმავლობაში გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი, ერთხელ მაინც გამხდარა ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი (53.6%, N=113). რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის გამოწვევას წარმოადგენს ოჯახის წევრთა მხრიდან მათი სოციალური კონტაქტების კონტროლის მცდელობაც (45%, N=95). თითქმის ყოველი მეხუთე (21.3%, N=45), ბოლო ერთი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც გამხდარა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი. დაახლოებით ამდენივე რესპონდენტმა მიუთითა, რომ ოჯახის წევრები (19.9%, N=42) აიძულებენ ქორწინებას „გამოსწორების მიზნით“, 38 რესპონდენტს (18%) კი – ექიმთან/ფსიქოლოგთან ვიზიტს „განკურნების“ მიზნით.

ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა ანალიზი გენდერული კონფორმულობის ჭრილში აჩვენებს, რომ კვლევის სისგენდერი მონაწილეები უფრო ნაკლებად ხდებიან ოჯახის წევრთა მხრიდან ფსიქოლოგიური და ეკონომიკური ძალადობის მსხვერპლი, ვიდრე გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტები. ან ისინი, ვინც საკუთარ თავს აღწერს როგორც „გენდერულად ნეიტრალურს“.

ექსპერტთა წინასწარი მოლოდინების საწინააღმდეგოდ, ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების რაოდენობის შედარება პანდემიის დაწყებამდე და პანდემიიდან მოყოლებული, აჩვენებს, რომ, მთლიანობაში, იმ რესპონდენტთა რაოდენობამ, ვინც ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობას განიცდიდა, არათუ არ მოიმატა, არამედ იკლო კიდევ. ამგვარ დინამიკას, ძირითადად, ლბქ და გბქ ჯგუფის წევრთა გამოცდილება განაპირობებს. რაც შეეხება კვლევაში მონაწილე ტრანს ადამიანებს, ძალადობრივი გამოცდილების მქონე რესპონდენტების მდგომარეობა პანდემიის შემდეგაც არ შეცვლილა და ყველა მათგანი ისევ ისე განიცდის, ოჯახის წევრთა მხრიდან, ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ თუ სხვა სახის ძალადობას, როგორც მანამდე.

გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი (55%, N=116) ამბობს, რომ პანდემიას გაუვლენა არ მოუხდენია ურთიერთობაზე ოჯახის წევრებთან, 27% (N=43) აღ-

ნიშნავს, რომ ურთიერთობა ნაწილობრივ (N=43, 20.4%) ან მკვეთრად (N=14, 6.6%) გაუარესდა. მონაწილეთა მხოლოდ 18% მიიჩნევს, რომ სიტუაცია ნაწილობრივ (N=35, 16.6%) ან მკვეთრად გაუმჯობესდა (N=3, 1.4%).

პანდემიის გავლენას ოჯახის წევრებთან ურთიერთობებზე საშუალო-სთან მიახლოებული ქულებით ძირითადად ის რესპონდენტები აფასებენ, ვინც არც პანდემიამდე და არც პანდემიის შემდეგ არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი ოჯახის წევრთა მხრიდან. ყველაზე ოპტიმისტურად განწყობილები, ვინც ურთიერთობის უკეთესობისკენ შეცვლაზე საუბრობენ, ისინი არიან, ვისაც ბოლო ორი წლის მანძილზე არ გამოუცდია ფსიქოლოგიური ზეწოლა ოჯახის წევრების მხრიდან.

კოვიდ პანდემიამ და მასთან დაკავშირებულმა ანტიკრიზისულმა ღონისძიებებმა, მთლიანობაში, ნეგატიური გავლენა იქონია ინტიმურ პარტნიორებს შორის ურთიერთობის ხარისხზე. 177 რესპონდენტიდან⁷, უმეტესობა (44%, N=78) ამბობს, რომ პანდემიასა და ანტიკრიზისულ ღონისძიებებს არ მოუხდენია გავლენა პარტნიორებს შორის ურთიერთობაზე, 68 რესპონდენტი (38.4%) ამბობს რომ ურთიერთობა მკვეთრად ან შესამჩნევად გაუარესდა. დადებითი შეფასების ველში მხოლოდ პასუხების 8.4% მოხვდა. ექვსს გაუჭირდა შეეფასებინა კოვიდ პანდემიის გავლენა ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე. ურთიერთობის ხარისხის ცვლილება კავშირშია ძალადობის გამოცდილებასთან. მათ შორის, ვისაც ბოლო ორი წლის მანძილზე ჰყოლია/ჰყავს ინტიმური პარტნიორი, 22.4% (N=45) არც თავად გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი პარტნიორისგან და არც თავად უძალადია მასზე. თითქმის მესამედი (N=63, 31.3%) ერთხელ მაინც გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი, რესპონდენტთა დანარჩენი ნაწილი (N=92, 45.8%) კი იმყოფება ურთიერთობაში, რომელსაც ორმხრივი ძალადობა ახასიათებს.

პარტნიორთან ურთიერთობის ხარისხზე დადებითი შეფასების ველში ძირითადად ის რესპონდენტები მოხვდნენ, ვისაც პარტნიორი ჰყავს, მაგრამ არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი, ურთიერთობა ყველაზე მეტად კი იმ ჯგუფში გაუარესდა, სადაც ორივე მხარეა ჩართული ძალადობრივ ურთიერთობებში. შეიძლება ითქვას, რომ პარტნიორთან ურთიერთობებზე ზეგავლენის თვალსაზრისით, პანდემიამ ერთგვარად გაამკვეთრა არსებული სურათი – იმ რესპონდენტთა ურთიერთობა, ვინც უკონფლიქტო,

7 იმ 10 რესპონდენტის გარდა, ვისაც არ ჰყოლია პარტნიორი ბოლო 2 წლის მანძილზე, დამატებით 24-მა მიუთითა, რომ პანდემიის შემდეგ არ ჰყოლია პარტნიორი.

პარმონიულ ურთიერთობებში იყო პარტნიორთან, გაუმჯობესდა, ხოლო ისინი, ვინც ძალადობრივ ურთიერთობებში იყო, პანდემიასთან დაკავშირებულმა შეზღუდვებმა კიდევ უფრო დაამძიმა.

პანდემიისა და პანდემიასთან გრძელის დროებითი ღონისძიებების გავლენა ლგბტ(ქ) თემის წევრთა სოციალურ ურთიერთობებსა და ფსიქიკური ჯანმრთე- ლობის მდგომარეობაზე

საქართველოში არსებული ჰომოფობიური განწყობებისა და შიდა სო-
ციალურ ქსელებთან ჯგუფის გახსნილობის დაბალი მაჩვენებლის გათ-
ვალისწინებით განსაკუთრებული დატვირთვა ეძლევა თემის წევრებთან
ურთიერთობასა და სოციალიზაციის უსაფრთხო სივრცეების არსებობას.
იმის მიუხედავად, თუ ვინ რამდენად ხშირად სარგებლობდა საჯარო თავ-
შეყრის საშუალებებით⁸, მონაწილეთა უმეტესობა ამბობს, რომ მათ ემო-
ციურ მდგომარეობაზე სოციალიზაციის სივრცეებზე ხელმისაწვდომობის
არქონამ უარყოფითად იმოქმედა.

პანდემიის გავრცელებასთან დაკავშირებულმა ღონისძიებებმა მნიშვნე-
ლოვნად შეამცირა თემის სოციალიზაციის ისედაც მწირი შესაძლებლო-
ბები. იმის გათვალისწინებით, რომ კარანტინის მოხსნის შემდეგ, აკრძალ-
ვების ხელახალ ტალღამდე, რომელიც ოქტომბრის ბოლოდან დაიწყო, იმ
რესპონდენტების ხვედრითი წილი, ვინც პანდემიის გამოცხადების შე-
მდეგ, 2020 წლის ნოემბრის ჩათვლით, არცერთხელ აღარ მისულა კლუბ-
ში, 18.5%-დან 54.5%-მდე გაიზარდა. რესპონდენტების თითქმის 70% პა-
ნდემიის დაწყების შემდეგ, მარტის თვიდან მოყოლებული არ დასწრებია
არცერთ სათემო შეხვედრას ან სოციალურ ღონისძიებას. 18.1%-ით შე-
მცირდა სახლში ვიზიტების რიცხვიც⁹.

8 როგორც ფოკუს-ჯგუფის შედეგები, ისე რაოდენობრივი კვლევის მონაცემები აჩვენებს, რომ
ლბქ და გბქ ჯგუფის წევრებს სოციალიზაციის განსხვავებული სტრატეგიები აქვთ.

9 არსებული მდგომარეობის გათვალისწინებით, იმ რესპონდენტებისთვის, ვისი ორიენტაციის/იდენტობის
შესახებაც არ იციან ოჯახის წევრებმა (რესპონდენტთა 30.5%, N=63), ამგვარი პერსონალური სივრცის
არარსებობა კარანტინისა და სოციალური იზოლაციის პირობებში, დამატებით ზღუდავს თემის
სხვა წევრებთან ონლაინ კონტაქტის ან ჯგუფურ შეხვედრებში მონაწილეობის შესაძლებლობებსაც.
შესაბამისად, პანდემიასთან დაკავშირებული აკრძალვებისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების პერიოდში,
საცხოვრისის პირობების ამ ასპექტმა, რომელიც პერსონალური სივრცის/ფიზიკური განმარტოების
საშუალებას უკავშირდება, განსაკუთრებული დატვირთვა მიიღო. რესპონდენტთა თითქმის მესამედს
(31.3%) არ აქვს ფიზიკური განმარტოების საშუალება/პერსონალური სივრცე. კარანტინის პერიოდში,
ასეთი რესპონდენტების პროცენტული თანაფარდობა კიდევ უფრო გაიზარდა და 43.6%-ს მიაღწია.

რაოდენობრივი კვლევის მონაცემების მიხედვით, რესპონდენტთა ფსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ისევე როგორც ცხოვრებით კმაყოფილება, მნიშვნელოვნად გაუარესდა პანდემიიდან მოყოლებული. პანდემიამდე იმ გამოკითხულთა წილი, ვინც ნეგატიურად აფასებდა საკუთარ ფიზიკურ მდგომარეობას, მხოლოდ 7.1% იყო. პანდემიის დაწყებიდან ასეთი რესპონდენტების წილი თითქმის 2,5-ჯერ გაიზარდა და 17.1% გახდა. იგივე სიტუაციაა ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან მიმართებაშიც: პანდემიის დაწყებიდან თითქმის სამჯერ გაიზარდა იმ რესპონდენტთა წილი, ვინც საკუთარ ფსიქიკურ მდგომარეობას ნეგატიურად აფასებს (შესაბამისად, პანდემიამდე 13.7% და 35.1%). კიდევ უფრო დრამატულად გაიზარდა იმ რესპონდენტთა წილი, ვისი ცხოვრებით კმაყოფილების ინდექსიც უარყოფით ველში იყო, 18%-იდან 46%-მდე.

ოჯახის წევრებთან ურთიერთობის ხარისხი კავშირშია როგორც ცხოვრებით კმაყოფილებასთან, ისე ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის თვითშეფასებასთან. ისინი, ვინც მიუთითა, რომ ოჯახის წევრებთან ურთიერთობა უკეთესობისკენ შეიცვალა, უფრო მეტად კმაყოფილები არიან საკუთარი ფსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობით, ისევე, როგორც ცხოვრებით.

აფირმაციული ქსელებისა და ურთიერთობების სიმწირის პირობებში, სოციალიზაციის უსაფრთხო სივრცეებზე ხელმისაწვდომობის შეზღუდვა პირდაპირ აისახა კვლევის მონაწილეთა ფსიქიკურ ჯანმრთელობასა და ცხოვრებით კმაყოფილების ინდექსზე. მონაცემები აჩვენებს, რომ არსებობს მჭიდრო კორელაცია სოციალიზაციის სივრცეებში ვიზიტის სიხშირესა და ამ ორ ინდექსს შორის.

დებრესიისა და შფოთვის მაღალი მაჩვენებლები, ერთი მხრივ, უკავშირდება გენდერულ თვითაღქმას (გენდერქვიარ რესპონდენტებში ბევრად მაღალია ორივე ინდექსი, ვიდრე ლგბ ჯგუფში), ხოლო მეორე მხრივ, ძალადობის გამოცდილებასა და სოციალიზაციის უსაფრთხო სივრცეებზე წვდომის შეზღუდვას¹⁰.

10 მიზეზების მიუხედავად, ამგვარი მაღალი მაჩვენებლები მიუთითებს, რომ სამომავლოდ კიდევ უფრო გაიზარდება მოთხოვნა ფსიქოლოგის/ფსიქიატრის სერვისებზე და ამ გამონეწევასთან გამკლავება მხოლოდ სათემო ორგანიზაციების რესურსებით შეუძლებელია.

COVID-19 -ის გავრცელების სტატისტიკა და მართვა რეგულირება

პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების შედეგად წარმოქმნილი სხვადასხვა საჭიროების რანჟირებისას, ხუთიდან ოთხმა რესპონდენტმა ფინანსური დახმარება დაასახელა (80.4%). კვლევის მონაწილეთა ნახევარს (49.8%) საკვები პროდუქტების დეფიციტი შეექმნა, თითქმის ამდენივემ მიუთითა, რომ პრობლემა ჰქონდა კომუნალურ გადასახადებთან დაკავშირებით (49.3%). კვლევის მონაწილეთა მესამედზე მეტმა (34.6%) მიუთითა, რომ გაუჭირდა ბინის ქირის გადახდა და სჭირდებოდა დახმარება. პანდემიის გავრცელების პირველ ეტაპზე ასევე პრობლემური იყო ხელმისაწვდომობა ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებებზე (33.2%). ამდენივე რესპონდენტის შემოსავალი არ იყო საკმარისი საკომუნიკაციო ხარჯებისთვის, რომელიც მნიშვნელოვნად გაიზარდა და განსაკუთრებული ღირებულება შეიძინა კარანტინის პერიოდში და სოციალური იზოლაციის მოთხოვნის პირობებში, როდესაც, ერთი მხრივ, გარემოსთან ურთიერთობის ერთადერთ საშუალებად იქცა და, მეორე მხრივ, გამართული ონლაინ კავშირი და მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტზე შეუფერხებელი ხელმისაწვდომობა ონლაინ მუშაობის/სწავლის აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენდა. 27%-ს მედიკამენტებზე წვდომის პრობლემა შეექმნა.

პასუხების ანალიზმა აჩვენა, რომ უმეტეს შემთხვევაში ერთი რომელიმე წყაროდან მიღებული დახმარება არ იყო საკმარისი რესპონდენტის საჭიროების სრულად დასაკმაყოფილებლად. 211-დან მხოლოდ 12 (5.7%) რესპონდენტი აღმოჩნდა, რომელსაც არც დასჭირვებია და არც აუღია რაიმე სახის დახმარება. 75-მა რესპონდენტმა (35.5%) ერთი წყარო მიუთითა, დანარჩენმა 124-მა (58.8%) კი დახმარება რამდენიმე წყაროდან მიიღო.

სახელმწიფო დახმარების პროგრამების გარდა, მოქალაქეები სპონტანურად ქმნიდნენ ურთიერთდახმარების ჯგუფებს სოციალური ქსელების მეშვეობით. ერთ-ერთი ასეთი ჯგუფი, სექს-სამუშაოში ჩართული ტრანს თემის დასახმარებლადც შეიქმნა. შემოწირულობებით მოგროვილი თანხა სხვადასხვა საჭიროებაზე დაიხარჯა და ნაწილობრივ ბინის ქირას, ნაწილობრივ კი საკვები პროდუქტების შეძენას მოხმარდა.

სათემო ორგანიზაციებმა პროაქტიულ რეჟიმში დაიწყეს თემის საჭიროებების შესწავლა თებერვლის თვიდან და მარტის პირველ რიცხვებში უკვე დაიწყეს რესურსების მობილიზაციაზე კომუნიკაცია სახელ-

მნიშვნელოვან და ფონდებთან¹¹. ორგანიზაციებმა ერთობლივად შეიმუშავეს კრიტერიუმები, რომლითაც განსაზღვრავდნენ მდგომარეობის სიმწვავეს. უშუალო ფინანსური დახმარების გარდა, სათემო ორგანიზაციები ფარავდნენ ყველა სხვა საჭიროებას არსებული შეზღუდული რესურსების ფარგლებში, კოორდინირებას უწევდნენ სახელმწიფოსა და ევროკავშირის ერთობლივი პროგრამის ფარგლებში გაწეული დახმარებების გაცემას¹².

სათემო ორგანიზაციებისგან განსხვავებით, რომელთაც ფონდების მიერ დაწესებული რეგულაციების გამო, ვერ მოახერხეს ბოლომდე მოქნილი ყოფილიყვნენ და ზუსტად მორგებოდნენ თემის წევრთა ყველა საპროცესო საჭიროებას, თვითდახმარების ჯგუფებს მეტი თავისუფლება ჰქონდათ დაეფარათ თემის წევრთა ისეთი საჭიროებებიც, რომლის დაკმაყოფილებასაც სათემო ორგანიზაციები და სახელმწიფო ვერ ახერხებდნენ.

საჭიროებებისა და მიღებული დახმარების ერთიანი ცხრილი აჩვენებს, რომ, ზოგ შემთხვევაში, რესპონდენტს არ ჰქონდა კონკრეტული საჭიროება, მაგრამ მაინც მიიღო დახმარება. ზემოთ აღნიშნული, მთლიანობაში, აჩვენებს იმ ხარვეზებს, რომელიც პანდემიის პირობებში დახმარებისთვის გამოყოფილი რესურსების საჭიროებების შესაბამის, არაეფექტიან გადანაწილებას უკავშირდება.

თუ არ გავითვალისწინებთ ოჯახის წევრებისა და მეგობრების მიერ გაწეულ დახმარებებს, მნიშვნელოვანი აცდენა საჭიროებებსა და დახმარებებს შორის, ყველაზე მკაფიოდ ჩანს კომუნალური ხარჯების სუბსიდირებასთან დაკავშირებით¹³.

11 აღსანიშნავია, რომ ფოკუს-ჯგუფების მონაწილეები აფასებენ დახმარებების შესახებ ორგანიზაციების მხრიდან კომუნიკაციის ფორმებს და ამბობენ, რომ განსაკუთრებით დასაფასებელი და მნიშვნელოვანი თემის წევრების მდგომარეობის მონიტორინგი იყო, კერძოდ, იმ ორგანიზაციების პრაქტიკა, ვინც სერვისით მოსარგებლეთა მდგომარეობის შესასწავლად თავად უკავშირდებოდა მათ.

12 დაწვრილებით ეს მონაცემები შეგიძლიათ იხილოთ ორგანიზაციების ანგარიშებში.

13 რაც შეეხება სათემო ორგანიზაციების მიერ გაწეულ დახმარებებს, საწყის ეტაპზე, დახმარებები გაიცემოდა დაფასოებული პაკეტების ფორმით, რომელიც ერთნაირი დასახელების, მოცულობისა და ღირებულების პროდუქტებსა და თავდაცვის საშუალებებს მოიცავდა. მოგვიანებით, ორგანიზაციებმა მაღაზიებთან ხელშეკრულების საფუძველზე დაიწყეს გარკვეული ღირებულების მქონე ვაუჩერების გაცემა ბენეფიციარებზე, რომელიც მათ საშუალებას აძლევდა, პერსონალური საჭიროებებიდან გამომდინარე შეეძინა პროდუქცია გარკვეული თანხის ფარგლებში.

მთლიანობაში, ექსპერტების მხრიდან ლგბტ(ქ)ი თემისთვის სახელმწიფოს ანტიკრიზისული გეგმა ეფექტიანი რეაგირების მექანიზმად არ ფასდება. ისინი კვლავ ვერ ხედავენ თემის საჭიროებების რეპრეზენტატულ სოციალური დაცვის სტრატეგიებს ან სამოქმედო გეგმას.

მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ რესპონდენტთა ერთი ნაწილი თავადაც აქტიურად იყო ჩართული ურთიერთდახმარების ჯგუფებში: გამოკითხულთა 29.9% აქტიურად იყო ჩართული ინფორმაციის გავრცელება/მიწოდების პროცესში. თითქმის ყოველი მეხუთე (24.2%) მოხალისეობრივად იყო ჩართული და ფიზიკურად ეხმარებოდა საქველმოქმედო ფონდებსა და სათემო ორგანიზაციებს დახმარებების გაცემის საწყის ეტაპზე პროდუქტებისა და სხვა დახმარების პაკეტების დარიგებაში, როგორც თემის წევრების¹⁴, ისე სხვა მოწყვლადი ჯგუფებისთვის. თითქმის ამდენივემ (24.6%) მიუთითა, რომ ფინანსურად ეხმარებოდა კონკრეტულ პირებს, ვისაც პრობლემები შეექმნათ. ყოველი მეათე (10.5%) უთითებს, რომ თანხა გადარიცხა სპონტანურად შექმნილი ურთიერთდახმარების ჯგუფების ანგარიშზე. ორმა რესპონდენტმა თანხა ჩარიცხა კოვიდთან ბრძოლის სახელმწიფო ფონდის ანგარიშზეც. ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეებმა ასევე აღნიშნეს, რომ პანდემიის პერიოდში ჩართულები იყვნენ სხვადასხვა სოლიდარობის ღონისძიებაში. უმეტესობა მათგანს აქვს უსახლკარო თემის წევრების შეფარების გამოცდილება.

პანდემიისა და პანდემიასთან ბრძოლის დროებითი ღონისძიებების გეგმვა სათემო ორგანიზაციების მუშაობასა და პრიორიტეზებს

ქვეყანაში არსებული ძლიერი ჰომოფობიური განწყობების გათვალისწინებით, ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციები განსაკუთრებული წნეხის ქვეშ არიან. **„უფლებადაცვითი სფერო, განსაკუთრებით ლგბტ საკითხებზე მუშაობა სტრესული და ტურბულენტურია, დიდია გადაწვის რისკი და ფიზიკური საფრთხე, მძიმეა ემოციური ფონი გარდა ამისა, არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლები თავად არიან თემის წევრები და ქვიარ აქტივისტები**

¹⁴ დახმარების მიღებისას ჯგუფის წევრთა შესახებ ინფორმაციის კონფიდენციალობის საჭიროების გათვალისწინებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო თავად თემის წევრთა ჩართულობა პაკეტების გაცემის/დარიგების პროცესში.

ისინი შრომობენ საზოგადოებრივი პოლიტიკური და ბიუროკრატიული წნეხის კომბინირებულ სივრცეში“ (WISG).

ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებს შორის არსებული ნდობის მაღალი მაჩვენებელი სათემო ორგანიზაციების მიმართ, სხვა ჯგუფებსა და სახელმწიფო ინსტიტუტებთან შედარებით, კონვერტირდება განსაკუთრებულ მოლოდინებსა და მოთხოვნებში¹⁵. რაოდენობრივი კვლევის მონაცემები აჩვენებს, რომ არსებული მდგომარეობისა და ურთიერთობის ხარისხის გათვალისწინებით, საჭიროების შემთხვევაში, გარე სოციალური ქსელებისგან (მეგობრები, ლგბტ(ქ)ი თემის წევრები, სათემო ორგანიზაციები) მორალური/მატერიალური მხარდაჭერის უფრო მაღალი მოლოდინი აქვთ, ვიდრე ოჯახის წევრების ან ნათესავებისგან, თუმცა, ამავდროულად, გარე სოციალური ქსელების მატერიალურ შესაძლებლობებში უფრო ნაკლებ არიან გარკვეულნი და არ იციან, თავად აგენტებს თუ ექნებათ მატერიალური რესურსები მათ მხარდასაჭერად¹⁶. გამოკითხულთა 62.1%-ს მოლოდინი აქვს, რომ კრიზისის შემთხვევაში, სათემო ორგანიზაცია შეძლებს მატერიალური დახმარების გაწევას (24.2%-ს უჭირს პასუხის გაცემა, 13.7% არ იზიარებს ამ მოლოდინს); 81.5% ელის მორალურ მხარდაჭერას (6.8%-ს უჭირს პასუხის გაცემა, 11.7% კი სკეპტიკურადაა განწყობილი).

სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან ჩაღრმავებული ინტერვიუები აჩვენებს, რომ ამგვარმა მოლოდინებმა ორგანიზაციები ახალი გამოწვევების წინაშე დააყენა. ამგვარი ჰუმანიტარული საქმიანობა, რომელსაც გამონაკლის შემთხვევებში მიმართავენ ორგანიზაციები, არ წარმოადგენს მათ ძირითად პროფილს. შესაბამისად, ორგანიზაციები არც ფინანსურად და არც ადამიანური რესურსების თვალსაზრისით, არ იყვნენ მზად ამგვარი გამოწვევებისთვის და პანდემიის პირობებში, ფორსმაჟორულ რეჟიმში მოუწიათ სტრატეგიის გადაწყობა თემში არ-

15 სხვადასხვა ინსტიტუციებსა და ჯგუფებთან შედარებით, ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე მომუშავე სათემო ორგანიზაციებს ნდობის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვთ – 7.88. სათემო ორგანიზაციების გარდა, დადებითი შეფასების ველში აღმოჩნდნენ ომბუდსმენის ინსტიტუტი და სხვა უფლებადაცვითი ორგანიზაციები (6.33-6.33 ქულით). კვლევის მონაწილეებმა საშუალოსთან მიახლოებული ქულით შეაფასეს ჟურნალისტების მიმართ ნდობა (4.45). ყველა დანარჩენი ინსტიტუცია უარყოფითი შეფასების ველში მოხვდა.

16 ტრანსგენდერების ჯგუფს, სხვა გამოკითხულებთან შედარებით, ყველაზე ნაკლები მოლოდინი აქვთ, რომ ოჯახის წევრებისგან მატერიალურ დახმარებას მიიღებენ საჭიროების შემთხვევაში. პასუხები აჩვენებს, რომ სხვებთან შედარებით, ამ ჯგუფის წევრთა მოლოდინები პირველ რიგში სათემო ორგანიზაციებს უკავშირდება (მეგობრებსა და ლგბტ(ქ)ი თემის სხვა წევრებზე მეტადაც კი).

სებული ჰუმანიტარული კრიზისის გამოწვევებზე საპასუხოდ. **„ძალიან დიდი დატვირთვაა არასამთავრობო სექტორზე. უცბად, თემის წევრებმა აღიქვეს, რომ ჩვენ ვართ ჰუმანიტარული ორგანიზაცია და ჩვენი ვალდებულებაა, მათ დავეხმაროთ ფინანსურად. მე მრჩება შთაბეჭდილება, სახელმწიფომ თავისი პასუხისმგებლობა სათემო ორგანიზაციებს გადმოგვაბარა და ჩვენზე მოვიდა ეს დატვირთვა“** („თანასწორობის მოძრაობა“).

სათემო ორგანიზაციებისთვის, ისედაც მწირი რესურსების პირობებში, დღის წესრიგში ქველმოქმედებითი და ჰუმანიტარული მისიების აღსრულებაც დადგა. რიგი გეგმური პროექტების ფინანსური და თვისებრივი მხარეები მოდიფიცირდა და ყველა შესაძლო რესურსი თემის ჰუმანიტარულ მხარდაჭერას მიემართა. თუმცა ბარიერი ამ შესაძლებლობებშიც მრავლად იყო. დონორი ორგანიზაციების ნაწილი ბიუჯეტისა და საპროექტო წინადადებებით გათვალისწინებული ღონისძიებების ცვლილებებს რთულად ეთანხმებოდა.

ჰუმანიტარული სერვისების დანერგვის პარალელურად, რომელიც ახალი გამოწვევაა სათემო ორგანიზაციებისთვის, როგორც ფინანსური, ისე ადამიანური რესურსების თვალსაზრისით, ექსპერტთა მოსაზრებით, მნიშვნელოვანი ხდება პროცესის მონიტორინგი და საჭიროებათა კვლევის უწყვეტად განახლება.

ჰუმანიტარულ კრიზისზე გადაუდებელი რეაგირების მოთხოვნის პარალელურად, უპრეცედენტოდ გაიზარდა ფსიქიატრისა და ფსიქოლოგის სერვისებზე მიმართვიანობა. ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემები, რომლებსაც თან ახლავს საზოგადოებრივი სტიგმა, პოლიტიკურად უგულებელყოფილია. ამ პირობებში, კვლავ სათემო ორგანიზაციებს უნდა ეტვირთათ სერვისების უწყვეტად მიწოდება თემისთვის: **„ყველანი ვგრძნობთ შიშს, საფრთხეს, გვეშინია ხვალინდელი დღის. მენტალური ჯანმრთელობის სერვისები აქამდეც არ იყო ხელმისაწვდომი და ახლა ხომ საერთოდ არ არის საშველი“** (Identoba Youth (ბათუმი)).

სერვისპროვაიდერთა გამოწვევებზე გვიყვება WISG-ის ექსპერტი: **„პროაქტიულად დავინწყეთ ბენეფიციარებთან ჩამორეკვა და საჭიროებების კვლევა გავაკეთეთ. დავწერეთ ჰუმანიტარული გრანტები და მიუხედავად იმისა, სწრაფი რეაგირების იყო, მაინც დაგვიანდა. მოთხოვნა სერვისებზე, განსაკუთრებით ფსიქოლოგის სერვისზე, ძა-**

ლიან გაიზარდა. ჰუმანიტარული დახმარება რომ დავინწყეთ, ისეთი მომართვიანობა იყო, ძლივს გავწვდით”¹⁷.

ფსიქიკური ჯანმრთელობის სერვისების მიწოდებისას, დისტანციური წესით სარგებლობის წინაპირობა დამატებით ბარიერად იქცა: თემის ნაწილს კომუნიკაციებთან წვდომა შეზღუდული აქვს, ნაწილი კი, საცხოვრებელი პირობების გამო, ვერ ახერხებს განმარტოებას, რათა სრულფასოვნად, უსაფრთხოდ შეძლოს რეაბილიტაციის კურსის გავლა: **„ფსიქოლოგთან და ფსიქიატრთან კონსულტაციები რაც უფრო მისაწვდომი გახდება, მით უკეთესი მაგრამ ბარიერია ის, რომ ადამიანებს პირადი სივრცე არ აქვთ, რომ ილაპარაკონ ამაზე. ხშირად იმის გამო, რომ მოძალადეებთან არიან ვიწრო სივრცეში ამ სერვისებისთვის განსაკუთრებით საჭიროა ინტიმური სივრცე“ (Identoba Youth (ბათუმი)). „პირადი ოთახი არავის აქვს. თემის ბევრ წევრს, აშკარად სჭირდება მხარდაჭერა, მაგრამ ვერ იღებს, იმიტომ, რომ სახლში 20 ადამიანია და ვერ ილაპარაკებს“ („თემიდა“).**

აღსანიშნავია, რომ დისტანციური მართვა გამოწვევად სახელდება სოციალური მუშაკებისთვისაც. **„ჩვენი მუშაობა პირდაპირ კომუნიკაციას გულისხმობს. 1-2 საათიან ინტერვიუს ან თერაპიას. შეზღუდვების პირობებში მნიშვნელოვანი იყო წესი, რომელიც დაარეგულირებდა, თუ არა პირისპირ, მაშ როგორ გვაქვს წვდომა ბენეფიციარებთან. სოციალური მუშაკები ამბობდნენ, რომ არ აქვთ უნარები, არ იციან როგორ მართონ ადამიანის მდგომარეობა დისტანციურად და ამის არც ტექნიკური საშუალებები ჰქონდათ“ (საქართველოს სოციალურ მუშაკთა ასოციაცია/GASW).**

ექსპერტები ხედავენ მხარდაჭერის სერვისების გეოგრაფიული დაფარვის გაფართოების საჭიროებასაც. სათემო სერვისები ძირითადად კონცენტრირდება თბილისში, გარკვეული მაჩვენებლით რამდენიმე დიდ ქალაქში. Identoba Youth /ქუთაისის წარმომადგენელი ექსპერტი ხედავს გეოგრაფიული დაფარვის გამოწვევას, თუმცა რესურსების დეფიციტი მათ საშუალებას არ აძლევს, ზედმინეწვით დაფარონ ახლომდებარე

17 აქვე უნდა აღინიშნოს, რომ სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენლები ცალსახად ნეგატიურად არ უყურებენ ამ გამოწვევას და მიიჩნევენ, რომ კრიზისის პერიოდში გაიზარდა თემის დაფარვის არეალიც – ორგანიზაციას მიმართავდნენ ჯგუფის არა მხოლოდ ის წევრები, ვინც სარგებლობს ან წარსულში სარგებლობდა ორგანიზაციების სერვისებით, არამედ, თემის ის წევრებიც, რომელთაც არასოდეს მიუმართავთ ორგანიზაციებისთვის.

სოფლები და პატარა ქალაქები: „მეტ-ნაკლებად ვახერხებთ წვდომას ახალგაზრდებზე. ჩამოდიან ხოლმე ხონიდან, ტყიბულიდან, წყალტუბოდან, სხვა ახლო ქალაქებიდან, სოფლებიდან, მაგრამ ესენი არიან ერთეულები, ვინც გაიგო მეგობრისგან. უფრო საინტერესო იქნებოდა და მნიშვნელოვანი ჩვენც მივსულიყავით მათთან“.

გამოწვევების გარდა, სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლები ხაზს უსვამენ პოზიტიურ ასპექტებსაც, რაც უკავშირდება სათემო ორგანიზაციების კოორდინირებულ მუშაობას კრიზისის პერიოდში.

3. კონსტრუქცი/სიტუაციის მიმოხილვა

3.1 ლგბტ(ქ)ი თემის ძირითადი გამოწვევები

მკვლევარების ერთი ნაწილი მიიჩნევს, რომ **ლგბტ(ქ)ი ჯგუფი განსაკუთრებით მოწყვლადია ეკონომიკური უთანასწორობის მიმართ**, რადგან ჰომოფობიისა და დისკრიმინაციის გამო, მათთვის რთულია ისეთი სამუშაოს მოძიება, სადაც ადეკვატური სამუშაო პირობები იქნება და ამიტომაც მათი უმეტესობა დასაქმებულები არიან დაბალანაზღაურებად სამსახურებში ან ჩართული არიან არაფორმალურ ეკონომიკაში [Weiss, 2015]. ამ მოსაზრებას ადასტურებს ბოლო წლებში ჩატარებული რამდენიმე კვლევა, რომლებიც მაკრო დონეზე შეისწავლიან ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის ინკლუზიას ქვეყნების ეკონომიკურ განვითარებაში [Budget M. at al., 2014, 2019]. არსებობს სხვაგვარი მოსაზრებაც, რომელიც ინტერსექციული პერსპექტივიდან განიხილავს საკითხს და ხაზს უსვამს, რომ ჯგუფის არაჰომოგენურობა არ იძლევა ამ დასკვნების განზოგადების საშუალებას (მაგ., ცალკეული კვლევები აჩვენებს, რომ ლესბოსელი ქალები საშუალოდ უფრო მეტს გამოიმუშავენ, ვიდრე ჰეტეროსექსუალი ქალები, გეი-ოჯახების საშუალო წლიური შემოსავალი უფრო მაღალია, ვიდრე ჰეტეროსექსუალი ოჯახების, თუმცა, ლესბოსელების ოჯახის წლიური შემოსავალი უფრო დაბალია ვიდრე ჰეტეროსექსუალი წყვილებისა. სურათზე ასევე მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს რასა, განათლება და ა.შ.).

საქართველოში დღემდე ჩატარებული კვლევები, რომლებიც ლგბტ(ქ)ი ადამიანების მდგომარეობას ასახავს, არარეპრეზენტატულია და ნაკლებად იძლევა შედეგების განზოგადების საშუალებას, თუმცა, მკაფიოდ შეიძლება საუბარი ტენდენციებსა და უშუალოდ ჯგუფის შიგნით არსებულ სპეციფიკაზე, რომელიც შეიძლება გამყარდეს სათემო ორგანიზაციების მონაცემებით დისკრიმინაციის ქეისების თაობაზე. მაგ., WISG-ის მიერ ჩატარებული 2018 წლის კვლევა აჩვენებს, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა უმეტესობა პრობლემებს სამუშაოზე აყვანის ეტაპზე აწყდება, განსაკუთრებით კი ჯგუფის გენდერულად არაკონფორმული წევრები [WISG, 2018].

განსაკუთრებით რთულია დასაქმების უფლების რეალიზება ტრანსი ადამიანებისთვის, რაც პირდაპირ უკავშირდება გენდერის სამართლებრივი მექანიზმის არარსებობას და ხელმისაწვდომობას სქესის კვლავმი-

ნიჭების პროცედურებზე¹⁸. მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს შრომის კოდექსი კრძალავს დისკრიმინაციას სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის საფუძველზე, ამგვარი მოპყრობა მაინც ძალიან ხშირია. ტრანსი ადამიანები, რომლებიც საზოგადოებაში ფესვგადგმული სტიგმის გამო, ასევე იმის გათვალისწინებით, რომ პირადობის დამადასტურებელ დოკუმენტში აღნიშნული სქესი არ შეესაბამება მათ გენდერულ იდენტობას, ვერ ახერხებენ დასაქმებას. ხშირ შემთხვევაში, თვითგადარჩენის ერთადერთ გზად არაფორმალურ ეკონომიკაში, მათ შორის, სექს-სამუშაოში ჩაბმა რჩება, რაც თავისთავად გულისხმობს ცუდ სამუშაო პირობებს, დაბალ ანაზღაურებასა და ძალადობის მუდმივ საფრთხეს¹⁹.

COVID-19-თან დაკავშირებული შეზღუდვების გავლენა უფრო ხილვადი იყო სექს-სამუშაოში ჩართულ ჯგუფის წევრებზე (მათ შორის, ტრანსგენდერ ქალებზე). სხვა სარისკო პროფესიისა და არაფორმალურ ეკონომიკაში დასაქმებული ადამიანების მსგავსად, სექს-მუშაკების შრომითი უფლებები ნაკლებადაა დაცული. ბევრი მათგანი შემოსავლის დაკარგვის საფრთხის წინაშე დადგა მომსახურებაზე მოთხოვნის შემცირების, სამუშაო ადგილების დახურვის და ავადმყოფობის გამო. სექს ინდუსტრიაში ჩართულ ადამიანებს არ აქვთ რეგულარული შემოსავალი, არ შეუძლიათ ისარგებლონ ანაზღაურებადი ავადმყოფობის დღეებით და სხვა სარგებლით. არსებული სტიგმის გამო, მათ ნაკლები მხარდაჭერა აქვთ ოჯახის წევრებისა და საზოგადოებისგან. კარანტინი და ფიზიკური დისტანციის მოთხოვნის დაცვა სექს-მუშაკებისთვის დამატებითი გამოწვევა აღმოჩნდა პანდემიის პირობებში, განსაკუთრებით კონტაქტური სექსით დაკავებული სექს-მუშაკებისთვის. შემოსავლის დაკარგვა, რომელიც გამოწვეულია ფიზიკური დისტანციის დაცვის მოთხოვნით, ხელს უშლის მათ მუშაობაში, რაც სხვა ჯგუფებთან შედარებით, უფრო მწვავედ

18 გაეროს დამოუკიდებელი ექსპერტის სოგის ნიშნით ძალადობისა და დისკრიმინაციისგან დაცვის თაობაზე ვიქტორ მადრიგალ-ბორლოზის ანგარიში საქართველოს შესახებ: <https://wisg.org/ka/news/detail/247/gaeros-damoukidebeli-ekspertis-angarishi-sakartveloshi-vizitis-shesakheb>.

19 გამოკვეთილი ტენდენციის მიხედვით, ტრანსგენდერი ქალების დასაქმების პროცესში სოციალურ მუშაკს განსაკუთრებით უჭირს მუშაობა. მიუხედავად მრავალი მცდელობისა, იშვიათია შემთხვევა, როდესაც სპეციალისტმა შეძლო ამ ჯგუფის წარმომადგენლების წარმატებით დასაქმება. „სერვისის მიმღები ადამიანებიდან უმრავლესობას აქვს მძიმე სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და არ აქვს უმაღლესი განათლება. ტრანსგენდერი ქალების აბსოლუტურ უმრავლესობას შეწყვეტილი აქვს კავშირი ოჯახის წევრებთან და არ აქვს ერთგვარი მყარი მხარდაჭერის ქსელი, თუნდაც მხოლოდ მეგობრების სახით, შესაბამისად, უჭირს დასაქმება, სოციალიზაცია და იძულებულია დაკავდეს კომერციული სექს-სამუშაოთი“. „არალიარებული ძალადობა“ WISG, თბილისი, 2018.

აისახება მათ მდგომარეობასა და ისეთ ბაზისურ საჭიროებებზე, როგორიცაა საკვებზე, სამედიცინო მომსახურებაზე, საცხოვრისზე და ა.შ. ხელმისაწვდომობა.

ტრაგიკული მოვლენების შემდეგ (ერთ-ერთმა ტრანსგენდერმა სექს-მუშაკმა ქალმა საჯაროდ სცადა თავის დაწვა, რათა საზოგადოების ყურადღება მიეპყრო იმ კრიზისული სიტუაციისთვის, რომელშიც პანდემიისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების ფარგლებში გატარებული ღონისძიებების გამო აღმოჩნდნენ) და სათემო ორგანიზაციების ძალისხმევით, ტრანსგენდერი სექს-მუშაკი ქალების მდგომარეობით მედიაც დაინტერესდა და მათი ფინანსური მხარდაჭერის საქველმოქმედო აქციაში საზოგადოების ნაწილი აქტიურად ჩაერთო.

სოციალური სამართლიანობის ცენტრის (ყოფილი EMC) მიერ 2019 წელს ჩატარებული კვლევის²⁰ თანახმად, რომელშიც ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის 320-მა წევრმა მიიღო მონაწილეობა, გამოკითხულთა უმეტესობა სერვისის სფეროში იყო დასაქმებული. დასაქმებულთა 1/5 კონტრაქტის გარეშე, სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე მუშაობდა, 50%-ს კი ვადიანი კონტრაქტი ჰქონდა. არსებული სურათის გათვალისწინებით, COVID-19-თან დაკავშირებული ეკონომიკური კრიზისის გავლენა მძიმე იქნება ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის დანარჩენი წევრებისთვისაც. მით უმეტეს, რომ არაფორმალურ სექტორში დასაქმება ამცირებს მათ შანსებს მიიღონ სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული ანტიკრიზისული გეგმით²¹ გათვალისწინებული დახმარებები.

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა წარმოადგენს ქალთა მიმართ ძალადობის ერთ-ერთ ყველაზე გავრცელებულ ფორმას²², რომელიც მძიმედ აისახება ქალების ცხოვრების ხარისხზე. ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობას განიცდიან როგორც ჰეტეროსექსუალი და სისგენდერი, ისე ლესბოსელი, ბისექსუალი, ტრანსგენდერი და ინტერსექსი ადამიანები. ოჯახში ძალადობა გამოწვევას წარმოადგენს არა მხოლოდ სხვადასხვა სქესის მქონე პარტნიორების, არამედ ერთნაირსქესიანი პარტნიორების ოჯახებში²³.

20 ჩამოტვირთულია 17 დეკემბერი, 2021 <https://tinyurl.com/2p972bat>

21 ჩამოტვირთულია 17 დეკემბერი, 2021 <https://stopcov.ge/ka/Gegma>

22 Global and regional estimates of violence against women: prevalence and health effects of intimate partner violence and non-partner sexual violence, World Health Organization, 2013, page:16.

23 The Issue of Violence against Women in the European Union, European Union, 2016, გვ: 12.

მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში ჰომოსექსუალური ურთიერთობების დეკლარირება და გაფორმალურება შეზღუდულია როგორც სოციალურ, ისე სამართლებრივ კონტექსტში (არ არსებობს სამოქალაქო პარტიონორობის დოკუმენტირების პროცედურა, ჰომოფობიური დამოკიდებულებების გამო, ხშირად ვერ ახერხებენ როგორც წყვილი ერთობლივად ბინის ქირაობას და სხვ), ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა²⁴ ერთ-ერთი ყველაზე უხილავი და გავრცელებული პრაქტიკაა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში²⁵ (WISG, 2018). ამასთან, ჰეტეროსექსუალი წყვილებისგან განსხვავებით, საზოგადოებაში არსებული ძლიერი ჰომოფობიური გარემოს გამო ლგბტ(ქ)ი ადამიანების მხოლოდ მცირე ნაწილს აქვს შესაძლებლობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში ემოციური ან სხვა სახის მხარდაჭერა მიიღოს ოჯახის წევრებისგან, ნათესავებისგან ან სოციალური მიკროგარემოსგან²⁶.

ძალადობის ამგვარი მაჩვენებლების პირობებში, სოციალური იზოლაციისა და კარანტინის მსგავს შეზღუდვებს გავლენა ექნება ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე, ასევე წყვილებს შორის ძალადობრივი ურთიერთობის დინამიკაზეც საცხოვრისის გაზიარებისას.

24 ჰეტერონორმატიულობა, სისგენდერიზმი და გენდერული ბინარიზმი, საზოგადოებაში არსებული მითები და სტერეოტიპები ლგბტ(ქ)ი ადამიანების შესახებ, საზოგადოების მიმართება ქალთა მიმართ ძალადობასა და ოჯახში ძალადობასთან აისახება არა მხოლოდ ინსტიტუციურ დონესა და საზოგადოების დამოკიდებულებაზე ჯგუფის წევრების მიმართ, არამედ, თავად ჯგუფის წევრებზეც. ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა ნარატივები და რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში მოგროვებული კომენტარები აჩვენებს, რომ კვლევაში მონაწილე ქალები, ზოგადად ინტიმურ პარტნიორებს შორის ძალადობის ნორმალიზებას ახდენენ. აღმოჩნდა, რომ ბევრი მათგანი თავად მიმართავს ამგვარ ძალადობრივ პრაქტიკას თავისი პარტნიორის მიმართ და ამას ძალადობად არ მიიჩნევს.

25 WISG-ის 2018 წელს ჩატარებულმა კვლევამ აჩვენა, რომ რესპოდენტთა 84.4%-ს (N=256) 2015-2018 წლის განმავლობაში ერთხელ მაინც განუცდია ფიზიკური, ფსიქოლოგიური ან სექსუალური ძალადობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან. ფსიქოლოგიური ძალადობა ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმაა. მაღალია სექსუალური ძალადობისა და შევიწროვების გამოცდილების სიხშირეც. ბოლო სამი წლის განმავლობაში კვლევის მონაწილეთა 5.6% ერთხელ მაინც გამხდარა გაუპატიურების მსხვერპლი ინტიმური პარტნიორის მხრიდან; 15.3% აქვს გაუპატიურების მცდელობის გამოცდილება. ადევნების, თვალთვალის მსხვერპლი გამხდარა გამოკითხულთა 30.1%. რაც შეეხება ფიზიკურ ძალადობას, კვლევის მონაწილეთა 14.4%-ს გამოუცდია ერთხელ, 5.6%-ს ორჯერ, ხოლო 13.4% პერმანენტული ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლია ინტიმური პარტნიორის მხრიდან.

26 კვლევამ აჩვენა, რომ მათი ორიენტაციის შესახებ მშობლების მცირე ნაწილმა იცის. კიდევ უფრო ნაკლებია მათ გარემოცვაში იმ ადამიანების რაოდენობა, ვინც იცის/იცნობს მის მუდმივ პარტნიორს. ამასთან, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ოჯახის წევრთა უმეტესობამ ნეგატიური რეაქცია გამოამჟღავნა ქამინგუთის დროს და რესპოდენტთა დიდი ნაწილი ოჯახის წევრთა მხრიდანაც განიცდის ძალადობას სწორედ მისი სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული გამოხატვის გამო, უკიდურესად მცირეა იმ რესპოდენტების რაოდენობა, ვისაც ოჯახის წევრებისგან ან ნათესავებისგან მხარდაჭერის იმედი შეიძლება ჰქონდეს.

ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრები განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში, რაც, თავის მხრივ, სხვა პრობლემების გარდა, ზრდის სუიციდისა და უსახლკარობის რისკს ლგბტ(ქ)ი ახალგაზრდებს შორის. საქართველოში ჩატარებული კვლევების დინამიკა აჩვენებს, რომ იმ ადამიანების რიცხვი, ვინც ერთ-ერთ მშობელთან მაინც არის „აუთ“, იზრდება, თუმცა მათი უმეტესობა ურთიერთობების გაუარესების თავიდან ასაცილებლად, არჩევს არ გაუმხილოს ოჯახის წევრებსა და ნათესავებს ინფორმაცია საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის შესახებ. ასეთ პირობებში, მათი ნაწილი ძალიან მოწყვლადი შეიძლება აღმოჩნდეს სოციალური იზოლაციის მიმართ [Klinenberg, 2016; Johnson & Amella, 2014].

ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის მიზეზი ყოველთვის არ ემყარება ცოდნას, საკმარისია „ეჭვი“ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფთან მიკუთვნებულობაზე.

COVID-19-ის გამო ბევრმა მოქალაქემ დაკარგა სამსახური და დარჩა შემოსავლის გარეშე. ქირით ცალკე მცხოვრებ ინდივიდებს, მათ შორის, ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებს, სტუდენტებს, ახალგაზრდებს, მოუწიათ ოჯახში დაბრუნება. ლგბტ(ქ)ი თემის წევრების გამოცდილება განსაკუთრებით მძაფრია ხოლმე ოჯახთან ურთიერთობის კუთხით და, როგორც წესი, ისინი ცალკე სწორედ ოჯახში არამეგობრული და ზოგჯერ ძალადობრივი განწყობების გამო გადადიან საცხოვრებლად. პოტენციურ მოძალადეებთან ერთ სივრცეში ყოფნა ასევე ზრდის ძალადობის რისკებს.

ოჯახის წევრების მხრიდან მხარდაჭერის ნაკლებობისა და საზოგადოებაში არსებული მტრული, ჰომოფობიური გარემოს გათვალისწინებით, აფირმაციულ სოციალურ ქსელებთან კავშირი და მათგან ფსიქოლოგიური და მორალური მხარდაჭერა, ასოცირდება უფრო ნაკლებ ფსიქოლოგიურ დისტრესთან [McConnell et al., 2018] და კეთილდღეობის უფრო მაღალ მაჩვენებლებთან [Frost and Meyer, 2012]. ცალკეული კვლევები აჩვენებს, რომ **მხარდამჭერი ქსელების არსებობა და მათთან კონტაქტი ერთგვარი ბუფერის როლს ასრულებს სტიგმის გავლენის, დეპრესიისა და სუიციდალურ იდეებთან გამკლავების თვალსაზრისით** [Kaniuka et al., 2019]. კვლევები აჩვენებს, რომ ლგბტ(ქ)ი ადამიანებისთვის თემის წევრებთან/ორგანიზაციებთან კავშირი მნიშვნელოვანი რესურსია სტრესის დასაძლევად [Herek and Garnets, 2007; Frost and Meyer, 2012]. სახლებში თვითიზოლაციის აუცილებლობა და მეგობრებისგან, პარტნიორისგან და

სოციალიზაციის უსაფრთხო სივრცეებიდან დისტანცირება ასევე შესაძლოა გახდეს დისტრესის მიზეზი.

არსებული ჰომო/ტრანს/ბიფობიური განწყობების გამო, ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებისთვის შეზღუდულია საჯარო სივრცეებში თვითგამოხატვა, სოციალიზაციის სივრცეები ძირითადად მოიცავს მეგობრულ კაფეებს, ბარებს, კლუბებს, ერთმანეთის სახლებსა და სათემო ორგანიზაციებს. COVID-19-რეგულაციებთან დაკავშირებული შეზღუდვების გამო სოციალიზაციის ჩვეული ადგილების დახურვამ, სოციალური დისტანციის დაცვისა და თვითიზოლაციის მკაცრი მოთხოვნებმა შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ლგბტ(ქ)ი ადამიანების თემის სხვა წევრებთან კომუნიკაციის სიხშირესა და ხარისხზე. სოციალური მხარდაჭერის შესუსტებამ ასევე შესაძლოა იქონიოს გავლენა, ერთი, მხრივ მათ ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე [McConnell et al., 2015; Snapp et al., 2015], მეორე მხრივ კი საჭირო სერვისების ხელმისაწვდომობაზე. საცხოვრისი პირობები (ტექნიკური პირობები, საკომუნიკაციო ხარჯი, მაღალ-სიჩქარიანი ინტერნეტი და განმარტოებისთვის საჭირო სივრცე) ყოველთვის არ იძლევა საშუალებას მათ თუნდაც ონლაინ შეძლონ უსაფრთხო ურთიერთობის შენარჩუნება თემის სხვა წევრებთან²⁷.

არაერთი კვლევა ადასტურებს, რომ **მარგინალიზაცია, სტიგმა და უმცირესობათა სტრესი, სხვა სოციალურ და ეკონომიკურ ფაქტორებთან ერთად, მნიშვნელოვან გავლენას ახდენს, როგორც ლგბტ(ქ)ი ადამიანების ჯანმრთელობის ზოგად მდგომარეობასა და კეთილდღეობაზე**, ისე ჯანდაცვის სერვისებით სარგებლობასა და სპეციალისტებთან მიმართებაში. ისინი „რეაგირებენ ასეთ არასათანადო მოპყრობაზე სამედიცინო დახმარების მიღების გადადებით, ან მალავენ თავიანთ სექსუალურ ორიენტაციას და, ამის გამო, შესაძლოა, არასწორი დიაგნოზის დასმის საფრთხე შეექმნათ... ..ჰომოფობია, უცოდინრობა და შიში არამხოლოდ ჯანდაცვის ხელმისაწვდომობას, არამედ გამოკვლევის პროცესსაც აფერხებს,²⁸ რაც უფრო აძლიერებს არასათანადო მოპყრობის ციკლს²⁹. ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის სა-

27 ჩაღრმავებული ინტერვიუ WISG-ის სოციალურ მუშაკთან, 18 დეკემბერი, 2020.

28 Dean L, et al., „ლესბოსელი, გეი, ბისექსუალი და ტრანსგენდერი პირების ჯანმრთელობა: მიგნებები და პრობლემები“, გეი და ლესბოსელ ექიმთა ასოციაციის ჟურნალი '(2000) 101. იხ. ასევე, Boucai MD, „სამართლებრივი დაცვის საშუალება ჰომოფობიის წინააღმდეგ: პრობლემის გადაჭრის ძიება ჯანმრთელობის საერთაშორისო უფლებაში“, ჯორჯიის გენდერისა და სამართლის ჟურნალი 21 (2005).

29 გზამკვლევი ჯანმრთელობისა და ადამიანის უფლებათა საკითხებზე. „ღია საზოგადოება – საქართველო“ 2014.

ჭიროებები ჯანდაცვის სფეროში არაა გამოკვლეული და შესწავლილი, შესაბამისად, არ აისახება ჯანდაცვის სფეროში არსებულ სამოქმედო გეგმებსა და სტრატეგიებში³⁰.

WISG-ის მიერ 2015 წელს ჩატარებულმა კვლევამ ასევე აჩვენა, რომ სამედიცინო სერვისის მომწოდებელთა ცოდნა სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის/ტრანსგენდერობის შესახებ, ისევე როგორც ინფორმირებულობა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის საჭიროებებზე ჯანმრთელობის სფეროში, საკმაოდ მწირია. ამგვარი მდგომარეობა, თავის მხრივ, გავლენას ახდენს ჯანმრთელობის უმაღლესი სტანდარტის ხელმისაწვდომობაზე ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წარმომადგენელთათვის. [WISG, 2015]. **ერთი მხრივ, პროფესიონალთა დაბალი კომპეტენცია და სენსიტიურობა საკითხის გარშემო და, მეორე მხრივ, უნდობლობა ჯგუფის წევრთა მხრიდან, ქმნის სიტუაციას, როცა სერვისების გაცემის ძირითადი ტვირთი სათემო ან პარტნიორ ორგანიზაციებში მომუშავე სპეციალისტებზე გადადის.** სპეციალისტების შერჩევა რეფერირების ქსელის ამოქმედებისას და ჯანდაცვის პირველადი რგოლის სპეციალისტებთან მუშაობა, ორგანიზაციებისთვის პრიორიტეტულ საკითხს წარმოადგენს.

COVID-19-ის პირობებში, ჯანდაცვის სისტემის გადატვირთულობის გამო, შესაძლოა დამატებით შეიზღუდოს ხელმისაწვდომობა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისთვის მნიშვნელოვან და სპეციფიკურ სერვისებზე (მაგ., სენსიტიურ ფსიქოლოგიურ სერვისებზე ხელმისაწვდომობა (ვინც აფირმაციული თერაპიის ტექნიკით მუშაობს და კარგად იცნობს ჯგუფის სპეციფიკას), HIV ტესტირება და მკურნალობა, ჰორმონული თერაპია და სქესის კვლავმინიჭებასთან დაკავშირებული სხვა სამედიცინო პროცედურები ტრანსგენდერი ადამიანებისთვის ვინც ტრანზიციის პროცესში იმყოფება და სხვ).

გარემოში არსებული განწყობები ხშირად ინტერნალიზდება და გამოიხატება საკუთარი თავის მიუღებლობასა და სიძულვილში [Meyer IH, 2003]. დაბალი თვითშეფასება, სტიგმა და დისკრიმინაცია, რომელსაც ჯგუფის წევრები განიცდიან, გავლენას ახდენს **ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა თვით-დესტრუქციულ და სარისკო სქესობრივ ქცევაზე** და ზრდის სგგი-თა და აივ/შიდსით ინფიცირების რისკებს.

30 მაგ., საქართველოს ჯანმრთელობის დაცვის 2011-2015 წწ. სახელმწიფო სტრატეგია, სადაც აქცენტი კეთდება სხვადასხვა მოწყვლად ჯგუფზე, არ ითვალისწინებს/არ აღიარებს ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის, განსაკუთრებით კი, ტრანსგენდერ ადამიანთა სოციალურ და ტრანსსპეციფიკურ ჯანმრთელობასთან დაკავშირებულ საჭიროებებს.

საერთაშორისო კვლევების თანახმად, COVID-19-თან მიმართებაში ჯგუფის მონყვლადობაზე გავლენას ახდენს HIV-ს გავრცელების მაღალი სტატისტიკა და ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული საშუალებების მოხმარება მსმ ჯგუფისა და სექს სამუშაოში ჩართული გეი კაცებისა და ტრანსგენდერი ქალების ჯგუფში [Rodriguez-Seijas et al., 2020]. საქართველოში ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, რომ თვითდესტრუქციული ქცევების გავრცელება ჯგუფში გავლენას ახდენს ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე და იმუნური სისტემის პრობლემების თვალსაზრისით, ასევე ზრდის COVID-19-ით დაინფიცირების რისკებს.

WISG-ის 2018 წლის კვლევის მიხედვით, 256 რესპონდენტიდან 76.1%-ს სექსი ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ ბოლო 2 წლის მანძილზე სხვადასხვა სიხშირით ჰქონია მუდმივ პარტნიორთან, 53%-ს კი შემთხვევით პარტნიორთან. 24.8%-ს ნარკოტიკების ზემოქმედების ქვეშ ჰქონია სექსი მუდმივ პარტნიორთან, 18.9%-ს კი შემთხვევით პარტნიორთან. ლბ ჯგუფის წევრებიდან, საშუალოდ ათიდან ერთ რესპონდენტს სქესობრივი კონტაქტი თითქმის ყოველთვის ალკოჰოლის, ან ნარკოტიკის ზემოქმედების ქვეშ აქვს მუდმივ ან შემთხვევით პარტნიორთან. ლბ ჯგუფის 88% თამბაქოს აქტიური მომხმარებელია³¹. ამასთან, ზოგად მოსახლეობაში თანაფარდობა მამაკაც და ქალ თამბაქოს მომხმარებლებს შორის 11:1, მაშინ, როცა ლბ ჯგუფში, ლბ და გბ ჯგუფში თითქმის ერთნაირია – ლბ ჯგუფის 88%³² და გბ ჯგუფის 91.3% თამბაქოს აქტიური მომხმარებელია³³. ლბ ჯგუფში ალკოჰოლის მომხმარებელთა პროცენტული მაჩვენებელი 92.2%-ია, რაც უფრო მაღალია ვიდრე ალკოჰოლის მოხმარების გავრცელება ზოგადად ქვეყანაში (78.5%) და თითქმის უტოლდება ალკოჰოლის მომხმარებელთა მაჩვენებელს ზოგადად მამაკაცებში (90,3%)[WISG, 2018].

31 შდრ. ქვეყანაში ჩატარებული კვლევის მიხედვით, ეს მაჩვენებელი 30,3%-ს მამაკაცების 55.5% და ქალების 4.8% თამბაქოს მომხმარებელია. თბილისში, სადაც რეგიონებს შორის თამბაქოს მომხმარების მაჩვენებელი ყველაზე მაღალია, ეს ციფრი 36.6%-ს შეადგენს.

32 იმავე ასაკობრივ ჯგუფში (18-44), თბილისში მაცხოვრებელ ქალებში ეს მაჩვენებელი 13% და ყველაზე მაღალია რეგიონებს შორის.

33 ქვეყანაში არ ტარდება მოსახლეობის რეგულარული კვლევები ჯანმრთელობის ისეთი რისკ-ფაქტორების გავრცელების დონის შესაფასებლად, როგორიცაა თამბაქოს, ალკოჰოლის და ნარკოტიკების მოხმარება, ჭარბი წონა, დაბალი ფიზიკური აქტიუობა და არასწორი კვება და სხვ. ამიტომ შედარებისთვის გამოვიყენეთ დაავადებათა კონტროლისა და საზოგადოებრივი ჯანმრთელობის ეროვნული ცენტრის მიერ 2010 წელს ჩატარებული არაგადამდებ დაავადებათა რისკ-ფაქტორების კვლევის შედეგები. http://www.who.int/chp/steps/2012_GeorgiaSTEPS_Report.pdf

მსმ და გბ პოპულაციაში ასევე ფართოდაა გავრცელებული ნარკოტიკებისა და სექსობრივ კონტაქტში ფსიქოაქტიური ნივთიერებების მოხმარების პრაქტიკა, რაც კიდევ უფრო მოწყვლადს ხდის მათ როგორც ფიზიკური, ისე ფსიქიკური ჯანმრთელობის თვალსაზრისით – ერთი მხრივ, სარისკო სექსუალური ქცევა და, მეორე მხრივ, გარემოში არსებული სტიგმა და ჰომოფობია, ნარკოტიკების მოხმარებასთან ასოცირებული სტრესი და უშუალოდ ნარკოტიკული საშუალებებით გამოწვეული პრობლემები ზრდის ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემების რისკსაც [თანასწორობის მოძრაობა, 2020].

მიუხედავად იმისა, რომ 2015 წლის შემდგომ მსმ პოპულაციაში აივ-ის გავრცელება არ გაზრდილა, ეს ჯგუფი საქართველოში ყველაზე მეტად დაზარალებულ სარისკო პოპულაციას წარმოადგენს. ეს ტენდენცია ტიპურია ევროკავშირის, ასევე აღმოსავლეთ ევროპისა და ცენტრალური აზიის ბევრ ქვეყანაში, სადაც აივ-ის ეპიდემიები მსმ-ებს შორის იზრდება. მამაკაცებს შორის სექსობრივი კონტაქტი კვლავ არის აივ-ის გადაცემის წამყვანი გზა ევროკავშირსა და აღმოსავლეთ ევროპისა და ცენტრალური აზიის რეგიონში. მამაკაცების ჯანმრთელობის ევრაზიის კოალიციის მონაცემების მიხედვით, საქართველოში აივ-ის გავრცელება მსმ-ებს შორის ყველაზე მაღალია რეგიონის შესწავლილი ქვეყნებიდან. [ფონდი „კურაციო“, „თანადგომა“, 2019]

აღნიშნული თვითდესტრუქციული და სარისკო ქცევების ფართო გავრცელება ჯგუფში ზრდის როგორც COVID-19-ით დაინფიცირების, ისე მასთან გამკლავების რისკებს.

COVID-19-ის გავლენას ლგბტ(ქ) ადამიანების ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე გაცილებით ნაკლები კვლევა ეთმობა სხვა ჯგუფებთან შედარებით, მიუხედავად იმისა, რომ უმცირესობის სტრესიდან გამომდინარე როგორც პოპულაციას, ჰეტეროსექსუალებთან შედარებით, ლგბ ჯგუფის წევრებს ფსიქიკური პრობლემების მიმართ უფრო მაღალი პრევალენტობა აქვთ [Meyer, 2003]. უმცირესობის სტრესის თეორიის მიხედვით, ეს აიხსნება გარემოში არსებული სტრესორების გავლენით, რომელიც პროვოცირებულია მტრულ, ჰომოფობიურ გარემოში ცხოვრებითა და დისკრიმინაციის, ძალადობისა და ვიქტიმიზაციის გამოცდილებით [Frost et al., 2015; Meyer, 2013]. მოსალოდნელია ვიფიქროთ, რომ COVID-19-ის პერიოდში ლგბტ(ქ) ადამიანები განიცდიან დამატებით სტრესორებს, რომელიც უნიკალურია ლგბტ(ქ)

ჯგუფისთვის და უკავშირდება სექსუალურ ორიენტაციას და გენდერულ იდენტობას [Scott E.M. at al. 2021].

სავარაუდოა, რომ ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობა, რომელიც ძალადობის და სტიგმის გამო ისედაც დამძიმებულია ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში, კიდევ უფრო დამძიმდება COVID-19 პანდემიისა და ანტიკრიზისული ლონისიძებებით გამოწვეული დამატებითი პრობლემების გამო, როგორიცაა ეკონომიკური მდგომარეობის გაუარესება, სოციალური იზოლაციის, ძალადობის რისკის შემცველ ურთიერთობებში დარჩენა ხანგრძლივი დროით და სერვისებზე ხელმისაწვდომობის ნაკლებობა.

და ბოლოს, მნიშვნელოვანია თავად სათემო ორგანიზაციების მუშაობის გამოცდილებაც, რომლებიც ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისთვის სერვისის ძირითად მიმწოდებელს წარმოადგენენ. ერთი მხრივ, ისინი უნდა გამკლავებოდნენ ჰუმანიტარულ კრიზისს, რომელშიც ჯგუფის წევრთა ერთი ნაწილი აღმოჩნდა, უნდა ეპასუხათ სერვისებზე გაზრდილ მოთხოვნაზე თანამშრომლების იმავე რაოდენობითა და შეზღუდული ფინანსური რესურსებით და, მეორე მხრივ, დაეცვათ საყოველთაო შეზღუდვებით გათვალისწინებული წესები.

3.2 კვლევის საჭიროება

2010 წლიდან მოყოლებული, ლგბტ(ქ)ი სათემო ორგანიზაციები პერიოდულად ატარებენ მცირემასშტაბიან რაოდენობრივ და თვისებრივ კვლევებს, რომელთა უმეტესობა შიდა მოხმარებისთვისაა განკუთვნილი (მაგ., როგორ გაიზარდოს კონკრეტული ჯგუფის მოცვა, სერვისებით კმაყოფილების კვლევა და სხვ). ცალკეული კვლევები ორგანიზაციებს საშუალებას აძლევს დაგეგმონ და შეიმუშაონ მონაცემებზე დაფუძნებული სტრატეგია ორგანიზაციის საქმიანობის დაგეგმვისა და ცალკეული საკითხების ადვოკატირებისთვის სამთავრობო თუ საერთაშორისო დონეზე – მოამზადონ ლგბტ(ქ)ი ადამიანთა მდგომარეობის ამსახველი ანგარიშები, პოლიტიკის დოკუმენტები და სხვ. ორგანიზაციები სხვადასხვა სტრატეგიას ირჩევენ კვლევებთან მიმართებაში. მაგ., „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფი“, რომელიც ფემინისტური ორიგანიზაციაა და მის პრიორიტეტს ლგბტ ჯგუფი წარმოადგენს, ძალადობისა და დისკრიმინაციის გამოცდილების კვლევებს პერიოდულად ატარებს ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებს შორის გენდერული ასპექტის გათვალისწინებით. რაოდენობრივი კვლევების არარეპრეზენტატიულობის მიუხედავად (კვლევებში, როგორც წესი, 150-

250 რესპონდენტი მონაწილეობს), კვლევების რეგულარობა (მათ შორის თვისებრივის) მაინც იძლევა ცალკეული ტენდენციების გამოკვეთის საშუალებას [WISG 2012, 2014, 2018, 2021]. WISG-ს ასევე ჩატარებული აქვს კვლევა, რომელიც საზოგადოებაში არსებულ განწყობებსა და დამოკიდებულებებს სწავლობს ლგბტ(ქ)ი პირთა და მათი უფლებრივი მდგომარეობის მიმართ [WISG, 2016], მეორე სათემო ორგანიზაცია – „თანასწორობის მოძრაობა“, რომელიც ასევე ატარებს კვლევებს, ლგბტ(ქ)ი საკითხებს ფარავს, თუმცა, იმის გამო, რომ ის აქტიურადაა ჩართული „გლობალური ფონდის“ აივ-ინფექციის პრევენციის პროგრამებში და ზიანის შემცირების ქსელის წევრია, მისი კვლევების ძირითადი ნაწილი მსმ პოპულაციის ქცევაზე, მათი ჯანმრთელობის საჭიროებებსა და სერვისებზე ხელმისაწვდომობაზეა ორიენტირებული [თანასწორობის მოძრაობა, 2018, 2019], თუმცა ასევე ატარებს სხვადასხვა სახის თვისებრივ კვლევებს ჯგუფის შიგნით. ფსიქოლოგიური-სამედიცინო საკონსულტაციო ცენტრის „თანადგომა“ სამიზნე ჯგუფი ასევე იკვეთება სათემო ორგანიზაციების სამიზნე პოპულაციასთან – აივ-ინფექციის პრევენციის ფარგლებში „თანადგომა“ მუშაობს სექს-მუშაკებთან (მათ შორის ტრანსგენდერ ქალებთან და გბ ჯგუფის წარმომადგენლებთან, ვინც კომერციულ სექსშია ჩართული) და პერიოდულად ატარებს კვლევებს (მათ შორის ქცევის კვლევებს ბიომარკერული კომპონენტით [„თანადგომა“, 2014, 2018, 2019]), სწავლობს სპეციფიკური ჯგუფების საჭიროებებს (მაგ. სექს-სამუშაოში ჩართული ნარკომომხმარებელი ქალები [თანადგომა, 2019]) და ა.შ. რაც შეეხება სხვა სათემო ორგანიზაციებს „*Identoba Youth*“-ს, რომელიც ქუთაისსა და ბათუმში მუშაობს, კვლევების მხრივ ნაკლები გამოცდილება აქვს, ისევე როგორც ახლად დაარსებულ ორგანიზაციას „თემიდა“. 2019 წელს, სოციალური სამართლიანობის ცენტრმა (ყოფილი EMC) ასევე ჩაატარა კვლევა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებს შორის, რომლის მიზანიც იყო ჯგუფის სოციალ-ეკონომიკური ექსკლუზიის კვლევა [EMC, 2020].

2020 წლის განმავლობაში, COVID-19-ის გავლენის შესაფასებლად ცალკეულ ჯგუფებზე ჩატარდა რამდენიმე ე.წ. სიტუაციის სწრაფი შეფასების კვლევა (rapid assessment), რომელთა მიზანიც იყო პირველადი მონაცემების მიწოდება სახელმწიფოსა და საერთაშორისო ორგანიზაციებისთვის ანტიკრიზისულ გეგმაში ცალკეული ჯგუფის ინტერესების ასახვისათვის [მაგ. UNwomen, 2020b]. შემოდგომაზე UNDP-ის პროექტის ფარგლებში დაიწყო მუშაობა ერთიან ანგარიშზე, რომელიც სახელმწიფოს მიერ გატარე-

ბული ანტიკრიზისული ღონისძიებების ეფექტის შეფასებას ითვალისწინებს (მათ შორის გავლენას სხვადასხვა ჯგუფებზე – დევნილები, სოციალურად დაუცველები და სხვ). თუმცა, შინაარსიდან და მოცულობიდან გამომდინარე, ანგარიში მხოლოდ ზედაპირულად შეეხება ჯგუფების საჭიროებებსა და პრობლემებს. ანგარიშის შედეგები ჯერჯერობით არაა ხელმისაწვდომი³⁴.

ამგვარად, დღემდე არ მომხდარა საქართველოში მცხოვრებ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებზე COVID-19-ისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენის საფუძვლიანი შესწავლა, რაც ასეთი კვლევის ჩატარების აუცილებლობას განაპირობებს.

3.3 კვლევის მიზნები და მეთოდოლოგია

კვლევის მიზანს წარმოადგენს COVID-19-ისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენის შეფასება ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრების სოციო-ეკონომიკურ, ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და ძალადობის გამოცდილებაზე.

კვლევა პასუხობს შემდეგ კითხვებს:

- რა გავლენა იქონია ხელისუფლების მიერ გატარებულმა პანდემიასთან ბრძოლის ღონისძიებებმა ლგბტ(ქ)ი თემის წევრების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და შემოსავლის წყაროების დივერსიფიცირებაზე;
- როგორ იმოქმედა პანდემიასთან დაკავშირებულმა შეზღუდვებმა ლგბტ(ქ)ი თემის წევრთა სოციალურ ურთიერთობებსა და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე;
- როგორ აისახა პანდემია და მასთან ბრძოლის ღონისძიებები ლგბტ(ქ)ი თემის წევრთა გამოცდილებაზე ძალადობისა და დისკრიმინაციის გამოცდილების თვალსაზრისით;
- როგორ იმოქმედა ღონისძიებებმა ლგბტ(ქ)ი თემის წევრთა საჭირო სერვისების ხელმისაწვდომობაზე;

34 COVID-19-ის კრიზისზე სწრაფი რეაგირებისთვის სათემო ორგანიზაციები თავად უკავშირდებოდნენ თემის იმ წევრებს, რომლებიც ისედაც სარგებლობდნენ ორგანიზაციის სერვისებით, მათი საჭიროებების გამოსავლენად და შესაბამისი რეაგირებისთვის. თუმცა, ის არაა სტრუქტურირებული და მოიცავს მხოლოდ საჭიროებების აღრიცხვას. ეს ინფორმაცია, ისევე როგორც ორგანიზაციების მუშაობის სპეციფიკა, ასახული იქნება კვლევის საბოლოო ანგარიშში, რადგან კვლევა ითვალისწინებს ჩალრმავებულ ინტერვიუებს სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლებთანაც.

- რა საჭიროებები გამოიკვეთა თემის წევრებს შორის პანდემიის შედეგად და რამდენად ადეკვატური იყო სათემო ორგანიზაციებისა და სახელმწიფოს რეაგირება ამ საჭიროებებზე;
- რა გავლენა მოახდინა პანდემიამ სათემო ორგანიზაციების მუშაობასა და პრიორიტეტებზე.

კვლევის ობიექტი: COVID-19 პანდემიისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენა საქართველოში მცხოვრები ლგბტ(ქ) ადამიანების სოციო-ეკონომიკურ, ფსიქიკური ჯამრთელობის მდგომარეობისა და ძალადობის გამოცდილებაზე.

კვლევისთვის **ინფორმაციის წყაროს** წარმოადგენენ თავად ლგბტ(ქ) ჯგუფის წევრები, სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენლები და სფეროს ექსპერტები. სამაგიდე კვლევის ფარგლებში ასევე გაანალიზდა საქართველოში COVID-19 პანდემიისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების შეფასების სხვადასხვა ანგარიში, საერთაშორისო დოკუმენტები და სხვა ქვეყნებში ჩატარებული კვლევები.

კვლევისას გამოყენებული იყო როგორც რაოდენობრივი, ისე თვისებრივი **მეთოდები**: კერძოდ, რაოდენობრივი კვლევის ფარგლებში, შემუშავდა და გამოიკითხა ლგბტ(ქ) ჯგუფის წევრები საქართველოს 3 დიდ ქალაქში (თბილისი, ბათუმი, ქუთაისი)³⁵. შერჩევისას გამოყენებული იყო „თოვლის გუნდის“ მეთოდი, რომელიც აპრობირებული ხერხია ე.წ. „უხილავ“ და ძნელად მისაწვდომ ჯგუფებთან სამუშაოდ, რომლის პოპულაციის რეალური ზომა უცნობია. გამოიკითხვა ჩატარდა სტრუქტურირებული კითხვარის გამოყენებით პირისპირ ინტერვიუს მეშვეობით³⁶.

კვლევის თვისებრივი კომპონენტი მოიცავდა ფოკუს-ჯგუფებსა და ჩაღრმავებულ ინტერვიუებს. კვლევის ფარგლებში დაიგეგმა: 11 ჩაღრმავებული ინტერვიუ ტრანსგენდერ ქალებთან, რომლებიც ჩართული არიან სექს-სამუშაოში და სპეციფიკური გამოცდილება აქვთ, 2 ფოკუს-ჯგუფი ლგ და გბ ჯგუფის წარმომადგენლებთან და 9 ჩაღრმავებული ინტერვიუ უფლებადაცვით ორგანიზაციების წარმომადგენლებთან და სფეროს ექსპერტებთან.

35 არსებული გამოცდილებით, ლგბტ(ქ) ჯგუფის წევრების ყველაზე დიდი კონცენტრაცია ამ სამ ქალაქშია.

36 პანდემიის გავრცელებასთან დაკავშირებულმა შეზღუდვებმა გავლენა იქონია გამოკითხვის პროცესზეც. ინტერვიუების ნაწილი პლატფორმა ZOOM-ის მეშვეობით ჩატარდა.

ამასთან, თვისებრივი კვლევა, რომელიც ფოკუს-ჯგუფების (ჯგუფური დისკუსიების) მეთოდით ჩატარდა, რაოდენობრივი კვლევის დამხმარე ფუნქციას ასრულებდა. კერძოდ, ფოკუს-ჯგუფებმა გამოავლინა შესასწავლი პრობლემის ინდიკატორები, რომლებიც საფუძვლად დაედო რაოდენობრივი კვლევის ინსტრუმენტს.

კვლევის ვალიდობა და შეზღუდვები: ვალიდობის თვალსაზრისით არსებობს საფრთხეები, რომელიც უკავშირდება ინფორმაციის მოგროვების ფორმებს, ჯგუფის სპეციფიკას (რომელიც ძალიან სენსიტიურია ანონიმურობა/კონფიდენციალობის საკითხების მიმართ), ასევე კვლევის ინსტრუმენტის თავისებურებებსაც.

ჯგუფის სპეციფიკა და კვლევის ეთიკურობის საკითხები: ჯგუფის სპეციფიკიდან გამომდინარე, მონაცემების კონფიდენციალობის დაცვა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი საკითხია (ეხება როგორც კვლევის მონაწილეთა სტატუსს – ორიენტაცია/გენდერული იდენტობა, ისე მათ მიერ გაზიარებულ ინფორმაციას – მაგ., ძალადობის გამოცდილების შესახებ). ჯგუფის წევრები გამოირჩევიან დაბალი ნდობით ჯგუფის არაწევრების მიმართ. შესაბამისად, ინტერვიუერების შერჩევა მოხდა სათემო ორგანიზაციებში მომუშავე სოც-მუშაკებიდან, სათემო ოფიცრებიდან და „აუთორიზებულიდან“, რომლებიც თავად არიან ჯგუფის წევრები ან ნდობით სარგებლობენ საკვლევ ჯგუფში. ამავე თავისებურების გამო ინტერვიუერებს ასევე შეეზღუდათ უფლება გამოეკითხათ ყოფილი ან ამჟამინდელი ინტიმური პარტნიორი, რადგან ამასაც შეეძლო გავლენა მოეხდინა რესპონდენტის გულწრფელობაზე ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის გამოცდილებაზე საუბრისას.

დასაშვებია, რომ რესპონდენტები გულწრფელნი არ იყვნენ, როცა პასუხობენ ზოგიერთ მგრძნობიარე შეკითხვას, ან გაუჭირდათ ინფორმაციის აღდგენა. სოციალური სტიგმის გამო რესპონდენტები შეიძლება ერიდებოდნენ ზოგიერთი ისეთი ქცევის შესახებ ინფორმაციის გაზიარებას, როგორიცაა ძალადობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან, ჩართულობა კომერციულ სექსში, ან ქცევის კრიმინალიზების გამო ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული ნივთიერებების მოხმარების სიხშირე უფრო ნაკლები მიუთითონ, ვიდრე ეს სინამდვილეშია. რადგანაც ინტერვიუერებად შერჩეული იყვნენ სამიზნე ჯგუფისთვის სანდო პირები, კვლევა კონფიდენციალური იყო და პირადი საინდენტიფიკაციო მონაცემები არ ფიქსირდებოდა, მოსალოდნელია, რომ ამან შეამცირა ცდომილება კითხვებზე პასუხის გაცემისას.

ფოკუს-ჯგუფებში ჩატარებული დისკუსიის ჩანერა მოხდა ჯგუფის წევრთა წინასწარი თანხმობით.

ანკეტებს წინ ერთვოდა ტექსტი, რომელშიც განმარტებული იყო კვლევის მიზანი, სპეციფიკა და კონფიდენციალობის დაცვის პირობები.

კვლევის ინსტრუმენტები: კვლევის ინსტრუმენტებში რესპონდენტთა ეკონომიკური მდგომარეობისა და აქტივობის შესაფასებლად გამოყენებული იქნა საქსტატის მიერ შემუშავებული კრიტერიუმები, რომელიც ცალკეული ექსპერტების კრიტიკის საგანია. მიიჩნევენ, რომ მისი გამოყენება დასაქმებისა და უმუშევრობის რეალური მდგომარეობის შესაფასებლად არაფექტურია. აღნიშნული კვლევის უშუალო მიზანს წარმოადგენს არა უშუალოდ ჯგუფის წევრთა ეკონომიკური მდგომარეობის დეტალური აღწერა (ასეთ შემთხვევაში უნდა გაგვეთვალისწინებინა შინამეურნეობის ხარჯების შესწავლა, რაც ძალიან ზრდიდა ისედაც მოცულობით კითხვარს), არამედ პანდემიის გავლენა მათ ეკონომიკურ მდგომარეობასა და დასაქმებაზე. დასაქმება/მთლიანი შემოსავლების წყაროები და ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასება ხდებოდა სამი პერიოდის გათვალისწინებით (ბოლო 2 წლის განმავლობაში პანდემიამდე, კარანტინის პერიოდში და კარანტინის შემდეგ), რაც საშუალებას გვაძლევს დინამიკაში შევადგინოთ ცვლილებები.

ფსიქიკური ჯანმრთელობის ბლოკში, გამოვიყენეთ გენერალიზებული შფოთვითი აშლილობისა (GAD-7) და დეპრესიის სკრინინგის (PHQ-9) სკალები. ცალკეული მკვლევარების აზრით, აღნიშნული სკალების გამოყენება ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში წინასწარ ვალიდაციას საჭიროებს, რადგან, ჯგუფში არსებული „უმცირესობის სტრესისა“ და გენდერული დისფორიის (ტრანს-გენდერ და გენდერულად არაკონფორმულ წევრებში) გამო, მაჩვენებლები უფრო მაღალი იქნება, ვიდრე გენერალურ ერთობლიობაში. [Borgodna et al., 2018; 2021] მონაცემების ანალიზისას გათვალისწინებული იქნა აღნიშნული თავისებურება. ამასთან, მონაცემები შეიძლება გამოყენებული იქნეს ჯგუფის შიდა პროპორციის გათვალისწინებით – ქქესის/გენდერული იდენტობის/ორიენტაციის და ა.შ. მიხედვით.

ინტერვიუების პროცესი: პანდემიის გავრცელებასთან დაკავშირებული მა საფრთხეებმა და შეზღუდვებმა გავლენა იქონია ინტერვიუების ჩატარების ფორმაზეც. უსაფრთხოების ნორმებიდან გამომდინარე, გადანაწიდა ინტერვიუების ინტერნეტ-პლატფორმის მეშვეობით ჩატარება. ამას შეეძლო მნიშვნელოვნად მოეხდინა გავლენა რესპონდენტების კვლევაში

ჩართულობაზე (მაგ., ზოგიერთ შემთხვევაში, რესპონდენტებს ხელი არ მიუწვდებოდათ მაღალსიჩქარიან ინტერნეტზე, არ ჰქონდათ პროგრამასთან მუშაობისთვის საჭირო უნარები ან შესაბამისი საცხოვრისი პირობები (განმარტოების საშუალება ინტერვიუს მიცემისას). ასეთი შემთხვევებისთვის, ინტერვიუერებს შეეძლოთ პირისპირ ინტერვიუს ჩანერა ორგანიზაციის ოფისში, სადაც მაქსიმალურად იყო დაცული უსაფრთხოების ზომები.

შეზღუდვები: შერჩევის სპეციფიკიდან გამომდინარე, კვლევის შედეგების განზოგადება მთელ საკვლევ პოპულაციაზე ვერ მოხერხდება.

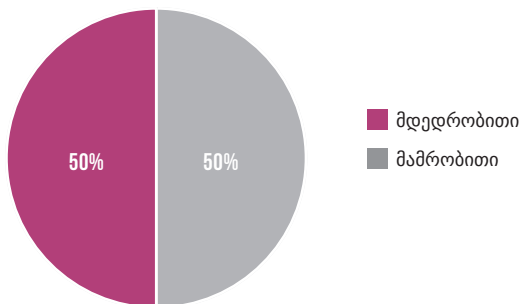
4. რეაქციები კვლევის შედეგებზე

4.1 კვლევის მონაწილეთა სოციალ-დემოგრაფიული მახასიათებლები

კვლევაში მონაწილე 211 რესპონდენტიდან დაბადების სქესად მდედრობითი მიუთითა 106-მა რესპონდენტმა (50.2%), მამრობითი – 105-მა (49.8%).

ღიაგრეპი #1

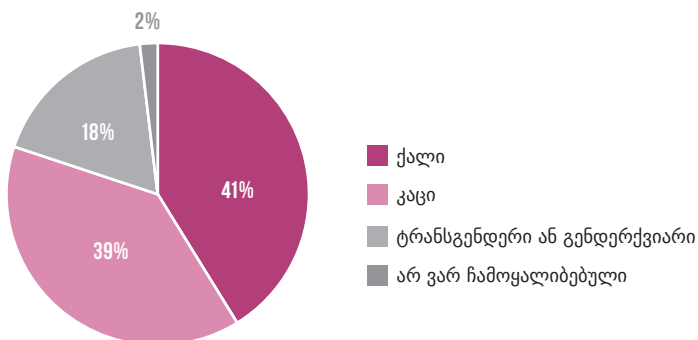
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება დაბადების სქესის მიხედვით (N=211)

რესპონდენტთა 41.2%-მა (N=87) გენდერულ იდენტობად მიუთითა ქალი, 38.9%-მა (N=82) – კაცი, 18%-მა – ტრანსგენდერი (N=9) ან გენდერ-ქვიარი (N=29), 1.9%-მა – „არ ვარ ჩამოყალიბებული“ (N=4).

ღიაგრეპი #2

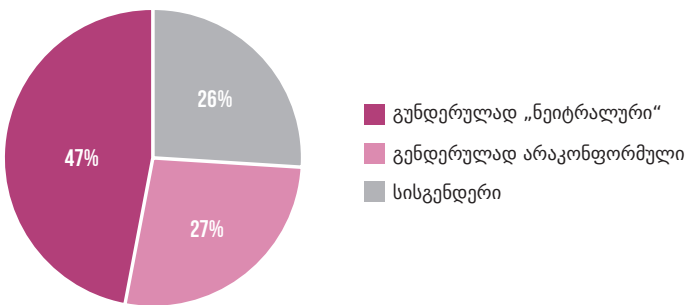
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება გენდერული იდენტობის მიხედვით (N=211)

რესპონდენტთა თითქმის ნახევარი (47.4%, N=99), საკუთარ გენდერულ გამოხატვას აღწერს როგორც გენდერულად ნეიტრალურს („არც საკმარისად ქალური, არც საკმარისად მამაკაცური“ ან „ქალურიც ვარ და მამაკაცურიც“), მეოთხედი (25.8%, N=54) – როგორც სისგენდერულს, მეორე მეოთხედი კი (26.8%, N=56) – გენდერულად არაკონფორმულს.

ლიპარკაძე #3

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება გენდერული კონფორმულობის მიხედვით (N=209)

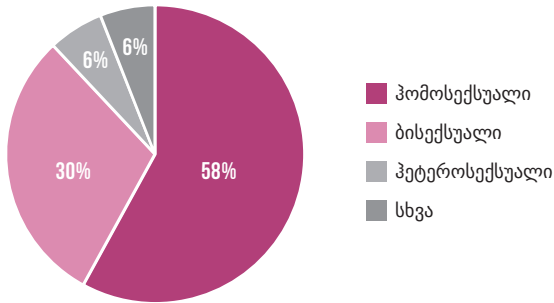

რესპონდენტთა თითქმის 2/3 (58.8%, N=124) თვითიდენტიფიკაციას ახდენს როგორც ჰომოსექსუალი, თითქმის მესამედი (30.3%, N=64) ბისექსუალია, 14-მა რესპონდენტმა (6.6%) საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის დაახასიათა როგორც ჰეტეროსექსუალი³⁷. პასუხი „სხვა“ მიუთითა 8 რესპონდენტმა (3.8%), ერთ რესპონდენტს (0.5%) გაუჭირდა კითხვაზე პასუხის გაცემა. შესაბამისად, გეები (33.3%, N=70) და ლესბოსელები (25.7%, N=54) ყველაზე უფრო წარმომადგენლობითი ჯგუფია ერთიან შერჩევაში (N=211).

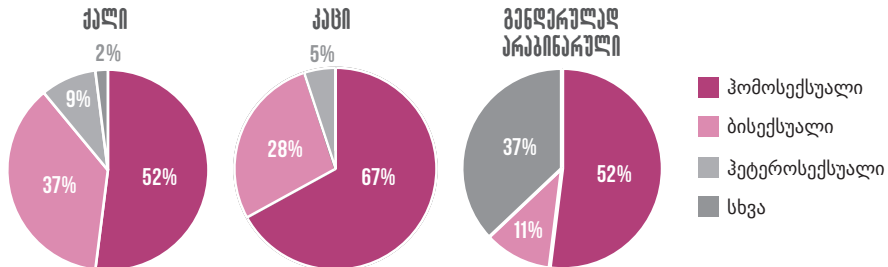
37 ორიენტაცია „ჰეტეროსექსუალი“ მიუთითა 14-მა რესპონდენტმა, რომელთა დაბადებისას მინიჭებული სქესი და გენდერული თვითაღქმა განსხვავდება ერთმანეთისგან.

ღიაგრეპა #4

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სექსუალური ორიენტაციის მიხედვით (N=210)

ღიაგრეპა #5

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სექსუალური ორიენტაციის მიხედვით გენდერული იდენტობის ჭრილში (N=210)

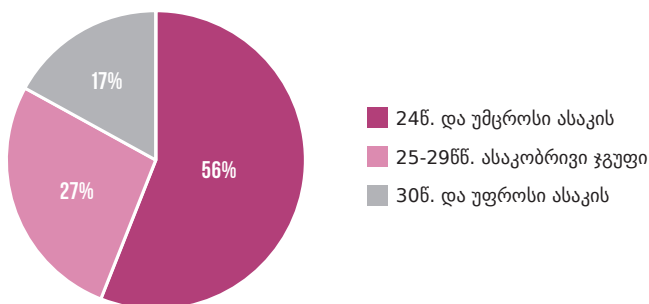
რესპონდენტთა განაწილება სექსუალური ორიენტაციის მიხედვით გენდერული იდენტობის ჭრილში აჩვენებს, რომ კაცები უფრო მიდრეკილები არიან დააფიქსირონ საკუთარი ორიენტაცია როგორც „ჰომოსექსუალი“, ვიდრე ქალები. კაცების 66.7% (N=70) მიიჩნევს თავს ჰომოსექსუალად, მაშინ როცა, ქალების შემთხვევაში, ლესბოსელად თავს აიდენტიფიცირებს გამოკითხული ქალი რესპონდენტების ნახევარი 51.4% (N=54)³⁸.

38 WISG-ის მიერ 2012, 2014 და 2018 წლებში ჩატარებულ კვლევებზე დაყრდნობით, შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ეს ტენდენცია უცვლელად მდგრადია ჩვენს მიერ ჩატარებულ ყველა კვლევაში.

კვლევის მონაწილეთა მინიმალური ასაკი 18 წელია, მაქსიმალური – 48. ჯგუფის მედიანური (24 წელი) და საშუალო ასაკი (25 წელი) თითქმის ერთნაირია. კვლევის მონაწილეთა ნახევარზე მეტი 25 წლის ქვემოთაა (55.9%), თითქმის მესამედის (27%) ასაკი 25-29 წლის ფარგლებში მერყეობს. დარჩენილი 17.1%-ის ასაკი კი 30 წელს ზემოთაა. ამასთან, კვლევაში მონაწილე კაცების ჯგუფი მცირედით უფრო „ახალგაზრდაა“ (საშუალო ასაკი 24 წელია), ვიდრე ქალების (საშუალო ასაკი 26 წელი).

ლიბერაჟი #6

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ასაკობრივი ჯგუფების მიხედვით (N=211)

რესპონდენტთა 58.8% თბილისის მაცხოვრებელია, დანარჩენი 41.2% კი, 5 რესპონდენტის გამოკლებით, რომლებიც სოფელში ცხოვრობენ, სხვადასხვა სიხშირითაა გადანაწილებული საქართველოს 6 დიდ ქალაქზე.

ხსრილი #1.

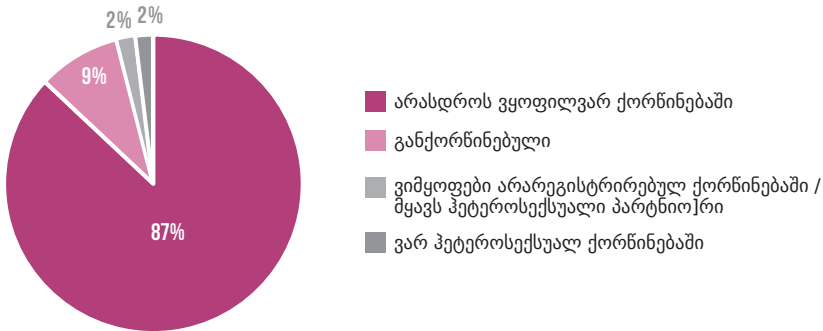
რესპონდენტთა განაწილება საცხოვრებელი ადგილის მიხედვით

ქალაქი	N	%
თბილისი	124	58.8
ბათუმი	36	17.1
ქუთაისი	34	16.1
გორი	8	3.8
ზუგდიდი	4	1.9
თელავი	4	1.9
სიღნაღი	1	0.5
სულ	211	100.0

რესპონდენტთა უმეტესობა (86.7%) არასოდეს ყოფილა დაქორწინებულია, 9% განქორწინებულია³⁹, 1.9% პეტეროსექსუალურ ქორწინებაშია, 2.4% კი იმყოფება არარეგისტრირებულ ქორწინებაში/ჰყავს პეტეროსექსუალური პარტნიორი.

ლიგანა #7

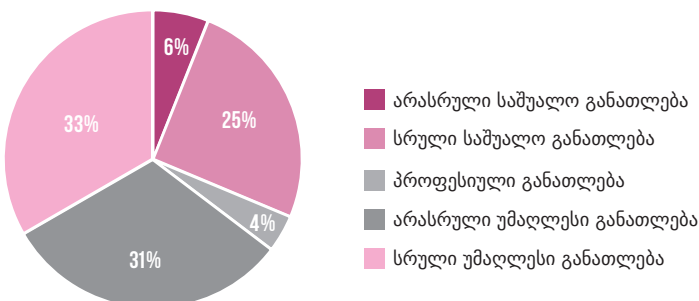
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახური მდგომარეობის მიხედვით (N=211)

გამოკითხულთა ყველაზე დიდ ნაწილს (64.7%) სრული ან არასრული უმაღლესი განათლება აქვს; სრული საშუალო განათლება აქვს მიღებული გამოკითხულთა 25.2%-ს, პროფესიული განათლება კი 3.8%-ს. 13 რესპონდენტს (6.2%) არასრული საშუალო განათლება აქვს.

ლიგანა #8

რესპონდენტთა განაწილება ფორმალური განათლების დონის მიხედვით (N=210)

39 იმ 19 რესპონდენტიდან, ვინც მიუთითა, რომ განქორწინებულია, 14 ქალია.

კვლევის 211 მონაწილისგან 23 რესპონდენტი ბოლო 2 წლის განმავლობაში ჩართული ყოფილა კომერციულ სექს-სამუშაოში. 2 მათგანი ბისექსუალი ქალია, 6 ტრანსგენდერი ქალი, 15 თავს გბ ჯგუფს მიაკუთვნებს. მათგან, 8 რეგიონში ცხოვრობს, 15 კი თბილისში. 7 მათგანი ოჯახის წევრებთან ერთად ცხოვრობს, 7 – მეგობრებთან ერთად, 2 ინტიმურ პარტნიორთან ერთად, 7-მა კი მიუთითა, რომ მარტო ცხოვრობს⁴⁰.

კვლევის მონაწილეთაგან 2-ს შშმ პირის სტატუსი აქვს, 13 იძულებით ადგილნაცვალი პირია, 16 სოციალურად დაუცველი, 16 – ეთნიკურ უმცირესობას ეკუთვნის, 10 კი რელიგიურ უმცირესობას. კვლევის 16 მონაწილისგან, რომელსაც შვილი ჰყავს, 9 მარტოხელა დედაა.

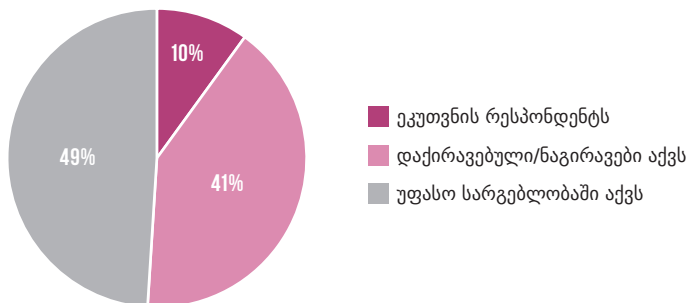
4.2 სოციალ-ეკონომიკური სტატუსი და საცხოვრისი

4.2.1 საცხოვრისთან დაკავშირებული საკითხები

გამოკითხულთა 40.7% საცხოვრისში ქირას იხდის, ან ნაგირავები აქვს; 10%-ს თავად ეკუთვნის ფართი, რომელშიც ცხოვრობს, თითქმის ნახევარი კი (49.3%) უთითებს, რომ საცხოვრისი მას არ ეკუთვნის, თუმცა, თანხას არ იხდის (N=209).

ლიბრაჟი #9

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება საცხოვრებლის კუთვნილების მიხედვით (N=209)

40 პანდემიის დაწყებამდე 9 რესპონდენტი მარტო ცხოვრობდა. კარანტინის პერიოდში ოთხ მათგანს მოუწია საცხოვრებლის შეცვლა – 2 ოჯახის წევრებთან გადავიდა საცხოვრებლად, ორმა კი მეგობრებს შეაფარა თავი.

კვლევის მონაწილეთა 42.2%-მა მიუთითა, რომ ცხოვრობს მშობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან ერთად; 17.5% – მეგობრებთან ერთად იყოფს ბინას, 14.7% – პარტნიორთან ერთად (ბავშვებთან ერთად ან მათ გარეშე, 0.9% – შვილთან ერთად, პარტნიორის გარეშე, 19.9% მარტო ცხოვრობს (2.8% – სხვა).

მხრილი # 2

რესპონდენტთა განაწილება საცხოვრისის პირობების მიხედვით

საცხოვრისის პირობები	N	%
მშობლებთან/ოჯახის წევრებთან/შვილებთან ერთად	91	43.1%
მეგობართან/ მეგობრებთან ერთად (მათ შორის, ინტ. პარტნიორთან ერთად)	41	19.4%
ინტიმურ პარტნიორთან (ბავშვებთან ან ბავშვების გარეშე)	31	14.7%
მარტო	42	19.9%
სხვა	6	2.8%
სულ	211	100.0

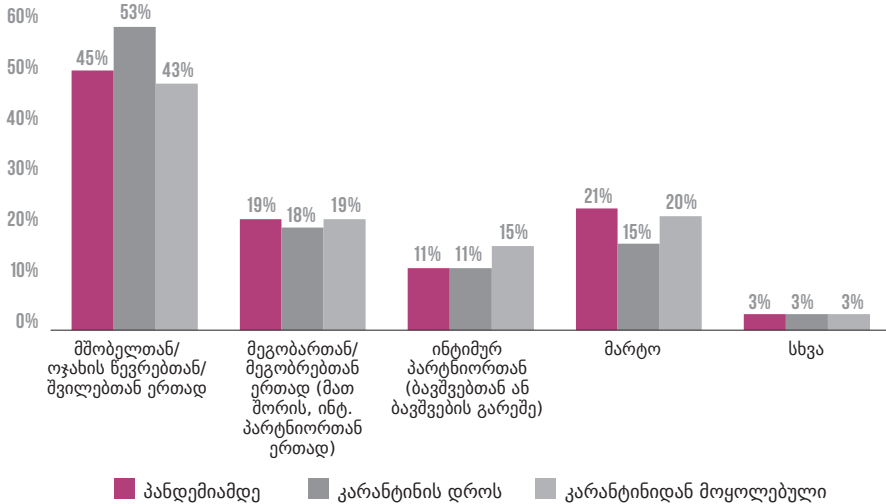
ცხოვრების პირობების ცვლილების დინამიკა პანდემიამდე, კარანტინის დროს და კარანტინიდან მოყოლებული, აჩვენებს, რომ კარანტინის დროს, რესპონდენტების 7.6%-ს მოუწია მშობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან საცხოვრებლად გადასვლა. ცვლილება ძირითადად იმ რესპონდენტების ხარჯზე მოხდა, ვინც მარტო ცხოვრობდა პანდემიამდე. კარანტინიდან მოყოლებული, სურათი ისევ შეიცვალა – მცირედით მოიმატა იმ რესპონდენტების რიცხვმა, ვინც კარანტინის შემდეგ პარტნიორთან ცხოვრების გადამწყვეტილება მიიღო, ოჯახის წევრებთან ცხოვრების სანაცვლოდ⁴¹.

41 ერთი რესპონდენტი, რომელიც პანდემიამდე უსახლკარო იყო, კარანტინის პერიოდში უზრუნველყოფილი იქნა თავშესაფრით, ამჟამად კი ცალკე ცხოვრობს ქირით.

ლიმბრა #10

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა პროცენტული განაწილებაზე საცხოვრისის მიხედვით (N=209)

კარანტინის დროს და კარანტინიდან მოყოლებული, სათემო ორგანიზაციებმა სცადეს სერვისების ონლაინ რეჟიმში გადატანა (ადვოკატის, სოც-მუშაკის, ფსიქოლოგის და სხვ.), თუმცა, ასეთი რესპონდენტებისთვის, პერსონალური სივრცის არარსებობა, ტექნიკურ საშუალებებთან, საკომუნიკაციო ხარჯების დეფიციტთან და ცუდი ხარისხის ინტერნეტთან ერთად, ჯგუფის წევრთათვის დამატებით ბარიერს ქმნიდა და ქმნის კონსულტირებისას კონფიდენციალობის დაცვისა და სერვისზე ხელმისაწვდომობის თვალსაზრისით.

დამატებით უნდა აღინიშნოს, რომ იმ რესპონდენტებისთვის, ვისი ორიენტაციის/იდენტობის შესახებაც არ იციან ოჯახის წევრებმა (რესპონდენტთა 30.5%, N=63), ამგვარი პერსონალური სივრცის არარსებობა კარანტინისა და სოციალური იზოლაციის პირობებში, დამატებით ზღუდავს თემის სხვა წევრებთან ონლაინ კონტაქტის ან ჯგუფურ შეხვედრებში მონაწილეობის შესაძლებლობებსაც.

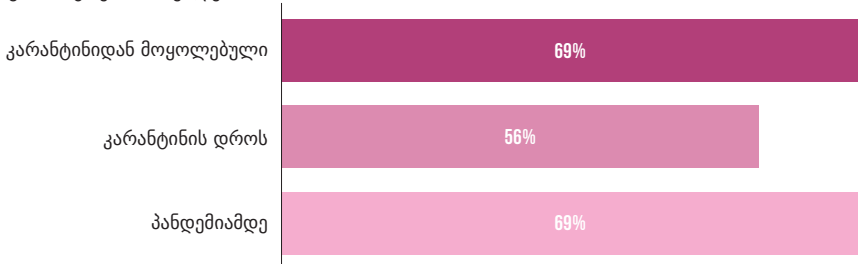
შესაბამისად, პანდემიასთან დაკავშირებული აკრძალვებისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების პერიოდში, საცხოვრისის პირობების ამ ასპექტმა, რომელიც პერსონალური სივრცის/ფიზიკური განმარტოების საშუალებას უკავშირდება, განსაკუთრებული დატვირთვა მიიღო. რეს-

პონდენტთა თითქმის მესამედს (31.3%) არ აქვს ფიზიკური განმარტოების საშუალება/პერსონალური სივრცე. კარანტინის პერიოდში, ასეთი რესპონდენტების პროცენტული თანაფარდობა კიდევ უფრო გაიზარდა და 43.6%-ს მიაღწია.

ლიპარაპი #11

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა საცხოვრის პირობებზე (N=211)

Q.A25.2 საჭიროების შემთხვევაში, რამდენად გაქვთ/გქონდათ ონლაინ რეჟიმში სწავლის /მუშაობის ან კონსულტაციის მისაღებად საჭირო პერსონალური სივრცე / ფიზიკური განმარტოების საშუალება?

COVID-19-თან და ანტიკრიზისულ ღონისძიებებთან დაკავშირებული შეზღუდვებისა და ეკონომიკური მდგომარეობის გამწვავების ფონზე წარმოქმნილი სპეციალური საჭიროებების შესწავლამ აჩვენა, რომ გამოკითხულთაგან, თითქმის ყოველ მეათეს შეექმნა საცხოვრისის პრობლემა 12.8% (N=27), ყოველ მესამე რესპონდენტს კი (34.6%, N=73) ბინის ქირის გადახდა გაუჭირდა.

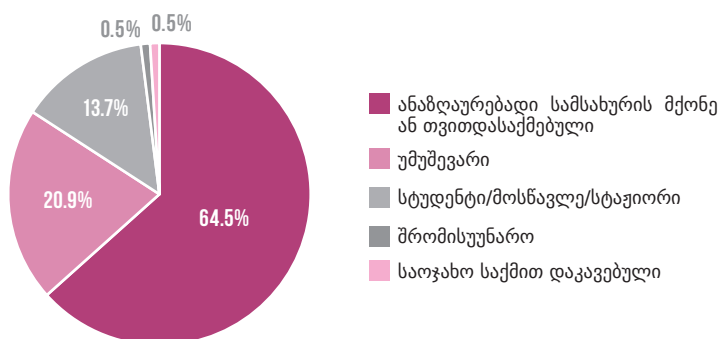
რესპონდენტებიდან, ვინც მიუთითა, რომ საცხოვრისის პრობლემა შეექმნა (N=27), 6-ს არ მიუღია დახმარება (აქედან სამმა არ იცოდა ვისთვის მიემართა), დანარჩენი 21-დან, სამს სათემო ორგანიზაცია დაეხმარა, 13 ოჯახის წევრებმა ან ნათესავებმა შეიფარეს, 5 კი მეგობრებმა. 73 რესპონდენტიდან, ვისაც ქირის პრობლემა შეექმნა, 27-მა მიუთითა, რომ საჭიროების მიუხედავად, არავისთვის მიუმართავს (აქედან 14-მა არ იცოდა, ვისთვის მიემართა), 46-მა რესპონდენტმა კი დახმარება სხვადასხვა წყაროდან მიიღო (31 რესპონდენტს სათემო ორგანიზაციები დაეხმარნენ, 12-ს ოჯახის წევრები, სამმა მიუთითა, რომ მეგობრებისა და თემის წევრებისგან მიიღო დახმარება, თითო-თითო რესპონდენტმა მიუთითა დახმარების წყაროში კრიზისის დროს შექმნილი დახმარების ჯგუფები, საქველმოქმედო ორგანიზაციები და ეკლესია).

4.2.2 რესპონდენტთა დასაქმება, კონსტრუქციული მდგომარეობა და შემოსავლები

გამოკითხვის ეტაპზე პასუხი „უმუშევარი“ მიუთითა რესპონდენტთა მე-ხუთედმა (20.9%-მ)⁴². თითქმის 2/3-ზე მეტმა აღნიშნა, რომ დასაქმებული ან თვითდასაქმებულია (64.5%). 29 რესპონდენტი (13.7%) სტუდენტია. თითო-თითო რესპონდენტმა მონიშნა პასუხი „შრომისუნარო“ და „საოჯახო საქმით ვარ დაკავებული“⁴³.

ლიბერა #12

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება დასაქმების სტატუსის მიხედვით (N=211)

სტუდენტების 17% და იმ რესპონდენტების 37% ვინც თავს დასაქმებულად მიიჩნევს (სულ 55 რესპონდენტი), შეთავსებით ორ ან მეტ ადგილას მუშაობს.

იმთვან, ვინც თავს დასაქმებულად მიიჩნევს, ნახევარი კერძო სექტორშია დასაქმებული (50.7%, N=73), 3 რესპონდენტი მუშაობს საერთაშორისო ორგანიზაციაში, 21 კი არასამთავრობო სექტორშია დასაქმებული (N=14,6%). 18 რესპონდენტი თავს თვითდასაქმებულად მიიჩნევს (12.5%), 13 სახელმწიფო სექტორში მუშაობს (9%), 16 რესპონდენტს კი გაუჭირდა მიეთითებინა იმ ორგანიზაციის საკუთრების ფორმა, სადაც მუშაობს.

42 უნდა აღინიშნოს, რომ შეფასებები ეყრდნობა რესპონდენტების სუბიექტურ აღქმას. მაგ., 12 რესპონდენტიდან, რომელთა ძირითადი საქმიანობაც სექს-სამუშაოს უკავშირდება, 5-მა მიუთითა უმუშევარი, 7-მა კი თვითდასაქმებული მონიშნა. ამასთან, სექს-სამუშაო, როგორც დამატებითი შემოსავლის წყარო, კიდევ 4 რესპონდენტს აქვს მიითვებული.

43 ოცდაცხრა სტუდენტიდან, 3 მუშაობს სწავლის პარალელურად, 2 კი დამატებით, კომერციულ სექსშია ჩართული.

მხრილი # 3**რესპონდენტთა განაწილება ძირითადი სამსახურის საკუთრების ფორმის მიხედვით (N=144)**

	N	%
სახელმწიფო საკუთრება	13	9.0%
კერძო საკუთრება	73	50.7%
არასამთავრობო ორგანიზაცია	21	14.6%
საერთაშორისო ორგანიზაცია	3	2.1%
თვითდასაქმებული	18	12.5%
მიჭირს პ/გ	16	11.1%
სულ	144	100,0%

18 რესპონდენტიდან, რომელმაც „თვითდასაქმებული“ მიუთითა, მხოლოდ ორია რეგისტრირებული. კერძო სექტორში დასაქმებულ 73 რესპონდენტიდან 10-ს უჭირს პასუხის გაცემა რეგისტრირებულია თუ არა ორგანიზაცია, სადაც მუშაობს.

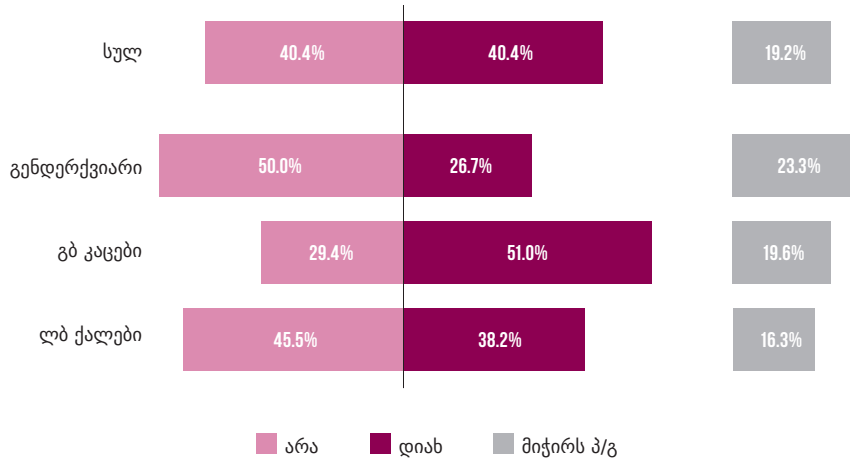
10-იდან 4 დასაქმებულს არ შეუძლია ისარგებლოს ყოველწლიური შვებულებით და ანაზღაურებადი ბიულეტენით ავადმყოფობის შემთხვევაში. თითქმის მეხუთედს (18.1% და 18.4%) გაუჭირდათ ამ კითხვაზე პასუხის გაცემა და 136-იდან მხოლოდ 55-მა რესპონდენტმა უპასუხა კითხვას დადებითად.

კროსტაბულაციური ანალიზი აჩვენებს, რომ გბ კაცები უფრო უკეთესი სამუშაო პირობებით სარგებლობენ ლბ ქალებთან, ტრანსგენდერ და ქვიარ რესპონდენტებთან შედარებით და უფრო ხშირად პასუხობენ დადებითად ბოლო ორ შეკითხვას – გბ კაცების 51.1%-ს შეუძლია ისარგებლოს ანაზღაურებადი ბიულეტენით, მაშინ როცა ლბ ქალების მხოლოდ 38.2%-ს აძლევს დასაქმების პირობები ამის საშუალებას. 11 ტრანსგენდერი რესპონდენტიდან კი მხოლოდ 3 მუშაობს ასეთ სამსახურში.

ლიბრა #13

რესპონდენტთა სამუშაო პირობები (N=136)

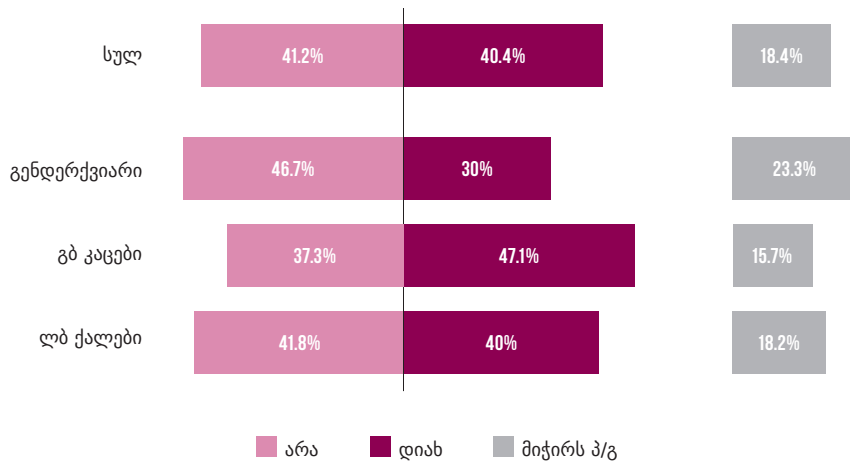
ქ. A21. შეგიძლიათ თუ არა ისარგებლოთ ანაზღაურებადი ბიულეტენით?

ლიბრა #14

რესპონდენტთა სამუშაო პირობები (N=136)

Q.A20. შეგიძლიათ თუ არა ისარგებლოთ ანაზღაურებადი ყოველწლიური შვებულებით?

დასაქმების სტატუსის მიუხედავად, გამოკითხულთა 2/3 სამუშაოს მადიებელია (66.8%, N=141). მათ შორის, მხოლოდ 62-ს აქვს სტატუსად

„უმუშევარი“ მითითებული⁴⁴. დანარჩენი 79 რესპოდენტი დაქირავებული ან თვითდასაქმებულია, თუმცა უკმაყოფილოა არსებული პირობებით. სამუშაოს ძეგნის მიზეზებს შორის, სიხშირის თვალსაზრისით, ყველაზე პოპულარული პასუხები (31%-31%) აღმოჩნდა „ამჟამად უმუშევარი ვარ“ და „ვეძებ სამუშაოს უფრო მაღალი ანაზღაურებით/მჭირდება დამატებითი შემოსავლი“⁴⁵.

სხრილი # 4

რესპოდენტთა პასუხების განაწილება სამუშაოს ძიების მიზეზების მიხედვით (N=141)

	N	%
ამჟამად უმუშევარი ვარ	62	31.0%
ვეძებდი სამუშაოს უფრო მაღალი ანაზღაურებით	62	31.0%
მჭირდება მეტი საშუალება კარიერული წინსვლის/თვითგანვითარებისთვის	26	13.0%
ვეძებდი ახალ სამუშაოს ახლანდელთან შედარებით მეტი / ნაკლები სამუშაო დროით	11	5.5%
არ მანყობდა სამუშაო პირობები (ადგილი, სამუშაო საათები)	11	5.5%
ძირითადი სამუშაო არის დროებითი, სეზონური	8	4.0%
არ ვმუშაობდი პროფესიით	7	3.5%
მოსალოდნელი შემცირების (გათავისუფლების) გამო	4	2.0%
სამუშაო გარემო დისკრიმინაციული იყო	4	2.0%
სამუშაო გარემო პომოფობიური იყო	3	1.5%
ხელშეკრულების ვადის გასვლის გამო	2	1.0%

44 აქედან, 39 უმუშევარია, 19 სტუდენტის სტატუსის მქონე მაძიებელი, 2 სექს-მუშაკია, რომელთაც პირველ ჯერზე მიუთითეს, რომ თვითდასაქმებულები არიან, მაგრამ სამუშაოს ძიების მიზეზებში, ერთ-ერთი „უმუშევრობა“ მიუთითეს, 1 – რესპოდენტი ამჟამად საოჯახო საქმეებითაა დაკავებული, ერთს კი სტატუსად „ვევლი ბავშვს, ავადმყოფს/ხანდაზმულს“ ჰქონდა მითითებული.

45 რესპოდენტს შეეძლო მოენიშნა 1-ზე მეტი პასუხი.

რესპონდენტები სხვადასხვა გზას იყენებენ სამუშაოს მოსაძებნად. ყველაზე გავრცელებული მეთოდი ვაკანსიების ინტერნეტისა (89.4%) და ნაცნობების (83.7%) მეშვეობით ძებნაა, ყველაზე იშვიათად კი დასაქმების სამსახურებს მიმართავენ (7.8%).

ხსრილი # 5

რესპონდენტთა პასუხების განაწილება სამუშაოს ძიების გზების მიხედვით (N=141)

	N	%
ეცნობოდით განცხადებებს ინტერნეტის და სხვა საშუალებით	62	31.0%
აგროვებდით ინფორმაციას ნაცნობების საშუალებით	62	31.0%
გაიარეთ ტესტირება, გასაუბრება ან გამოცდა	26	13.0%
აქვეყნებდით განცხადებებს ინტერნეტის და სხვა საშუალებით	11	5.5%
მიმართეთ დასაქმების სამსახურს	11	5.5%

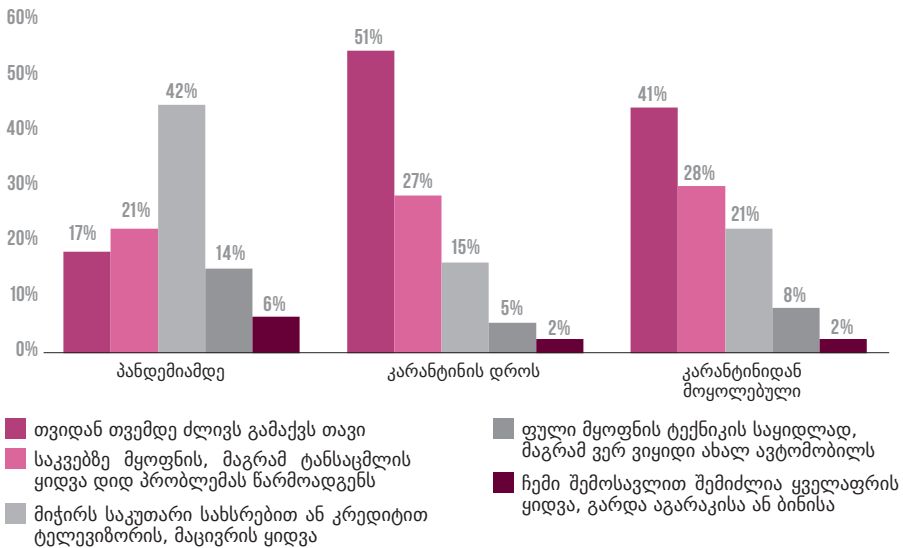
ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასება

ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასების დინამიკა პანდემიის ჭრილში აჩვენებს, რომ რესპონდენტთა მდგომარეობა მკვეთრად შეიცვალა კარანტინის პერიოდში: თითქმის სამჯერ გაიზარდა რესპონდენტთა წილი, ვინც საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას აფასებდა როგორც „ძალიან ცუდს“ (17.1%-დან 50.7%-მდე). 5.6%-ით გაიზარდა პასუხების რაოდენობა „ცუდი“. კრიტიკულად შემცირდა რესპონდენტების რიცხვი, ვინც საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას ახასიათებდა როგორც „საშუალოს“ (41.7%-დან 15.2%-მდე). მათი რიცხვი კი, ვისაც პასუხად „კარგი“ ან „ძალიან კარგი“ ჰქონდა მონიშნული, თითქმის სამჯერ შემცირდა (20.4%-იდან 7.6%-მდე). მკვეთრად გაიზარდა უთანასწორობა ჯგუფის შიგნით. კარანტინის შემდეგ მდგომარეობა მცირედით გაუმჯობესდა, თუმცა ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასების მიხედვით ჯგუფის წევრებს შორის გაზრდილი სხვაობის ტენდენცია უცვლელი დარჩა.

ლიბერა #15

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასებაზე (N=211)

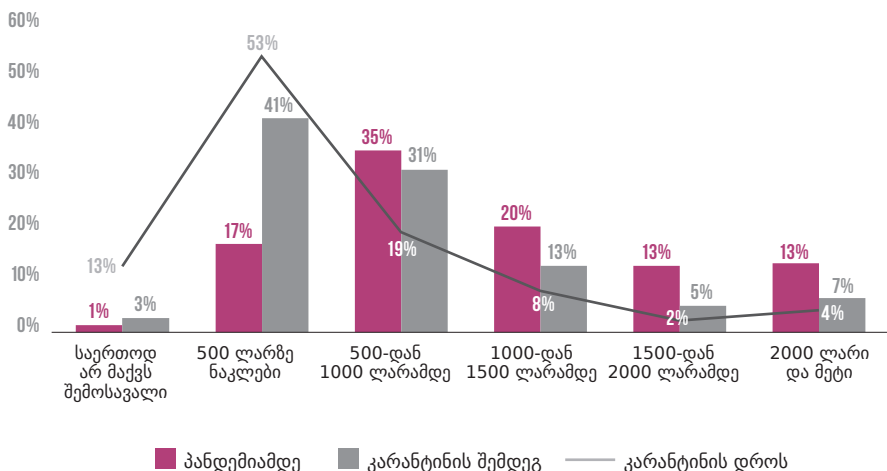
პანდემიამდე, რესპონდენტთა თვითშეფასებით, თბილისში მცხოვრებ რესპონდენტებში სიღარიბის მაჩვენებელი გაცილებით დაბალი იყო, ვიდრე სოფლებსა და სხვა ქალაქებში. იმ რესპონდენტების პროცენტული თანაფარდობა ვინც საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას უკიდურესად მძიმედ აფასებდა („არ აქვს ფული საკვებისთვისაც კი“), ორჯერ ნაკლები იყო თბილისში რეგიონებთან შედარებით (შესაბამისად, თბილისში მცხოვრები რესპონდენტების 12.1% და რეგიონებში მცხოვრებთა 24.1%). თბილისი/რეგიონების ჭრილში არაპროპორციულად იყო გადანაწილებული იმ რესპონდენტების რიცხვიც, ვინც საშუალოზე უკეთესად აფასებდა საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას (თბილისი 26.6%, რეგიონები 11.4%).

კარანტინის პერიოდში განსხვავება რეგიონსა და თბილისს შორის მინიმუმამდე შემცირდა – კარანტინის დროს იმ რესპონდენტების წილი, ვინც უკიდურესად მძიმედ აფასებდა თავის მდგომარეობას თბილისში 75.8%-ს შეადგენდა, რეგიონებში კი 79.3%-ს. კარანტინიდან მოყოლებული, ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასების თვალსაზრისით, თბილისსა და რეგიონებს შორის თანაფარდობა ისევ შეიცვალა – მიუხედავად იმი-

სა, რომ ორივეგან გაუარესებულია მდგომარეობა, პანდემიამდე მდგომარეობასთან შედარებით, თბილისში მაცხოვრებელი რესპონდენტების მდგომარეობა უფრო მეტად გაუმჯობესდა, ვიდრე რეგიონებში.

ლიბერაჟი #16

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ყოველთვიურ შემოსავლებზე

პანდემია და მასთან დაკავშირებული შეზღუდვები მძიმედ აისახა კომერციულ სექს-სამუშაოში ჩართულ რესპონდენტებზე. პანდემიამდე 23 რესპონდენტიდან 7 საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას ახასიათებდა როგორც კარგს ან ძალიან კარგს, 8 როგორც საშუალოს, ამდენივე რესპონდენტი უთითებდა, რომ მძიმე ან ძალიან მძიმე ეკონომიკურ პირობებში უწევდა ცხოვრება. კარანტინის დროს, მონაწილეთა ეკონომიკური მდგომარეობა დრამატულად შეიცვალა – 23-დან 17-მა მონიშნა პასუხი „ძალიან მძიმე“, ოთხმა „მძიმე“, ორმა კი „საშუალო“. კარანტინის შემდეგ, პასუხების განაწილება იგივე დარჩა – მხოლოდ ერთმა მონაწილემ მიუთითა მდგომარეობის შეცვლაზე და „ძალიან მძიმეს“ ნაცვლად, პასუხი „მძიმე“ შემოხაზა.

შემოსავლების ოდენობა

კვლევის მონაწილეთა ყოველთვიური შემოსავლების მედიანური მაჩვენებელი (900 ლარი), კარანტინის დროს სამჯერ შემცირდა (300 ლარი) ამჟამად კი, რესპონდენტთა საშუალო ყოველთვიური შემოსავლების მედიანა პანდემიამდე არსებული მაჩვენებელზე 45%-ით ნაკლებია და 500 ლარს შეადგენს.

პანდემიამდე რესპონდენტთა თითქმის ნახევრის (46.4%) საშუალო თვიური შემოსავალი 1000 ლარზე მეტი იყო. კარანტინის პერიოდში, მათი რიცხვი 15.2%-მდე შემცირდა, კარანტინიდან მოყოლებული კი 24.6%-ია. კარანტინის პერიოდში, მონაწილეთა 12.8% საერთოდ შემოსავლების გარეშე დარჩა, 52.6%-მა შემოსავლების კი რაოდენობაში 500 ლარზე ნაკლები მიუთითა.

შემოსავლის ძირითადი წყაროები

კვლევის მონაწილეთა უმეტესობას შემოსავლის ერთზე მეტი წყარო აქვს (დამატებითი სამუშაოსა და მშობლების/ინტიმური პარტნიორების/მეგობრებისგან მიღებული დახმარებების ჩათვლით). თუმცა, პანდემიამ გავლენა მოახდინა შემოსავლების წყაროების დივერსიფიკაციაზეც.

პანდემიამდე შემოსავლების წყაროების 58% მოდიოდა დაქირავებულ შრომაზე, თვითდასაქმებასა და ქონების გაქირავებით/ანაბრების მეშვეობით მიღებულ სარგებელზე (კომერციული სექს-სამუშაოს ჩათვლით), 33%-ს შეადგენდა დახმარებები ოჯახის წევრების, პარტნიორების ან მეგობრებისაგან, დარჩენილი 9% გადანაწილებული იყო სახელმწიფო დახმარებაზე, პენსიებსა და სხვა წყაროებზე.

მხრილი #6

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა შემოსავლის ძირითადი წყაროების დივერსიფიკაციაზე (ნაწილი 1)

დასახელება	პანდემიამდე		კარანტინის დროს		კარანტინიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%	N	%
ანაზღაურებადი შრომიდან მიღებული შემოსავალი	338	54.30%	123	29.40%	214	43.00%
დახმარება ოჯახის წევრებისაგან/პარტნიორისგან (მათ შორის, უცხოეთიდან მიღებული გზავნილები)	153	24.60%	165	39.38%	153	30.72%
დახმარება მეგობრების, კერძო პირების, ორგანიზაციების მხრიდან	52	8.40%	71	16.90%	69	13.90%
ფულის სესხება, დანაზოგები	39	6.30%	13	3.10%	17	3.40%
ქონების გაქირავებიდან, პროცენტი ანაბრიდან	20	3.20%	9	2.10%	14	2.80%
პენსიები, სტიპენდიები, სოციალური პაკეტები	11	1.80%	11	2.60%	10	2.00%
სახელმწიფო დახმარება (საარსებო შემწეობა, უმუშევრობის სუბსიდია და სხვ)	6	1.00%	27	6.20%	14	2.80%
ქონების გაყიდვიდან მიღებული შემოსავალი	2	0.30%	1	0.20%	5	1.00%
სოფლის მეურნეობიდან მიღებული შემოსავალი	1	0.20%	0	0.00%	2	0.40%
	622	100%	419	100.0%	498	100%

კარანტინის დროს, სიტუაცია მკვეთრად შეიცვალა: კვლევის მონაწილეთა მხოლოდ 31.7%-მა დაასახელა დაქირავებით შრომა და თვითდასაქმება, როგორც შემოსავლის წყარო. ოჯახის წევრების, ინტიმური პარტნიორისა თუ მეგობრების მიერ გაწეული ფინანსური დახმარების წილი მთლიან შემოსავლებში კი 33%-იდან 56.3%-მდე გაიზარდა. სახელმწიფოს მიერ დაწესებული შეზღუდვების გამო დაზარალებული მოქალაქეების დახმარების ხარჯზე, 1%-დან 6.2%-მდე გაიზარდა სახელმწიფო დახმარებების წილიც.

კარანტინის შემდგომ პერიოდში, რესპონდენტთა ნაწილმა შეძლო მუშაობის გაგრძელება, თუმცა, მათ უმეტესობას ისევ სჭირდება მატერიალური დახმარება (შემოსავლების წყაროებში მთლიანად ოჯახის წევრების/მეგობრების დახმარებასა (46.6%) და ანაზღაურებადი შრომიდან და ქო-

ნების გაქირავებიდან მიღებულ შემოსავლებს (47.2%) თითქმის ერთნაირი წილი აქვთ.

მათ შორის, ვისაც ანაზღაურებადი სამუშაო ჰქონდა, ყველაზე მეტად დაუცველები აღმოჩნდნენ ის რესპონდენტები, ვინც კონტრაქტის გარეშე იყო დასაქმებული. იმ 44 რესპონდენტიდან, ვინც რეგულარულ შემოსავალს სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე იღებდა, 31-ისთვის, ეს შემოსავლების სხვადასხვა წყაროს შორის, ანაზღაურებადი საქმიანობის ერთადერთი წყარო იყო და არა დამატებითი შემოსავალი. ისევე, როგორც იმ 16 რესპონდენტისთვის 56-იდან, ვინც შემოსავლის წყაროდ საქმიანობიდან სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე მიღებული არარეგულარული შემოსავალი დაასახელა.

ხსრილი #7

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა შემოსავლების წყაროების დივერსიფიცირებაზე (ნაწილი 2)

დასახელება	პანდემიამდე		კარანტინის დროს		კარანტინიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%	N	%
საქმიანობიდან მიღებული რეგულარული შემოსავალი - ყოველთვიური ხელფასი (დაქირავებული წერილობითი კონტრაქტის საფუძველზე)	119	19.10%	56	13.40%	87	17.50%
საქმიანობიდან მიღებული არარეგულარული შემოსავალი - (პონორარი და სხვ.) წერილობითი კონტრაქტის საფუძველზე	22	3.50%	10	2.40%	27	5.40%
საქმიანობიდან მიღებული არარეგულარული შემოსავალი - (პონორარი და სხვ.) სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე	56	9.00%	13	3.10%	27	5.40%
საქმიანობიდან მიღებული რეგულარული შემოსავალი (დაქირავებული სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე)	44	7.10%	9	2.10%	23	4.60%
საქმიანობიდან მიღებული რეგულარული დამატებითი შემოსავალი (მაგ. „ჩაი“)	44	7.10%	1	0.20%	10	2.00%
თვითდასაქმებული (არარეგისტრირებული)	23	3.70%	13	3.10%	19	3.80%
თვითდასაქმებული (რეგისტრირებული)	13	2.10%	7	1.70%	8	1.60%
სექს-სამუშაო	17	2.70%	14	3.30%	13	2.60%

რომ პანდემიამდე, დასაქმების ადგილად რესპონდენტები ყველაზე ხშირად ასახელებდნენ ბიზნესის იმ სექტორს, რომელზედაც შეზღუდვა-ბი ყველაზე მძიმედ აისახა – კვების/გართობის ობიექტებს (რესტორანი, კლუბი, კაფე), რამაც, თავის მხრივ, ჯგუფის წევრთა ეკონომიკურ მდგომარეობაზე მნიშვნელოვანი ნეგატიური გავლენა მოახდინა.

მხრილი #8

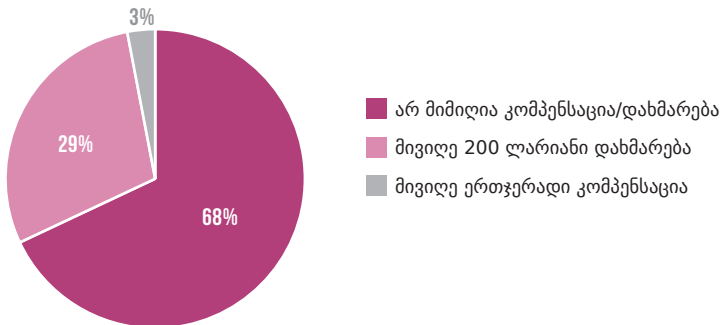
პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა განაწილებაზე დასაქმების ადგილის მიხედვით

დასახელება	პანდემიამდე		კარანტინის დროს		კარანტინიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%	N	%
რესტორანში/კაფეში/კლუბში/სასტუმროში	75	30%	2	2%	27	15%
ოფისში	51	21%	12	10%	42	23%
საკუთარ ბინაში / საცხოვრისში	36	15%	56	47%	48	26%
სუპერმარკეტში/მაღაზიაში/ჭიხურში/	19	8%	15	13%	18	10%
სხვადასხვა ადგილზე (მობილური)	17	7%	9	8%	16	9%
კლიენტის სახლში	12	5%	6	5%	7	4%
ფაბრიკაში/ ქარხანაში/ ატელიეში/ სახელოსნოში	8	3%	3	3%	7	4%
სამედიცინო დაწესებულებაში	5	2%	1	1%	1	1%
კაზინოში	5	2%	0	0%	0	0%
ფიქსირებულ ადგილზე ქუჩაში (სექს-სამუშაო)	4	2%	5	4%	5	3%
საგანმანათლებლო/აღმზრდელობით დაწესებულებაში	4	2%	1	1%	1	1%
ფიქსირებულ ქუჩის ან ბაზრის დახლზე	2	1%	1	1%	3	2%
კარდაკარ მოსიარულე (გამყიდველი)	2	1%	0	0%	1	1%
მინის ნაკვეთზე/ბაღში/მინდორში/ფერმაში	2	1%	2	2%	2	1%
სპორტული კომპლექსი	2	1%	2	2%	2	1%
სამშენებლო მოედანზე	1	0%	2	2%	2	1%
ტრანსპორტში (დღიური სამუშაოს გარდა)	1	0%	0	0%	1	1%
მედია	1	0%	1	1%	1	1%
	247	100%	118	100%	184	100%

იმ რესპონდენტების 68.1% (N=113) ვინც პანდემიასთან ბრძოლის მიზნით გატარებული ღონისძიებების გამო სამსახური დაკარგა ან დამქირავებელმა დროებით ვეღარ შეძლო ხელფასის გადახდა, ამბობს, რომ დამსაქმებელმა არ უშუამდგომლა სახელმწიფოსთან კომპენსაციის/დახმარების ასაღებად. მთლიანობაში, დახმარების მიღება მხოლოდ მესამედმა შეძლო – 31.9% (N36). (აქედან სამმა რესპონდენტმა ერთჯერადი დახმარება მიიღო). დამსაქმებელთა გულგრილი დამოკიდებულების გარდა, რესპონდენტთა მნიშვნელოვანი ნაწილის დარჩენა სახელმწიფო დახმარების პროგრამების მიღმა იმანაც განაპირობა, რომ მათი უმრავლესობა არაოფიციალურად/სიტყვიერი შეთანხმების საფუძველზე იყო დასაქმებული.

ღიაბრაშა #17

სახელმწიფო დახმარების/კომპენსაციის მიმღებთა პროცენტული განაწილება რესპონდენტებს შორის (N=149)

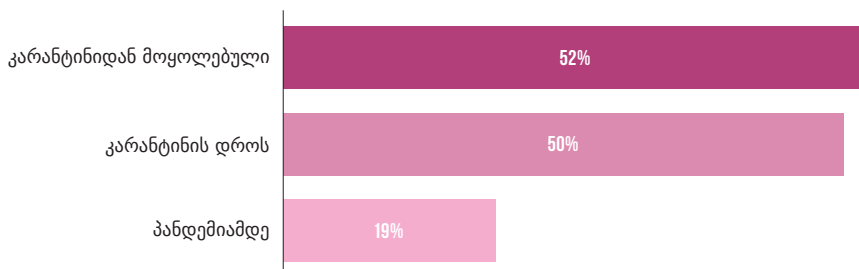
სწავლა/მუშაობა ონლაინ რეჟიმში

პანდემიის დაწყებამდე რესპონდენტთა მხოლოდ 19% უწევდა სრულად ან ნაწილობრივ მუშაობა/სწავლა ონლაინ რეჟიმში. კარანტინის დროს და მას მერე, რესპონდენტთა ნახევარზე მეტი დისტანციურ რეჟიმში აგრძელებს სწავლასა და მუშაობას.

ლიპარაჟი #18

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ხელმისაწვდომობაზე ონლაინ მუშაობაზე/სწავლაზე რეჟიმზე (N=211)

ამასთან, ონლაინ რეჟიმში სწავლასა და მუშაობას თავისი გამოწვევები აქვს – ტექნიკური უზრუნველყოფიდან დაწყებული პროგრამების ცოდნითა და გაზრდილი საკომუნიკაციო ხარჯებით დამთავრებული.

სხრილი #9

პანდემიის გავლენა ონლაინ მუშაობის/სწავლისთვის საჭირო სამუშაო პირობებზე

დასახელება	პანდემიამდე		კარანტინის დროს		კარანტინიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%	N	%
სამუშაო დღის რეჟიმის შენარჩუნება (რამდენად გადახანილებული იყო სახლის საქმე	141	66.8%	116	55.0%	128	60.7%
ფიზიკური განმარტების საშუალება/ პერსონალური სივრცე	137	64.9%	114	54.0%	138	65.4%
ტექნიკური საშუალება – კომპიუტერი	144	68.2%	140	66.4%	138	65.4%
ტექნიკური საშუალება (პროგრამული უზრუნველყოფა)	141	66.8%	142	67.3%	145	68.7%
პროგრამებთან მუშაობისთვის საჭირო ცოდნა	157	74.4%	165	78.2%	165	78.2%
მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტი	169	80.1%	159	75.4%	164	77.7%
საკომუნიკაციო ხარჯი	183	86.7%	159	75.4%	171	81.0%

ამ კუთხით, პანდემიას დიდად არ მოუხდენია გავლენა რესპონდენტთა მდგომარეობის ცვლილებაზე, თუმცა, სამომავლო პერსპექტივის გათვალისწინებით, მნიშვნელოვანია, რომ დღეს არსებული მდგომარეობით, გამოკითხულთა 20%-ს საკომუნიკაციო ხარჯის პრობლემა აქვს, მაღალსიჩქარიან ინტერნეტზე ხელი არ მიუწვდება 22.3%-ს, 21.8%-ს კი არ აქვს ონლაინ რეჟიმში მუშაობისათვის საჭირო პროგრამების ცოდნა. 35%-ს არ აქვს ტექნიკური საშუალება და ფიზიკური განმარტოებისთვის საჭირო სივრცე, 39.3%-ისთვის კი პრობლემური აღმოჩნდა სამუშაო დღის რეჟიმის შენარჩუნება სახლის საქმის არათანაბარი გადანაწილების გამო.

რაც შეეხება სახლის საქმის გადანაწილებას, ამ პრობლემას ქალი რესპონდენტები უფრო ხშირად ასახელებენ (44.3%), ვიდრე კაცები (34.3%)⁴⁶. ეს ტენდენცია რეგიონში უფრო მკვეთრად გამოხატული: რეგიონში მცხოვრები ქალების 62.2 % (ორჯერ მეტი, ვიდრე თბილისში – 31.1%) ამბობს, რომ საოჯახო საქმის არათანაბარი გადანაწილება ხელს უშლის ონლაინ მუშაობასა და სწავლაში.

თბილისი/რეგიონის ჭრილში დანარჩენი მონაცემებიც განსხვავდება, მაღალსიჩქარიან ინტერნეტსა და ტექნიკურ აღჭურვილობაზე ხელმისაწვდომობის ჩათვლით. დღევანდელ დღეს, მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტი, საჭირო ტექნიკური აღჭურვილობა და პროგრამებთან მუშაობის უნარები სწავლაზე, დასაქმებასა და სერვისებზე ხელმისაწვდომობისთვის მნიშვნელოვან ფაქტორს წარმოადგენს. შესაბამისად, ეს პრობლემა რეაგირების გარეშე მომავალში კიდევ უფრო გააღრმავებს თბილისსა და რეგიონს შორის არსებულ უთანასწორობას.

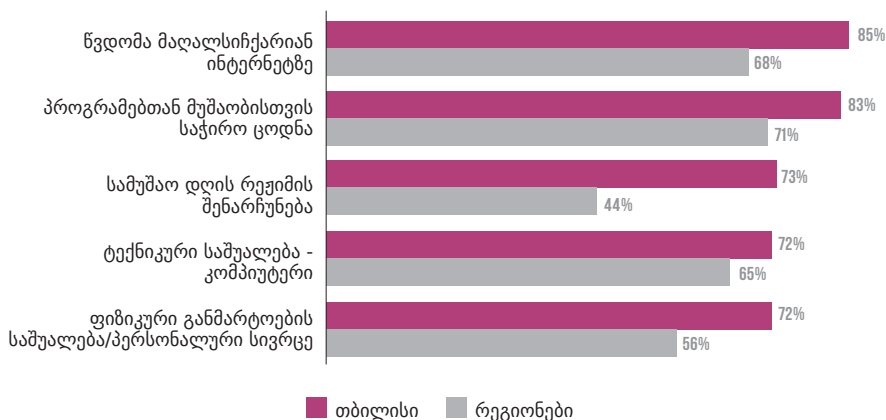
აღნიშნული თავისებურებების გათვალისწინება მნიშვნელოვანია საკონსულტაციო სერვისების გაწევის თვალსაზრისითაც. მთლიანობაში, როგორც ონლაინ სწავლასა და მუშაობაზე, ისე ონლაინ კონსულტაციებზე, რეგიონში მცხოვრებ რესპონდენტებს უფრო ნაკლებად მიუწვდებათ ხელი თბილისთან შედარებით⁴⁷.

46 კარანტინის დროს და მის შემდეგაც, ძალიან მიჭირდა სახლის საქმეები, ბავშვის მოვლა და მუშაობა ერთად (q.32, მდედრი, ბისექსუალი, 36 წლის, ბათუმი).

47 კარანტინის დროს გამოიწვია ტელეფონი და ახლის ყიდვის შესაძლებლობა არ მქონდა. ვსარგებლობდი დედაჩემის ტელეფონით. ინტერნეტის პრობლემის გამო ვერ ვახერხებდი ონლაინ გაკვეთილებზე დასწრებას (q.160).

ლიპრაპი #19

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ონლაინ მუშაობის/სწავლისთვის საჭირო პირობების მიხედვით თბილისი/რეგიონის ჭრილში (N=211)

4.2.3 COVID-19 -ის გავრცელების საფრთხეები და მათზე რეაგირება

სახელმწიფოს მიერ შემუშავებული ანტიკრიზისული გეგმა რამდენიმე ეტაპად დაიგეგმა და მოიცავდა სამ ძირითად კომპონენტს: მოქალაქეებზე ზრუნვა და მათი სოციალური მხარდაჭერა, ეკონომიკაზე ზრუნვა და ბიზნეს სექტორის მხარდაჭერა, და ჯანდაცვის სისტემის გაძლიერება და პანდემიასთან ბრძოლა. თავის მხრივ, მოქალაქეთა სოციალური მხარდაჭერა გულისხმობდა ისეთ ღონისძიებებს, როგორიცაა:

ა) კომუნალური გადასახადების სუბსიდირება (მარტი-მაისის ჩათვლით)⁴⁸, პროგრამის პირობებში ხელისუფლება აფინანსებდა 200 კვტ.სთ მოხმარებულ ელექტროენერგიას და 200 მ³ მოხმარების ბუნებრივ აირს. დახმარების კრიტერიუმად განისაზღვრა სწორედ მოხმარებული ენერგიის მოცემული ზღვრის ქვემოთ ხარჯვა.

ბ) მიზნობრივი სოციალური დახმარება ოფიციალურად დასაქმებულ პირთათვის, ვინც დაკარგეს სამსახური ან იმყოფებოდნენ არაანაზღაურებად შვებულებაში კორონავირუსის პანდემიის გავრცელების შემდგომ პერიოდ-

48 კომუნალური გადასახადების სუბსიდირების მეორე ეტაპი მოიცავდა 2020 წლის დეკემბერ-თებერვლის თვეებს. რადგან კვლევის საველე პერიოდი დეკემბრამდე გრძელდებოდა, შეფასება ეხება მხოლოდ სუბსიდირების პირველ ეტაპს.

ში. დახმარების სახით გათვალისწინებული იყო ყოველთვიურად 200 ლარის გაცემა ნ თვის განმავლობაში⁴⁹.

გ) ხელშეკრულებით დასაქმებული იმ თანამშრომლების გათავისუფლება საშემოსავლო გადასახადისგან, ვინც შეინარჩუნეს სამუშაო და ხელფასები (750 ლარამდე ხელფასი მთლიანად თავისუფლდებოდა საშემოსავლო გადასახადისგან, 1500 ლარამდე ხელფასზე იქნებოდა შეღავათი 750 ლარზე, ხოლო დანარჩენი დაიბეგრებოდა ჩვეულებრივ. ასეთი შეღავათები არ ეხებოდა იმათ, ვისი ხელფასიც აჭარბებდა 1500 ლარს)⁵⁰.

დ) თვითდასაქმებულთა დასახმარებლად გათვალისწინებული იყო ერთ-ჯერადი დახმარება 300 ლარის ოდენობით (93 აშშ დოლარი) იმ შემთხვევაში, თუ დაამტკიცებდნენ, რომ დაკარგეს შემოსავალი⁵¹.

სახელმწიფო დახმარების პროგრამები ასევე ითვალისწინებდა სპეციალურ ზომებს იმ ჯგუფების დასახმარებლად, რომლებიც ისედაც ხვდებოდნენ პენსიების, შემწეობისა და სხვადასხვა დახმარების მიმღებთა კატეგორიებში.

სახელმწიფო დახმარების პროგრამების გარდა, მოქალაქეები სპონტანურად ქმნიდნენ ურთიერთდახმარების ჯგუფებს სოციალური ქსელების მეშვეობით. ზოგიერთი მათგანი ფოკუსირებული იყო სპეციფიკური ჯგუფების დახმარებაზე. ერთ-ერთი ასეთი ჯგუფი სექს-სამუშაოში ჩართული ტრანს თემის დასახმარებლადაც შეიქმნა. შემონირულობებით მოგროვილი თანხა სხვადასხვა საჭიროებაზე დაიხარჯა და ნაწილობრივ ბინის ქირას, ნაწილობრივ კი საკვები პროდუქტების შეძენას მოხმარდა.

სათემო ორგანიზაციებმა პროაქტიულ რეჟიმში დაიწყეს თემის საჭიროებების შესწავლა თებერვლის თვიდან და მარტის პირველ რიცხვებში უკვე დაიწყეს რესურსების მობილიზაციაზე კომუნიკაცია სახელმწიფოსა და ფონდებთან. ორგანიზაციებმა ერთობლივად შეიმუშავეს კრიტერიუმები, რომლითაც განსაზღვრავდნენ მდგომარეობის სიმწვავეს. უშუალო ფინანსური დახმარების გარდა, სათემო ორგანიზაციები ფარავდნენ ყველა სხვა საჭიროებას არსებული შეზღუდული რესურსების ფარგლებში,

49 დახმარების მისაღებად შესაბამის ბაზაში რეგისტრაციას დამსაქმებელი ახდენდა ყოველთვიურ რეჟიმში, შესაბამისად, კომპენსაციის მიღების საკითხი დიდწილად დამსაქმებლის კეთილ ნებაზე დამოკიდებული აღმოჩნდა.

50 გადასახადები დამსაქმებლებს უბრუნდებოდა, ამიტომ, კონკრეტული დამსაქმებელი თავად იღებდა გადაწყვეტილებას როგორ გამოიყენებდა დაბრუნებულ თანხას.

51 პირობებში არ იყო დაზუსტებული, თუ როგორ უნდა დაემტკიცებინა თვითდასაქმებულთა იმ ნაწილს, ვინც არ იყო რეგისტრირებული, შემოსავლის დაკარგვა.

კოორდინირებას უწევდნენ სახელმწიფოსა და ევროკავშირის ერთობლივი პროგრამის ფარგლებში გაწეული დახმარებების გაცემას⁵².

სათემო ორგანიზაციებისგან განსხვავებით, რომელთაც ფონდების მიერ დაწესებული რეგულაციების გამო, ვერ მოახერხეს ბოლომდე მოქნილი ყოფილიყვნენ და ზუსტად მორგებოდნენ თემის წევრთა ყველა სპეციფიკურ საჭიროებას, თვითდახმარების ჯგუფებს მეტი თავისუფლება ჰქონდათ დაეფარათ თემის წევრთა ისეთი საჭიროებებიც, რომლის დაკმაყოფილებასაც ორგანიზაციები და სახელმწიფო ვერ ახერხებდნენ.

რესპონდენტთა ეკონომიკური მდგომარეობის თვითშეფასებამ, დასაქმებისა და შემოსავლების ანალიზმა პანდემიამდე, კარანტინის პერიოდში და კარანტინიდან მოყოლებული 2020 წლის ნოემბრის ჩათვლით (საველე სამუშაოების ჩატარება), აჩვენა, რომ კვლევის მონაწილეთა ეკონომიკური მდგომარეობა დრამატულად შეიცვალა უარესობისკენ. შესაბამისად, გასაკვირი არაა, რომ პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების შედეგად წარმოქმნილი სხვადასხვა საჭიროების რანჟირებისას, ხუთიდან ოთხმა რესპონდენტმა ფინანსური დახმარება დაასახელა (80.4%). კვლევის მონაწილეთა ნახევარს (49.8%) საკვები პროდუქტების დეფიციტი შეექმნა, თითქმის ამდენივემ მიუთითა, რომ პრობლემა ჰქონდა კომუნალურ გადასახადებთან დაკავშირებით (49.3%). კვლევის მონაწილეთა მესამედზე მეტმა (34.6%) მიუთითა, რომ გაუჭირდა ბინის ქირის გადახდა და სჭირდებოდა დახმარება. პანდემიის გავრცელების პირველ ეტაპზე ასევე პრობლემური იყო ხელმისაწვდომობა ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებებზეც (33.2%). ამდენივე რესპონდენტის შემოსავალი არ იყო საკმარისი საკომუნიკაციო ხარჯებისთვის, რომელიც მნიშვნელოვნად გაიზარდა და განსაკუთრებული ღირებულება შეიძინა კარანტინის პერიოდში და სოციალური იზოლაციის მოთხოვნის პირობებში, როდესაც, ერთი მხრივ, გარემოსთან ურთიერთობის ერთადერთ საშუალებად იქცა და, მეორე მხრივ, გამართული ონლაინ კავშირი და მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტზე შეუფერხებელი ხელმისაწვდომობა ონლაინ მუშაობის/სწავლის აუცილებელ საჭიროებას წარმოადგენდა. 27%-ს მედიკამენტებზე წვდომის პრობლემა შეექმნა. პანდემიის გავრცელების პრევენციის მიზნით სახელმწიფოს მიერ გატარებული ზომები ასევე ითვალისწინებდა საზოგადოებრივი ტრანსპორტის გადაადგილების შეზღუდვას და გაუქმებასაც გარკვეულ პერიოდში. მათთვის, ვისაც საკუთარი მანქანა არ ჰყავდა, გადაადგილების

52 დაწვრილებით ეს მონაცემები შეგიძლიათ იხილოთ ორგანიზაციების ანგარიშებში.

ერთადერთი საშუალება ტაქსი აღმოჩნდა, რომელიც არათუ პანდემიის თანმხლები ეკონომიკური კრიზისის გათვალისწინებით, არამედ პანდემიამდელი პერიოდისთვისაც კი ხელმიუწვდომელ ფუფუნებას წარმოადგენდა თემის წევრთათვის⁵³. ზემოთქმულის გათვალისწინებით, ტრასნპორტირების ხარჯის საჭიროება – ყოველი მეხუთე (22.8%), უთითებდა, რომ შეექმნა ამის საჭიროება – სწორედ ამით უნდა აიხსნას. დაახლოებით ყოველ მეათე რესპონდენტს საცხოვრისთან დაკავშირებით შეექმნა პრობლემები (12.8%).

პასუხების ანალიზმა აჩვენა, რომ 211-დან მხოლოდ 12 (5.7%) რესპონდენტი აღმოჩნდა, რომელსაც არც დასჭირვებია და არც აუღია რაიმე სახის დახმარება. 75-მა რესპონდენტმა (35.5%) ერთი წყარო მიუთითა, დანარჩენმა 124-მა (58.8%) კი დახმარება რამდენიმე წყაროდან მიიღო, რაც იმაზე მიუთითებს, რომ უმეტეს შემთხვევაში ერთი რომელიმე წყაროდან მიღებული დახმარება არ იყო საკმარისი რესპონდენტის საჭიროების სრულად დასაკმაყოფილებლად.

დახმარების წყაროს დასახელების გარდა, რესპონდენტებს ასევე ვთხოვეთ 1-დან 5-მდე ქულით შეფასებინათ მიღებული დახმარების შესაბამისობა საჭიროებებთან. მთლიანობაში, სახელმწიფოსგან მიღებული საკვები პროდუქტებისა და ფინანსური დახმარების გარდა, რომელიც უარყოფითი შეფასების ველში მოხვდა, კვლევის მონაწილეებმა მიღებული დახმარების შესაბამისობა საჭიროებებთან საშუალო და საშუალოზე მაღალი ქულებით შეაფასეს. მონაწილეთა შეფასებები აჩვენებს, რომ ყველაზე ნაკლებ ეფექტიანად სახელმწიფოს მიერ გაცემული ფინანსური დახმარებებს აფასებენ ($N=34$, $Mean=2.00$). სახელმწიფოსგან მიღებული ფინანსური დახმარების არაეფექტურობაზე მიუთითებს წყაროების გადანაწილების სიხშირეც – კრიზისულ სიტუაციაში მყოფი რესპონდენტებისთვის, ფინანსური დახმარების ძირითადი წყარო ოჯახის წევრები ($N=74$) და მეგობრები (48) აღმოჩნდნენ.

53 თემის წევრთა 38% საკუთარ ეკონომიკურ მდგომარეობას პანდემიამდელ ახასიათებდა როგორც უკიდურესად მძიმეს ან მძიმეს (ფული საკვებზე ძლივს გვეყოფნის – 17.1% და ფული საკვებზე გვეყოფნის, მაგრამ საკმარისი არაა ტანსაცმლის საყიდლად – 20.9%).

მხრილი #10

მიღებული დახმარებების შეფასება წყაროების მიხედვით

შეფასეთ. რამდენად ადექვატური იყო დახმარება. რომელიც მიიღეთ (1 სრულიად არ იყო საკმარისი. 5 - სავსებით საკმარისი იყო)	სახელმწიფო	სათემო ორგანიზაცია	ოჯახის წევრები/ ნათესავები	დამსაქმებელი	მეგობრები/ ქოუმუნითის წევრები	საქველმოქმედო ორგანიზაციები/კრიზ. მხარდ. ჯგუფები	ვალესია
ბინის ქირა		4.26	4.55	5	3.67	4	4
საკვები პროდუქტები	2.83	4.19	4.06		4	3.5	3
კომუნალური ხარჯები	3.66	3.78	5		4	4	
ჰიგიენის ნივთები	3	4.03	4.64	4	4.8	4.27	
ფინანსური დახმარება	2	4.38	3.68	3.75	3.79	3.67	
მედიკამენტები	3.86	4.2	3.92	5	5	3	
ტრანსპორტირების ხარჯი		4.5	3.91	3.56	4.4		
საკომუნიკაციო ხარჯი		4.15	4.12		4.43		
საცხოვრისით უზრუნველყოფა		4.33	4.23		4.23		

სხვადასხვა აქტორების ჩართულობის მიუხედავად, **იმ რესპონდენტთა პასუხების გადანაწილებამ, ვისაც დახმარება სჭირდებოდა, აჩვენა, რომ მათი ნაწილი დახმარების პროგრამების მიღმა დარჩა ან მათი ყველა საჭიროება არ დაკმაყოფილდა.**

ხსრილი #11

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება კრიზისით გამოწვეული საჭიროებებისა და მიღებული დახმარების მიხედვით

	მჭირდებოდა / არ მიმიღია		მჭირდებოდა / მივიღე		არ მჭირდებოდა / მივიღე		არ დამჭირვებია / არ მიმიღია	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ფინანსური დახმარება	48	22.75%	122	57.82%	0	0.0%	41	19.4%
საკვები პროდუქტები	24	11.4%	81	38.4%	12	5.7%	94	44.5%
კომუნალური ხარჯები	10	4.7%	94	44.5%	54	25.6%	53	25.1%
საკომუნიკაციო ხარჯი	33	15.6%	43	20.4%	0	0.0%	135	64.0%
ბინის ქირა	27	12.8%	46	21.8%	0	0.0%	138	65.4%
ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებები	30	14.2%	40	19.0%	21	10.0%	120	56.9%
მედიკამენტები	20	9.5%	37	17.5%	0	0.0%	154	73.0%
ტრანსპორტირების ხარჯი	18	8.5%	30	14.2%	8	3.8%	155	73.5%
საცხოვრისით უზრუნველყოფა	6	2.8%	21	10.0%	0	0.0%	184	87.2%

საჭიროებებისა და მიღებული დახმარების ერთიანი ცხრილი აჩვენებს, რომ ზოგ შემთხვევაში, რესპონდენტს არ ჰქონია კონკრეტული საჭიროება, მაგრამ მაინც მიიღო დახმარება. რაც, მთლიანობაში, აჩვენებს იმ ხარვეზებს, რომელიც პანდემიის პირობებში დახმარებისთვის გამოყოფილი რესურსების საჭიროებების შესაბამის არაეფექტიან განაწილებას უკავშირდება.

9 რესპონდენტმა მიუთითა, რომ ოჯახის წევრები დაეხმარნენ საკვები პროდუქტებით, თითო-თითო რესპონდენტმა კი „არასაჭირო“ დახმარების წყაროდ სახელმწიფო, სათემო ორგანიზაცია და მეგობარი დაასახელა.

იმ 134 რესპონდენტიდან ვინც სახელმწიფოს სუბსიდირების პროგრამაში მოხვდა, 54-მა რესპონდენტმა მიუთითა, რომ არ სჭირდებოდა კომუნალური ხარჯების დაფარვას, მაშინ როცა, 10-მა, ვისაც სჭირდებოდა, ვერ მიიღო, 14-მა რესპონდენტმა კი ვერ დააკმაყოფილა პროგრამის პირობები და სხვა წყაროებს მიმართა დახმარებისთვის (ორგანიზაციები და მეგობრები).

იმ 21-დან, ვისაც არ სჭირდებოდა, მაგრამ მიიღო ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებები, თითო-თითომ წყაროდ დამსაქმებელი და სახელმწიფო დაასახელეს, 5-მა ოჯახის წევრები, 14-მა კი სათემო ორგანიზაცია.

8 რესპონდენტმა მიუთითა, რომ არ სჭირდებოდა, მაგრამ მიიღო დახმარება სატრანსპორტო ხარჯებისთვის. აქედან 3-მა წყაროდ დამსაქმებელი დაასახელა, 5-მა კი ოჯახის წევრები.

თუ არ გავითვალისწინებთ ოჯახის წევრებისა და მეგობრების მიერ გაწეულ დახმარებებს, მნიშვნელოვანი აცდენა საჭიროებებსა და დახმარებებს შორის ყველაზე მკაფიოდ ჩანს კომუნალური ხარჯების სუბსიდირებასთან დაკავშირებით⁵⁴.

თითქმის ყოველმა მეორე რესპონდენტმა (55%, N=117) მიუთითა, რომ ბოლო ორი წლის განმავლობაში, პანდემიის დაწყებამდე დატვირთული იყო რაიმე სახის ფინანსური ვალდებულებით. მათ შორის, 35-ს მხოლოდ უპროცენტო ვალი ჰქონდა აღებული კერძო პირისგან, 29 რესპონდენტს პროცენტიანი ვალიც ჰქონდა და უპროცენტოც, 53-ს კი პროცენტიანი ვალი ჰქონდა კერძო პირისგან ან საფინანსო ორგანიზაციისგან.

კარანტინის დროს ვალის აღება კიდევ 72 რესპონდენტს მოუწია (53 – უპროცენტო სესხი კერძო პირისგან, 11 – პროცენტიანი ვალი, 8 რესპონდენტი კი იძულებული გახდა უპროცენტოსთან ერთად, პროცენტიანი ვალიც აეღო).

54 რაც შეეხება სათემო ორგანიზაციების მიერ გაწეულ დახმარებებს, საწყის ეტაპზე, დახმარებები გაიცემოდა დაფასოებული პაკეტების ფორმით, რომელიც ერთნაირი დასახელების, მოცულობისა და ღირებულების პროდუქტებსა და თავდაცვის საშუალებებს მოიცავდა. მოგვიანებით, ორგანიზაციებმა მაღაზიებთან ხელშეკრულების საფუძველზე დაიწყეს გარკვეული ღირებულების მქონე ვაუჩერების გაცემა ბენეფიციარებზე, რომელიც მათ საშუალებას აძლევდა პერსონალური საჭიროებებიდან გამომდინარე შეეძინათ პროდუქცია გარკვეული თანხის ფარგლებში.

სხრილი #12**პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ფინანსურ ვალდებულებებზე**

ფინანსური ვალდებულებები	პანდემიამდე		კარანტინის დროს		კარანტინიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%	N	%
უპროცენტო სესხი კერძო პირისგან	64	30%	61	29%	56	27%
პროცენტიანი სესხი კერძო პირისგან	5	2%	2	1%	4	2%
პროცენტიანი სესხი მიკროსაფინანსო ორგანიზაციისგან	20	9%	6	3%	3	1%
პროცენტიანი სესხი ბანკისგან	71	34%	12	6%	22	10%

რესპონდენტების ერთ ნაწილს, პანდემიის პერიოდში შეექმნა პრობლემები საბანკო ვალდებულების რესტრუქტურისა და პროცენტების გადახდასთან დაკავშირებით. თერთმეტმა მონაწილემ დააზუსტა, რომ „ბანკმა გადაავადა სესხი, მაგრამ გაუზარდა გადასახდელი თანხის ოდენობა“ (იხ. ცხრილი #14).

სხრილი #13**პანდემიის გავლენა საბანკო ვალდებულების გადახდის პირობებზე (N=71)**

	დიახ	
	N	%
შეგექმნათ თუ არა პრობლემები გადახდასთან დაკავშირებით	30	42.3%
შეგექმნათ თუ არა პრობლემები გადავადებასთან დაკავშირებით	17	23.9%
მიმართეთ თუ არა ბანკს გადავადების/პროცენტის გაყინვასთან დაკავშირებით	29	40.8%
დააკმაყოფილა თუ არა ბანკმა თქვენი მოთხოვნები	23	39.7%

რესპონდენტთა საჭიროებებისა და ხელმისაწვდომობის ანალიზმა აჩვენა, რომ COVID-19 ეპიდემიასთან და შეზღუდვებით გამოწვეული შფოთების ფონზე, სხვა სერვისებთან შედარებით, ფსიქოლოგის სერვისი ყველაზე უფრო მოთხოვნადი აღმოჩნდა. COVID-19-თან დაკავშირებული პრობლემების გამო, რესპონდენტთა თითქმის ნახევარს (N=100, 47,5%) სჭირდებოდა ფსიქოლოგის სერვისი. აქედან, 57-ს სერვისი არ მიუღია (38-ს არ მიუმართავს, 4-მა არ იცოდა სად მიეღო სერვისი, 13-მა კი აღნიშნა,

რომ სერვისი ხელმისაწვდომი არ იყო). 43 რესპონდენტიდან 31-მა სათემო ორგანიზაციის სერვისით ისარგებლა, 12-მა კი სხვა წყაროს მიმართა. 51 რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ დასჭირდა სოცმუშაკის მომსახურება. აქედან, 34 მიიღო სერვისი, 10-ს არ მიუმართავს, 4-მა კი არ იცოდა სერვისის შესახებ.

მხრილი #14

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სერვისების საჭიროებისა და მიღების მიხედვით პანდემიის დროს შექმნილი კრიზისის პირობებში (N=211)

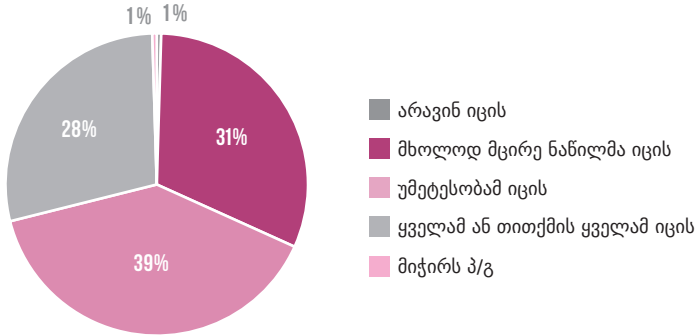
სერვისის დასახელება	მჭირდებოდა, მაგრამ არ მიიღია		მჭირდებოდა და მივიღე		არ დამჭირვებია	
	N	%	N	%	N	%
ადვოკატის მომსახურება	10	4.7%	7	3.3%	194	91.9%
ფსიქოლოგის დახმარება	57	27.0%	43	20.4%	111	52.6%
სოცმუშაკის დახმარება	14	6.6%	37	17.5%	160	75.8%
ტესტირება COVID-19-ზე	15	7.1%	75	35.5%	121	57.3%
გადაყვანა ცხელების ცენტრში	2	0.9%	20	9.5%	189	89.6%

4.3 გარემო და სოციალიზაცია

4.3.1 კომუნიკაცია

კვლევის მონაწილეებს ვეკითხებოდით, მათი გარემოცვის რა ნაწილმა იცოდა რესპონდენტის სექსუალური ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის შესახებ.

კვლევის მონაწილეთა უმეტესობა უთითებს, რომ მათი იდენტობის შესახებ იცის გარემოცვის დიდმა ნაწილმა (39.3%), ხოლო დაახლოებით 28.4% ამბობს, რომ მათთვის მნიშვნელოვანი ადამიანებიდან, ყველამ ან თითქმის ყველამ იცის. მესამედმა (31.4%) მიუთითა, რომ მისი გარემოცვის მხოლოდ მცირე ნაწილმა იცის მისი იდენტობის შესახებ. კვლევაში მონაწილე 211 რესპონდენტიდან მხოლოდ ერთი აღმოჩნდა ისეთი, რომლის ორიენტაციის/იდენტობის შესახებ არავინ იცის. კიდევ ერთს გაუჭირდა კითხვაზე პასუხის გაცემა.

ლიპარაძე #20**რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის მიხედვით (N=211)**

კვლევის მონაწილეთა პასუხები განსხვავდება თბილისი/რეგიონის ქრით: თბილისში მცხოვრები რესპონდენტების ორიენტაციისა და იდენტობის შესახებ უფრო მეტმა ადამიანმა იცის გარემოცვიდან, ვიდრე რეგიონებში. თბილისში მცხოვრები რესპონდენტების 76.45% ამბობს, რომ მათ შესახებ მათი ნაცნობების დიდმა ნაწილმა ან თითქმის ყველამ იცის, მაშინ, როცა რეგიონის მცხოვრებთა შორის ასეთი რესპონდენტების წილი ნახევარზე ცოტა მეტია 56.3%.

იდენტობის გაცნობიერება და ქამინგაუთის ასაკი

ქამინგაუთის ბლოკში მომდევნო სამი შეკითხვა ეხებოდა ქამინგაუთის ასაკს: ა) პირველად რა ასაკში აღიქვეს, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფს მიეკუთვნებოდა ბ) რომელ ასაკში დარწმუნდნენ საკუთარ სექსუალურ იდენტობაში და გ) რა ასაკის იყვნენ, როდესაც პირველად გაუმხილეს ვინმეს ინფორმაცია საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის შესახებ. შესაბამისი მედიანური ასაკი შემდეგნაირად გადანაწილდა: ასაკი, როცა იგრძენით, რომ ხართ გეი/ლესბოსელი/ბისექსუალი ან ტრანსი 13 წელი; ასაკი, როცა დარწმუნდით თქვენს იდენტობაში 16 წელი და პირველი ქამინგაუთის ასაკი 17 წელი.

კითხვაზე, თუ რა ასაკში გააცნობიერეს რესპონდენტებმა მათი სექსუალური ორიენტაცია/გენდერული იდენტობა, რესპონდენტთა პასუხები განსხვავებულად გადანაწილდა ჯგუფებში: ლესბოსელი და გეი რესპონდე-

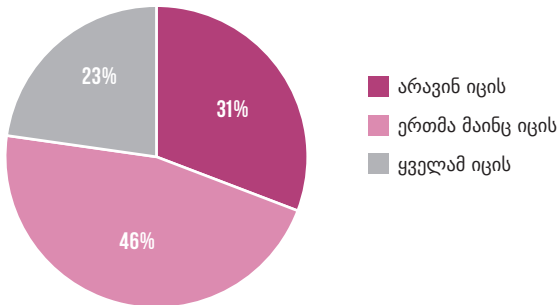
ნტების დაახლოებით მესამედი (შესაბამისად 33.3% და 34.8%) ამბობს, რომ მათი ასაკი 10 წელზე ქვემოთ იყო, როდესაც იგრძნეს საკუთარი „განსხვავებულობა“, მაშინ, როდესაც ბისექსუალი რესპონდენტების მხოლოდ 14.3% ამბობს იგივეს.

კვლევის მონაწილეთა პასუხების მიხედვით, საკუთარ თავში დარწმუნების პროცესი საშუალოდ სამ წელს გრძელდება (რესპონდენტთა პასუხების მიხედვით, ტრანსი ადამიანებისთვის ეს შუალედი გაცილებით მცირეა). საკუთარი სექსუალობის გაცნობიერებისა და აღიარების შემდეგი ნაბიჯი გარემოცვასთან ქამინგაუთია.

რესპონდენტების თითქმის მესამედის (30.8%) ორიენტაციის შესახებ ოჯახის წევრებმა არაფერი იციან. კვლევის მონაწილეთა თითქმის ნახევარი (46.4%) ამბობს, რომ ოჯახის ერთმა წევრმა მაინც იცის მისი ორიენტაციის შესახებ, 22.7%-ის შესახებ კი ოჯახის ყველა წევრმა იცის.

ლიბერაჟი #21

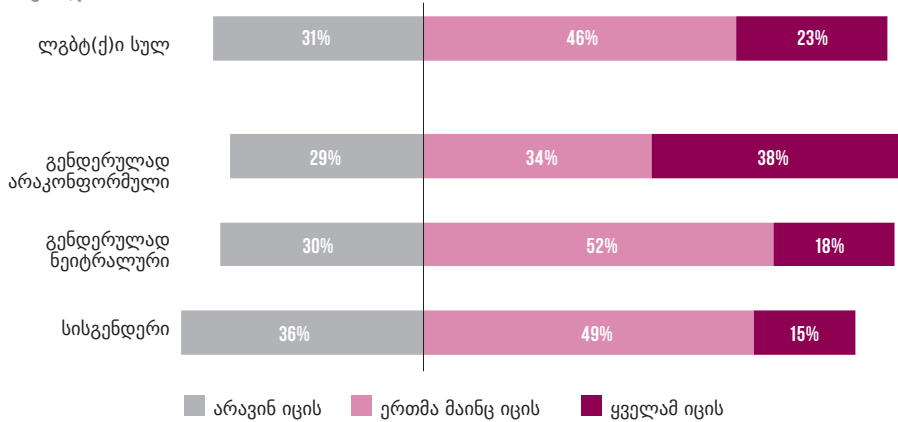
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახის წევრებთან ქამინგაუთის მიხედვით (N=211)

ის რესპონდენტები, ვინც საკუთარ გენდერულ გამოხატვას ახასიათებს, როგორც გენდერულად არაკონფორმულს, აჩვენებენ უფრო მეტი ლიბერაჟის ტენდენციას ოჯახის წევრებთან 37.5%, ვიდრე სისგენდერი (15.1%) და გენდერულად ნეიტრალური რესპონდენტები (18%).

დიაგრამა #22

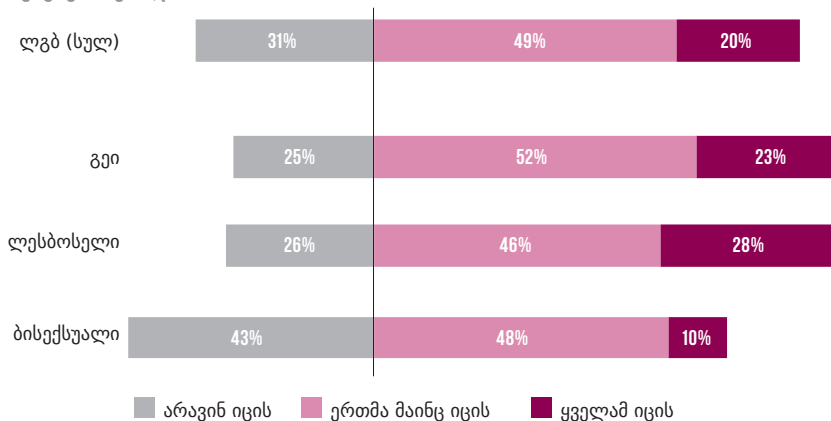
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის მიხედვით გენდერული გამოხატვის ჭრილში (N=211)

ლგბ რესპონდენტებს შორის, ბისექსუალები ყველაზე დაფარული ჯგუფია. ლესბოსელები და გეი რესპონდენტების მეოთხედი (შესაბამისად 25.95% და 24.6%) ამბობს, რომ მათი ორიენტაციის შესახებ არავინ იცის ოჯახის წევრებიდან, მაშინ, როცა ბისექსუალებს შორის ასეთი რესპონდენტების რაოდენობა 42.9%. 10-დან მხოლოდ ერთი ბისექსუალია ყველა ოჯახის წევრთან გახსნილი, მაშინ, როცა ლესბოსელებსა და გეებს შორის ასეთი რესპონდენტების წილი, შესაბამისად, 27.8% და 23.2% -ია.

დიაგრამა #23

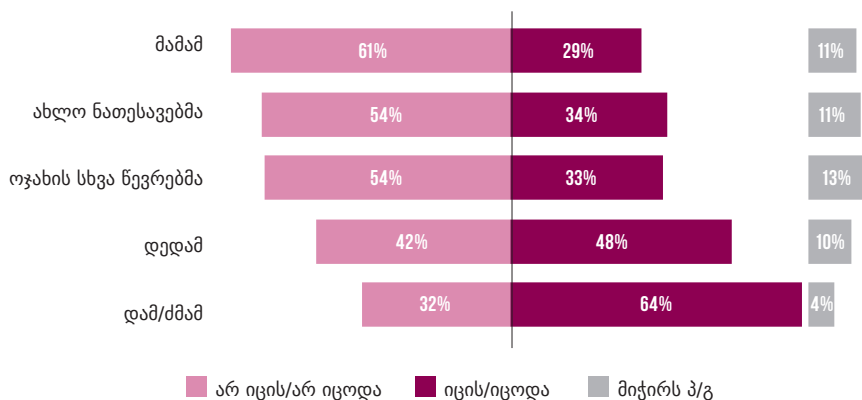
რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის მიხედვით სექსუალური ორიენტაციის ჭრილში (N=211)

რესპონდენტთა 63.6% ამბობს, რომ და/ძმამ იცის მისი იდენტობის შესახებ. თითქმის ნახევარი უთითებს, რომ დედამ იცის მისი იდენტობის შესახებ (48.3%). გამოკითხულთა მესამედი ღიაა ოჯახის სხვა წევრებთან და ახლო ნათესავებთან (33.3% და 34.3%). ოჯახის წევრებს შორის ყველაზე იშვიათად რესპონდენტები მამას ასახელებენ (28.6%).

ლიქრამა #24

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახის წევრებთან ქამინგაუთის მიხედვით (N=211)

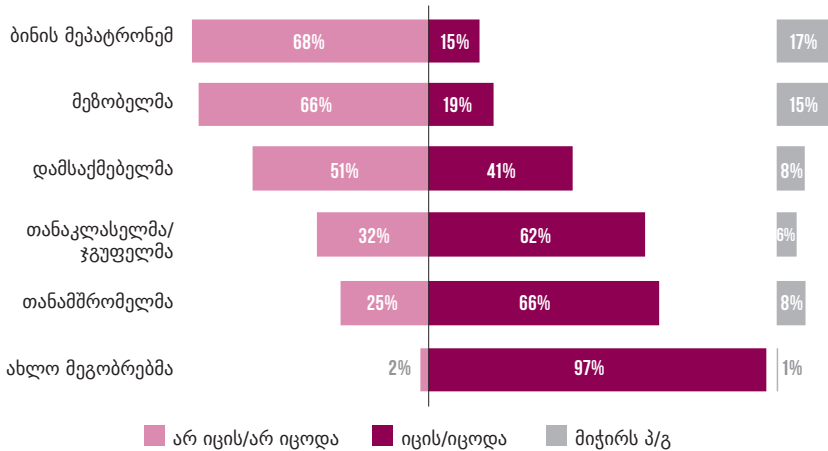

გარე სოციალური ქსელებიდან, მეგობრები გამოკვეთილი ლიდერები არიან – რესპონდენტების 97.1% ამბობს, რომ მეგობრებმა იციან მათ შესახებ. თანაკლასელები/ჯგუფელებთან დაახლოებით იმდენივეა ღია, რამდენიც თანამშრომლებთან და კოლეგებთან (შესაბამისად, 62.1% და 66.3%). თანამშრომლებთან შედარებით, უფრო მცირე ნაწილი (41.4%) ამბობს, რომ დამსაქმებელმა იცის მისი ორიენტაციის/იდენტობის შესახებ. კვლევის მონაწილეები ყველაზე ნაკლებად მეზობლებთან და ბინის მეპატრონესთან არიან ღია (შესაბამისად, 18.7% და 14.7%).

ლიბერია #25

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის მიხედვით გარე სოციალურ ქსელის წევრებთან (N=211)

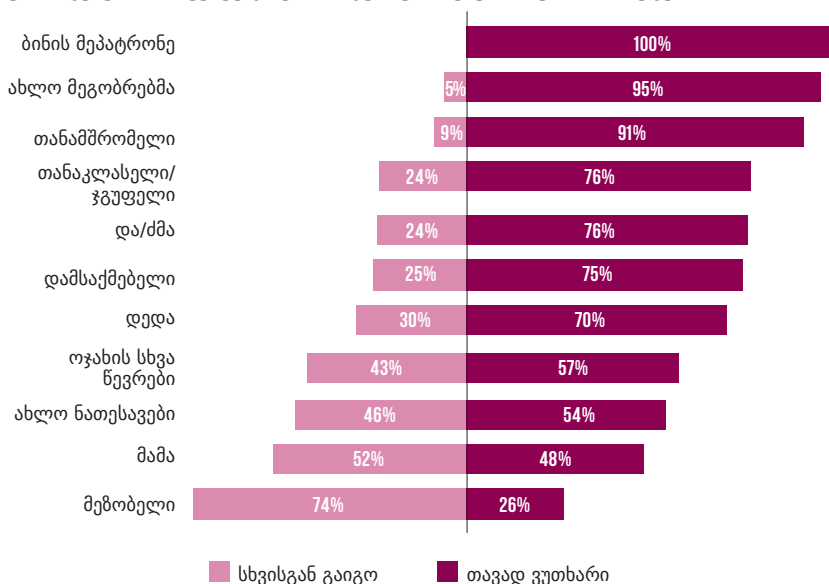
მთლიანობაში, მეგობრების გამოკლებით, ბისექსუალი და სისგენდერი ადამიანები, ჯგუფის სხვა წევრებთან შედარებით, გარე სოციალური ქსელების სხვა წევრებთანაც იმავე ტენდენციას ამჟღავნებენ, როგორც ოჯახის წევრებთან და უფრო ნაკლებ ადამიანთან არიან „აუთ“. ეს ტენდენცია შესაძლოა აიხსნას ბიფობიის უფრო მაღალი დონით საზოგადოებაში (განწყობების კვლევა აჩვენებს, რომ საზოგადოება ბისექსუალების მიმართ უფრო ნეგატიურადაა განწყობილი, ვიდრე ჰომოსექსუალების მიმართ). რაც შეეხება გენდერულ გამოხატვას, გავრცელებული სტერეოტიპების გამო, საზოგადოების დიდი ნაწილი ჰომოსექსუალურ ორიენტაციას (განსაკუთრებით კაცების შემთხვევაში) პირდაპირ უკავშირებს გენდერულ არაკონფორმულობას. ასეთ ადამიანებს, სისგენდერი ან იმ რესპონდენტებისგან განსხვავებით, ვინც საკუთარ გამოხატვას ახასიათებს, როგორც გენდერულად ნეიტრალურს, სურვილის შემთხვევაშიც კი უჭირთ „დამალონ“ საკუთარი ორიენტაცია/იდენტობა.

ფაქტი, რომ ლგბტ(ქ)ი ადამიანების ორიენტაციის/იდენტობის შესახებ ვინმემ იცის მათი გარემოცვიდან, არ ნიშნავს, რომ ჯგუფის წევრები თავად იყვნენ ქამინგაუთის ინიციატორები. ცალკეულ შემთხვევაში, ინფორმაცია მათი იდენტობის შესახებ ეყრდნობა საზოგადოების სტერეოტიპულ შეფასებებს და მათი სურვილის წინააღმდეგ შეიძლება გავრცელდეს.

როგორც ქვემოთ მოყვანილი დიაგრამა აჩვენებს, ლგბტ(ქ)ი ადამიანები შედარებით იშვიათად არიან თავად ინფორმაციის წყარო მეზობლების, მამის, ნათესავებისა და ოჯახის სხვა წევრების შემთხვევაში. მაშინ, როცა გარე სოციალური ქსელებთან, როგორცაა მეგობრები და კოლეგები, დამსაქმებელი და თანაკლასელები, რესპონდენტები თავად იჩენენ ინიციატივას.

ლიბერაქი #26

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის წყაროს მიხედვით

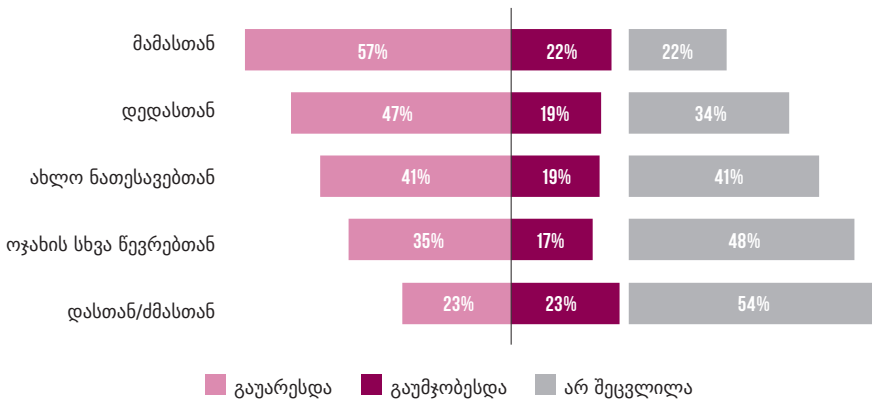
ლგბ ჯგუფის შიგნით, მშობლებთან და და/ძმასთან ქამინგაუთის ინიციატორები ბისექსუალები უფრო არიან, ვიდრე გეები ან ლესბოსელები, რაც ბისექსუალობის „უხილაობით“ შეიძლება აიხსნას. სავარაუდოა, რომ ლესბოსელი/გეი რესპონდენტებისგან განსხვავებით, ბისექსუალების ქცევა სურვილის შემთხვევაში უფრო ადვილად შეიძლება „დაიმალოს“ ოჯახის წევრებისგან. იგივე ითქმის სისგენდერი რესპონდენტების შემთხვევაში – სტერეოტიპის წყალობით, მათში ნაკლებად „შეაქვთ ეჭვი“ ოჯახის წევრებს და მათი სურვილის გარეშე, უახლოეს გარემოცვას ნაკლებად შეუძლია მათში ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა „იდენტიფიცირება“.

მეგობრებთან ქამინგაუთი განსხვავდება ოჯახის წევრებთან ან ნათესავებთან ქამინგაუთისგან. მათ შეუძლიათ აირჩიონ მეგობრები, ან განწყვიტონ მათთან ურთიერთობა, მაგრამ მათ არ აქვთ ასეთი არჩევანის შესაძლებლობა ოჯახის წევრებთან ურთიერთობისას (Cain, 1991, p. 349).

კვლევის მონაწილეთა 48% ერთ-ერთ მშობელთან მაინც არის ღია. მათი მესამედი ამბობს, რომ ქამინგაუთმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა მათ ურთიერთობებზე მშობლებთან. გამოკითხულთა თითქმის ნახევარი 46.8% ამბობს, რომ ქამინგაუთმა გააუარესა მისი ურთიერთობა დედასთან, მესამედმა (34%) შეძლო არსებული ურთიერთობის შენარჩუნება, 19.1%-მა კი მიუთითა, რომ ქამინგაუთის შემდეგ მისი ურთიერთობა დედასთან უფრო მჭიდრო გახდა. მამასთან ურთიერთობა უპირატესად გაუარესების ტენდენციას აჩვენებს (56.5%) ან არ შეცვლილა (41.3%) და მხოლოდ ერთი რესპონდენტი (2.2%) ამბობს, რომ ურთიერთობა გაუმჯობესდა. როგორც პასუხების გადანაწილება აჩვენებს, შიდა სოციალურ წრიდან და-ძმასთან ურთიერთობაზე ყველაზე ნაკლებ იმოქმედა ქამინგაუთმა (53.7%) და რესპონდენტებმა შეძლეს შეენარჩუნებინათ არსებული ურთიერთობები. დარჩენილი 46.2%-დან 23.1% ურთიერთობის ნეგატიურისკენ შეცვლაზე უთითებს, 23.1% კი – პირიქით, ამბობს რომ ქამინგაუთის შემდეგ მათი ურთიერთობა გაუმჯობესდა.

ღიაპრაქტიკა #27

ქამინგაუთის გავლენა ოჯახის წევრებთან ურთიერთობაზე

ამასთან, კვლევის მონაცემები აჩვენებს, რომ მშობლების რეაქციაზე და ურთიერთობებზე გავლენას ახდენს ისიც, თუ ვინაა ქამინგაუთის წყარო: მშობლების რეაქცია შედარებით უფრო პოზიტიურია, როდესაც ქამინგაუთი ნებაყოფლობითია და ისინი თავად რესპონდენტისგან იღებენ ამ ინფორმაციას და არა სხვებისგან.

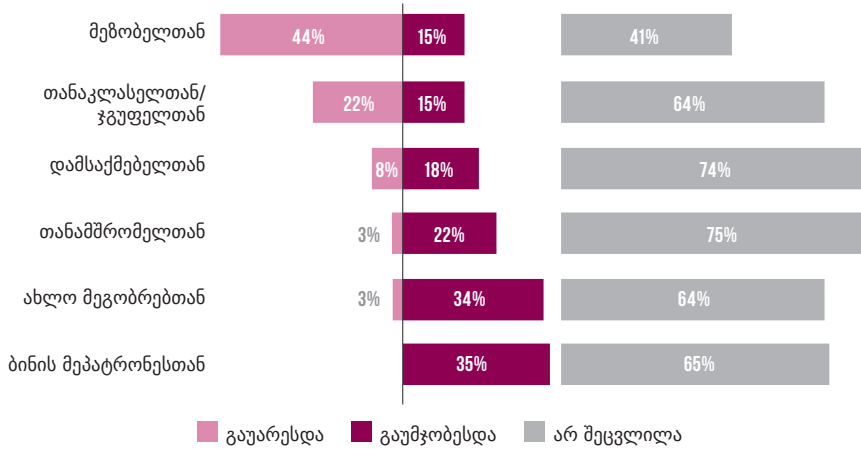
რაც შეეხება გარე სოციალურ წრეს, 205-დან მხოლოდ 5-მა რესპონდენტმა (2.6%) მიუთითა, რომ მეგობრებთან ქამინგაუთს ნეგატიური რეაქცია მოჰყვა. გამოკითხულთა 2/3 (63.6%) უთითებს, რომ ქამინგაუთს გავლენა არ მოუხდენია მეგობრებთან ურთიერთობის ხასიათზე, 33.8% კი ამბობს, რომ მათი ურთიერთობა უფრო მჭიდრო გახდა.

თანაკლასელების რეაქცია უფრო დიფერენცირებულია – ისევე, როგორც მეგობრების შემთხვევაში, გამოკითხულთა 2/3 უთითებს, რომ ქამინგაუთს გავლენა არ მოუხდენია მათ ურთიერთობაზე თანაკლასელებთან/ჯგუფელებთან. თუმცა, მეგობრებისგან განსხვავებით, თითქმის 8-ჯერ მეტ რესპონდენტს აქვს ნეგატიური რეაქციის გამოცდილება თანაკლასელების/ჯგუფელების მხრიდან. თანამშრომლებისა და დამსაქმებელის რეაქცია უფრო თავშეკავებულია – რესპონდენტების 3/4 (74.8% და 74.2%) უთითებს, რომ მათი ურთიერთობა არ შეცვლილა ქამინგაუთის შემდეგ. მეტიც – თანამშრომელთა 22.4% და დამსაქმებლების 18.2%-თან ურთიერთობა უფრო მჭიდრო გახდა (უფრო მეტი, ვიდრე თანაკლასელების/ჯგუფელების შემთხვევაში).

გარე სოციალური ქსელებიდან, მეზობლები ყველაზე ნეგატიურად განწყობილი ჯგუფია. რესპონდენტთა 44.1% უთითებს, რომ მათი ურთიერთობა მეზობლებთან გაუარესდა მას შემდეგ, რაც მათთვის ცნობილი გახდა რესპონდენტის ორიენტაციის/იდეენტობის შესახებ. თითქმის ამდენივეს არ შეუცვლია ურთიერთობა (41.2%), კვლევის მონაწილეთა 14.7% კი უთითებს, რომ ურთიერთობა გაუმჯობესდა. საინტერესოა, რომ ბინის დაქირავების შემთხვევაში, კვლევის 116 მონაწილიდან, მხოლოდ 17 (14.7%) არის ღია ბინის მეპატრონესთან და 17-ვე რესპონდენტმა თავად გაუმხილა ინფორმაცია საკუთარი ორიენტაციის/იდეენტობის შესახებ. საგულისმოა, რომ არცერთი მათგანი არ უთითებს, რომ ამის შედეგად მათი ურთიერთობა გაუარესდა. 17 შემთხვევიდან, 11 უთითებს, რომ ამას არ მოუხდენია გავლენა მათ ურთიერთობაზე, 6-მა კი აღნიშნა, რომ ქამინგაუთმა უფრო გააუმჯობესა მათი ურთიერთობის ხარისხი. აღსანიშნავია, რომ ამ რესპონდენტების უმეტესობა ტრანსია.

ლიკრება #28

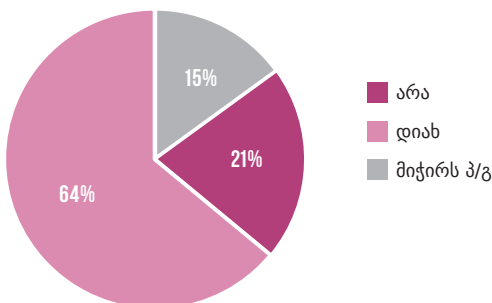
ქამინგაუთის გავლენა გარე სოციალურ წრესთან ურთიერთობებზე

ქამინგაუთის ნეგატიური/პოზიტიური გამოცდილების მიუხედავად, გამოკითხულთა 2/3 (64.5%) ეთანხმება მოსაზრებას, რომ ქამინგაუთი ხელს უწყობს ჰომოფობიის შემცირებას საზოგადოებაში, 14.7%-ს უჭირს პასუხის გაცემა, ყოველი მეხუთე (20.9%) კი არ იზიარებს ამ მოსაზრებას.

ლიკრება #29

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ქამინგაუთის ჰომოფობიაზე გავლენის შეფასების მიხედვით (N=211)

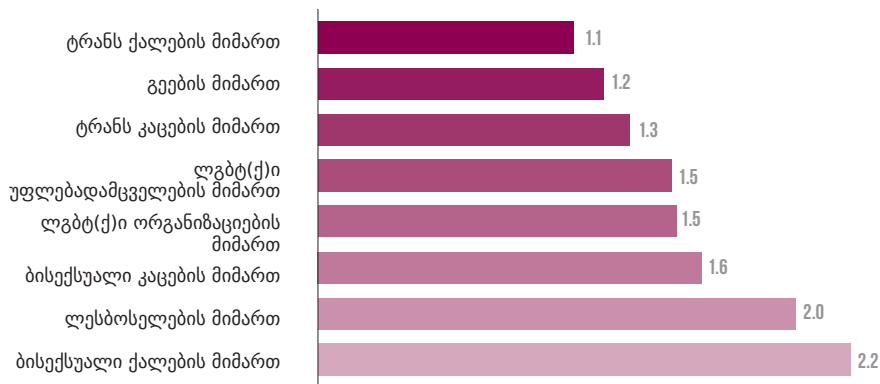

4.3.2 პარამოს შეფასება

კვლევის მონაწილეებს ვთხოვდით, შეეფასებინათ საზოგადოების განწყობები ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრების, უფლებადამცველებისა და სათემო ორგანიზაციების მიმართ. მთლიანობაში, კვლევის მონაწილეები მიიჩნევენ, რომ გარემო მტრულადაა განწყობილი როგორც ლგბტ(ქ)ი თემის წევრების, ისე უფლებადამცველებისა და სათემო ორგანიზაციების მიმართ – ყველა ცვლადი უარყოფითი შეფასების ველში აღმოჩნდა⁵⁵.

ლიბერა #30

რესპონდენტთა პასუხების განაწილება საზოგადოებრივი დამოკიდებულებების შეფასების მიხედვით ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრების მიმართ (N=211)

გამოკითხულთა წარმოდგენით, საზოგადოება ყველაზე ნაკლებ მიმდებლობას ტრანს ქალებისა (Mean=1.08) და გეების მიმართ (Mean=1.20) იჩენს. კვლევის მონაწილეები თვლიან, რომ ჯგუფის სხვა წევრებთან შედარებით, ლბ ქალების მიმართ ნეგატიური განწყობები უფრო ნაკლებია (Mean=2.01 და 2.24). საინტერესოა, რომ საზოგადოებრივი განწყობების კვლევის მიხედვით, საქართველოში, სხვა ქვეყნებისგან განსხვავებით, ლესბოსელების მიმართ ნეგატიური განწყობები ისეთივე მძლავრია, როგორც გეების მიმართ, ბისექსუალების მიმართ დამოკიდებულება კი უფრო ნეგატიურია,

55 პასუხები ფასდებოდა 5 ქულიანი ლიკერტის სკალის მეშვეობით (min 1 ქულა, max 5 ქულა). მონაცემები დათვლილია 5-ბალიან სკალაზე, სადაც 5 ნიშნავს „ძალზე დადებითად“, ხოლო 1 – „ძალზე უარყოფითად“. სკალის ნეიტრალური პუნქტია 3; მონაცემები 3-ზე ზევით შეესაბამება დადებითი შეფასების ველს, ხოლო მონაცემები 3-ზე ქვევით – უარყოფითი შეფასების ველს.

ვიდრე ჰომოსექსუალების მიმართ⁵⁶. ამის გათვალისწინებით, კვლევის მონაწილეთა შეფასება, რომელიც აცდენილია საზოგადოებაში არსებულ რეალურ განწყობებს, შესაძლოა განპირობებული იყოს ლესბოსელებისა და ბისექსუალი ადამიანების მიმართ ძალადობის უხილავობით ან იმით რომ საზოგადოებაში არსებული ნეგატიური განწყობები ლესბოსელებისა და ბისექსუალების მიმართ ნაკლებად დეკლარირდება ქცევაში ან დისკრიმინაციულ დამოკიდებულებებში.

კვლევაში მონაწილე ქალები უფრო ნეგატიურად აფასებენ საზოგადოების დამოკიდებულებებს ჯგუფის ცალკეული წევრების მიმართ, ვიდრე კაცები.

უსაფრთხო გარემო და თავდაცვითი სტრატეგიები

იმისთვის, რომ თავიდან აიცილონ საზოგადოების მხრიდან ნეგატიური რეაქცია, დისკრიმინაცია ან ძალადობა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებს ხშირად უწევთ უარი თქვან მათთვის სასურველ თვითგამოხატვაზე, აკონტროლონ ქცევა და გარეგნობა საჯარო სივრცეში ან სულაც იძულებულნი ხდებიან, მოძალადეებისგან თავის არიდების მიზნით შეიცვალონ საცხოვრებელი ადგილიც კი.

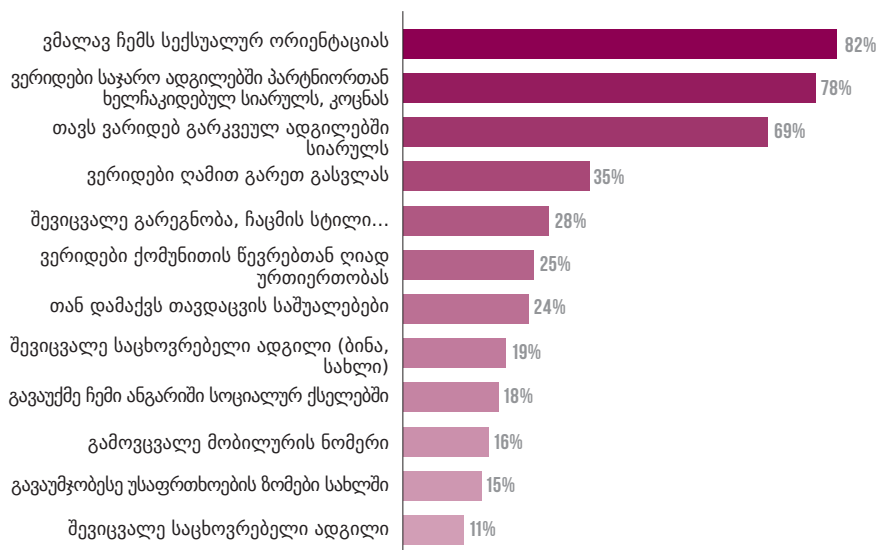
ბოლო 2 წლის განმავლობაში, ხუთიდან ოთხი რესპონდენტი ერთხელ მაინც აღმოჩენილა ისეთ სიტუაციაში, როცა მოუწია საკუთარი სექსუალური ორიენტაციის დამალვა (81.5%). გამოკითხულთა მიახლოებით 77.7% ერიდება საჯარო ადგილებში პარტნიორთან ხელჩაკიდებულ სიარულს, 68.7% კი თავს არიდებს გარკვეულ ადგილებს. მესამედზე მეტი (35.1%), თავდასხმის შიშით, საერთოდ ერიდება ღამით გარეთ გასვლას. 27.5% ამბობს, რომ ბოლო 2 წლის განმავლობაში ერთხელ მაინც აღმოჩნდა გარეგნობის შეცვლის საჭიროების წინაშე ძალადობისგან თავის ასარიდებლად. ოთხიდან ერთი რესპონდენტი (24.6%) საერთოდ ერიდება თემის სხვა წევრებთან ღიად ურთიერთობას. თითქმის ამდენივე ამბობს, რომ თავდაცვის მიზნით მუდმივად დააქვს თან გაზის ბალონი ან ელექტროშოკი (23.7%).

56 „წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ საქართველოში“. WISG, 2016.

2018 წლის შემდეგ, გამოკითხულთა მეხუთედი (19.4%) იძულებული გახდა შეეცვალა საცხოვრებელი ადგილი, 18%-ს მოუწია გაეუქმებინა ანგარიშები ფეისბუქსა და სოციალურ ქსელებში ან შეეცვალა მობილურის ნომერი (16.1%), 24 რესპონდენტს კი (11.4%) არათუ ბინის, ქალაქის დატოვებაც მოუწია.

ლიბერაია #31

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ძალადობის თავიდან არიდების სტრატეგიების მიხედვით (N=211)

აღნიშნული სურათი კიდევ ერთხელ უსვამს ხაზს უსაფრთხო სივრცეების მნიშვნელობასა და საჭიროებას ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთათვის.

4.3.3 კომო/გი/ტრანსგენდერი გარემოს გავლენა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა გარემოებაზე

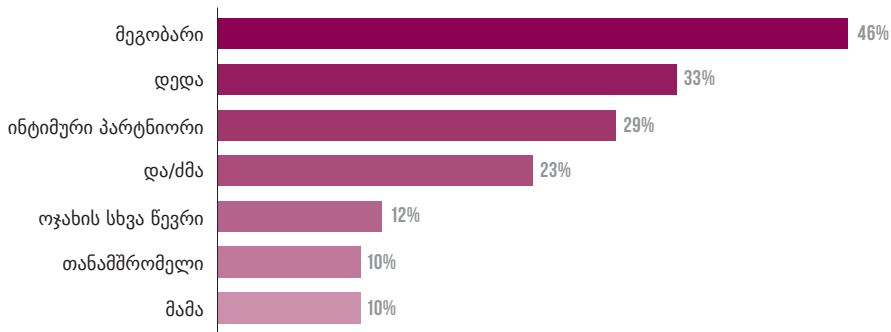
გავრცელებული მოსაზრების მიხედვით, საზოგადოებაში არსებული ნეგატიური განწყობები, რომელიც ხშირად დეკლარირდება ბულინგში, დაცინვაში, ფსიქოლოგიურ თუ ფიზიკურ ძალადობაში, მხოლოდ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წინააღმდეგაა მიმართული. გამოცდილება აჩვენებს, რომ მათი მეგობრები, ოჯახის წევრები და მხარდამჭერები ხშირად ხდებიან მესამე

პირის მხრიდან ბულინგის, შევიწროების, დაცინვის ან ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი. სათემო ორგანიზაციებს დაფიქსირებული აქვთ ისეთი შემთხვევებიც, როდესაც თემის წევრის საჯარო გამოსვლის ან მედიაში მისი იდენტიფიცირების გამო მისი ოჯახის წევრები (მათ შორის არასრულწლოვნები) ოსტრაკიზმის მსხვერპლი ხდებიან გარშემომყოფთა მხრიდან. ცხადია, ეს დამატებით ბარიერს წარმოადგენს თემის წევრთა სათემო აქტივობაში ჩართვის ან საჯარო პოზიციონირების თვალსაზრისით. გამოკითხულთა 45.8% ამბობს, რომ ბოლო ორი წლის განმავლობაში მისი მეგობარი/მეგობრები ერთხელ მაინც გამხდარა მესამე პირის მხრიდან ბულინგისა და შევიწროების მსხვერპლი რესპონდენტის სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის გამო. თითქმის მესამედი ამბობს, რომ დედა ან მისი ინტიმური პარტნიორი გამხდარან ფსიქოლოგიური ზეწოლისა და შეურაცხყოფის მსხვერპლი (შესაბამისად 33.3% და 28.9%). ყოველი მეხუთე რესპონდენტი (22.9%) უთითებს, რომ მისი და/ძმა გამხდარა ჰომოფობების სამიზნე, ყოველი მეათე კი საუბრობს თანამშრომლის (10.4%), მამისა (10.4%) და ოჯახის სხვა წევრების (11.9%) შევიწროების გამოცდილებაზე.

ლიპერაპი #32

ჰომო/ბი/ტრანსფობიური გარემოს გავლენა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა გარემოცვაზე (N=211)

უნდა აღინიშნოს, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებისგან განსხვავებით, მათი ოჯახის წევრები, ნათესავები ან თანამშრომლები, თავად რესპონდენტის მიმართ დამოკიდებულების მიუხედავად, ნაკლებად არიან აღჭურვილი შესაბამისი ცოდნით სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის შესახებ, რაც დაეხმარებოდა მათ ოპონენტებთან სწორ კომუნიკაციაში.

საკუთარი ორიენტაციის/გენდერული იდენტობის გაცნობიერების ასაკიდან გამომდინარე, თემის წევრებს მეტი საშუალება აქვთ საკუთარი გარემოცვა მეტ-ნაკლები მიმდებლობის პრინციპით შეარჩიონ. უფროსი თაობის წარმომადგენლები, რომელთაც მრავალი წლის განმავლობაში ჩამოყალიბებული სოციალური ქსელის წევრებთან უწევთ ინტენსიური ურთიერთობა, და უკვე აქვთ გარკვეული პოზიცია და სოციალური სტატუსი, უფრო მოწყვლადები არიან მათივე სოციალური გარემოს მხრიდან თავდასხმების მიმართ. თამამად შეიძლება ითქვას, რომ ჰომო/ბი/ტრანსფობიურად განწყობილი საზოგადოების სიძულვილის სამიზნე, თემის წევრების გარდა, მათი ოჯახის წევრები, მეგობრები და მხარდამჭერებიც არიან.

4.3.4 ინსტიტუციების მიმართ ნდობა

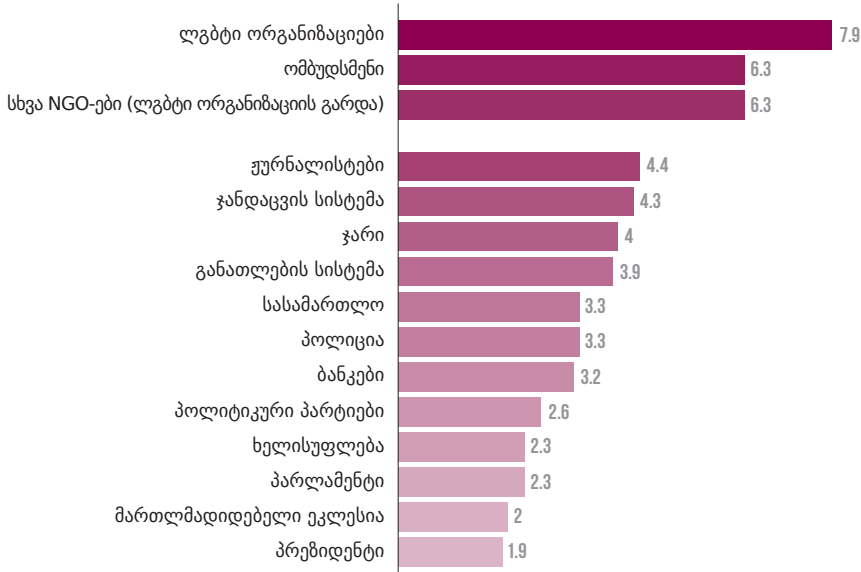
საქართველოში ბოლო წლებში ჩატარებული საზოგადოებრივი აზრის კვლევები აჩვენებს, რომ საზოგადოების ნდობა არასამთავრობო ორგანიზაციების მიმართ საკმაოდ დაბალია. მიზეზებს შორის ექსპერტები ასახელებენ მოქალაქეთა ნაკლებ ჩართულობას არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობაში, განსვლას საზოგადოებისთვის პრიორიტეტულ საკითხებსა და არასამთავრობო ორგანიზაციების დღის წესრიგს შორის, რომელიც, თავის მხრივ, ხშირად დონორი ორგანიზაციების პრიორიტეტებზეა მორგებული და არა ადგილობრივ საჭიროებებზე, ხილვადობისა და საზოგადოებასთან კომუნიკაციის არაეფექტიან სტრატეგიაზე. სიტუაციას კიდევ უფრო ამძიმებს ქვეყანაში არსებული არაჯანსაღი, პოლარიზებული პოლიტიკური გარემო, ანტიდასავლური რიტორიკის გაძლიერება და ხელისუფლების მხრიდან არასამთავრობო ორგანიზაციების საქმიანობის ინტენსიური კრიტიკა.

საინტერესოა, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა შეფასებები საპირისპირო სურათს აჩვენებს – სხვადასხვა ინსტიტუციებსა და ჯგუფებთან შედარებით, ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე მომუშავე სათემო ორგანიზაციებს ნდობის ყველაზე მაღალი მაჩვენებელი აქვთ – 7.88⁵⁷.

57 შეფასება ხდებოდა ლიკერტის 10 ქულიან სკალაზე, სადაც 1 ნიშნავდა „საერთოდ არ ვენდობი, 10 – „სრულიად ვენდობი“.

ლიპერაპი #33

ნდობა ინსტიტუციების მიმართ

სათემო ორგანიზაციების გარდა, დადებითი შეფასების ველში აღმოჩნდნენ ომბუდსმენის ინსტიტუტი და სხვა უფლებადაცვითი ორგანიზაციები (6,33-6,33 ქულით). კვლევის მონაწილეებმა საშუალოსთან მიახლოებული ქულით შეაფასეს ჟურნალისტების მიმართ ნდობა (4.45). ყველა დანარჩენი ინსტიტუცია (მათ შორის პოლიცია და სასამართლო, რაც თავის მხრივ ნეგატიურად აისახება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულისა და ინციდენტების, დისკრიმინაციის შემთხვევებზე მიმართვიანობის მაჩვენებელზეც) უარყოფითი შეფასების ველში მოხვდა⁵⁸. კიდევ უფრო ნაკლები რესპონდენტი უცხადებს ნდობას ხელისუფლებას, პარლამენტსა და პრეზიდენტს.

თემის წევრთა მხრიდან სათემო ორგანიზაციების მიმართ გაცხადებული ნდობის მაღალი მაჩვენებელი გამყარებულია მის მიმართ არსებული

58 კვლევის შედეგები ინსტიტუციებისა და ჯგუფების მიმართ ნდობის გამოხატვის თვალსაზრისით, მეტ-ნაკლები სიზუსტით იმეორებს სოციალური სამართლიანობის ცენტრის (ყოფილი EMC-ის) მიერ 2019 წელს ჩატარებული კვლევის შედეგებს.

მოლოდინებითაც. ნდობის ასეთი მაღალი მაჩვენებელი მნიშვნელოვანი სოციალური კაპიტალია ორგანიზაციისთვის, თუმცა, ეს საკითხი განხილული უნდა იქნეს ქვეყანაში არსებული ჰომოფობიის მაღალი დონისა და აფირმაციული ქსელების ნაკლებობის, ლგბტ(ქ)ი საკითხების ინსტიტუციურ დონეზე ექსკლუზიისა და ორგანიზაციების საქმიანობაში თემის წევრთა დაბალი ჩართულობის ფონზე. „შემაერთებელი“ (bonding) და „დამაკავშირებელი“ (bridging) სოციალური კაპიტალის თავისებურებების სიღრმისეული შესწავლა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა შორის, შესაძლოა, დაეხმაროს სათემო ორგანიზაციებს უფრო გრძელვადიანი და ეფექტური სტრატეგიების ჩამოყალიბებაში როგორც თემის წევრებთან კომუნიკაციის, ისე საკითხების სრულფასოვან ინტეგრაციაში სამოქალაქო საზოგადოებისა და სახელისუფლებო ინსტიტუტების დღის წესრიგში.

თემის წევრთა ჩართულობა კრიზისის დროს

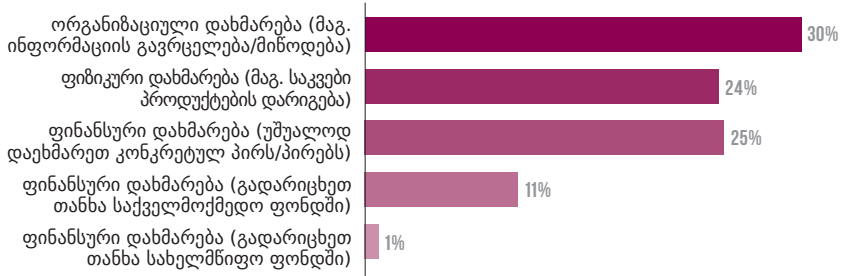
მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ რესპონდენტთა ერთი ნაწილი თავადაც აქტიურად იყო ჩართული ურთიერთდახმარების ჯგუფებში: გამოკითხულთა 29.9% აქტიურად იყო ჩართული ინფორმაციის გავრცელება/მიწოდების პროცესში; თითქმის ყოველი მეხუთე (24.2%) მოხალისეობრივად იყო ჩართული და ფიზიკურად ეხმარებოდა საქველმოქმედო ფონდებსა და სათემო ორგანიზაციებს დახმარებების გაცემის საწყის ეტაპზე პროდუქტებისა და სხვა დახმარების პაკეტების დარიგებაში როგორც თემის წევრების⁵⁹, ისე სხვა მოწყვლადი ჯგუფებისთვის. თითქმის ამდენივემ (24.6%) მიუთითა, რომ ფინანსურად ეხმარებოდა კონკრეტულ პირებს, ვისაც პრობლემები შეექმნათ; ყოველი მეათე (10.5%) უთითებს, რომ თანხა გადარიცხა სპონტანურად შექმნილ ურთიერთდახმარების ჯგუფების ანგარიშზე; ორმა რესპონდენტმა თანხა ჩარიცხა COVID-19-თან ბრძოლის სახელმწიფო ფონდის ანგარიშზეც⁶⁰.

59 დახმარების მიღებისას ჯგუფის წევრთა შესახებ ინფორმაციის კონფიდენციალობის საჭიროების გათვალისწინებით, განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი იყო თავად თემის წევრთა ჩართულობა პაკეტების გაცემის/დარიგების პროცესში.

60 პასუხში „სხვა“, ორმა რესპონდენტმა მიუთითა, რომ კარანტინის პერიოდში მიუსაფარ ცხოველებს აჭმევდა ქუჩაში.

ღიპრეპა #34

რესპონდენტთა ჩართულობა COVID-19-თან ბრძოლის არაფორმალურ აქტივობებში (N=211)

4.3.5 ემოციური და მატერიალური მხარდაჭერის რესურსები

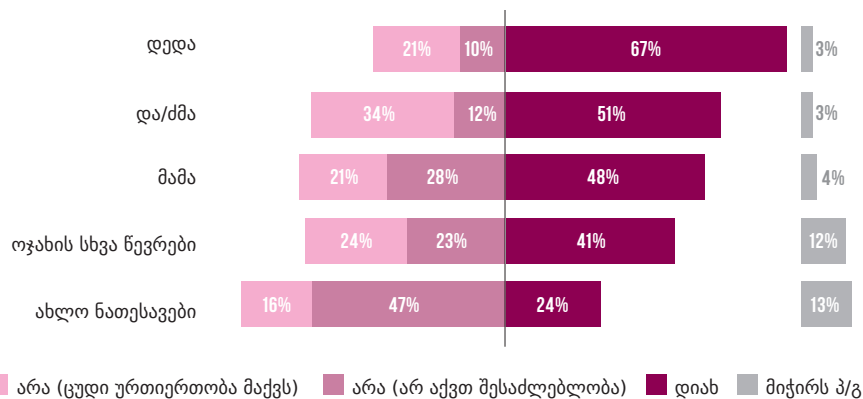
ქამინგაუთის გამოცდილება, ოჯახის წევრებისა და ახლო სოციალური წრის წევრთა რეაქცია მნიშვნელოვანია არა მხოლოდ ძალადობისა და დისკრიმინაციის შემთხვევებში საკუთარი უფლებების დაცვის, არამედ COVID-19 პანდემიის კონტექსტშიც, როდესაც განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ხდება ახლო სოციალური წრის მორალური თუ მატერიალური მხარდაჭერა. პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვების, დასაქმებასა და ეკონომიკურ მდგომარეობაზე გავლენის გამო, ახალგაზრდების ნაწილს, ვინც მშობლებისგან დამოუკიდებლად ცხოვრობდა, იძულების წესით, დროებით მოუწიათ მშობლების ოჯახში დაბრუნება. მცირე აღმოჩნდა იმ რესპონდენტების პროცენტული წილი, ვისაც სჭირდებოდა ეკონომიის ან უსაფრთხოების მიზნით მშობლების ოჯახში დაბრუნება და ვერ შეძლო (სხვა საკითხია ურთიერთობების ხარისხი თანაცხოვრების პერიოდში).

არსებული მდგომარეობისა და ურთიერთობის ხარისხის გათვალისწინებით, რესპონდენტთა 65%-ს შეუძლია მიიღოს მატერიალური მხარდაჭერა დედის მხრიდან, 37.6%-ს მამის მხრიდან, და-ძმის მხრიდან კი 43.7%-ს (სავარაუდოდ, ეს მაჩვენებელი უფრო მაღალი იქნებოდა, მაგრამ ხშირ შემთხვევაში, რესპონდენტები უთითებდნენ, რომ მათი ოჯახის წევრების მატერიალური მდგომარეობა არ აძლევდათ ამის საშუალებას).

ლიბერა #35

მატერიალური მხარდაჭერის რესურსები (N=211)

Q5. ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანებთან დღეს არსებული ურთიერთობის/დამოკიდებულების ხარისხიდან და მათი ეკონომიკური/ფინანსური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე შეგიძლიათ თუ არა საჭიროების/კრიზისული სიტუაციის შემთხვევაში, ისარგებლოთ მათი მხარდაჭერით?

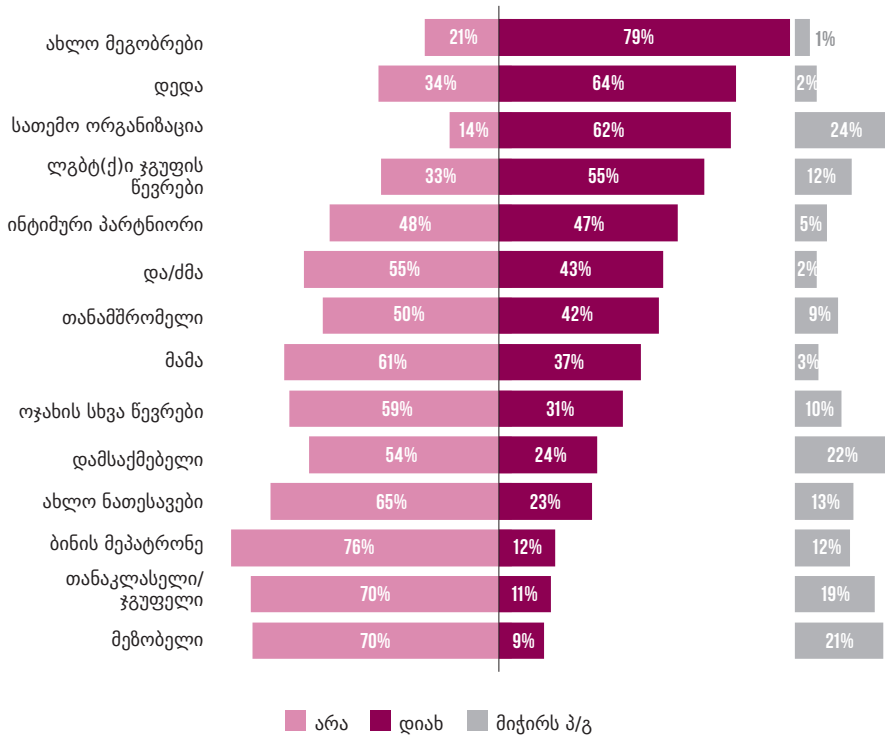

პასუხების გადანაწილებამ აჩვენა, რომ თუ არ ჩავთვლით დედას (63.5%), რომელიც გამონაკლისს წარმოადგენს ოჯახური/ნათესაური წრიდან და რომლის პოზიციასაც გზავნი დედის მიმართ არსებული მაღალი მოლოდინი განაპირობებს, რესპონდენტთა ნახევარზე მეტს პირველ რიგში მეგობრების (78.7%), სათემო ორგანიზაციებისა (62.1%) და ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრების (54.5%) დახმარების იმედი აქვს.

ლიგერა #36

მატერიალური მხარდაჭერის რესურსები (N=211)

Q5. ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანებთან დღეს არსებული ურთიერთობის/დამოკიდებულების ხარისხიდან და მათი ეკონომიკური/ფინანსური შესაძლებლობებიდან გამომდინარე შეგიძლიათ თუ არა საჭიროების/კრიზისული სიტუაციის შემთხვევაში, ისარგებლოთ მათი მხარდაჭერით?

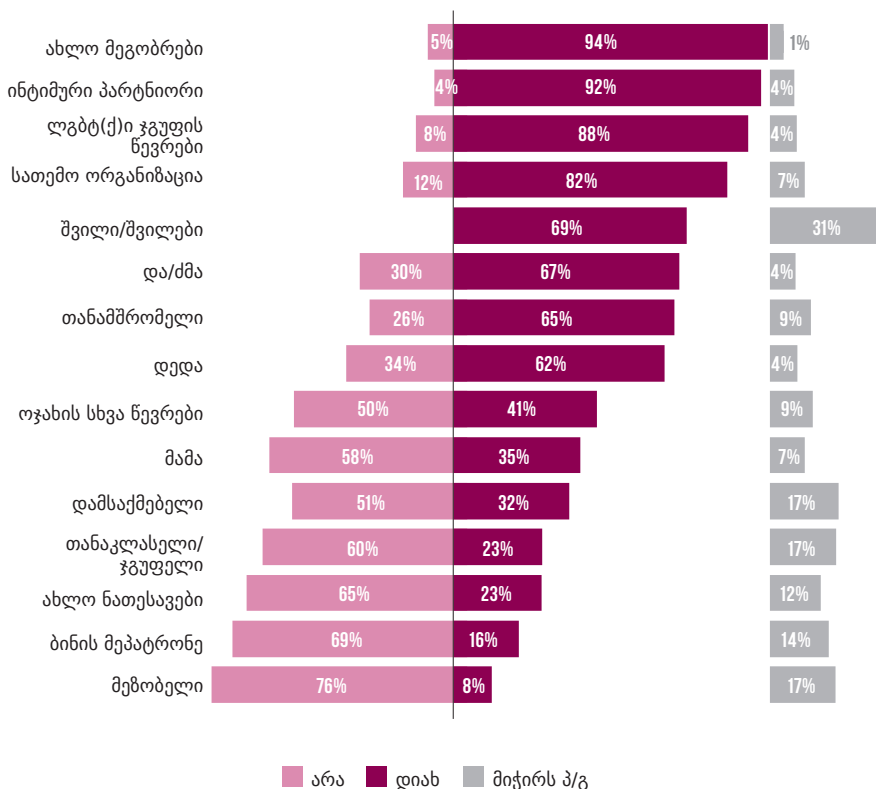

რიგითობა იცვლება, როდესაც რესპონდენტები მორალურ მხარდაჭერაზე საუბრობენ კრიზისის პირობებში. დედა მხოლოდ მერვე პოზიციას იკავებს (61.7%), მაშინ როცა მორალური მხარდაჭერის თვალსაზრისით, და-ძმა (65.5%) და შვილები (68.8%), რომელთაც შეზღუდული მატერიალური რესურსი აქვთ, ემოციური თვალსაზრისით რესურსულად უფრო მნიშვნელოვანი ხდებიან.

ღიაპრაქტიკა #37

მორალური მხარდაჭერის რესურსები (N=211)

Q5.A ქვემოთ ჩამოთვლილ ადამიანებთან დღეს არსებული ურთიერთობის/დამოკიდებულების ხარისხიდან გამომდინარე, შეგიძლიათ თუ არა საჭიროების/კრიზისული სიტუაციის შემთხვევაში, ისარგებლოთ მათი მორალური მხარდაჭერით?

მეზობლების, თანაკლასელების, ახლო ნათესავების მხრიდან შეუძლია თუ არა მატერიალური მხარდაჭერით სარგებლობა. მეგობრები (80.2%), ინტიმური პარტნიორი (72.3%), დედა (66.7%), სათემო ორგანიზაცია (63.9%), თანამშრომლები (59,5%) და ლგბტ(ქ)ი თემის წევრები წარმოადგენენ იმ ჯგუფებს, ვისგანაც რესპონდენტები ყველაზე მეტად ელოდებიან საჭიროების შემთხვევაში მხარდაჭერას. თუმცა, ამავდროულად, გარე სოციალური ქსელების მატერიალურ შესაძლებლობებში უფრო ნაკლებად არიან

გარკვეულნი და არ იციან, თავად აგენტებს თუ ექნებათ მატერიალური რესურსები მათ მხარდასაჭერად.

რაც შეეხება მორალურ მხარდაჭერას, ყველაზე მაღალი მოლოდინი მეგობრების, ინტიმური პარტნიორის, ლგბტქი ჯგუფის წევრებისა და სათემო ორგანიზაციების მიმართაა.

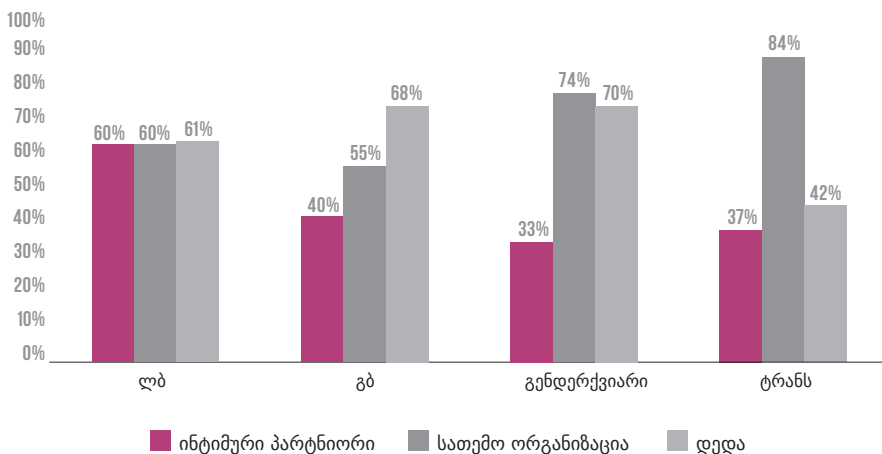
მონაცემების ანალიზი ორიენტაციისა და იდენტობების ჭრილში აჩვენებს, რომ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავებები მოლოდინებს შორის.

ტრანსგენდერების ჯგუფს, სხვა გამოკითხულებთან შედარებით, ყველაზე ნაკლები მოლოდინი აქვს, რომ ოჯახის წევრებისგან მატერიალურ დახმარებას მიიღებს საჭიროების შემთხვევაში. პასუხები აჩვენებს, რომ სხვებთან შედარებით, ამ ჯგუფის წევრთა მოლოდინები პირველ რიგში სათემო ორგანიზაციებს უკავშირდება (მეგობრებსა და ლგბტქი თემის სხვა წევრებზე მეტადაც კი).

ლბ ჯგუფსა და დანარჩენ მონაწილეებს შორის მნიშვნელოვანი განსვლაა ინტიმური პარტნიორის მიმართ მოლოდინების თვალსაზრისითაც: ლბ ქალების 68.7% ამბობს, რომ საჭიროების შემთხვევაში, მისი ინტიმური პარტნიორი მხარს დაუჭერს მატერიალურად, მაშინ როცა გბ ჯგუფის წევრთა მხოლოდ 40.2% ამბობს იმავეს.

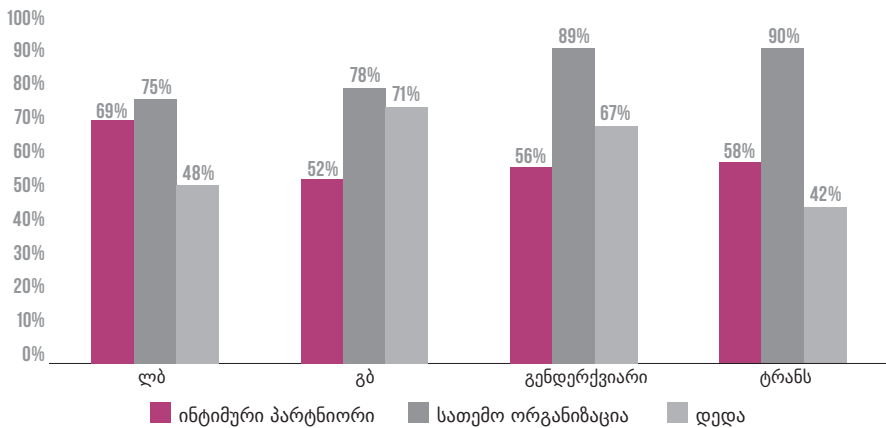
ლიპარაპი #38

მატერიალური მხარდაჭერის რესურსები ორიენტაციისა და იდენტობის ჭრილში

საინტერესოა, რომ აღნიშნული ტენდენცია შენარჩუნებულია მორალური მხარდაჭერის მოლოდინის შემთხვევაშიც – ლბ ქალების 68.7% შეუძლია პარტნიორის მორალური და ემოციური მხარდაჭერით ისარგებლოს, მაშინ როცა, გბ ჯგუფში ასეთი რესპონდენტების რიცხვი 52.4%. უნდა აღინიშნოს, რომ გბ ჯგუფის 70.8%-ისთვის დედა მნიშვნელოვანი ემოციური დასაყრდენია კრიზისის შემთხვევაში, მაშინ, როცა ლბ ქალებში ასეთი რესპონდენტები მხოლოდ 48.2%-ია.

ლიპერაი #39
მატერიალური მხარდაჭერის რესურსები ორიენტაციისა და იდენტობის ტრილში

კვლევაში მონაწილეთაგან, ლბ ჯგუფში უფრო შეინიშნება მორალურ და მატერიალურ პასუხისმგებლობაზე დამყარებული ურთიერთობები ინტიმურ პარტნიორებს შორის, ვიდრე კვლევის დანარჩენ მონაწილეებთან. გბ ჯგუფში კი ასეთი მოლოდინები დედის მიმართ დასტურდება. პასუხების რანჟირება ჯგუფების მიხედვით აჩვენებს, რომ როგორც ემოციური, ისე მატერიალური მხარდაჭერის თვალსაზრისით, რიგითობის მიხედვით, გბ ჯგუფისთვის დედა იკავებს იმავე პოზიციას, რასაც ლბ ჯგუფისთვის ინტიმური პარტნიორი და პირიქით.

რაც შეეხება სათემო ორგანიზაციისგან მატერიალური მხარდაჭერის მოლოდინს, აქაც მნიშვნელოვანი სხვაობაა თემის წევრებს შორის. ტრანსგენდერ და გენდერქვიარ რესპონდენტებს, სხვა სოციალურ ქსელებთან შედარებით, ყველაზე მეტად სათემო ორგანიზაციისგან აქვთ მორალური და მატერიალური დახმარების მოლოდინი.

მთლიანობაში, პასუხების ანალიზი აჩვენებს, რომ როგორც მატერიალური, ისე ემოციური დახმარების თვალსაზრისით, მოლოდინები გაცილებით მაღალია „გარე“ სოციალური ქსელებიდან (მეგობრები, თემის წევრები, სათემო ორგანიზაციები) და ინტიმური პარტნიორისგან, ვიდრე ოჯახის წევრებისა და ნათესავებისგან.

4.3.6 სოციალიზაციის სივრცეები

საქართველოში არსებული ჰომოფობიური განწყობებისა და შიდა სოციალური ქსელებთან ჯგუფის გახსნილობის დაბალი მაჩვენებლის გათვალისწინებით განსაკუთრებული დატვირთვა ეძლევა გარე სოციალურ ქსელებთან კავშირს.

ვირტუალურის გარდა, სოციალიზაციის სივრცეები ძირითადად მოიცავს მეგობრულ კაფეებს, ბარებს, კლუბებს, ერთმანეთის სახლებსა და სათემო ორგანიზაციებს.

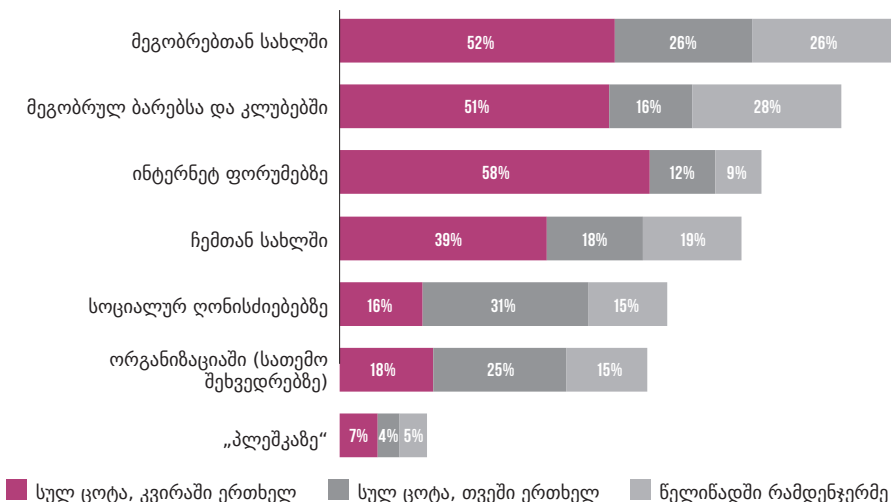
პანდემიამდე, თუ ინტერნეტ სივრცეს არ გავითვალისწინებთ, რომელიც ყველაზე პოპულარული სივრცეა ურთიერთობებისთვის, ყველაზე ხშირად რესპონდენტები ასახელებენ მეგობრებთან სახლში ვიზიტსა და ლგბტ(ქ)ი მეგობრულ ბარებსა და კლუბებს, რომელთა რაოდენობა მნიშვნელოვნად გაიზარდა ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში. გამოკითხულთა 51.7% კვირაში ერთხელ მაინც სტუმრობს მეგობარს (39% თავისთან იწვევს მეგობრებს სახლში⁶¹), თითქმის ამდენივე (50.7%) ლგბტ(ქ)ი მეგობრულ კაფეებსა და ბარებში ხვდება თემის სხვა წევრებს. ამ ფონზე, დაბალია თემის იმ წევრთა რიცხვი, ვინც ყოველკვირეულად ესწრება სათემო ორგანიზაციების მიერ გამართულ შეხვედრებს (17.6%) და სპეციალურ ღონისძიებებს 15.6%⁶². რაც შეეხება „პლექებს“, რომელიც თავისი დატვირთვით, საკმაოდ სპეციფიკური ადგილია, რესპონდენტთა მხოლოდ მცირე ნაწილი სტუმრობს.

61 აღსანიშნავია, რომ კომენტარებში რესპონდენტების ნაწილმა მიუთითა ბარიერებზე, რომელიც ხელს უშლით თავად მოიწვიონ მეგობრები სახლში. ძირითადი მიზეზები ოჯახის სხვა წევრებთან ქამინგაუთი ან მათი ნეგატიური დამოკიდებულებაა.

62 ამ მაჩვენებელზე გავლენას ახდენს თავად სათემო ორგანიზაციების პოლიტიკაც – ორგანიზაციის გარეთ მეგობრული სივრცეების გაფართოების პარალელურად, ორგანიზაციები აღარ მიიჩნევენ საჭიროდ იმავე ინტენსივობით გააგრძელონ სათემო შეხვედრებისა და ღონისძიებების ორგანიზება, როგორც ამას წლების წინ აკეთებდნენ, როცა სათემო ორგანიზაციების ოფისები თითქმის ერთადერთ უსაფრთხო სივრცეს წარმოადგენდა თემის წევრებისთვის.

ლიპრაქი #40

სოციალიზაციის სივრცეების რანჟირება ვიზიტების სიხშირის მიხედვით (N=211)

მიზეზებს შორის, რის გამოც რესპონდენტები ნაკლებად იყენებენ რომელიმე ზემოთ ჩამოთვლილ სივრცეს თემის წევრებთან ურთიერთობისთვის, სჭარბობს საკმაოდ ბუნდოვანი „სურვილი არ მაქვს“. იშვიათ შემთხვევებში, რესპონდენტები ბარიერად ასახელებენ ფინანსების არქონას ან გეოგრაფიულ ხელმიუწვდომლობას.

სოციალიზაციისა და შეხვედრის ადგილების პოპულარობა ლგბტ(ქ)ი თემში ვარირებს სოციო-დემოგრაფიული ცვლადების ქრილში.

პასუხების ანალიზი თბილისი/რეგიონის ქრილში აჩვენებს, რომ არსებობს მნიშვნელოვანი განსხვავება ლგბტ(ქ)ი მეგობრულ კლუბებში ვიზიტისა და ინტერნეტ სივრცეების გამოყენების სიხშირეებს შორის. თბილისში მცხოვრებ რესპონდენტთა შორის, უფრო მაღალია იმ რესპონდენტთა პროცენტული მაჩვენებელი, ვინც ყოველკვირეულად სტუმრობს ლგბტ(ქ)ი მეგობრულ კაფეებსა და ბარებს (54%), ვიდრე რეგიონებში მცხოვრები რესპონდენტების (46%). ინტერნეტ გვერდებითა და ფორუმებით სარგებლობის თვალსაზრისითაც, თბილისში უფრო ხშირად იყენებენ კომუნიკაციის ამ

ფორმას (65.3%), ვიდრე რეგიონში (48.3%). აღნიშნული შეიძლება აიხსნას რეგიონებში სათანადო ინფრასტრუქტურის არარსებობითა და მაღალსიჩქარიან ინტერნეტზე ხელმისაწვდომობის პრობლემებით.

პასუხების ანალიზი სქესისა და ორიენტაციის ჭრილში აჩვენებს, რომ ლბ ქალები უფრო ნაკლებად სარგებლობენ თემის წევრთა სოციალიზაციის „ტრადიციული“ ადგილებით, ვიდრე გბ კაცების ჯგუფი.

მხრილი #15

სოციალიზაციის სივრცეებით სარგებლობის სიხშირე ლბ/გბ ჯგუფებში

	არასოდეს		წელიწადში ერთხელ ან ორჯერ		სულ ცოტა, თვეში ერთხელ		სულ ცოტა, კვირაში ერთხელ	
	ლბ	გბ	ლბ	გბ	ლბ	გბ	ლბ	გბ
მეგობრულ ბარებსა და კლუბებში	22.9%	9.8%	16.9%	15.9%	18.1%	13.4%	42.2%	61.0%
ორგანიზაციაში (სათემო შეხვედრებზე)	39.2%	23.8%	25.3%	28.8%	20.3%	33.8%	15.2%	13.8%
სოციალურ ღონისძიებებზე/დახურულ ფართზე	32.1%	21.0%	34.6%	18.5%	20.5%	43.2%	12.8%	17.3%
ჩემთან სახლში	20.8%	23.8%	19.5%	13.8%	18.2%	17.5%	41.6%	45.0%
მეგობრებთან სახლში	8.4%	6.2%	10.8%	13.6%	25.3%	29.6%	55.4%	50.6%
ინტერნეტ ფორუმებზე	31.3%	18.3%	7.2%	6.1%	13.3%	11.0%	48.2%	64.6%
„ბლექპაზზე“	86.8%	80.3%	7.9%	10.5%	2.6%	2.6%	2.6%	6.6%

ლბ ქალებს შორის იმ რესპონდენტთა რაოდენობა, ვინც არასოდეს სტუმრობს ლგბტ(ქ)ი მეგობრულ ბარებსა და კაფეებს (22.9%), თითქმის ორჯერ მეტია, ვიდრე გბ ჯგუფში (9.8%). გბ ჯგუფთან შედარებით, ნაკლები აქტივობით გამოირჩევიან ქალები ინტერნეტ სივრცეშიც. გამოკითხული ლბ ქალების თითქმის მესამედი (31.3%) ამბობს, რომ არასოდეს უსარგებლია კომუნიკაციის ამ საშუალებით, მაშინ, როცა გბ კაცებს შორის ასეთი რესპონდენტების რიცხვი მხოლოდ 18.3%-ია. ლბ ქალებთან შედარებით თითქმის ორჯერ ნაკლებია გბ კაცებს შორის იმ რესპონდენტების პროცენტული თანაფარდობა, ვინც არასოდეს ესწრება სოციალურ ღონისძიებებს (შესაბამისად 32.1% და 21%). რაც შეეხება სახლში ვიზიტებს, აქ არ ჩანს მნიშვნელოვანი განსხვავება ქალ/კაც რესპონდენტებს შორის.

„კულტურული მემკვიდრეობის“ გარდა (სოციალიზაციის გენდერირებული კულტურა ზოგადად საზოგადოებაში), ამის მიზეზი, შესაძლოა, ისიც იყოს, რომ ერთიანი ქვიარ სივრცეები ნაკლებადაა მორგებული ქალების საჭიროებებზე. ვფიქრობთ, აღნიშნული საკითხი, რომელსაც ტენდენციის ხასიათი აქვს, ცალკე ჩაღრმავებულ კვლევას საჭიროებს⁶³.

პანდემიასა და მასთან ბრძოლის სტრატეგიის მნიშვნელოვან მდგენელს წარმოადგენს სოციალიზაციის ჩვეული ადგილების დახურვა, ფიზიკური დისტანციის დაცვისა და თვითიზოლაციის მკაცრი მოთხოვნები, რამაც შესაძლოა გავლენა მოახდინოს ლგბტ(ქ)ი ადამიანების თემის სხვა წევრებთან კომუნიკაციის სიხშირესა და ხარისხზე. სოციალური მხარდაჭერის შესუსტებამ ასევე შესაძლოა იქონიოს გავლენა ერთი მხრივ მათ ფსიქიკურ ჯანმრთელობაზე [McConnell et al., 2015; Snapp et al., 2015], მეორე მხრივ კი საჭირო სერვისების ხელმისაწვდომობაზე. როგორც ზემოთ ვნახეთ, საცხოვრისი პირობები (ტექნიკური პირობები, საკომუნიკაციო ხარჯი, მაღალსიჩქარიანი ინტერნეტი და განმარტოებისათვის საჭირო სივრცე) ყოველთვის არ იძლევა საშუალებას თუნდაც ონლაინ შეძლოს უსაფრთხო ურთიერთობის შენარჩუნება თემის სხვა წევრებთან⁶⁴.

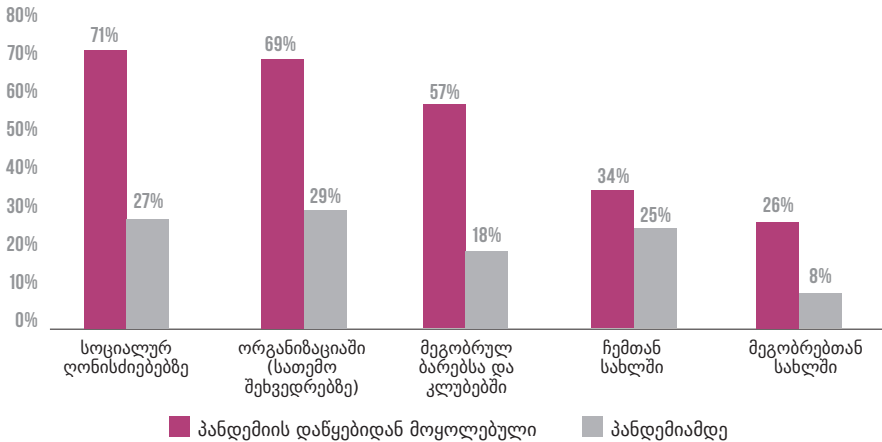
კვლევის ინსტრუმენტი მოიცავდა შეკითხვებს სოციალიზაციის ადგილებთან დაკავშირებით როგორც პანდემიამდე, ისე პანდემიიდან მოყოლებული. მონაცემების შედარებამ აჩვენა, რომ პანდემიის გავრცელებასთან ბრძოლის ღონისძიებებმა მნიშვნელოვნად შეამცირა თემის სოციალიზაციის ისედაც მწირი შესაძლებლობები.

63 მოსაზრებას ამყარებს ისიც, რომ გენდერულად სეგრეგირებულია მონაცემებიც, რომელიც ქსელის სიდიდეს შეესება – მთლიანობაში, ლბ ქალები თემის უფრო ნაკლებ წევრს იცნობენ პირადად, ვიდრე გბ კაცები.

64 ჩაღრმავებული ინტერვიუ WISG-ის სოციალურ მუშაკთან, 18 დეკემბერი, 2020.

ლიპარა #41

სოციალიზაციის ადგილებით სარგებლობის სიხშირე (პასუხი „არ მისარგებლია“) - განაწილება

იმის გათვალისწინებით, რომ კარანტინის მოხსნის შემდეგ, აკრძალვების ხელახალ ტალღამდე, რომელიც ოქტომბრის ბოლოდან დაიწყო, რესპონდენტების ხვედრითი წილი, ვინც პანდემიის გამოცხადების შემდეგ, 2020 წლის ნოემბრის ჩათვლით, არცერთხელ აღარ მისულა კლუბში, 18.5%-დან 54.5%-მდე გაიზარდა. რესპონდენტების თითქმის 70% პანდემიის დაწყების შემდეგ, მარტის თვიდან მოყოლებული არ დასწრებია არცერთ სათემო შეხვედრას ან სოციალურ ღონისძიებას. 18.1%-ით შემცირდა სახლში ვიზიტების რიცხვიც.

სახლებში თვითიზოლაციის აუცილებლობა და მეგობრებისგან, პარტნიორისგან და სოციალიზაციის უსფრთხო სივრცეებიდან დისტანცირება ასევე შესაძლოა გახდეს დამატებითი დისტრესის მიზეზიც ჯგუფის წევრებისთვის.

4.4 კალაქშია და დისკრიმინაციის გამოცდილება

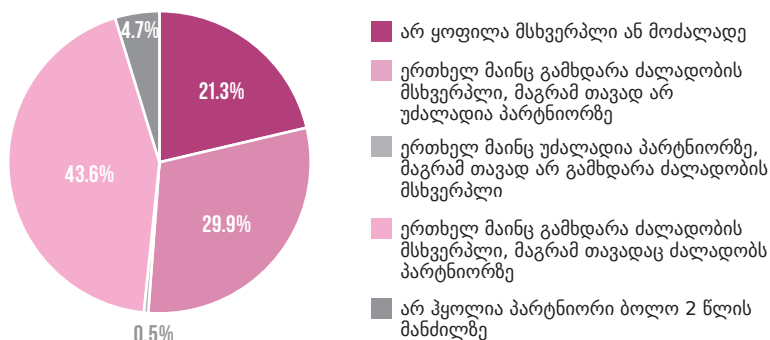
4.4.1 ინტიმური პარტნიორის მხრიდან კალაქშია

ბოლო ორი წლის განმავლობაში ინტიმური პარტნიორი არ ჰყოლია გამოკითხულთა 4.7% (N=10), 201-მა რესპონდენტმა 211-დან მიუთითა, რომ 2018 წლის მერე ჰყოლია/ჰყავს ინტიმური პარტნიორი.

მათ შორის, ვისაც ბოლო ორი წლის მანძილზე ჰყოლია/ჰყავს ინტიმური პარტნიორი, 22.4% (N=45) არც თავად გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი პარტნიორისგან და არც თავად უძალადია მასზე. თითქმის მესამედი (N=63, 31.3%) ერთხელ მაინც გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი, რესპონდენტთა დანარჩენი ნაწილი (N=92, 45.8%) კი იმყოფება ურთიერთობაში, რომელსაც ორმხრივი ძალადობა ახასიათებს.

დიაგრამა #42

რესპონდენტების პროცენტული განაწილება ძალადობრივი ურთიერთობის გამოცდილების მიხედვით (N=201)

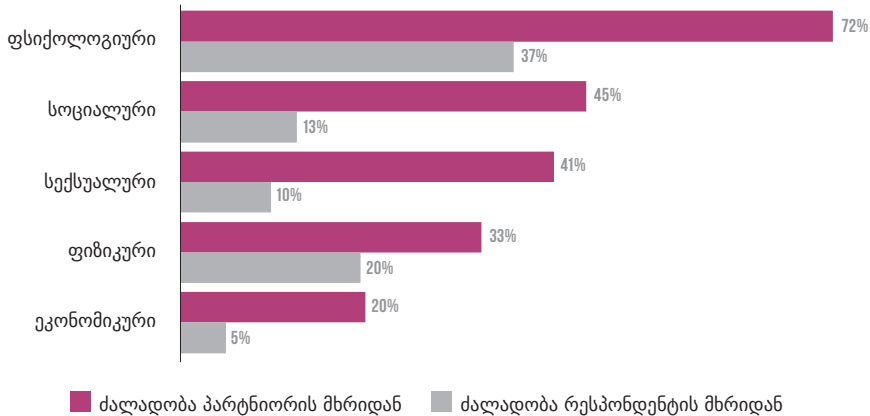

გამოკითხულთა 36.8%-ს (N=74) თავადაც უძალადია პარტნიორზე ფსიქოლოგიურად, თითქმის ყოველ მეხუთეს (19.9%, N=40) კი ერთხელ მაინც უძალადია პარტნიორზე ფიზიკურად; ყოველ მეათეს სექსუალურად უძალადია ან შეუეწიროვებია პარტნიორი (N=20, 10%), 5% (N=10) აკონტროლებს პარტნიორის შემოსავლებს, 13% (N=26) კი მიმართავს სოციალური იზოლაციის სხვადასხვა პრაქტიკას.

ლიპარმა #43

რესპონდენტების პროცენტული განაწილება ძალადობრივი ურთიერთობის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით (N=201)

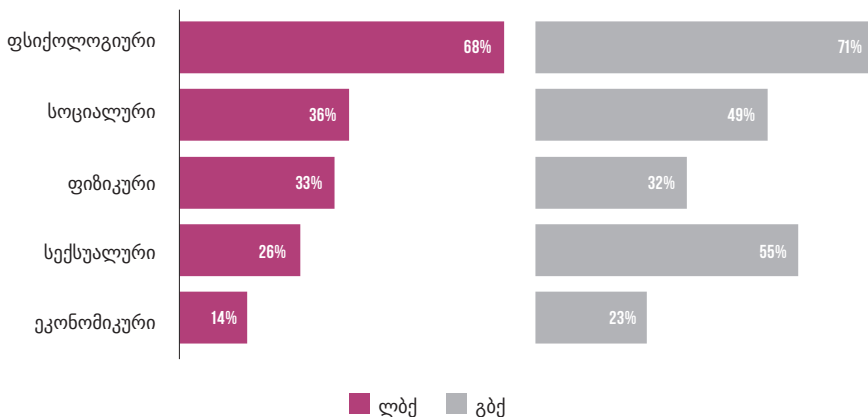
ძალადობის ყველაზე გავრცელებული ფორმაა ფსიქოლოგიური ძალადობა (72.1%, N=145); რესპონდენტთა თითქმის ნახევარი (44.8%, N=90) ამბობს, რომ პარტნიორი ამა თუ იმ ფორმით აკონტროლებს მის სოციალურ კონტაქტებს და ზღუდავს მის გამოხატვას; 41.3%-მა (N=83) განაცხადა, რომ ერთხელ მაინც გამხდარა სექსუალური ძალადობის/შევიწროების მსხვერპლი პარტნიორის მხრიდან, ყოველი მესამე რესპონდენტი (33.3%, N=67) ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლია, ყოველი მეხუთე (20.4%, N=41) კი ეკონომიკურის.

რაც შეეხება ქამინგაუთის მუქარასა და შანტაჟს, როგორც ძალადობის სპეციფიკურ ფორმას მსხვერპლზე კონტროლის შესანარჩუნებლად, 35 რესპონდენტმა (17.4%) აღნიშნა, რომ ერთხელ მაინც გამხდარა ამგვარი მანიპულაციის მსხვერპლი (მათ შორის, 14 რესპონდენტი მუდმივი შანტაჟის ქვეშ იმყოფება); 19 რესპონდენტს პარტნიორი დამუქრებია პირადი მიმოწერის/ფოტოების გასაჯაროებითაც.

ინტიმურ პარტნიორებს შორის ძალადობის სხვადასხვა ფორმების სიხშირე და გავრცელებულობა განსხვავდება გენდერულ ჭრილშიც. გბქ ჯგუფში თითქმის ორჯერ მეტია რესპონდენტების რიცხვი, ვისაც გამოუცდია სექსუალური ძალადობა/შევიწროება ინტიმური პარტნიორის მხრიდან (55.3%), ვიდრე ლბქ ჯგუფში (25.5%). ლბქ ჯგუფთან შედარებით, გბქ ჯგუფში ასევე მაღალია ეკონომიკური ძალადობისა და სოციალური იზოლაციის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების რიცხვიც.

ფიგურა #44

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის გამოცდილებისა და ფორმის მიხედვით ლბქ და გბქ ჯგუფებში

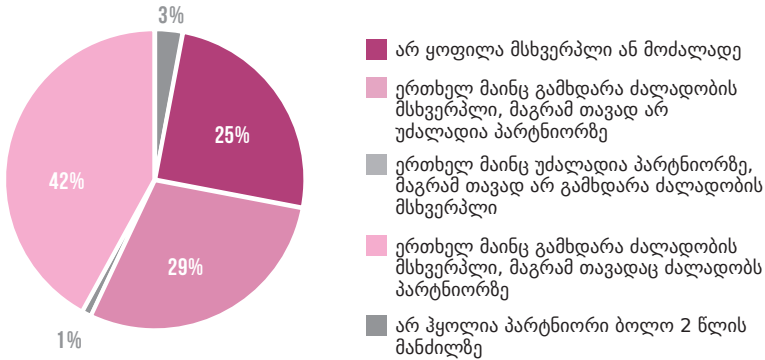

ლბქ ქალები

კვლევაში მონაწილე ლბქ ქალებიდან (N=98), სამმა რესპონდენტმა უპასუხა, რომ ბოლო 2 წლის მანძილზე არ ჰყოლია ინტიმური პარტნიორი, მეოთხედს (N=25, 25.5%) პარტნიორი ჰყავს, მაგრამ არ ყოფილა ძალადობის მსხვერპლი, ერთი რესპონდენტი თავადაა მოძალადე, 28.6% (N=28) ერთხელ მაინც გამოუცდია რაიმე ფორმის ძალადობა პარტნიორის მხრიდან; 41.8% (N=41) კი პარტნიორისგანაც განიცდის და თავადაც მიმართავს ძალადობრივ პრაქტიკას.

ლიბერა #45

ძალადობრივი ურთიერთობების გამოცდილება ინტიმურ პარტნიორებს შორის ლბქ ჯგუფში (N=98)

ლბქ ქალების მესამედს 32.7%-ს (N=32) ბოლო ორი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც გამოუცდია ფიზიკური ძალადობა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან, მათ შორის, 16-ს მხოლოდ ერთხელ გამოუცდია, 3-ს ორჯერ, 11 კი პერმანენტული ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლია. 6 რესპონდენტი ამბობს, რომ ფიზიკური ძალადობა იარაღის გამოყენებით მოხდა.

ყოველი მეოთხე (25.5%, N=25) ამბობს, რომ სექსუალური ძალადობის ან შევიწროების მსხვერპლი გამხდარა პარტნიორის მხრიდან. მათ შორის, 11 რესპონდენტი ამბობს, რომ პარტნიორმა „აიძულა ისეთი სექსუალური პრაქტიკა, რაც თავს შეურაცხყოფილად აგრძნობინებდა“, 8 მონაწილეს უარი უთხრეს უსაფრთხო სექსზე, ერთი დაინფიცირდა სგგი-თ, 17-ს კი პარტნიორმა აიძულა სექსუალური კავშირი მაშინ, როდესაც რესპონდენტი არ სურდა. ამათგან, 5 რესპონდენტი ამბობს, რომ ამგვარ პრაქტიკას პერმანენტული ხასიათი აქვს.

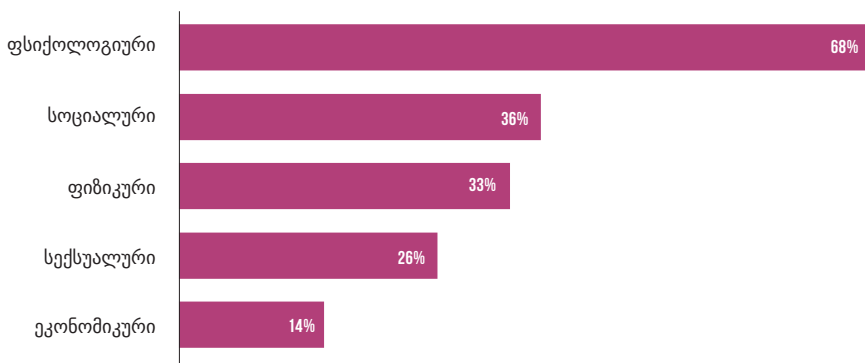
კვლევაში მონაწილე ლბქ ქალების 14.3% (N=14) განუცდია ეკონომიკური ძალადობა. 6 მონაწილე ამბობს, რომ პარტნიორი დაემუქრა სახლიდან გაგდებით, ამდენივეს პარტნიორი მუშაობას, ან შემოსავლის მომტან საქმიანობას უკრძალავდა/უკრძალავს, 5 კი ამბობს, რომ პარტნიორი მუდმივად ართმევს შემოსავალს მისი ნების წინააღმდეგ.

სოციალური იზოლაციის გამოცდილება აქვს 35.7% (N=35). თითქმის ყოველი მეხუთე რესპონდენტი (N=23, 23.5%) ამბობს, რომ პარტნიორი უკონტროლებს გარეგნობას/ჩაცმულობას (მათგან 16 უთითებს, რომ ასეთ ქცევას რეგულარული ხასიათი აქვს. თითქმის ამდენივე მონა-

ნილეს (N=22, 22.4%) პარტნიორი უზღუდავს თემის სხვა წევრებთან კონტაქტს (აქედან 19 ამბობს, რომ ამგვარ შეზღუდვას პერმანენტული ხასიათი აქვს), 13 მონაწილეს პარტნიორი უზღუდავს მეგობრებთან კონტაქტსაც.

ლიპარაქი #46

ძალადობრივი ურთიერთობების გამოცდილება ინტიმურ პარტნიორის მხრიდან ლბქ ჯგუფში (N=98)

ძალადობის ყველაზე გავრცელებული ფორმა ფსიქოლოგიური/ემოციური ძალადობაა. ყველა რესპონდენტი, რომელსაც ფიზიკური, სექსუალური, ეკონომიკური ძალადობის, ან სოციალური იზოლაციის გამოცდილება აქვს, ამავდროულად ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლიცაა გამონაკლისის გარეშე. კვლევაში მონაწილე ლბქ ქალებიდან 10-იდან 7 (68.4%, N=67) ერთხელ მაინც გამხდარა ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი პარტნიორის მხრიდან. ნახევარზე მეტი (52%, N=51) ამბობს, რომ ბოლო 2 წლის განმავლობაში, პარტნიორს ერთხელ მაინც მიუყენებია მისთვის შეურაცხყოფა, ან იმგვარად მოქცეულა, რომ რესპონდენტს საკუთარ თავზე ცუდი წარმოდგენა შექმნია. ფსიქოლოგიური ძალადობის სხვა გავრცელებული ფორმებია „სხვების წინაშე დამცირება და შეურაცხყოფის მიყენება“ – (N=38, 38.8%) და „მანიპულაციის მიზნით ურთიერთობაზე უარის თქმა“ (N=36, 36.7%). 12 რესპონდენტს პარტნიორი დამუქრებია ქამინგაუთით, 11 დაუშანტაჟებიათ პირადი მიმონერის/ურთიერთობის ამსახველი ფოტოების გასაჯაროებით. თითქმის ყოველ მეოთხეს 24-ს (24.5%) მიუღია მუქარის შემცველი

ნერილები, ყოველ მეხუთეს კი პარტნიორი აიძულებს სხვებისგან დამალვას საკუთარი ორიენტაცია (N=20, 20.4%). გამოკითხულთაგან ერთი რესპონდენტი უთითებს, რომ პარტნიორისგან ძალადობის მსხვერპლი არასოდეს გამხდარა, თუმცა, თავად ხშირად მიმართავს მანიპულაციის მიზნით ურთიერთობაზე უარის თქმის პრაქტიკას.

მხრილი #16

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის გამოცდილება და სიხშირე ლბქ ჯგუფში (N=98)

	ერთხელ		ორჯერ		სამჯერ და მეტჯერ	
	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ძალადობა						
იძალადა ფიზიკურად	16	16.3%	3	3.1%	11	11.2%
დაგემუქრათ ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	2	2.0%	1	1.0%	3	3.1%
სექსუალური ძალადობა/შევიწროება						
გაიძულათ ისეთი სექსუალური პრაქტიკა, რაც თავს შეურაცხყოფილად გავრძნობინებთ	4	4.1%	6	6.1%	1	1.0%
მოთხოვნის მიუხედავად, უარი გითხრათ უსაფრთხო სექსის საშუალების გამოყენებაზე	2	2.0%	4	4.1%	2	2.0%
დაგაინფიცირდით სკვ-ით / აივ-შიდსით	1	1.0%	0	0.0%	0	0.0%
გაიძულათ ჰქონოდა სქესობრივი კავშირი როდესაც თქვენ არ გინდოდათ	3	3.1%	9	9.2%	5	5.1%
ფსიქოლოგიური ძალადობა						
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან ისე მოიქცა, რომ საკუთარ თავზე ცუდი წარმოდგენა შეგექმნათ	8	8.2%	5	5.1%	38	38.8%
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან დაგამცირათ სხვების წინაშე	7	7.1%	6	6.1%	25	25.5%
მანიპულაციის მიზნით, უარს ამბობდა ურთიერთობაზე, უგულვებელყოფდათ	5	5.1%	11	11.2%	20	20.4%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენთვის მნიშვნელოვანი ნივთები	5	5.1%	3	3.1%	3	3.1%
დაგემუქრათ თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	4	4.1%	1	1.0%	3	3.1%
გაშანტაჟებდათ იძულებითი „ქამინგუთით“	4	4.1%	3	3.1%	5	5.1%

დაგეგმულ ინტიმური ხასიათის მიმოწერის/ფოტოების გასაჯაროებით	4	4.1%	3	3.1%	3	3.1%
გიგზავნიდათ მუქარის, სიძულვილის გამომხატველი წერილებს/მეილებს	5	5.1%	3	3.1%	16	16.3%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	0	0.0%	0	0.0%	4	4.1%
გაიძულებდათ დაგეგმულ თქვენი ორიენტაცია/იდენტობა სხვებისგან	1	1.0%	2	2.0%	17	17.3%
ეკონომიკური ძალადობა						
დაგეგმულ ან გაიძულათ სახლიდან/ბინიდან წასვლა	6	6.1%	0	0.0%	0	0.0%
გიკრძალავდათ მუშაობას, ან შემოსავლის მომტან საქმიანობაში მონაწილეობას	3	3.1%	2	2.0%	2	2.0%
გართმევდათ შემოსავალს თქვენი სურვილის წინააღმდეგ	2	2.0%	0	0.0%	4	4.1%
სოციალური იზოლაცია						
გიკონტროლებდათ ჩაცმულობას/გარეგნობას	3	3.1%	2	2.0%	18	18.4%
გიკრძალავდათ ოჯახის წევრებთან/ნათესავებთან ურთიერთობას	0	0.0%	0	0.0%	1	1.0%
გიკრძალავდათ ლგბტი ქოშინითის სხვა წევრებთან ურთიერთობას	2	2.0%	1	1.0%	19	19.4%
გიკრძალავდათ მეგობრებთან ურთიერთობას	0	0.0%	2	2.0%	11	11.2%

ლბე რესპონდენტების 41.8% (N=41) პარტნიორისგანაც განიცდის და თავადაც მიმართავს ძალადობრივ პრაქტიკას. განსაკუთრებით მაღალია იმ რესპონდენტთა ხვედრითი წილი, ვინც თავადაც ძალადობს ფიზიკურად პარტნიორზე 23.5% (N=23), მათ შორის 8 პერმანენტულად.

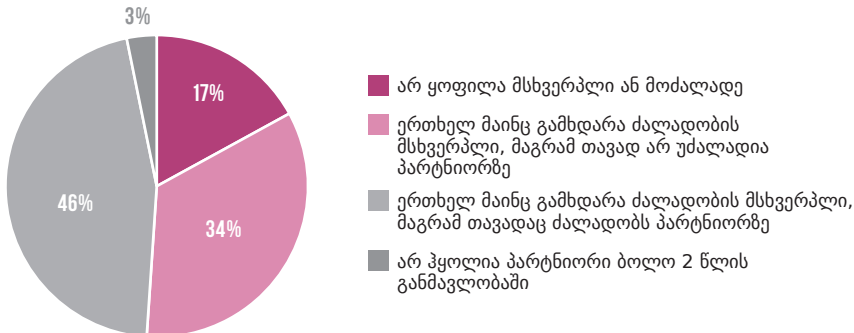
გბქ კაცები

94 რესპონდენტიდან, ვინც თავს გბქ ჯგუფს მიაკუთვნებს, სამ რესპონდენტს ბოლო ორი წლის მანძილზე არ ჰყოლია ინტიმური პარტნიორი; 16 რესპონდენტს (17%) ჰყავს/ჰყავდა პარტნიორი, მაგრამ არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი, გამოკითხულთა მესამედზე მეტს (N=32, 34%) ერთხელ მაინც გამოუცდია რაიმე ფორმის ძალადობა პარტნიორის მხრიდან; 43 (45.7%) რესპონდენტი კი განიცდის ძალადობას პარტნიორის

მხრიდან და თავადაც მიმართავს ძალადობრივ პრაქტიკებს პარტნიორთან ურთიერთობაში.

ლიპარაძე #47

ძალადობრივი ურთიერთობების გამოცდილება ინტიმურ პარტნიორებს შორის გბქ ჯგუფში (N=94)

გბქ ჯგუფის რესპონდენტთაგან თითქმის ყოველი მესამე (N=30, 31.9%) ერთხელ მაინც გამხდარა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი ინტიმური პარტნიორის მხრიდან. მათ შორის 8 – სამი და მეტჯერ.

გამოკითხულებს შორის გბქ ჯგუფის წევრები, სხვებთან შედარებით, უფრო ხშირად ხდებიან სექსუალური ძალადობისა და შევიწროების მსხვერპლი ინტიმური პარტნიორის მხრიდან – რესპონდენტთა ნახევარზე მეტი (55.3%, N=55) ერთხელ მაინც გამხდარა სექსუალური ძალადობის ან შევიწროების მსხვერპლი პარტნიორის მხრიდან. მონაწილეთა მეოთხედი (26.6%, N=25) ამბობს, რომ ერთხელ მაინც ყოფილა ისეთი შემთხვევა, როდესაც პარტნიორმა „აიძულა ისეთი სექსუალური პრაქტიკა, რაც თავს შეურაცხყოფილად აგრძნობინებდა“, 28-ს (29.8%) პარტნიორმა უარი უთხრა უსაფრთხო სექსზე, 16 დაინფიცირდა სვს-ით, მესამედზე მეტი (N=33, 35.1%) აღმოჩენილა სიტუაციაში, როდესაც პარტნიორმა აიძულა სექსუალური კავშირი მაშინ, როდესაც რესპონდენტს არ სურდა. ამათგან, 12 რესპონდენტი ამბობს, რომ ამგვარ პრაქტიკას პერმანენტული ხასიათი აქვს.

გბქ ჯგუფის წევრთაგან, სამიდან ორს ერთხელ მაინც განუცდია ფსიქოლოგიური ძალადობა პარტნიორის მხრიდან (71.3%, N=67); ყოველი მეხუთე (21.3%, N=20) შანტაჟის მსხვერპლია, მესამედზე მეტს (31.9%, N=31)

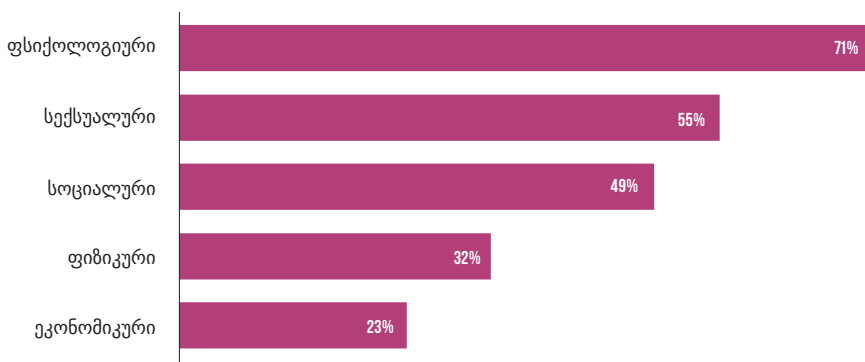
ერთხელ მაინც მიუღია მუქარის შემცველი წერილები, 20-ს კი პარტნიორი აიძულებს სხვებისგან დამალოს საკუთარი ორიენტაცია.

კვლევაში მონაწილე გბქ კაცების 23.4%-ს (N=22) განუცდია ეკონომიკური ძალადობა. 8 მონაწილე ამბობს, რომ პარტნიორი დაემუქრა სახლიდან გაგდებით ან აიძულა წასვლა; ლბქ ჯგუფთან შედარებით, ორჯერ მეტი მონაწილე (N=14) ამბობს, რომ პარტნიორი მუშაობას ან შემოსავლის მომტან საქმიანობას უკრძალავდა/უკრძალავს, 5 კი ამბობს, რომ პარტნიორი მუდმივად ართმევს შემოსავალს მისი ნების წინააღმდეგ.

პრაქტიკები, რომელიც პარტნიორის სოციალურ იზოლაციას უკავშირდება, უფრო გავრცელებულია გბქ ჯგუფში, ვიდრე ლბქ ქალებში – ამგვარი გამოცდილება გბქ რესპონდენტთა 48.9% (N=46) აქვს. 26 რესპონდენტი (27.7%) ამბობს, რომ პარტნიორი უკონტროლებს გარეგნობას/ჩაცმულობას (მათგან 15 უთითებს, რომ ასეთ ქცევას რეგულარული ხასიათი აქვს. 37 მონაწილეს (39.4%) პარტნიორი უზღუდავს თემის სხვა წევრებთან, 17-ს კი მეგობრებთან კონტაქტს.

ლიბერია #48

ძალადობრივი ურთიერთობების გამოცდილება ინტიმურ პარტნიორის მხრიდან გბქ ჯგუფში (N=94)

მხრილი #17

ინტერვიუ პარტნიორის მხრიდან ძალადობის გამოცდილება და სიხშირე გბქ ჯგუფში
(N=94)

	ერთხელ		ორჯერ		სამჯერ და მეტჯერ	
	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ძალადობა						
იძალადა ფიზიკურად	11	11.7%	4	4.3%	8	8.5%
დაგეგმულად ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	5	5.3%	3	3.2%	1	1.1%
სექსუალური ძალადობა/შევიწროება						
გაიძულათ ისეთი სექსუალური პრაქტიკა, რაც თავს შეურაცხყოფილად გავრძნობინებთ	13	13.8%	7	7.4%	5	5.3%
მოთხოვნის მიუხედავად, უარი გითხრათ უსაფრთხო სექსის საშუალების გამოყენებაზე	12	12.8%	5	5.3%	11	11.7%
დაგაინფიცირდით სგვ-ით / აივ-შიდსით	15	16.0%	0	0.0%	1	1.1%
გაიძულათ ჰქონოდა სქესობრივი კავშირი როდესაც თქვენ არ გინდოდათ	16	17.0%	5	5.3%	12	12.8%
ფსიქოლოგიური ძალადობა						
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან ისე მოიქცა, რომ საკუთარ თავზე ცუდი წარმოდგენა შეგექმნათ	19	20.2%	11	11.7%	17	18.1%
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან დაგამცირათ სხვების წინაშე	16	17.0%	1	1.1%	8	8.5%
მანიპულაციის მიზნით, უარს ამბობდა ურთიერთობაზე, უგულებელგყოფდით	4	4.3%	8	8.5%	19	20.2%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენთვის მნიშვნელოვანი ნივთები	9	9.6%	4	4.3%	7	7.4%
დაგეგმულად თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	5	5.3%	2	2.1%	3	3.2%
გაშანტაჟებდით იძულებითი „ქამინგუთით“	9	9.6%	4	4.3%	7	7.4%
დაგეგმულად ინტერვიუ ხასიათის მიმოწერის/ფოტოების გასაჯაროებით	8	8.5%	0	0.0%	7	7.4%
გიგზავნიდათ მუქარის, სიძულვილის გამოხატვითი წერილებს/შეილებს	7	7.4%	7	7.4%	16	17.0%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	5	5.3%	2	2.1%	5	5.3%
გაიძულებდით დაგეგმულად თქვენი ორიენტაცია/იდენტობა სხვებისგან	3	3.2%	4	4.3%	13	13.8%

ეკონომიკური ძალადობა						
დაგეგმუქრათ ან გაიძულათ სახლიდან/ბინიდან წასვლა	5	5.3%	2	2.1%	1	1.1%
გიკრძალავდათ მუშაობას, ან შემოსავლის მომტან საქმიანობაში მონაწილეობას	5	5.3%	3	3.2%	6	6.4%
გართმევდათ შემოსავალს თქვენი სურვილის წინააღმდეგ?	1	1.1%	2	2.1%	2	2.1%
სოციალური იზოლაცია						
გიკონტროლებდათ ჩაცმულობას/გარეგნობას	6	6.4%	3	3.2%	17	18.1%
გიკრძალავდათ ოჯახის წევრებთან/ნათესავებთან ურთიერთობას	0	0.0%	1	1.1%	0	0.0%
გიკრძალავდათ ლგბტი ქომუნითის სხვა წევრებთან ურთიერთობას	8	8.5%	7	7.4%	22	23.4%
გიკრძალავდათ მეგობრებთან ურთიერთობას	3	3.2%	7	7.4%	7	7.4%

გბქ ჯგუფის რესპონდენტთა 17%, (N=16) ამბობს, რომ თავადაც უძალიადია პარტნიორზე ფიზიკურად; 36.2%-ს – ფსიქოლოგიურად, 13.8%-ს (N=13) კი სექსუალურად უძალიადია ან შეუვიწროვებია პარტნიორი.

ტრანს რესპონდენტები

კვლევაში მონაწილე 19 ტრანს რესპონდენტიდან, ოთხს არ ჰყოლია ინტიმური პარტნიორი ბოლო ორი წლის მანძილზე, 4 არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი, სამ რესპონდენტს ერთხელ მაინც გამოუცდია ძალადობა, რვა მონაწილემ კი მიუთითა, რომ თავადაც მიმართავდა ძალადობრივ პრაქტიკებს.

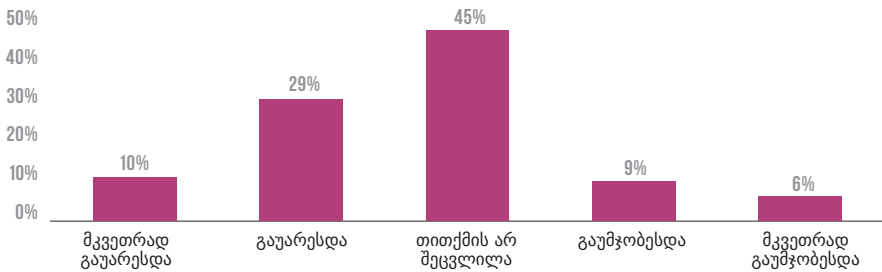
ხუთმა მონაწილემ აღნიშნა, რომ გამოუცდია ფიზიკური ძალადობა, 11-ს ფსიქოლოგიური, ნ ერთხელ მაინც გამხდარა სექსუალური ძალადობის ან შევიწროების მსხვერპლი; ხუთი კი – ეკონომიკურის; 9 რესპონდენტმა აღნიშნა, რომ პარტნიორი ერთხელ მაინც ეცადა მის სოციალურ იზოლაციას მეგობრების, ქომუნითის ან ოჯახის წევრებისგან.

კოვიდის გავლენა ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე

COVID-19 პანდემიამ და მასთან დაკავშირებულმა ანტიკრიზისულმა ღონისძიებებმა მთლიანობაში, ნეგატიური გავლენა იქონია ინტიმურ პარტნიორებს შორის ურთიერთობის ხარისხზე. იმ 10 რესპონდენტის გარდა, ვისაც არ ჰყოლია პარტნიორი ბოლო 2 წლის მანძილზე, დამატებით 24-მა მიუთითა, რომ პანდემიის შემდეგ არ ჰყოლია პარტნიორი. დარჩენილი 177 რესპონდენტიდან, ექვსს გაუჭირდა შეეფასებინა COVID-19 პანდემიის გავლენა ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე. 78 მონაწილე (45.3%) ამბობს, რომ პანდემიასა და ანტიკრიზისულ ღონისძიებებს არ მოუხდენია გავლენა პარტნიორებს შორის ურთიერთობაზე, 68 რესპონდენტი (39.5%) ამბობს რომ ურთიერთობა მკვეთრად ან შესამჩნევად გაუარესდა. დადებითი შეფასების ველში მხოლოდ პასუხების 15.1% მოხვდა.

ლიკრეპი #49

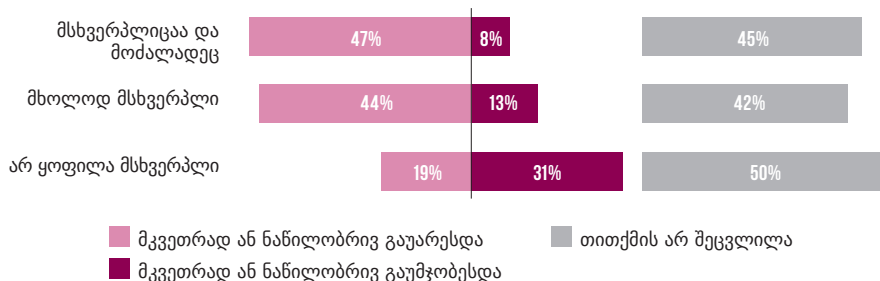
პანდემიის გავლენა ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე (N=177)

ურთიერთობის ხარისხის ცვლილება კავშირშია ძალადობის გამოცდილებასთან: დადებითი შეფასების ველში ძირითადად ის რესპონდენტები მოხვდნენ, ვისაც პარტნიორი ჰყავს, მაგრამ არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი (Mean=3.24). ურთიერთობა ყველაზე მეტად კი იმ ჯგუფში გაუარესდა, სადაც ორივე მხარეა ჩართული ძალადობრივ ურთიერთობებში (Mean=2.48). შეიძლება ითქვას, რომ პარტნიორთან ურთიერთობებზე ზეგავლენის თვალსაზრისით, პანდემიამ ერთგვარად გაამკვეთრა არსებული სურათი – იმ რესპონდენტთა ურთიერთობა, ვინც უკონფლიქტო, ჰარმონიულ ურთიერთობებში იყო პარტნიორთან, გაუმჯობესდა, ხოლო მათი, ვინც ძალადობრივ ურთიერთობებში იყო, პანდემიასთან დაკავშირებულმა შეზღუდვებმა კიდევ უფრო დაამძიმა.

ლიტერატურა #50

პანდემიის გავლენა ინტიმურ პარტნიორთან ურთიერთობაზე ძალადობის გამოცდილების ჭრილში (N=177)

4.4.2 ძალადობა ოჯახის წევრთა შორის

პრობლემებიდან თავის დასაღწევად (როგორც ღია კონფლიქტური და-მოკიდებულების, ისე პირად სივრცესა და ქცევაზე მუდმივი კონტროლის თავიდან ასაცილებლად), თემის წევრთა ერთი ნაწილისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ხდება ოჯახის წევრებისგან ცალკე, დამოუკიდებლად ცხოვრება⁶⁵. გამოკითხულთა 14.2%-ს თავად ოჯახის წევრები ემუქრებიან სახლიდან გაგდებით ან აიძულებენ წასვლას. 30 რესპონდენტიდან, რომელსაც პანდემიამდე ჰქონია ასეთი გამოცდილება, მესამედმა აღნიშნა, რომ ამ იძულებას პერმანენტული ხასიათი აქვს.

ძალადობრივი გამოცდილების მიუხედავად, რესპონდენტთა მესამედი (33%, N=77) პანდემიამდე და კარანტინის დროსაც მშობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან ერთად ცხოვრობდა და კარანტინის დასრულების შემდეგაც ოჯახში აგრძელებდა ცხოვრებას. 25 რესპონდენტი, რომელიც პანდემიის დაწყებამდე მეგობრებთან ან მარტო ცხოვრობდა, იძულებული გახდა შეეცვალა საცხოვრისი და დაბრუნებულიყო ოჯახში⁶⁶. მათგან 10-მა კარანტინის დასრულებისთანავე დატოვა ოჯახი, სხვები კი დარჩნენ. 3 რესპონდენტი

65 აღნიშნულის გათვალისწინებით, ორგანიზაციის წარმომადგენელთა ინტერვიუები აჩვენებს, რომ პანდემიის პერიოდში, თემის წევრთა საჭიროებებზე დახარჯული თანხის მნიშვნელოვანი ნაწილი სწორედ ბინის ქირის უზრუნველყოფას მოხმარდა.

66 მათგან ერთი ტრანსი იყო, რომელიც პანდემიამდე კომერციულ სექსში იყო ჩართული, 3 თვითდასაქმებული იყო და არარეგულარული შემოსავალი ჰქონდა, 21-ს კი რეგულარულად ანაზღაურებდაი სამუშაო ჰქონდა. კარანტინის პერიოდში 25-დან მხოლოდ 4-მა რესპონდენტმა მიუთითა, რომ შემოსავალი შეინარჩუნა.

პირიქით – კარანტინის პერიოდში იყო წასული სახლიდან. წარსულში ოჯახის წევრების მხრიდან ძალადობის გამოცდილების ფონზე იმ რესპონდენტთა შემოსავლები და დასაქმების სტატუსის ცვლილება კარანტინის პერიოდში, პანდემიიდან მოყოლებული, ვინც დაბრუნდა და კარანტინის შემდეგაც დარჩა მშობლებთან, დასაშვებს ხდის ვარაუდს, რომ ეკონომიკურმა ფაქტორმა თავისი როლი ითამაშა მათ გადაწყვეტილებაში.

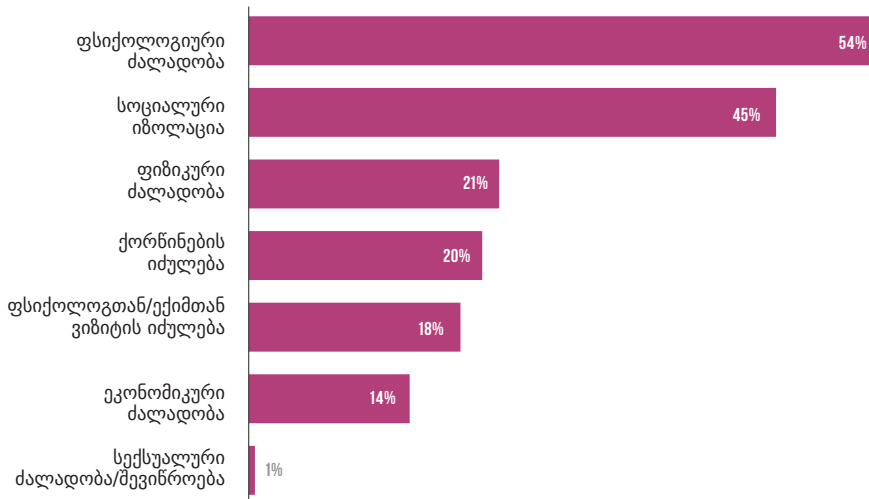
კარანტინის დროს, რესპონდენტების 7.6%-ს მოუწია მშობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან საცხოვრებლად გადასვლა. ცვლილება ძირითადად იმ რესპონდენტების ხარჯზე მოხდა, ვინც პანდემიამდე მარტო ან მეგობრებთან ერთად ცხოვრობდა. კარანტინის დასრულების შემდეგ, სურათი ისევ შეიცვალა. გამოკითხვის პროცესში კვლევის მონაწილეთა 43.3% ცხოვრობდა მშობლებთან და ოჯახის სხვა წევრებთან.

ძალადობის გამოცდილება

გამოკითხულთა 59% (N=120) ბოლო ორი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც გამხდარა რაიმე ფორმის ძალადობის მსხვერპლი ოჯახის წევრთა მხრიდან.

ლიგენდა #51

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით (N=211)

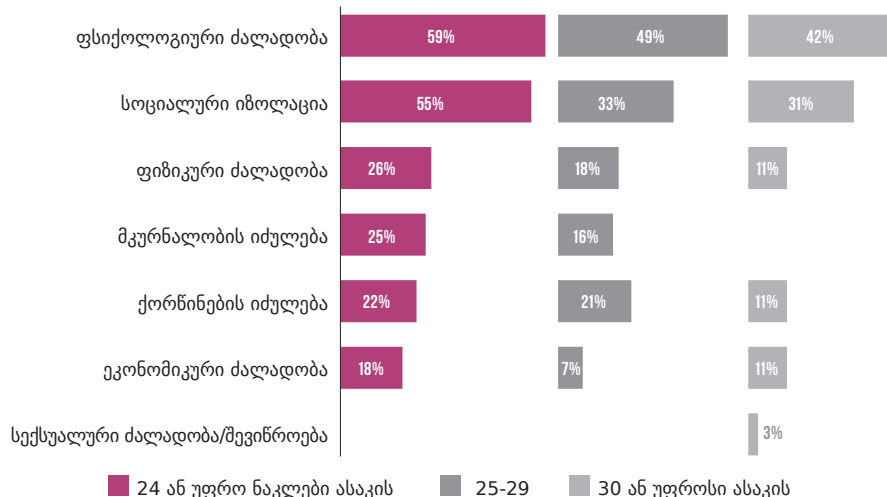

ფსიქოლოგიური ძალადობა ყველაზე მეტმა რესპონდენტმა დაასახელა, როგორც ძალადობის ერთ-ერთი ფორმა (53.6%, N=113). გამოკითხული თემის წევრების მნიშვნელოვანი ნაწილისთვის გამოწვევას წარმოადგენს ოჯახის წევრთა მხრიდან მათი სოციალური კონტაქტების კონტროლის მცდელობაც – (45%, N=95). თითქმის ყოველი მეხუთე (21.3%, N=45) ბოლო ერთი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც გამხდარა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი ოჯახის წევრთა მხრიდან. დაახლოებით ამდენივე რესპონდენტს (19.9%, N=42) აიძულებენ ქორწინებას „გამოსწორების მიზნით“, 38 რესპონდენტს (18%) კი – ექიმთან/ფსიქოლოგთან ვიზიტს „განკურნების“ მიზნით⁶⁷.

ძალადობის გამოცდილება და ფორმები განსხვავდება ასაკის ჯგუფში⁶⁸. კვლევის მონაწილეებში, რომლებიც 24 წლამდე ასაკობრივ ჯგუფს მიეკუთვნებიან, ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების პროცენტული რაოდენობა, ისევე, როგორც ძალადობის გამოცდილების სიხშირე, უფრო მაღალია, ვიდრე 25-29 და >30 ჯგუფის რესპონდენტებში.

ლიბრაჟი #52

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით ასაკობრივ ჯგუფებში (N=211)

67 ყველაზე ხშირად „მკურნალობას“ გენდერულად არაკონფორმულ რესპონდენტს აიძულებენ – ყოველ მეოთხეს (25%, N=14) აქვს ამგვარი იძულებითი მკურნალობის გამოცდილება.

68 ძალადობის ფორმებისა და გამოცდილების სიხშირის თვალსაზრისით არ არის სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი განსხვავებები რეგიონის ჯგუფში და არც ლბქ და გბქ ჯგუფებს შორის.

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში, ძალადობის სხვა ფორმებთან შედარებით ფსიქოლოგიური ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების პროცენტული წილი უფრო მაღალია სამივე ასაკობრივ ჯგუფში (შესაბამისად, <24 – 59.3%, N=70, 25-29 წლამდე ასაკობრივ ჯგუფში, თითქმის ნახევარს აქვს ამგვარი გამოცდილება – 49.1% (N=28), იმ რესპონდენტებს შორის, ვინც 30 წელზე უფროსია, ფსიქოლოგიური ძალადობა ბოლო ორი წლის მანძილზე გამოუცდია რესპონდენტების 41.7%-ს (N=15).

თუკი ძალადობის ცალკეული ფორმების გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა პროცენტული წილი კლებულობს ასაკის მატებასთან ერთად (მაგ. ფიზიკური ძალადობა, ქორწინების იძულება „გამოსწორების მიზნით“ ან ექიმთან ვიზიტის იძულება „განკურნების მიზნით“), სოციალური კონტროლი ოჯახის წევრების მხრიდან, სამივე ასაკობრივ ჯგუფში ძალადობის სხვადასხვა ფორმების გამოცდილებების რანჟირებაში, მნიშვნელობით მეორეა. 24 წლამდე ასაკობრივ ჯგუფში, ამგვარი გამოცდილება აქვს რესპონდენტთა ნახევარზე მეტს – (55.1%, N=65), 25-29 და >30 ჯგუფებში კი თითქმის ყოველ მესამეს (შესაბამისად – 33.3%, N=19 და 30.6%, N=11).

ასაკის გარდა, ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის ამ ორი ფორმის (ფსიქოლოგიური ძალადობა და სოციალური კონტაქტების კონტროლი) გამოცდილებასა და სიხშირეზე მნიშვნელოვან გავლენას არც ის ახდენს, ცხოვრობს თუ არა რესპონდენტი ოჯახის წევრებთან.

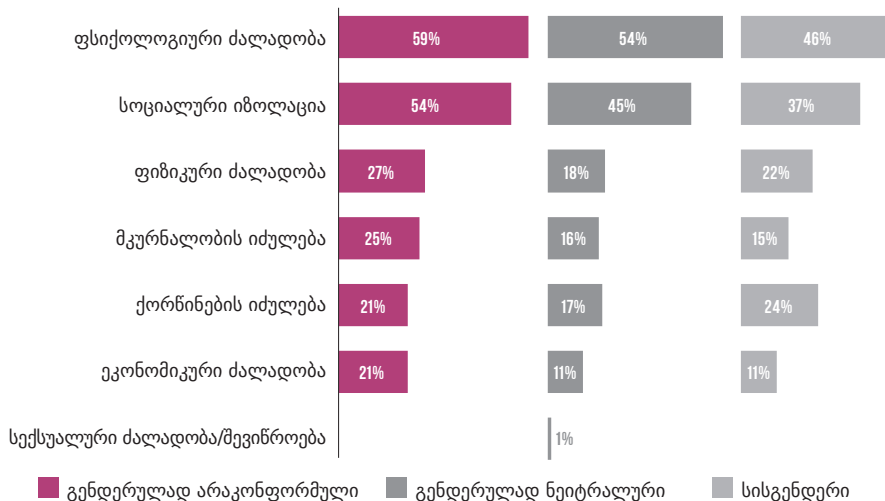
ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა ანალიზი გენდერული კონფორმულობის ჭრილში აჩვენებს, რომ კვლევის სისგენდერი მონაწილეები უფრო ნაკლებად ხდებიან ოჯახის წევრთა მხრიდან ფსიქოლოგიური და ეკონომიკური ძალადობის მსხვერპლი, ვიდრე გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტები ან ისინი, ვინც საკუთარ თავს აღწერს როგორც „გენდერულად ნეიტრალურს“⁶⁹. იგივე სურათია სოციალური იზოლაციის პრაქტიკების თვალსაზრისითაც – სისგენდერული რესპონდენტების გარეგნულ იერს და კონტაქტებს თემის წევრებთან და მეგობრებ-

69 შესაბამისად: სისგენდერი რესპონდენტების მხოლოდ 45.3%-ს (N=24) აქვს ფსიქოლოგიური ძალადობის გამოცდილება, მაშინ როცა გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტების 58.9% (N=33) და „გენდერულად ნეიტრალური“ გამოხატვის მქონე ჯგუფის წევრთა 56%-ს (N=56) ერთხელ მაინც გამოუცდია ფსიქოლოგიური ძალადობისა და ზენოლის რამე ფორმა ოჯახის წევრთა მხრიდან.

თან უფრო ნაკლებ აკონტროლებენ ოჯახის წევრები, ვიდრე „გენდერულად ნეიტრალური“ ან გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტების შემთხვევაში⁷⁰.

ლიპარაქი #53

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით გენდერული გამოხატვის ტრილში (N=211)

გზ გეგმითან შედარებით, ლბ ქალები უფრო ხშირად ექვემდებარებიან ძალადობის სპეციფიკურ ფორმებს, რომელიც სოციალურ კონტროლს უკავშირდება და პერმანენტული ხასიათი აქვს: ლბ რესპონდენტებიდან ყოველი მესამე (33.7%) ამბობს, რომ ოჯახის წევრები უკონტროლებენ გარეგნობასა და ჩაცმულობას, ყოველი მეხუთე (21.7%) კი ამბობს, რომ ოჯახის წევრები ერევან/უკრძალავენ მათთვის სასურველ ადამიანებთან მეგობრობას (არა თემის წევრებთან).

ჩვენი მოლოდინების საწინააღმდეგოდ, გამოკითხულთა ნახევარზე მეტი 55% (N=116) ამბობს, რომ პანდემიას გავლენა არ მოუხდენია ურთიერთობაზე ოჯახის წევრებთან, 27% (N=43) აღნიშნავს, რომ ურთიერთობა

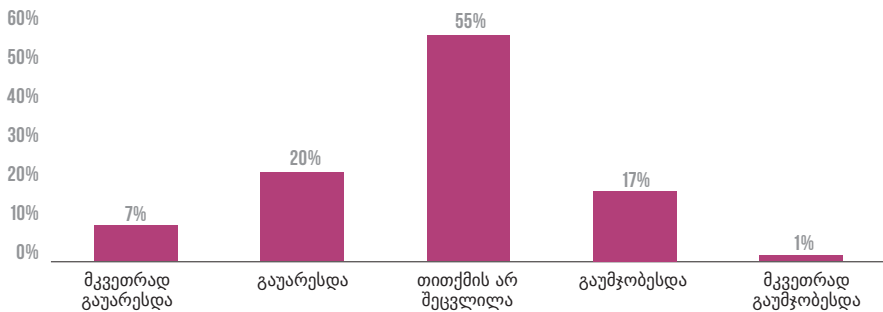
70 შესაბამისად: სისგენდერი რესპონდენტების 35.8%-ს (N=19) აქვს ასეთი გამოცდილება, მაშინ, როცა გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტების ნახევარზე მეტი – 53.6% (N=30), და გენდერულად ნეიტრალური რესპონდენტების 46% (N=46) აღნიშნავს იმავეს.

ნაწილობრივ (N=43, 20.4%) ან მკვეთრად (N=14, 6.6%) გაუარესდა, მონაწილეთა მხოლოდ 18% მიიჩნევს, რომ სიტუაცია ნაწილობრივ (N=35, 16.6%) ან მკვეთრად გაუმჯობესდა (N=3, 1.4%).

ლიპარაქი #54

კოვიდ პანდემიასთან დაკავშირებული შეზღუდვებისა და ღონისძიებების გავლენა ოჯახის წევრებთან ურთიერთობაზე (N=211)

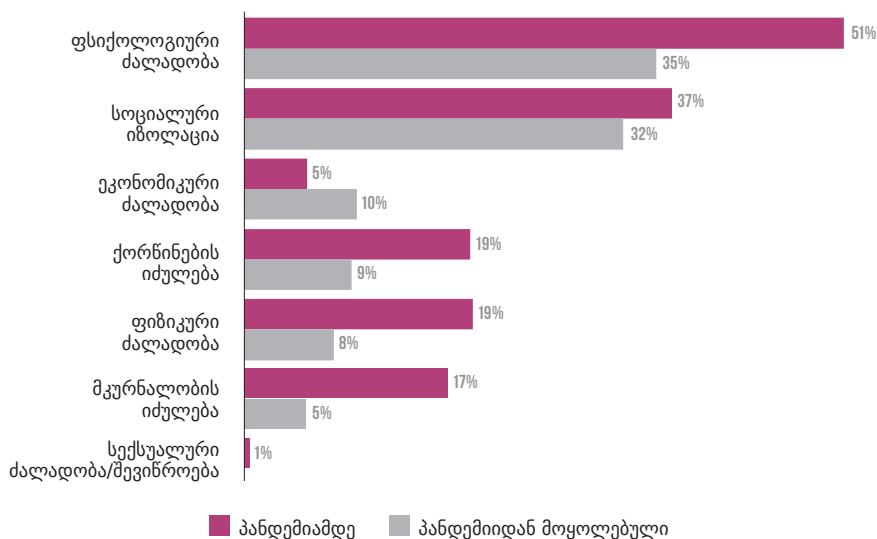
პანდემიის გავლენას ოჯახის წევრებთან ურთიერთობებზე საშუალოსთან მიახლოებული ქულებით ძირითადად ის რესპონდენტები აფასებენ, ვინც არც პანდემიამდე და არც პანდემიის შემდეგ არ გამხდარა ძალადობის მსხვერპლი ოჯახის წევრთა მხრიდან. ყველაზე ოპტიმისტურად განწყობილები, ვინც ურთიერთობის უკეთესობისკენ შეცვლაზე საუბრობენ, ისინი არიან, ვისაც ბოლო ორი წლის მანძილზე არ გამოუცდია ფსიქოლოგიური ზეწოლა ოჯახის წევრების მხრიდან. ისევე, როგორც ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში, პანდემიამ გაამძაფრა არსებული განსხვავება – მათი მდგომარეობა, ვისაც ძალადობრივი ურთიერთობების გამოცდილება ჰქონდა, პანდემიის შემდგომ უფრო დამძიმდა, ხოლო ისინი, ვისაც არც პანდემიამდე ჰქონდა ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობისა და ზეწოლის გამოცდილება ან ასეთი შემთხვევები იზოლირებული ინციდენტის სახით აღწერა (როდესაც პასუხობდნენ, რომ კონკრეტული ფორმის ძალადობას მხოლოდ ერთხელ ჰქონდა ადგილი), უფრო მიდრეკილები არიან, რომ პანდემიის გავლენის დინამიკა ურთიერთობებზე შეაფასონ საშუალოსთან მიახლოებული ან უფრო მაღალი ქულით.

ურთიერთობაზე გავლენის შეფასებისას მნიშვნელობა აქვს არა მხოლოდ ძალადობის გამოცდილების სიხშირეს, არამედ ფორმასაც – იქნება ეს ფსიქოლოგიური ძალადობა თუ სოციალურ კონტროლი ოჯახის წევრთა მხრიდან.

ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების რაოდენობის შედარება პანდემიის დანეგებამდე და პანდემიიდან მოყოლებული, ასევე აჩვენებს, რომ მთლიანობაში, იმ რესპონდენტთა რაოდენობამ, ვინც ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობას განიცდიდა, მოლოდინის საწინააღმდეგოდ, არათუ არ მოიმატა, არამედ იკლო.

ღიპერაქი #55

ოჯახში ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა თანაფარდობა პანდემიამდე და პანდემიის შემდეგ

მხრილი #18

ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილება და სიხშირე პანდემის დაწყებამდე (N=211)

	ერთხელ		ორჯერ		სამჯერ და მეტჯერ		არასოდეს	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ძალადობა								
იძალადა ფიზიკურად	17	8.1%	7	3.3%	14	6.6%	173	82.0%
დაგეგმულად ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	5	2.4%	2	0.9%	5	2.4%	199	94.3%
სექსუალური ძალადობა/შევიწროება								
შეგეხოთ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ სხეულის ინტიმურ ნაწილებზე	1	0.5%	0	0.0%	0	0.0%	210	99.5%
გაიძულებათ შეხებოდით მისი სხეულის ინტიმურ ნაწილებს	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	211	100.0%
გაიძულებათ (ან შეეცადა) სქესობრივი კავშირი	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	211	100.0%
ფსიქოლოგიური ძალადობა								
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან ისე მოიქცა, რომ საკუთარ თავზე ცუდი წარმოდგენა შეგექმნათ	14	6.6%	7	3.3%	53	25.1%	137	64.9%
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან დაგამცირათ სხვების წინაშე	7	3.3%	10	4.7%	44	20.9%	150	71.1%
მანიპულაციის მიზნით, უარს ამბობდა ურთიერთობაზე, უგულვებელგყოფდათ	4	1.9%	6	2.8%	34	16.1%	167	79.1%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენთვის მნიშვნელოვანი ნივთები	13	6.2%	5	2.4%	12	5.7%	181	85.8%
დაგეგმულად თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	6	2.8%	6	2.8%	5	2.4%	194	91.9%
გაშანთაჟებდათ იძულებითი „ქამინგუთით“	5	2.4%	2	0.9%	4	1.9%	200	94.8%

გიგავანიდათ მუქარის, სიძულვილის გამომხატველი ნერილებს/მეილებს	10	4.7%	3	1.4%	13	6.2%	185	87.7%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხმყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	2	0.9%	0	0.0%	1	0.5%	208	98.6%
გაიძულებდათ დაგემალოთ თქვენი ორიენტაცია/ იდენტობა სხვებისგან	9	4.3%	5	2.4%	40	19.0%	157	74.4%
ეკონომიკური ძალადობა								
დაგემუქრათ ან გაიძულათ სახლიდან/ბინიდან წასვლა	16	7.6%	4	1.9%	10	4.7%	181	85.8%
გიკრძალავდათ მუშაობას, ან შემოსავლის მომტან საქმიანობაში მონაწილეობას	8	3.8%	3	1.4%	10	4.7%	190	90.0%
გართმევდათ შემოსავალს თქვენი სურვილის წინააღმდეგ	0	0.0%	1	0.5%	5	2.4%	205	97.2%
სოციალური იზოლაცია								
გიკონტროლებდათ ჩაცმულობას/გარეგნობას	2	0.9%	6	2.8%	66	31.3%	137	64.9%
გიკრძალავდათ ოჯახის წევრებთან/ნათესავებთან ურთიერთობას	4	1.9%	1	0.5%	13	6.2%	193	91.5%
გიკრძალავდათ ლგბტი ქოშუნიტის სხვა წევრებთან ურთიერთობას	6	2.8%	3	1.4%	55	26.1%	147	69.7%
გიკრძალავდათ მეგობრებთან ურთიერთობას	4	1.9%	2	0.9%	33	15.6%	172	81.5%
გაიძულებდათ ქორწინებას „გამოსწორების მიზნით“	11	5.2%	3	1.4%	26	12.3%	171	81.0%
გაიძულებდათ ფსიქოლოგთან/ექიმთან სიახულებს „ორიენტაციისგან განკურნების მიზნით“	14	6.6%	2	0.9%	20	9.5%	175	82.9%

მხრილი #19

ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის გამოცდილება და სიხშირე პანდემიიდან მოყოლებული (N=211)

	ერთხელ		ორჯერ		სამჯერ და მეტჯერ		არასოდეს	
	N	%	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ძალადობა								
იძალადა ფიზიკურად	4	1.9%	1	0.5%	6	2.8%	200	94.8%
დაგეგმულად ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	1	0.5%	2	0.9%	3	1.4%	205	97.2%
სექსუალური ძალადობა/შევიწროება								
შეგებოთ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ სხეულის ინტიმურ ნაწილებზე	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	211	100.0%
გაიძულოთ შეხებოდით მისი სხეულის ინტიმურ ნაწილებს	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	211	100.0%
გაიძულოთ (ან შეეცადა) სქესობრივი კავშირი	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	211	100.0%
ფსიქოლოგიური ძალადობა								
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან ისე მოიქცა, რომ საკუთარ თავზე ცუდი წარმოდგენა შეგექმნათ	7	3.3%	5	2.4%	32	15.2%	167	79.1%
შეურაცხყოფა მოგაყენათ ან დაგამცირათ სხვების წინაშე	8	3.8%	7	3.3%	23	10.9%	173	82.0%
მანიპულაციის მიზნით, უარს ამბობდა ურთიერთობაზე, უგულვებელყოფდათ	7	3.3%	4	1.9%	15	7.1%	185	87.7%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენთვის მნიშვნელოვანი ნივთები	5	2.4%	3	1.4%	5	2.4%	198	93.8%
დაგეგმულად თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	3	1.4%	2	0.9%	2	0.9%	204	96.7%
გაშანტაჟებდათ იძულებითი „ქამინგაუთით“	4	1.9%	0	0.0%	3	1.4%	204	96.7%

გიგავანიდათ მუქარის, სიძულვილის გამომხატველი ნერილებს/მეილებს	3	1.4%	3	1.4%	5	2.4%	200	94.8%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხმყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	1	0.5%	0	0.0%	0	0.0%	210	99.5%
გაიძულებდათ დაგემალოთ თქვენი ორიენტაცია/ იდენტობა სხვებისგან	3	1.4%	5	2.4%	29	13.7%	174	82.5%
ეკონომიკური ძალადობა								
დაგემუქრათ ან გაიძულოთ სახლიდან/ბინიდან წასვლა	3	1.4%	0	0.0%	9	4.3%	199	94.3%
გიკრძალავდათ მუშაობას, ან შემოსავლის მომტან საქმიანობაში მონაწილეობას	3	1.4%	0	0.0%	7	3.3%	201	95.3%
გართმევდათ შემოსავალს თქვენი სურვილის წინააღმდეგ	2	0.9%	1	0.5%	3	1.4%	205	97.2%
სოციალური იზოლაცია								
გიკონტროლებდათ ჩაცმულობას/გარეგნობას	6	2.8%	6	2.8%	41	19.4%	158	74.9%
გიკრძალავდათ ოჯახის წევრებთან/ნათესავებთან ურთიერთობას	0	0.0%	1	0.5%	8	3.8%	202	95.7%
გიკრძალავდათ ლგბტი ქოშუნიტის სხვა წევრებთან ურთიერთობას	2	0.9%	6	2.8%	38	18.0%	165	78.2%
გიკრძალავდათ მეგობრებთან ურთიერთობას	1	0.5%	3	1.4%	12	5.7%	195	92.4%
გაიძულებდათ ქორწინებას „გამოსწორების მიზნით“	1	0.5%	3	1.4%	15	7.1%	192	91.0%
გაიძულებდათ ფსიქოლოგთან/ექიმთან სიარულს „ორიენტაციისგან განკურნების მიზნით“	2	0.9%	1	0.5%	8	3.8%	200	94.8%

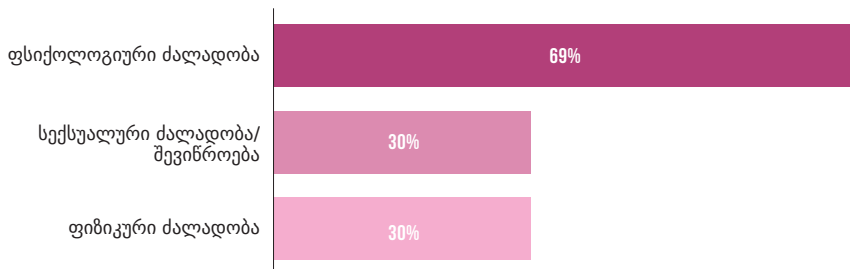
მთლიანი ჯგუფის გამოცდილების თვალსაზრისით, ყველაზე ნაკლებად ეს ცვლილება სოციალური იზოლაციის პრაქტიკებზე აისახა. ამგვარ დინამიკას, ძირითადად, ლბქ და გბქ ჯგუფის წევრთა გამოცდილება განაპირობებს. რაც შეეხება კვლევაში მონაწილე ტრანს ადამიანებს, ძალადობრივი გამოცდილების მქონე რესპონდენტების მდგომარეობა პანდემიის შემდეგაც არ შეცვლილა და ყველა მათგანი ისევ ისე განიცდის ოჯახის წევრთა მხრიდან, ფიზიკურ, ფსიქოლოგიურ თუ სხვა სახის ძალადობას, როგორც მანამდე.

4.4.3 სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული

გამოკითხულთაგან, ათიდან შვიდი რესპონდენტი ერთხელ მაინც გამხდარა სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის მსხვერპლი ბოლო 2 წლის განმავლობაში (N=155, 73.5%). მათ შორის, ფიზიკური და სექსუალური ძალადობის ან შევიწროების მსხვერპლი გამხდარა ყოველი მესამე (N=147, 30.3%), 68.7% (N=145) კი – ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლი.

ღიაგრეა #56

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის გამოცდილებისა და ფორმის მიხედვით (N=155)

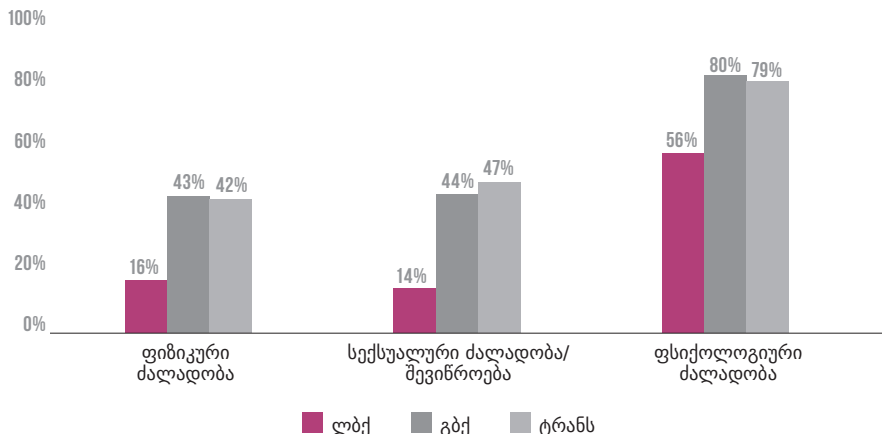
მამრობითი სქესის რესპონდენტები უფრო ხშირად ხდებიან ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი, ვიდრე ისინი, ვინც დაბადების სქესად მდედრობითი მიუთითა.

გბქ და ტრანსგენდერ რესპონდენტებს შორის ფიზიკური ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების პროცენტული წილი (შესაბამის-

სად, 42.6% და 42.1%) ორნახევარჯერ აღემატება იგივე გამოცდილების მქონე ლბქ რესპონდენტებს (16.3%).

რეპლიკა #57

რესპონდენტთა პროცენტული გამოცდილება სიძულებით მოტივირებული დანაშაულის/ინციდენტის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით ლბქ/გბქ და ტრანს რესპონდენტებში (N=155)

სექსუალური ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტების წილი მამრობითი სქესის რესპონდენტებს შორის სამჯერ აღემატება იგივე გამოცდილების მქონე რესპონდენტებს ქალების ჯგუფში. ამასთან, სექსუალური ძალადობის/შევიწროების გამოცდილების მქონე რესპონდენტთა პროცენტული წილი კლებულობს ასაკობრივი ჯგუფის მატებასთან ერთად.

იგივე სურათია ფსიქოლოგიური ძალადობის შემთხვევაშიც. ლბქ ქალებში 55.6%-ს გამოუცდია ფსიქოლოგიური ძალადობა მესამე პირის მხრიდან, მაშინ, როდესაც გბქ და ტრანს ჯგუფში კი 10-დან 8-ს აქვს ასეთი გამოცდილება⁷¹.

71 ლბქ ქალებს შორის ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის გამოცდილების მქონე რესპონდენტები წილი უფრო მეტია, ვიდრე მესამე პირებისგან. გბქ და ტრანს ჯგუფში კი პირიქითაა – ისინი მესამე პირების მხრიდან ძალადობის მსხვერპლი უფრო ხშირად ხდებიან, ვიდრე ინტიმური პარტნიორის მხრიდან.

მხრილი #20

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის/ინციდენტის გამოცდილებისა და ფორმების მიხედვით ლბქ/გბქ და ტრანს ჯგუფებში

	ლბქ		გბქ		ტრანს	
	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ძალადობა						
იძალადა ფიზიკურად	13	13%	37	39.40%	8	42%
დაგეგმულად ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	7	7%	19	20.20%	6	32%
სექსუალური ძალადობა/შევიწროება						
შეგებულ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ სხეულის ინტიმურ ნაწილებზე	13	13%	33	35.10%	9	47%
გაიძულათ შეხებოდით მისი სხეულის ინტიმურ ნაწილებს	3	3%	19	20.20%	4	21%
დაგაინფიცირდათ სგგი-თ / აივ-შიდსით	0	0%	4	4.30%	1	5%
შეეცადა ჰქონოდა სექსობრივი კავშირი მუქარით ან დაშინებით	8	8%	21	22.30%	5	26%
დაამყარა თქვენთან სექსობრივი კავშირი, როდესაც თქვენ ნასვამ მდგომარეობაში იყავით	1	1%	14	14.90%	3	16%
ფსიქოლოგიური ძალადობა						
აკეთებდა თქვენთვის დამამცირებელ ან შეურაცხმყოფელ ხასიათის კომენტარებს	45	46%	63	67.00%	11	58%
გისვავდათ მომბეზრებელი კითხვებს თქვენს პირად ცხოვრებაზე	41	42%	56	59.60%	12	63%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენი კუთვნილი ნივთი/ნივთები	2	2%	15	16.00%	5	26%
დაგეგმულად თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	9	9%	11	11.70%	1	5%
გაშანტაჟებდათ იძულებითი „ქაშინგაუთით“ (ან გაასაჯაროვა ინფორმაცია)	13	13%	21	22.30%	6	32%
გიგზავნიდათ მუქარის, სიძულვილის გამოხატვითი წერილებს/მედიებს	8	8%	28	29.80%	10	53%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხმყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	7	7%	26	27.70%	11	58%

კომერციულ სექს-სამუშაოში ჩართული 23 რესპონდენტიდან 16 ერთხელ მაინც გამხდარა ფიზიკური ძალადობის მსხვერპლი მესამე პირის მხრიდან, 14 – სექსუალური შევიწროებისა და ძალადობის მსხვერპლი, 21 კი – ფსიქოლოგიურის.

ძალადობის ადგილი

ძალადობის განხორციელების ადგილად რესპონდენტები ყველაზე ხშირად ასახელებდნენ ქუჩას, პარკს ან სხვა საზოგადოებრივ ადგილს (21%, N=49). თითქმის თანაბარი სიხშირით ასახელებდნენ – ინტერნეტს/სოციალურ ქსელებს, დასაქმების ადგილს/საგანმანათლებლო დაწესებულებებს და საკუთარ საცხოვრებელს ან მის სიახლოვეს (შესაბამისად, N=37, 15.9%; N=32, 13.7% და N=28, 12%).

მხრილი #21

სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის განხორციელების ადგილების რანჟირება

	N	%
ქუჩა/პარკი ან სხვა საზოგადოებრივი ადგილი	49	21.0%
ინტერნეტი/სოციალური ქსელები/	37	15.9%
სასწავლებელში/ სამუშაო ადგილზე ან მის სიახლოვეს	32	13.7%
თქვენს საცხოვრებელში ან მის სიახლოვეს	28	12.0%
ლგბტი ბარში/კლუბში ან მის სიახლოვეს	21	9.0%
სხვისი საცხოვრებელი ბინა/სახლი	18	7.7%
რესტორანი/კლუბი/მაღაზია/კლინიკა/ბანკი..	14	6.0%
სხვა	12	5.2%
საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	8	3.4%
„პლეშკა“	8	3.4%
ლგბტი ორგანიზაციის ოფისში ან მის სიახლოვეს	6	2.6%

ძალადობისგან თავის არიდების სტრატეგიები

განსხვავებული გამოცდილებები აისახება ძალადობისგან თავდაცვის სტრატეგიებზეც. ტრანსგენდერი და გბქ რესპონდენტების 24% და 26% უთითებს, რომ მოუწიათ სოციალურ ქსელებში ანგარიშის გაუქმება ან შეცვლა; პასუხს „გავაუმჯობესე უსაფრთხოების ზომები სახლში“ ტრანსგენდერი რესპონდენტების პროცენტულად უფრო დიდი წილი ირჩევს (26%), ვიდრე გბქ (16%) ან ლბქ (11%) რესპონდენტები. პოტენციური თავდამსხმელისგან თავის დასაცავად ტრანს რესპონდენტების 42% თან ატარებს თავდაცვის საშუალებებს (შდრ. გბქ – 19%, ლბქ – 24%).

გბქ და ტრანსგენდერი რესპონდენტები ლბქ ქალებთან შედარებით, ძალადობისაგან თავის არიდების სტრატეგიად უფრო ხშირად ასახელებენ

„გარკვეულ ადგილებში სიარულისგან თავის არიდებას“ (შესაბამისად გბქ – 76%, ტრანს რესპონდენტები – 84% და ლბქ – 59%). გბქ ჯგუფში ლბქ ქალებთან შედარებით ორჯერ მეტია იმ რესპონდენტების % წილი, ვინც იძულებულია შეიცვალოს ჩაცმის სტილი ან ვარცხნილობა უსაფრთხოების გამო (ლბქ – 18%, გბქ – 37%).

მხრილი #22

ძალადობის თავიდან არიდების სტრატეგიების გამოცდილება ლბქ/გბქ/ტრანს რესპონდენტებში

	ლბქ		გბქ		ტრანს	
	N	%	N	%	N	%
თავი ამირიდებია გარკვეულ ადგილებში სიარულისთვის	58	59.2%	71	75.5%	16	84.2%
ვერიდები ღამით გარეთ გასვლას	38	38.8%	29	30.9%	7	36.8%
გავაუმჯობესე უსაფრთხოების ზომები სახლში	11	11.2%	15	16.0%	5	26.3%
თან დამაქვს თავდაცვის საშუალებები (მაგ. გაზის ბალონი, ელექტროშოკი)	24	24.5%	18	19.1%	8	42.1%
შევიცვალე გარეგნობა, ჩაცმის სტილი, ვარცხნილობა	18	18.4%	35	37.2%	5	26.3%
გამოვცვალე მობილურის ნომერი	16	16.3%	15	16.0%	3	15.8%
გავაუქმე ჩემი ანგარიში ფეისბუქზე ან სხვა სოც.სეულში	10	10.2%	23	24.5%	5	26.3%
დამიმაღლავს/ვმაღლავ ჩემს სექსუალურ ორიენტაციას	78	79.6%	82	87.2%	12	63.2%
ვერიდები საჯარო ადგილებში პარტნიორთან ხელჩაკიდებულ სიარულს, კოცნას	68	69.4%	81	86.2%	15	78.9%
ვერიდები ლგბტი ქოშუნიტის წევრებთან ღიად ურთიერთობას	17	17.3%	28	29.8%	7	36.8%
შევიცვალე საცხოვრებელი ადგილი (ბინა, სახლი)	16	16.3%	19	20.2%	6	31.6%
შევიცვალე საცხოვრებელი ადგილი (ქალაქი, სოფელი)	9	9.2%	11	11.7%	4	21.1%

რესპონდენტები მოძალადეებს შორის ყველაზე ხშირად მათთვის უცნობ პირებს ასახელებენ – ფიზიკური ძალადობის, ნივთების დაზიანების, მუქარის, შანტაჟისა და ინტერნეტში თავდასხმების შემთხვევების ნახევარზე მეტი, სწორედ უცნობი პირების მიერაა ჩადენილი. შემთხვევათა სიხშირის თვალსაზრისით, მეორე ადგილზეა თემის წევრები (მაღალია სექსუალური შევიწროებისა და ძალადობის გამოცდილება თემის სხვა წევრების მხრიდან). ძალადობის ფორმებს შორის, ყველაზე ხშირად ასახელებდნენ „დამამცირებელ, შეურაცხმყოფელ კომენტარებსა“ და „მომაბეზრებელ კითხვებს პირად

ცხოვრებაზე, რაც თავს შეურაცხყოფილად აგრძნობინებდათ“ – მეზობლების, თანამშრომლების, კლასელების/ჯგუფელების მხრიდან. ეს ფსიქოლოგიური ძალადობის ყველაზე უფრო გავრცელებული ფორმებია.

მხრილი #23

რესპონდენტთა პროცენტული განაწილება სიტუაციით მოტივირებული დანაშაულის/ინციდენტის გამოცდილებისა და მოძალადის ვინაობის მიხედვით

თქვენს მიმართ ძალადობის შემთხვევაში ვინ იყო/იყვნენ მოძალადეები?	მეზობელი	თანამშრომელი	კლასელი/ ჯგუფელი	კლიენტი ან პაციენტი	ექსტრემისტული ჯგუფების წევრი	თინიჯერების ჯგუფი
იძალადა ფიზიკურად	8.5%	4.2%	5.6%	4.2%	2.8%	5.6%
დაგემუქრათ ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი	3.3%			10.0%	3.3%	
შეგეხათ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ სხეულის ინტიმურ ნაწილებზე	3.3%	5.0%	3.3%	5.0%		
გაიძულათ შესებოდით მისი სხეულის ინტიმურ ნაწილებს	3.8%			7.7%		
დაგაინფიცირდათ სკვით / აივ-შიდსით						
შეეცადა ჰქონოდა სქესობრივი კავშირი მუქარით ან დაშინებით	3.1%		6.3%	6.3%		
ჰქონდა თქვენთან სქესობრივი კავშირი. როდესაც თქვენ ნასვამ ან ისეთ მდგომარეობაში იყავით. რომ წინააღმდეგობის გაწევა არ შეგეძლოთ	4.8%		4.8%	4.8%		
აკეთებდა თქვენთვის დამამცირებელი ხასიათის კომენტარებს	8.5%	5.7%	7.4%	4.0%	4.0%	12.5%
გისვავდათ მომავლებზელი კითხვებს თქვენს პირად ცხოვრებაზე. რაც თავს შეურაცხყოფილად გავრძნობინებთ	11.3%	13.8%	11.9%	3.8%	1.3%	7.5%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენი კუთვნილი ნივთ(ებ)ი	5.0%			5.0%		5.0%
დაგემუქრათ თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით	11.1%		5.6%			5.6%
გაშანტაჟებდათ იძულებითი „ქამინგ აუთით“ (ან გაასაჯაროვა ინფორმაცია)	13.3%		10.0%	3.3%	3.3%	
გიგზავნიდათ მუქარის. სიტუაციის გამოშატეული წერილებს/მეილებს		2.0%	6.0%	2.0%	8.0%	4.0%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხმყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ			8.6%	1.7%	8.6%	3.4%

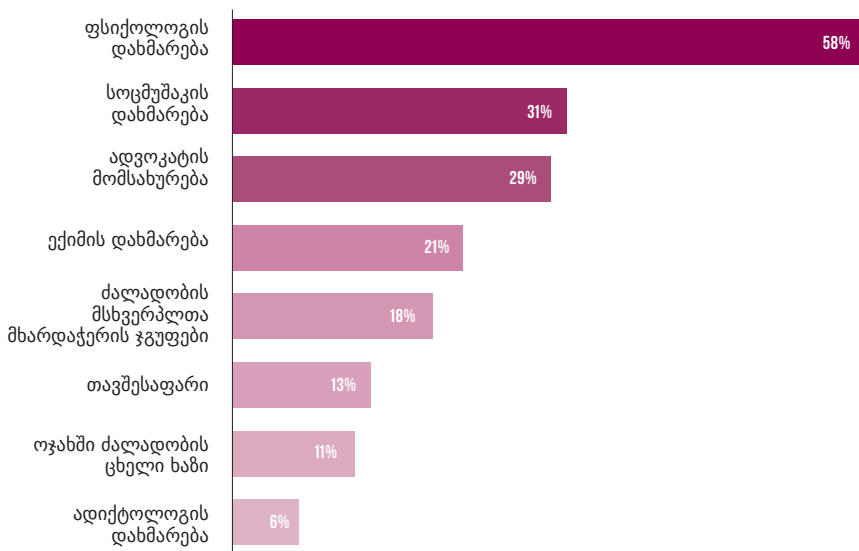
თქვენს მიმართ ძალადობის შემთხვევაში ვინ იყო/იყვნენ მოძალადეები?	პოლიციის ოფიცერი	დაცვის თანამშრომელი	სხვა საჯარო პირი	ნემთვის უცნობი პირი	ლგბტქი ქოშენითის ნემერი
იძალადა ფიზიკურად	4.2%	1.4%	4.2%	47.9%	11.3%
დაგემუქრათ ან გამოიყენა თქვენს წინააღმდეგ ცეცხლსასროლი/ცივი იარაღი			6.7%	66.7%	10.0%
შეგეხათ თქვენი სურვილის წინააღმდეგ სხეულის ინტიმურ ნაწილებზე;			5.0%	46.7%	31.7%
გაიძულათ შეხებოდით მისი სხეულის ინტიმურ ნაწილებს			3.8%	50.0%	34.6%
დაგაინფიცირდათ სგგი-თ / აივ-შიდსით				20.0%	80.0%
შეეცადა ჰქონოდა სქესობრივი კავშირი მუქარით ან დაშინებით	3.1%		3.1%	56.3%	21.9%
ჰქონდა თქვენთან სქესობრივი კავშირი. როდესაც თქვენ ნასვამ ან ისეთ მდგომარეობაში იყავით. რომ წინააღმდეგობის განევა არ შეგეძლოთ				28.6%	57.1%
აკეთებდა თქვენთვის დამამცირებელი ხასიათის კომენტარებს	6.3%	2.8%	5.1%	35.8%	8.0%
გისვავდათ მომამზებრებელი კითხვებს თქვენს პირად ცხოვრებაზე. რაც თავს შეურაცხყოფილად გავრძნობინებთ	5.6%	1.9%	3.1%	29.4%	10.6%
გაანადგურა ან დააზიანა თქვენი კუთვნილი ნივთ(ებ)ი				55.0%	30.0%
დაგემუქრათ თქვენთვის ძვირფასი ადამიანისთვის ზიანის მიყენებით		5.6%		55.6%	16.7%
გაშანტაჟებდათ იძულებითი „ქამინგ აუთით“ (ან გაასაჯაროვა ინფორმაცია)				50.0%	20.0%
გიგზავნიდათ მუქარის. სიძულვილის გამომხატველი წერილებს/მედიებს			4.0%	50.0%	24.0%
ინტერნეტით აკეთებდა შეურაცხმყოფელ კომენტარებს თქვენ შესახებ	1.7%		1.7%	50.0%	24.1%

თბილისში მცხოვრებთა შორის უფრო მეტია მათი პროცენტული წილი, ვისაც ფიზიკური ძალადობის (31.5% და 28.7%) ან სექსუალური შევიწროების გამოცდილება აქვს (თბილისში მცხოვრებ რესპონდენტთაგან, თითქმის ყოველი მესამე – 33.9% ამბობს, რომ ასეთი გამოცდილება ჰქონია ბოლო 2 წლის განმავლობაში, რეგიონში მცხოვრებთაგან კი ყოველ მეოთხეს ჰქონია ასეთი გამოცდილება – 25.4%). თუმცა, ფსიქოლოგიური ძალადობის თვალსაზრისით, თბილისსა და რეგიონში მცხოვრებ რესპონდენტებს შორის განსხვავება არაა (შესაბამისად, 68.5% და 69%).

4.4.4 ძალადობის მსხვერპლთა საჭიროებები და მიმართულებები

ლიბერა #58

ძალადობის მსხვერპლთა საჭიროებები

ხუთიდან თითქმის სამი რესპონდენტი (58.3%, N=123) ამბობს, რომ ძალადობის შედეგებთან გასამკლავებლად სჭირდებოდა ფსიქოლოგიის დახმარება. 123-იდან, 37-მა იცოდა სად მიეღო სერვისი, თუმცა, არ მიუმართავს დახმარებისთვის, 14-ისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი, ოთხმა რესპონდენტმა არ იცოდა სერვისის შესახებ. საჭიროების მქონე რესპო-

ნდენტაგან ნახევარზე მეტმა მიიღო სერვისი (55%, N=68), აქედან, 52-მა სათემო ორგანიზაციაში.

სერვისებზე მოთხოვნის თვალსაზრისით, მეორე-მესამე ადგილზე სოცმუშაკისა და ადვოკატის სერვისებია. დაზარალებულთა თითქმის მესამედი (შესაბამისად, 30.8% და 29.4%) ამბობს, რომ დასჭირვებია ადვოკატის ან სოცმუშაკის დახმარება, თუმცა, მიმართვიანობის თვალსაზრისით, მათი ქცევა მნიშვნელოვნად განსხვავებულია. 62 რესპონდენტიდან, ვისაც ადვოკატის დახმარება სჭირდებოდა, მხოლოდ ხუთმა მიმართა სათემო ორგანიზაციას (25-მა უპასუხა, რომ იცოდა ვისთვის მიემართა, თუმცა, არ მიუმართავს, 28-მ თქვა, რომ მისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი, ოთხმა არ იცოდა სერვისის შესახებ), მაშინ, როცა სოცმუშაკის სერვისი 65 რესპონდენტიდან 50-მა გამოიყენა (აქედან, 47-მა სათემო ორგანიზაციის სერვისით ისარგებლა), 12-მა უპასუხა, რომ არ მიუმართავს, 2-ისთვის არ იყო ხელმისაწვდომი, ერთმა კი არ იცოდა სერვისის შესახებ. ამგვარი განსხვავებული ქცევის მიზეზი შესაძლოა რეგიონებში ცალკეულ სერვისებზე (მაგ. იურისტის მომსახურებაზე) ხელმისაწვდომობის პრობლემა იყოს. რეგიონში მოქმედ სათემო ორგანიზაციებს მწირი დაფინანსების გამო, უჭირთ პროფესიული სერვისების შექმნა/შენარჩუნება და ხშირად დედაქალაქში მოქმედ არასამთავრობო ორგანიზაციებს მიმართავენ დახმარებისთვის.

ექიმის დახმარება დასჭირვებია ძალადობის მსხვერპლთა მეხუთედს (21.3%, N=45). ხუთიდან ოთხმა შეძლო საჭირო სერვისის მიღება (N=35).

39-მა რესპონდენტმა განაცხადა, რომ გამოიყენებდა ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის ჯგუფების რესურსს, თუმცა, არ იცოდნენ ასეთი სერვისების არსებობის შესახებ. ძალადობრივი გამოცდილების გამო, თავშესაფარი დასჭირდა 27 რესპონდენტს. სამს სათემო ორგანიზაცია დაეხმარა, ხუთმა სხვა რესურსები მოიძია, ოთხს არ მიუმართავს, დანარჩენებმა კი არ იცოდნენ სად შეიძლებოდა მსგავსი სერვისის მიღება. ოჯახში ძალადობის ცხელი ხაზი 24-იდან მხოლოდ ორმა რესპონდენტმა გამოიყენა. 7-მა იცოდა მის შესახებ, მაგრამ არ გამოუყენებია, 15 რესპონდენტმა კი განაცხადა, რომ არაფერი იცოდა მსგავსი სერვისის არსებობის შესახებ. ადიქტოლოგის დახმარება სჭირდებოდა 13 რესპონდენტს. აქედან ოთხმა მიიღო დახმარება (სამმა ორგანიზაციიდან რეფერირების გზით, ერთმა გარეთ მოიძია რესურსი).

მხრილი #24

ძალადობის მსხვერპლთა საჭიროებები და მიმართულებები სერვისის ფორმების მიხედვით (N=155)

	მჭირდებოდა, მაგრამ არ მიმიღია								მჭირდებოდა და მივიღე													
	ვიცოდი სად მიმეღო, მაგრამ არ მიმიმართავს				არ ვიცოდი სერვისი არ არსებობს ან სერვისი არსებობს, მაგრამ არსებობს				სულ				სათუშო ორგანიზაციაში				სხვაგან				სულ	
	არ		ვიცოდი სად მიმეღო, მაგრამ არ მიმიმართავს		არ ვიცოდი სერვისი არ არსებობს ან სერვისი არსებობს, მაგრამ არსებობს		სულ		სათუშო ორგანიზაციაში		სხვაგან											
	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%	N	%				
ადვოკატის მომსახურება	25	40.3%	0	0.0%	4	6.5%	28	45.2%	57	91.9%	5	8.1%	0	0.0%	5	8.1%	5	8.1%				
ფსიქოლოგის დახმარება	37	30.1%	3	2.4%	1	0.8%	14	11.4%	55	44.7%	52	42.3%	16	13.0%	68	55.3%	68	55.3%				
სოციალური დახმარება	12	18.5%	2	3.1%	0	0.0%	1	1.5%	15	23.1%	47	72.3%	3	4.6%	50	76.9%	50	76.9%				
ქორონიდის დახმარება	8	17.8%	0	0.0%	0	0.0%	2	4.4%	10	22.2%	11	24.4%	24	53.3%	35	77.8%	35	77.8%				
ძალადობის მსხვერპლთა მხარდაჭერის ჯგუფები	3	7.7%	18	46.2%	15	38.5%	3	7.7%	39	100.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%	0	0.0%				
თავმჯდომარე	4	14.8%	9	33.3%	3	11.1%	3	11.1%	19	70.4%	3	11.1%	5	18.5%	8	29.6%	8	29.6%				
ოჯახში	7	29.2%	15	62.5%	0	0.0%	0	0.0%	22	91.7%	2	8.3%	0	0.0%	2	8.3%	2	8.3%				
ადგილობრივი დახმარება	4	30.8%	3	23.1%	1	7.7%	1	7.7%	9	69.2%	3	23.1%	1	7.7%	4	30.8%	4	30.8%				

რეაგირება ძალადობაზე

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის მსხვერპლთაგან (N=155) ყოველი მეხუთე დუმილს ამჯობინებს და არავის უყვება ამის შესახებ (21.4%, N=34), 24.5% (N=38) კი მხოლოდ მეგობართან საუბრობს. უნდა აღინიშნოს, რომ კვლევის მონაწილეები უფრო ნაკლებ არიან გახსნილები თემის სხვა წევრებთან, ვიდრე მეგობრებთან – შესაბამისად, 74.8% და 46.5%. კვლევაში მონაწილე ლბქ ქალები გბქ ჯგუფთან შედარებით, უფრო ნაკლებად უყვებიან ამის შესახებ მეგობრებს ან თემის სხვა წევრებს⁷². აღნიშნულ ტენდენციაზე, სავარაუდოდ, ის ფაქტიც ახდენს გავლენას, რომ, ხშირ შემთხვევაში, მსხვერპლი და მოძალადე ერთ სოციალურ ჯგუფს მიეკუთვნებიან და, შესაბამისად, მსხვერპლს უპირობო მორალური და ემოციური მხარდაჭერის ნაკლები მოლოდინი შეიძლება ჰქონდეს.

რესპონდენტების რიცხვი ვისაც ოჯახის წევრებთან ან ნათესავებთან შეუძლია ამ საკითხებზე საუბარი, საკმაოდ მცირეა – ძალადობის მსხვერპლთა მხოლოდ 12.3%-ს (N=19), უსაუბრია ამ საკითხებზე ოჯახის წევრებთან. ჰეტეროსექსუალი წყვილებისაგან განსხვავებით, საზოგადოებაში არსებული ძლიერი ჰომოფობიური გარემოს გამო, ლგბტ(ქ)ი ადამიანების შემთხვევაში, მათ მხოლოდ მცირე ნაწილს აქვს შანსი ემოციური ან სხვა სახის მხარდაჭერა მიიღოს ოჯახის წევრებისგან, ნათესავებისგან ან სოციალური მიკროგარემოსგან. კვლევამ აჩვენა, რომ რესპონდენტთა პასუხების მიხედვით, თითქმის მესამედის (30.8%) ორიენტაციის შესახებ ოჯახის წევრებმა არაფერი იციან. ამასთან, თუ გავითვალისწინებთ, რომ ქამინგაუთის შემდეგ, რესპონდენტთა დიდ ნაწილისთვის ურთიერთობა ოჯახის წევრებთან ხარისხობრივად უარესობისკენ შეიცვალა, ცალკეულ შემთხვევებში, რესპონდენტთა დიდი ნაწილი თავად ოჯახის წევრთა მხრიდანაც განიცდის ძალადობას სწორედ მისი სექსუალური ორიენტაციის/გენდერული გამოხატვის გამო. ამის გამო უკიდურესად მცირეა იმ რესპონდენტების რაოდენობა, ვისაც ოჯახის წევრებისგან ან ნათესავებისგან მხარდაჭერის იმედი შეიძლება ჰქონდეს.

72 ლბქ ქალების მხოლოდ 38.6%-ს უსაუბრია ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შესახებ ქომუნითის წევრებთან, მეგობრებთან კი – 70%-ს, მაშინ, როდესაც გბქ ჯგუფში, მსგავსი გამოცდილების შესახებ ქომუნითის სხვა წევრებთან უსაუბრია 48.6%, მეგობრებთან კი 79.7%-ს.

მხრილი #25

რეაგირება ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობაზე ლბქ/გბქ და ტრანს რესპონდენტებში

	ლბქ	გბქ	ტრანს	სულ
მეგობარს	70.0%	79.7%	72.7%	74.8%
ოჯახის სხვა წევრს ან ნათესავს	15.7%	8.1%	18.2%	12.3%
ლგბტი ქომუნითის სხვა წევრს	38.6%	48.6%	81.8%	46.5%
სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელს	18.6%	20.3%	45.5%	21.3%
ომბუდსმენს	1.4%	0.0%	0.0%	0.6%
პოლიციას	7.1%	5.4%	18.2%	7.1%

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევებთან შედარებით, რესპონდენტებს უფრო უადვილდებათ ოჯახში ძალადობის გამოცდილებაზე საუბარი. **ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის** მსხვერპლთა 89.9%-ს (N=107), ერთი ადამიანისთვის მაინც უთქვამს ძალადობის გამოცდილების შესახებ. ყველაზე მაღალი ნდობით მეგობრები სარგებლობენ – ყოველი ხუთი მსხვერპლიდან ოთხს (77.9%) მეგობრისთვის უთქვამს ძალადობის გამოცდილების შესახებ. ნახევარზე მეტს (52.5%) ინტიმური პარტნიორისთვის გაუზიარებია ინფორმაცია, 44.3% კი პრობლემებზე თემის სხვა წევრებთანაც საუბრობს. ყოველ მესამეს მიუძღვრება ოჯახის სხვა წევრის/ნათესავის და სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელთათვის. პოლიციას მხოლოდ 9 რესპონდენტმა მიმართა რეაგირებისთვის (7.4%), ომბუდსმენს კი ერთმა.

მხრილი #26

რეაგირება ოჯახის წევრების მხრიდან ძალადობაზე ლბქ/გბქ და ტრანს რესპონდენტებში

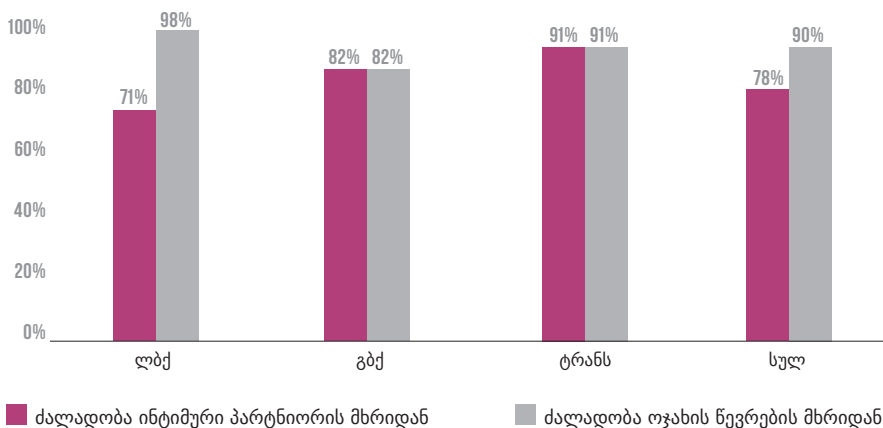
	ლბქ	გბქ	ტრანს	სულ
ინტიმურ პარტნიორს	67.9%	39.7%	45.5%	52.5%
მეგობარს	81.1%	74.1%	81.8%	77.9%
ოჯახის სხვა წევრს ან ნათესავს	37.7%	32.8%	18.2%	33.6%
ლგბტი ქომუნითის სხვა წევრს	41.5%	48.3%	36.4%	44.3%
სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელს	30.2%	32.8%	45.5%	32.8%
ომბუდსმენს	1.9%	0.0%	0.0%	0.8%
პოლიციას	11.3%	1.7%	18.2%	7.4%

გბქ ჯგუფის წარმომადგენლები უფრო იშვიათად უყვებიან ძალადობის ნეგატიური გამოცდილების შესახებ სხვებს (პასუხი „არავისთვის მითქვამს“ მონიშნა 21%-მა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში და 17.6%-მა – ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე), თუმცა მეტ-ნაკლებად ერთნაირია იმ რესპონდენტთა პროცენტული წილი, რომლებიც ვინმეს უყვებიან ან რეაგირებენ ძალადობის შემთხვევებზე. ლბქ ქალების შემთხვევაში კი განსხვავება თვალშისაცემია: ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში, ლბქ ჯგუფის 52 რესპონდენტიდან, ვისაც ძალადობა განუცდია, მხოლოდ ერთია ისეთი, ვისაც არავისთვის უთქვამს ამის შესახებ, მაშინ, როცა ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის მსხვერპლთა 28.6% დუმილს ამჯობინებს.

გბქ ჯგუფის წევრებს მეტ-ნაკლებად თანაბრად შეუძლიათ ამ ორი ტიპის ძალადობის გამოცდილებაზე საუბარი, მაშინ, როცა ლბქ ქალებისთვის ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა ტაბუირებულ თემად რჩება.

ლიკერაჟი #59

რეაგირება ინტიმური პარტნიორისა და ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის შემთხვევებზე (პასუხის „არავისთვის მითქვამს“ განაწილება ლბქ/გბქ და ტრანს რესპონდენტებში)

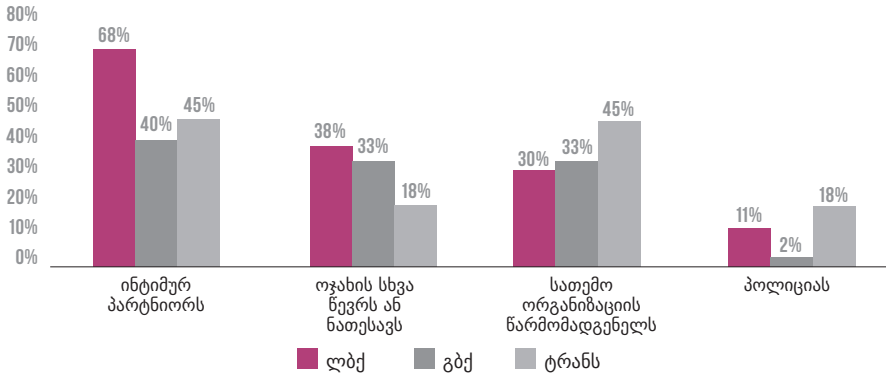

მეორე მნიშვნელოვანი სხვაობა ინტიმურ პარტნიორთან გახსნილობას უკავშირდება გენდერულ ჭრილში: ლბქ ქალების 67.9% (N=36) გაუზიარებია ეს გამოცდილება ინტიმური პარტნიორისთვის, მაშინ როცა გბქ ჯგუფის მხოლოდ 39.7% (N=20) მოქცეულა ამგვარად. პოლიციასაც ლბქ

ჯგუფის წევრები და ტრანს ადამიანები უფრო ხშირად მიმართავენ ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე, ვიდრე გბქ ჯგუფის წევრები.

ლიპრაპი #60

რეაგირება ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობის შემთხვევებზე ლბქ/გბქ და ტრანს რესპონდენტებში

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობასთან შედარებით, თითქმის სამჯერ მეტია იმ რესპონდენტთა რიცხვი, ვისაც ოჯახში ძალადობის შესახებ ოჯახის სხვა წევრებთან ან ნათესავებთან შეუძლია ამ საკითხებზე საუბარი (34.5%, N=41). ორგანიზაციასაც პროცენტულად უფრო მეტი ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი მიმართავს, ვიდრე ინტიმური პარტნიორის შემთხვევაში.

ინტიმური ძალადობის მსხვერპლი 155 რესპონდენტიდან, დახმარებისთვის ორგანიზაციას მიმართა 33-მა რესპონდენტმა. 11-მა პოლიციას⁷³, ერთმა კი ომბუდსმენს. ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი 120 რესპონდენტიდან, დახმარებისთვის ორგანიზაციას მიმართა – 39-მა რესპონდენტმა. ცხრამ პოლიციას⁷⁴, ერთმა კი ომბუდსმენს.

ისევე, როგორც ძალადობის სხვა ფორმების შემთხვევაში, მეგობრები ყველაზე მაღალი ნდობით სარგებლობენ. **სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის** მსხვერპლთა 87.2% ამბობს, რომ მეგობარს გაუზიარა ინფორმაცია ინციდენტის შესახებ. ნახევარზე ოდნავ მეტი ამბობს, რომ

73 თერთმეტივე რესპონდენტი ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლია.

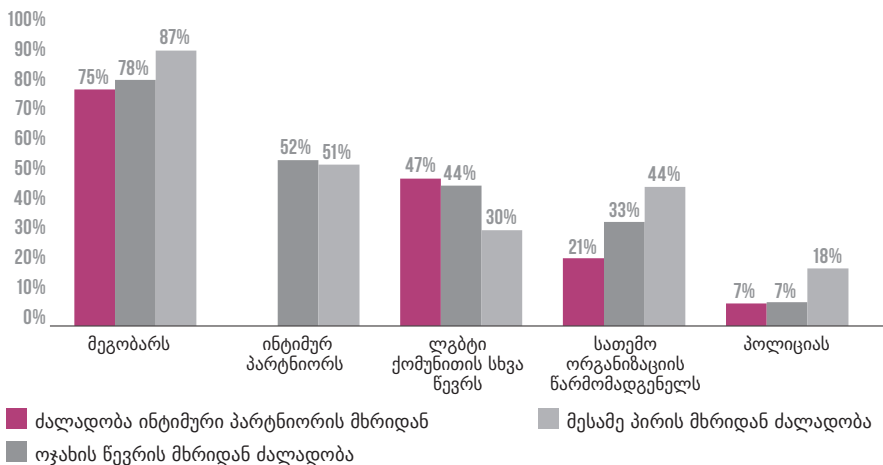
74 ყველა რესპონდენტი ფიზიკური და ფსიქოლოგიური ძალადობის მსხვერპლია.

ამაზე უსაუბრია ინტიმურ პარტნიორთან. თემის სხვა წევრებთან ამ გამოცდილებაზე მხოლოდ 30.8% საუბრობს – მესამედით უფრო ნაკლები, ვიდრე ინტიმური პარტნიორის ან ოჯახის წევრთან მხრიდან ძალადობაზე. კვლევები აჩვენებს, რომ სიძულვილით მოტივირებული დანაშაული, თავისი შინაარსიდან გამომდინარე⁷⁵, მძიმე ფსიქოლოგიურ ეფექტს ახდენს არა მხოლოდ მსხვერპლზე, არამედ ჯგუფის სხვა წევრებზე. შესაძლოა, თემის სხვა წევრებთან ამ ტიპის დანაშაულის შესახებ ინფორმაციის გაზიარების დაბალი მაჩვენებელი ჯგუფის სხვა წევრებისთვის მეორადი ტრავმის ეფექტის თავიდან აცილება წარმოადგენდეს.

სრულიად შეზღუდული სურათი გვაქვს სათემო ორგანიზაციებისთვის მიმართულებების შემთხვევაში: ორგანიზაციას ყველაზე იშვიათად ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევებზე მიმართავენ, ყველაზე ხშირად კი – სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის შემთხვევაში.

ლიპერაჟი #61

განსხვავება ინტიმური პარტნიორის, ოჯახის წევრის მხრიდან და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულის/ინციდენტის გამოცდილებაზე რეაგირებისას

75 ამგვარი დანაშაული მიმართულია არა მხოლოდ მსხვერპლის, არამედ მთელი ჯგუფის წინააღმდეგ.

ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში არმიმართვიანობის მიზეზებს შორის, ყველაზე უფრო ხშირად ასახელებენ „ინციდენტის არასერიოზულობას“ (56.7%). რიგით მეორე გავრცელებული პასუხია „არ მინდოდა ამის შესახებ ვინმეს სცოდნოდა“ – 25.3%.

ისევე, როგორც ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში, ოჯახში ძალადობისას, არმიმართვიანობის მიზეზებს შორის, ყველაზე უფრო ხშირად ასახელებენ „ინციდენტის არასერიოზულობას“ (41.7%). რიგით მეორე გავრცელებული პასუხია „არ მინდოდა ამის შესახებ ვინმეს სცოდნოდა“ – 20.5%. მიზეზებს შორის, სამჯერ მეტმა რესპონდენტმა დაასახელა პასუხი „სირცხვილი, უხერხულობა“ (12%), ვიდრე ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის შემთხვევაში. უფრო ხშირად გვხვდება პასუხიც „მათი მოქმედება არაეფექტურია“ – (11.2%).

სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის დროს მიმართვაზე უარის თქმის ყველაზე გავრცელებულ მიზეზად ინციდენტის არასერიოზულობა სახელდება (49.5%), სიხშირის თვალსაზრისით მეორეა „არ მინდოდა ამის შესახებ ვინმეს სცოდნოდა“ – 17.7%, 8%-მა კი „სირცხვილის, უხერხულობის“ გამო შეიკავა თავი.

მხრილი #27

მიზეზების პროცენტული განაწილება, რის გამოც რესპონდენტები თავს იკავებენ მიმართვისგან ძალადობის შემთხვევებზე/ინციდენტების დროს

	ოჯახის წევრთა მხრიდან ძალადობა	ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობა	მესამე პირის მხრიდან ძალადობა
თავდამსხმელის ან ანგარიშსწორების შიში	1.0%	0.6%	1.3%
გადამაფიქრებინეს ვინმესთვის მიმართვა	3.3%	0.6%	1.3%
სირცხვილი. უხერხულობა	12.0%	4.0%	8.0%
ვიფიქრე, რომ ეს ჩემი ბრალი იყო	0.2%	1.2%	1.8%
არ მინდოდა ვინმეს სცოდნოდა	20.5%	25.3%	17.7%
არავინ დამიჯერებდა	1.2%	0.4%	1.1%
მათი მოქმედება არაეფექტურია	11.2%	3.6%	5.4%
შემეშინდა კომპოზიციური რეაქციის	2.1%	1.6%	2.5%
არ მინდოდა ქამინგაუთი მათთან	2.7%	4.6%	5.9%
ინციდენტი სერიოზული არ იყო	41.7%	56.7%	49.5%
სხვა	4.1%	1.3%	5.7%

წინა წლებთან შედარებით, პასუხი „არ მინდოდა ქამინგაუთი მათთან“ და „შემეშინდა მათი მხრიდან ჰომოფობიური რეაქციის“ ოჯახის წევრებთან უფრო ხშირად გვხვდება (შესაბამისად N=26, 19.1% და N=7, 5.1%), ვიდრე ომბუდსმენის (შესაბამისად, N=1, 0.7% და N=2, 1.3%) ან პოლიციის (სამ-სამი რესპონდენტი – 1.3%) მისამართით.

პოლიციისთვის არმიმართვიანობის ძირითად მიზეზებში ყველაზე გავრცელებული პასუხებია: „ინციდენტი არასერიოზული იყო“ – 41.1% (N=44), „მათი მოქმედება არაეფექტურია“ – 20.6% (N=22) და „არ მინდოდა ვინმეს სცოდნოდა“ – 12.1% (N=13). უნდა აღინიშნოს, რომ წინა წლებთან შედარებით, მნიშვნელოვნად შემცირდა პასუხების წილი, რომელიც ქამინგაუთის შიშსა და ჰომოფობიურ მოპყრობას უკავშირდება.

ომბუდსმენისთვის არმიმართვიანობის სამი ყველაზე ხშირად დასახელებული მიზეზი იგივეა, თუმცა, მათი პროცენტული წილი განსხვავებულია: „ინციდენტი არასერიოზული იყო“ – 47.4% (N=54), 15-15% (N=17) – „მათი მოქმედება არაეფექტურია“ და „არ მინდოდა ვინმეს სცოდნოდა“ – 12.1% (N=13).

სათემო ორგანიზაციისთვის არმიმართვიანობის მიზეზების პირველ სამეულს შორის, „არაეფექტურობის“ ადგილს, „სირცხვილი და უხერხულობის განცდა“ იკავებს: „ინციდენტი არასერიოზული იყო“ – 46.1% (N=35), „არ მინდოდა ვინმეს სცოდნოდა“ – 22.4% (N=17) და „სირცხვილი, უხერხულობა“ – 15.8% (N=12)⁷⁶.

პასუხს – არ მინდოდა ვინმეს სცოდნოდა ამის შესახებ, ყველაზე ხშირად ნათესავებთან და ოჯახის წევრებთან მიმართებაში იყენებენ. „ინციდენტის არასერიოზულობით“ ყველაზე ხშირად ომბუდსმენთან არმიმართვიანობას ხსნიან.

4.4.5 დისკრიმინაცია

კვლევაში მონაწილე 211 რესპონდენტიდან, ნახევარზე მეტი (N=115, 54.5%) ერთხელ მაინც გამხდარა დისკრიმინაციის მსხვერპლი ბოლო ორი წლის განმავლობაში დასაქმების, განათლების, ჯანდაცვისა თუ მომსახურების სფეროში.

დისკრიმინაციის გამოცდილება კავშირშია რესპონდენტის სქესთან და გენდერულ გამოხატვასთან. მამრობითი სქესის რესპონდენტებში

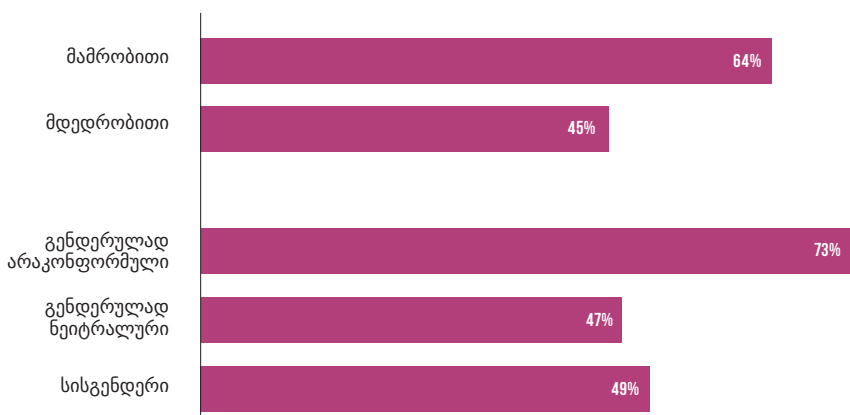
76 მიზეზების პირველი სამეულის რანჟირების თვალსაზრისით (სხვადასხვა პროცენტული წილით) ერთნაირია ინტიმური პარტნიორის, მეგობრის, ქომუნთის წევრებისა და სათემო ორგანიზაციის შემთხვევაში.

უფრო მაღალია დისკრიმინაციის გამოცდილება, ვიდრე მდებრობითი სქესის რესპონდენტებს შორის. მამრობითი სქესის რესპონდენტებში 10-დან ექვსი 63.8% (N=67) გამხდარა დისკრიმინაციის მსხვერპლი ბოლო 2 წლის განმავლობაში, მაშინ როცა ამგვარი გამოცდილების მქონეთა რაოდენობა მდებრობით სქესის რესპონდენტებში 45.3%-ია (N=28).

კიდევ უფრო მკაფიოდაა გამოხატული კავშირი დისკრიმინაციის გამოცდილებასა და გენდერულ გამოხატვას შორის. რესპონდენტის სხვა სექსუალური მახასიათებლებიდან, გენდერული არაკონფორმულობა არის ის ნიშანი, რომელიც ჯგუფის წევრს მონყვლადს ხდის დისკრიმინაციის მიმართ. გენდერულად არაკონფორმული 10 რესპონდენტიდან 7 ერთხელ მაინც გამხდარა დისკრიმინაციის მსხვერპლი ბოლო ორი წლის მანძილზე (73.2%), მაშინ, როცა სისგენდერ და გენდერულად ნეიტრალურ რესპონდენტებს შორის ამგვარი გამოცდილება 10-იდან თითქმის 5 რესპონდენტს აქვს (შესაბამისად 47% და 49.1%). განსაკუთრებულ ჯგუფს წარმოადგენენ ტრანსგენდერი რესპონდენტები – კვლევაში მონაწილე 19 ტრანსი რესპონდენტიდან, 16 მონაწილე დისკრიმინაციის მსხვერპლია.

ლიპერაქი #62

დისკრიმინაციის გამოცდილება სქესისა და გენდერული გამოხატვის ჭრილში (N=211)

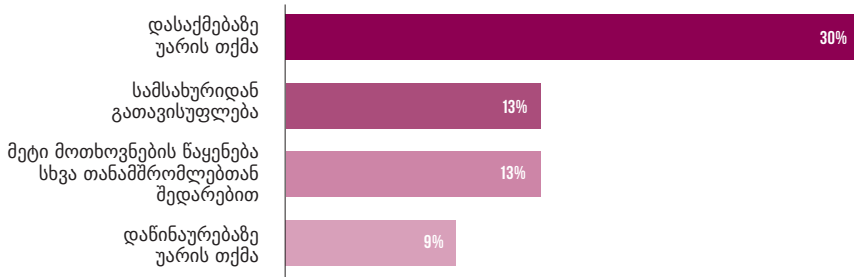

გამოკითხულთა მესამედს (32.7%, N=69), ბოლო 2 წლის განმავლობაში, ერთხელ მაინც გამოუცდია დისკრიმინაცია დასაქმების სფეროში. მათ შორის, 59 რესპონდენტისთვის (29.6%) ერთხელ მაინც უთქვამთ უარი იმის გამო, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფს მიეკუთვნებოდა ან დამსაქმებელს ჰქონდა ასეთი ეჭვი, 26 (13.1%) კი სამსახურიდან გაათავისუფლეს ამის გამო. 18 რესპონდენტისთვის (8.7%) უარი უთქვამთ დაწინაურებაზე, 25 რესპონდენტს კი სხვა თანამშრომლებზე მეტ მოთხოვნებს უყენებდნენ (12.6%).

ლიკრამა #63

დისკრიმინაციის გამოცდილება დასაქმების სფეროში (N=211)

დასაქმების სფერო ყველაზე „მტრული“ გენდერულად არაკონფორმული რესპონდენტებისთვისაა⁷⁷. ამ რესპონდენტებში ყოველ მეორეს ერთხელ მაინც გამოუცდია დისკრიმინაცია დასაქმების სფეროში (N=29, 51.8%). იმ რესპონდენტებთან შედარებით, ვინც საკუთარ გენდერულ გამოხატვას ახასიათებს როგორც სისგენდერულს, ან გენდერულად ნეიტრალურს, გენდერულად არაკონფორმულ რესპონდენტებს ორჯერ მეტი რისკი აქვთ, რომ უარი უთხრან სამსახურში აყვანაზე ან გაათავისუფლონ სამსახურიდან. განსაკუთრებით მონყვლადები არიან მამრობითი სქესის გენდერულად არაკონფორმული, მათ შორის, ტრანს ჯგუფის წარმომადგენლები.

რესპონდენტები, რომლებიც ბოლო 2 წლის განმავლობაში სწავლობდნენ რომელიმე საგანმანათლებლო დაწესებულებაში (143 რესპონდენტი), ეთხოვდით, გაეზიარებინათ დისკრიმინაციის გამოცდილება განათლების სფეროში. ბლოკში მითითებული იყო სამი კითხვა არსებული

⁷⁷ სქესი, ფორმალური განათლების დონე, ორიენტაცია და სხვა მახასიათებლები არ აჩვენებენ სტატისტიკურად სანდო კავშირს დისკრიმინაციის გამოცდილებასთან დასაქმების სფეროში.

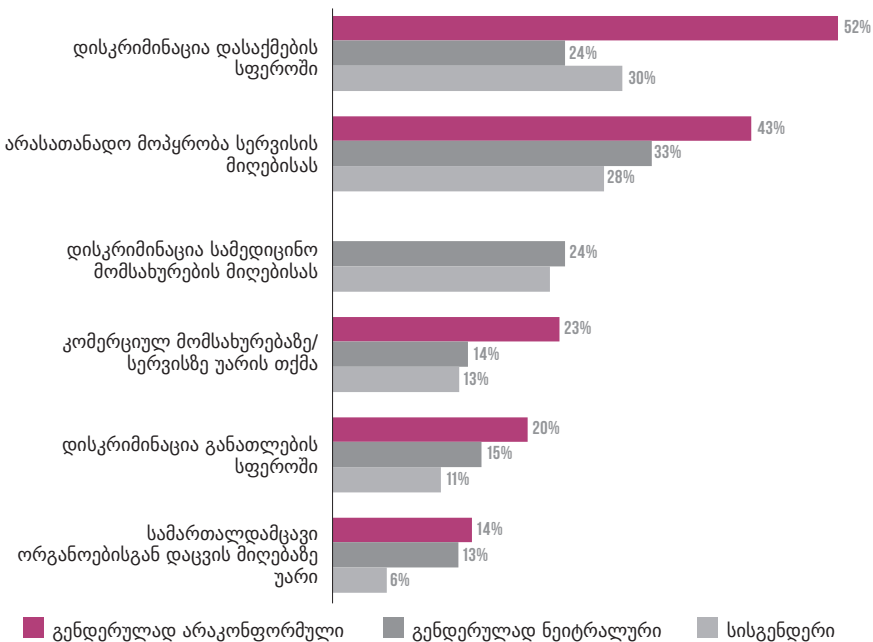
გამოცდილების შესაფასებლად: ლექციაზე/გაკვეთილზე არდაშვება; მეტი მოთხოვნების წაყენება სხვა სტუდენტებთან შედარებით და სასწავლებლის იძულებით დატოვება.

143 რესპონდენტიდან, 6-მა მიუთითა, რომ მას აიძულეს სასწავლებლის დატოვება, 11 რესპონდენტს აქვს გამოცდილება, როდესაც ის არ დაუშვეს ლექციაზე ან გაკვეთილზე, 19 კი ამბობს, რომ მეტ მოთხოვნებს უყენებდნენ სხვა სტუდენტებთან/მოსწავლეებთან შედარებით.

დისკრიმინაციის გამოცდილების სიხშირის თვალსაზრისით, დისკრიმინაციული მოპყრობა სერვისის მიღებისას, ყველაზე უფრო ხშირი ფორმაა დასაქმების შემდეგ. თითქმის ყოველი მესამე (34.1%, N=72) ერთხელ მაინც გამხდარა ამგვარი მოპყრობის მსხვერპლი. ისევე, როგორც დისკრიმინაციის სხვა ფორმების შემთხვევაში, გამოცდილების თვალსაზრისით, ამ შემთხვევაშიც, რესპონდენტის სქესი და გენდერული თვითგამოხატვა დისკრიმინაციული გამოცდილების მნიშვნელოვან პრედიქტორს წარმოადგენს.

ლიპრაპი #64

დისკრიმინაციის გამოცდილება გენდერული გამოხატვის ჭრილში (N=211)

დისკრიმინაციის ადგილი

კვლევის მონაწილეებს ვთხოვეთ, გაეხსენებინათ დისკრიმინაციის ყველაზე სერიოზული შემთხვევები ბოლო ორი წლის განმავლობაში⁷⁸ და, შესაბამისად, აღენერათ ადგილი და სტრატეგიები, რომელიც დისკრიმინაციაზე საპასუხოდ აირჩიეს. კვლევამ აჩვენა, რომ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრები ყველაზე ხშირად დისკრიმინაციას განიცდიან მომსახურების მიღებისას. შესაბამისად, ყველაზე უფრო ხშირად დასახელებული ადგილი აღმოჩნდა ისეთი დაწესებულებები, როგორიცაა კაფე, ბარი, რესტორანი, მაღაზია, კლინიკა, ბანკი და სხვა (მთლიანი შემთხვევების 38.2%). მეორე ადგილზეა სამუშაო ადგილი (26.7%), მესამეზე კი ქუჩა/პარკი, ან სხვა საზოგადოებრივი ადგილი (13.9%).

ხსრილი #28

დისკრიმინაციის განხორციელების ადგილი

	N	%
კაფე/ბარი/რესტორანი/მაღაზია/კლინიკა, ბანკი...	63	38.2%
სამუშაო ადგილი	44	26.7%
ქუჩა/პარკი ან სხვა საზოგადოებრივი ადგილი	23	13.9%
სასწავლებელი	13	7.9%
საზოგადოებრივი ტრანსპორტი	10	6.1%
ინტერნეტი/სოციალური ქსელები/	8	4.8%
პლემკა	1	0.6%
პოლიცია	1	0.6%
ბინა/სახლი	1	0.6%
ეკლესია	1	0.6%
სულ	165	100.0%

78 დასაშვები იყო ერთზე მეტი პასუხის გაცემა.

მიმართვიანობა

უნდა აღინიშნოს, რომ დისკრიმინაციის ფაქტებზე მიმართვიანობა ძალიან დაბალია არა მხოლოდ სასამართლოსა და ომბუდსმენისათვის, არამედ უფლებადაცვითი ორგანიზაციებისთვისაც. დისკრიმინაციის მსხვერპლთაგან, საშუალოდ ხუთიდან ერთი რესპონდენტი (19.1%, N=22) აჩვენებს მზაობას, გააგრძელოს ბრძოლა უფლებების აღსადგენად.

აღნიშნული 22 რესპონდენტიდან, 19-მა ლგბტ(ქ)ი ორგანიზაციას მიმართა სამართლებრივი კონსულტაციისათვის. თუმცა, ეს ავტომატურად არ ნიშნავს, რომ დაზარალებულები მზად არიან ქეისის დოკუმენტირების შემდეგ გააგრძელონ ბრძოლა უფლებების აღსადგენად. ამ 19-დან, ორგანიზაციებმა მხოლოდ 3 შემთხვევაში შეძლეს, დაზარალებულის თანხმობით, ქეისის ომბუდსმენამდე ან სასამართლომდე მიტანა, და მათი დახმარებით დარღვეული უფლებების აღდგენა. სასამართლოსა და ომბუდსმენს, ჯამში, მხოლოდ სამმა რესპონდენტმა მიმართა. აქედან, ერთმა ყველა ინსტრუმენტი გამოიყენა საკუთარი უფლებების დასაცავად – მიმართა ომბუდსმენსაც, სასამართლოსაც და არასამთავრობო ორგანიზაციების რესურსებიც გამოიყენა ამისთვის, თითო-თითო რესპონდენტმა, ვინც მიუთითა, რომ დისკრიმინაციის ფაქტზე სასამართლოს ან ომბუდსმენს მიმართა, ორივე შეთხვევაში ლგბტ(ქ)ი ორგანიზაციის ადვოკატის მომსახურებით ისარგებლა. 3 რესპონდენტის შემთხვევაში, ქეისის მართვაში ლგბტ(ქ)ი ორგანიზაციების გარდა სხვა არასამთავრობო ორგანიზაციაც იყო ჩართული, რაც ჩვეული პრაქტიკაა უფლებადაცვით საკითხებზე მომუშავე ორგანიზაციებს შორის. ერთმა რესპონდენტმა პირდაპირ მიმართა პოლიციას დისკრიმინაციის ფაქტზე, 2-მა სხვა უფლებადაცვითი ორგანიზაციის მეშვეობით სცადა უფლებების აღდგენა. ქეისების, მიმართვიანობის დაბალი მაჩვენებლისა და ომბუდსმენის ინსტიტუტის მიმართ ნდობის მიუხედავად, აქაც გამოკვეთილად ჩანს სათემო ორგანიზაციების, როგორც უფლებებისთვის ბრძოლაში მხარდამჭერის განსაკუთრებული საჭიროება.

სერვისების საჭიროება

დისკრიმინაციის შედეგები და გავლენა მრავალგვარია და დაზარალებულს, სამართლებრივი მხარდაჭერის გარდა, შესაძლოა შეექმნას ისეთი ტიპის პრობლემები, რომელიც სოცმუშაკის ჩართულობასაც, ან ფსიქოლოგის კონსულტაციას საჭიროებს.

იმ 115 რესპონდენტიდან, ვინც დისკრიმინაციის მსხვერლი გამხდარა, მხოლოდ 2 ამბობს, რომ არ დასჭირვებია ადვოკატის მომსახურება. საჭიროების გაცნობიერების მიუხედავად, მათი მხოლოდ 18.3% მიმართავს ადვოკატს, რაც ძალიან დაბალი მაჩვენებელია. იმ 92 რესპონდენტიდან, ვისაც სჭირდებოდა და არ მიუმართავს, უმრავლესობამ (N=80) იცოდა, სად მიეღო სერვისი, თუმცა არ ისურვა ადვოკატის ჩარევა. 8 რესპონდენტმა თქვა, რომ არ იცოდა მსგავსი სერვისის შესახებ, 4-ს კი ხელი არ მიუწვდებოდა გარკვეული მიზეზების გამო (ყველა მათგანი რეგიონის მკვიდრია). ექიმის დახმარება დასჭირდა 11 რესპონდენტს, მათგან სამს არ მიუმართავს, ოთხმა კი მიიღო საჭირო სერვისი.

ისევე, როგორც ძალადობის გამოცდილების შემთხვევაში, ყველაზე დიდი მოთხოვნა, ფსიქოლოგის სერვისზეა. დისკრიმინაციის მსხვერპლთა თითქმის ნახევარი ამბობს, რომ დისკრიმინაციული მოპყრობის გამოცდილების გამო, ბოლო 2 წლის განმავლობაში, დასჭირვებია ფსიქოლოგის დახმარება (46.9%). მათგან ნახევარმა მიმართა სერვისის მისაღებად ორგანიზაციას ან სხვა წყაროდან მიიღო დახმარება (22.6%), მეორე ნახევარს კი არ/ვერ უსარგებლია ამ სერვისით (23.5%). იმ 27 რესპონდენტიდან, ვისაც არ მიუღია სერვისი, უმეტესობამ იცოდა, სად უნდა მიეღო, მაგრამ არ მიუმართავს, დანარჩენებს კი ხელი არ მიუწვდებოდათ ამ სერვისზე რაიმე მიზეზის გამო.

საჭიროების თვალსაზრისით მეორე ადგილზეა სოცმუშაკის სერვისები – დისკრიმინაციის მსხვერპლთა 27%-ს დასჭირვებია სოცმუშაკის დახმარება (N=31). სხვა სერვისებისგან განსხვავებით, სოცმუშაკის კონსულტაციებს უფრო თამამად იყენებენ – 31-დან 20-მა მიიღო მისთვის საჭირო სერვისი, 9 მათგანმა იცოდა, სად შეეძლო მიღება, მაგრამ არ მიუმართავს, ორმა კი არ იცოდა ასეთი სერვისის შესახებ.

მხრილი #29

დისკრიმინაციის მსხვერპლთა საჭიროებები და მიმართვიანობა სერვისის ფორმების მიხედვით (N=115)

	მჭირდებოდა, მაგრამ არ მიმიღია		მჭირდებოდა და მივიღე		არ დამჭირვებია	
	N	%	N	%	N	%
ადვოკატის მომსახურება	92	80.0%	21	18.3%	2	1.7%
ექიმის დახმარება	4	3.5%	7	6.1%	104	90.4%
ფსიქოლოგის დახმარება	27	23.5%	26	22.6%	62	53.9%
სოცმუშაკის დახმარება	11	9.6%	20	17.4%	84	73.0%
თავშესაფარი	6	5.2%	2	1.7%	107	93.0%

გამოკითხვის შედეგები აჩვენებს, რომ მათ, ვინც ისარგებლეს საჭირო სერვისებით, მეტწილად სათემო ორგანიზაციაში არსებული რესურსებით ისარგებლეს (ექიმისა და თავშესაფრის გამოკლებით, რისი უზრუნველყოფის რესურსებიც დღესდღეობით ორგანიზაციებს არ გააჩნიათ). რაც შეეხება ფსიქოლოგს, 26-დან 6-მა გამოიყენა ორგანიზაციის გარეთ არსებული სერვისები, დარჩენებმა კი ორგანიზაციის მომსახურებით ისარგებლეს.

უნდა აღინიშნოს, რომ დისკრიმინაციის შემთხვევებში მიმართვიანობა ლგბტ(ქ)ი ან სხვა უფლებადაცვით ორგანიზაციებთან არ აღმოჩნდა კავშირში ნდობის ნაკლებობასთან ორგანიზაციების ან ომბუდსმენის ინსტიტუტის მიმართ (ამას აძლიერებს ის ფაქტიც, რომ 22 შემთხვევიდან, როცა დაზარალებულმა უფლებების აღდგენა გადაწყვიტა, 19 შემთხვევაში, სათემო ორგანიზაციას მიმართა). პოლიციისა და სასამართლოს მიმართ ნდობაც ერთნაირად დაბალია მათ შორის, ვინც მიმართა/არ მიმართა ან საერთოდ არ ყოფილა დისკრიმინაციის მსხვერპლი.

ამგვარად, დისკრიმინაციის ქეისებზე დაბალი მომართვიანობის მიზეზი დამატებითი კვლევის საგანი უნდა იყოს სათემო ორგანიზაციებისთვის.

4.5 ჯანმრთელობა და ჯანდაცვის სერვისებზე ხელმისაწვდომობა

4.5.1 უსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობის თვითშეფასება

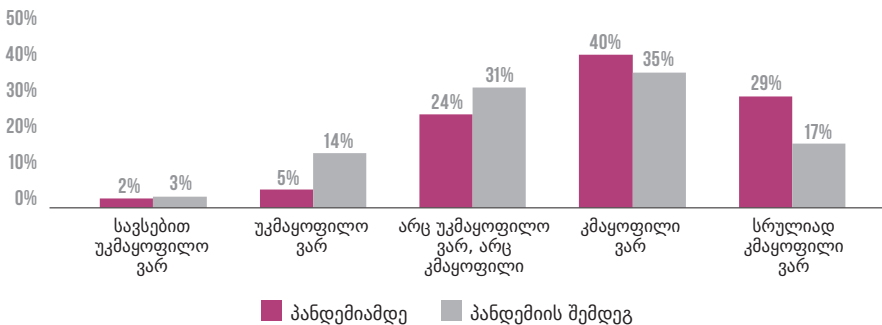
კვლევის მინაწილეებს ვთხოვდით შეეფასებინათ, საკუთარი ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობა COVID-19 პანდემიის დაწყებამდე და დაწყების შემდეგ.

ჯგუფის ნევრთა უმრავლესობის შეფასებით, მათი ფსიქიკური, ფიზიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობა, ისევე როგორც ცხოვრებით კმაყოფილება, მნიშვნელოვნად გაუარესდა პანდემიიდან მოყოლებული.

პანდემიამდე გამოკითხულთა წილი, ვინც ნეგატიურად აფასებდა საკუთარ ფიზიკურ მდგომარეობას, მხოლოდ 7.1% იყო. პანდემიის დაწყებიდან ასეთი რესპონდენტების წილი თითქმის 2.5-ჯერ გაიზარდა და 17.1% გახდა. იგივე სიტუაციაა ფსიქიკურ ჯანმრთელობასთან მიმართებაშიც: პანდემიის დაწყებიდან თითქმის სამჯერ გაიზარდა იმ რესპონდენტთა წილი, ვინც საკუთარ ფსიქიკურ მდგომარეობას ნეგატიურად აფასებს (შესაბამისად, პანდემიამდე 13.7% და 35.1%). კიდევ უფრო დრამატულად გაიზარდა იმ რესპონდენტთა წილი, ვისი ცხოვრებით კმაყოფილების ინდექსიც უარყოფით ველში იყო 18%-იდან 46%-მდე.

ლიგანა #65

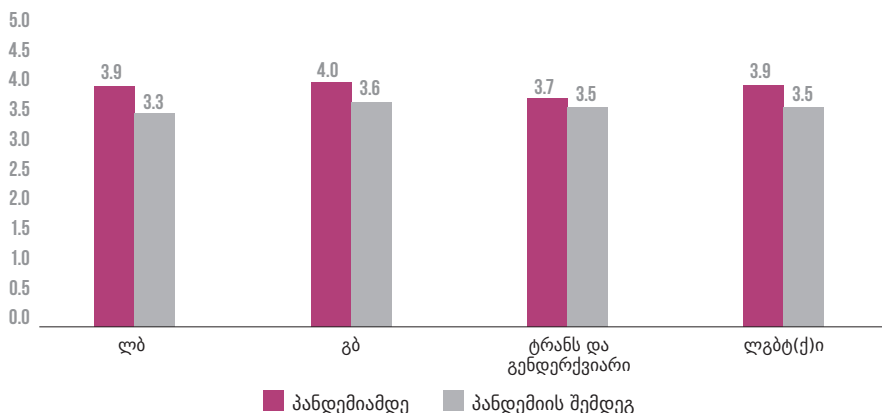
პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ფიზიკური მდგომარეობის თვითშეფასებაზე (N=211)

ამასთან, უნდა აღინიშნოს, რომ ფიზიკური ჯანმრთელობის კუთხით, ლბ ჯგუფის ნევრები უფრო ნეგატიურად აფასებენ მდგომარეობის ცვლილებას, ვიდრე გზ კაცები ან ტრანსგენდერი/გენდერქვიარი მონაწილეები.

ლიბერა #66

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ფიზიკური ჯანმრთელობის თვითშეფასებაზე ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ჭრილში (N=211)

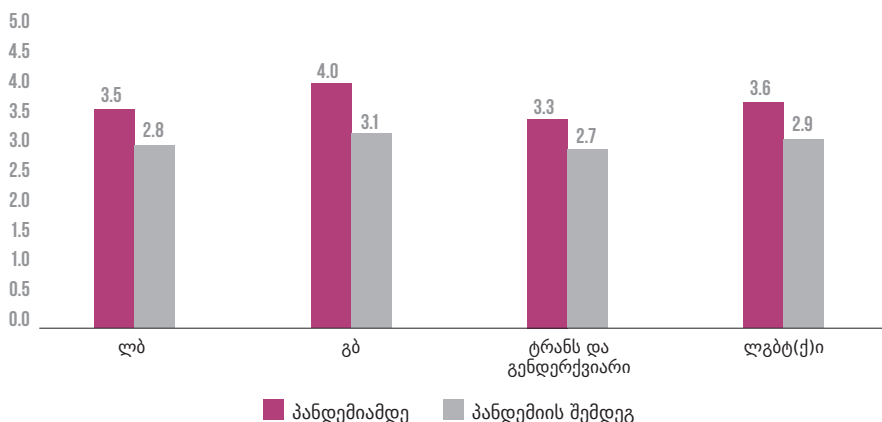

მონაწილეთა თითქმის მესამედმა (N=63, 30.3%) მიუთითა, რომ ქრონიკული დაავადება აქვს. მათგან ყოველ მეოთხეს (N=16, 25%), ხელი არ მიუწვდება საჭირო მედიკამენტებსა და მკურნალობაზე.

რაც შეეხება ფსიქიკურ ჯანმრთელობას და ცხოვრებით კმაყოფილებას, პანდემიის გავლენა ყველაზე ძლიერად გბ ჯგუფის მდგომარეობის თვითშეფასებაზე აისახა.

ლიბერა #67

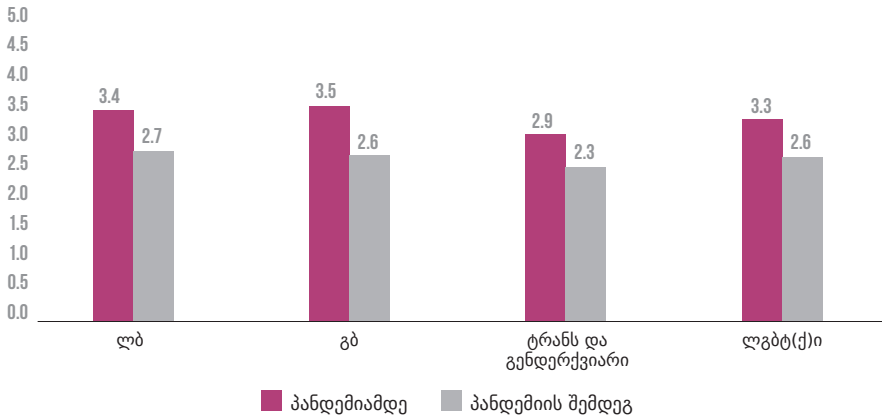
პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ფსიქიკური ჯანმრთელობის თვითშეფასებაზე ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ჭრილში (N=211)

ლიპარაპი #68

პანდემიის გავლენა რესპონდენტთა ცხოვრებით კმაყოფილების თვითშეფასებაზე ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ტრილში (N=211)

მდგომარეობის თვითშეფასებამ ყველაზე უფრო ძლიერი კავშირი აჩვენა პანდემიის გავლენასთან სოციალიზაციის შესაძლებლობებზე. გბ ჯგუფი, ლბ და ტქ ჯგუფთან შედარებით, პანდემიამდე სოციალიზაციის უფრო მაღალი ხარისხით გამოირჩეოდა. შესაბამისად, სოციალიზაციის სპეციფიკური ადგილების შეზღუდვა ყველაზე მძაფრად სწორედ ამ ჯგუფზე აისახა. სავარაუდოდ, მდგომარეობის თვითშეფასების გაუარესება გბ ჯგუფში სწორედ ამით უნდა აიხსნას.

გამოკითხულთა მხოლოდ მცირე ნაწილი ამბობს, რომ მათი მდგომარეობა გაუმჯობესდა პანდემიიდან მოყოლებული და უფრო ჯანმრთელად გრძნობენ თავს და ცხოვრებითაც მეტად არიან კმაყოფილი, ვიდრე პანდემიამდე იყვნენ. კვლევის მონაწილეთა 6.6% ამბობს, რომ ისინი ფიზიკურად უფრო ჯანმრთელად გრძნობენ თავს, ვიდრე პანდემიამდე; ყოველი მეათე უფრო მეტადაა კმაყოფილი ცხოვრებით (10.4%), თითქმის ამდენივე ამბობს, რომ ფსიქოლოგიურად უკეთესად გრძნობს თავს (9%)⁷⁹.

მთლიანობაში, მონაწილეთა 36% ამბობს, რომ პანდემიის დაწყებიდან მოყოლებული, მისი ფიზიკური ჯანმრთელობის მგომარეობა გაუარესდა,

79 ცხოვრებით კმაყოფილება კავშირშია შემოსავლების ცვლილებასთან პანდემიამდელ და კარანტინის შემდგომ პერიოდში. რაც უფრო მაღალია სხვაობა პანდემიამდელ და კარანტინის შემდგომ შემოსავლებს შორის (რაც უფრო მეტ შემოსავალს იღებს რესპონდენტი), მით მეტ ცხოვრებით კმაყოფილებას გამოხატავს რესპონდენტი.

10-იდან 6 რესპონდენტი (61.1%) კი ამბობს, რომ მისი ფსიქიკური მდგომარეობა დამძიმდა პანდემიის დაწყების შემდეგ. პანდემია და პანდემიასთან ბრძოლის შედეგები აისახა მონაწილეთა ცხოვრებით კმაყოფილებაზე – ნახევარზე მეტი (55.5%) უფრო ნაკლებადაა კმაყოფილი ცხოვრებით, ვიდრე პანდემიის დაწყებამდე იყო.

სხრილი #30

პანდემიის გავლენა ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობის მდგომარეობისა და ცხოვრებით კმაყოფილების თვითშეფასებაზე (N=211)

	გაუარესდა		არ შეცვლილა		გაუმჯობესდა	
	N	%	N	%	N	%
ფიზიკური ჯანმრთელობა	76	36.0%	121	57.3%	14	6.6%
ფსიქიკური ჯანმრთელობა	129	61.1%	63	29.9%	19	9.0%
ცხოვრებით კმაყოფილება	117	55.5%	72	34.1%	22	10.4%

ტრანს და გენდერქვიარი რესპონდენტები უფრო ნაკლებად იყვნენ და არიან კმაყოფილები ცხოვრებითა და საკუთარი ფიზიკური და ფსიქიკური ჯანმრთელობით, ვიდრე ლბ ქალები და გბ კაცები, თუმცა, პანდემიის შემდეგ ეს სხვაობა აღარაა სტატისტიკურად მნიშვნელოვანი.

ოჯახის წევრებთან ურთიერთობის ხარისხი კავშირშია როგორც ცხოვრებით კმაყოფილებასთან, ისე ფიზიკური და ფსიქიკური მდგომარეობის თვითშეფასებასთან. ისინი, ვინც მიუთითა, რომ ოჯახის წევრებთან ურთიერთობა უკეთესობისკენ შეიცვალა, უფრო მეტად კმაყოფილები არიან საკუთარი ფსიქიკური და ფიზიკური ჯანმრთელობით, ისევე, როგორც ცხოვრებით (განსაკუთრებით იმის ფონზე, რომ გარე სოციალიზაციის შესაძლებლობები შეიზღუდა).

ფსიქიკური ჯანმრთელობით კმაყოფილება ერთნაირად უკავშირდება ოჯახის წევრებთან და ინტიმურ პარტნიორთან პანდემიის პირობებში გამუმჯობესებულ ურთიერთობას.

4.5.2 თვითღმსჯელობითი და სარისკო ქმედებები

გარემოში არსებული განწყობები ხშირად ინტერნალიზდება და გამოიხატება საკუთარი თავის მიუღებლობასა და სიძულვილში, რაც თავის

მხრივ, გავლენას ახდენს ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრთა თვითდესტრუქციულ და სარისკო სქესობრივ ქცევაზე⁸⁰.

არარეპრეზენტაციულობის მიუხედავად, საქართველოში ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებს შორის სხვადასხვა წლებში ჩატარებული კვლევებში მკაფიოდაა გამოხატული თვითდესტრუქციული და სარისკო ქცევების გავრცელების მაღალი მაჩვენებლის ტენდენცია.

პანდემიამდე რესპონდენტთა 80.1% სხვადასხვა სიხშირით მოიხმარდა თამბაქოს⁸¹. მათ შორის 12.8% დროდადრო ან გამონაკლის შემთხვევებში ეწეოდა, 67,3% კი თამბაქოს რეგულარული მომხმარებელი იყო (51.2% – ერთ კოლოფამდე დღეში, 16.1% – ერთ კოლოფზე მეტს). თამბაქოს მოხმარებასთან დაკავშირებული პასუხების შედარებამ პანდემიამდე და პანდემიის შემდეგ აჩვენა, რომ სიტუაცია მცირედით შეიცვალა – თამბაქოს რეგულარულ მომხმარებელთა პროცენტული წილი 63%-მდე შემცირდა, თუმცა, არ გაზრდილა არამწველთა რაოდენობა⁸².

ხსრილი #31

თამბაქოს მოხმარების სიხშირე სქესის ჭრილში (N=211)

	მდედრ.		მამრ.	
	N	%	N	%
არ ვწევ	21	19.8%	21	20.0%
იშვიათად/დროდადრო ვწევ	17	16.0%	19	18.1%
რეგულარულად ვწევ (დღეში ერთ კოლოფს ან მეტს)	68	64.2%	65	61.9%
სულ	106	100%	105	100%

80 საერთაშორისო კვლევების თანახმად, COVID-19-თან მიმართებაში ჯგუფის მონაცვლადობაზე გავლენას ახდენს HIV-ის გავრცელების მაღალი სტატისტიკა და ნარკოტიკული და ფსიქოტროპული საშუალებების მოხმარებას მსმ ჯგუფისა და სქეს სამუშაოში ჩართული გეი კაცებისა და ტრანსგენდერი ქალების ჯგუფის შიგნით [Rodriguez-Seijas at al., 2020]. საქართველოში წინა წლებში ჩატარებული კვლევები აჩვენებს, რომ თვითდესტრუქციული ქცევები საკმაოდ გავრცელებულია ჯგუფში, თუმცა, აღნიშნული კვლევა არ იძლეოდა საშუალებას გადაგვემოწმებინა არსებული ჰიპოთეზა COVID-19-ით დაინფიცირების რისკებთან დაკავშირებით.

81 თამბაქოს მოხმარების ეროვნული კვლევის თანახმად (TNS, 2019), თამბაქოს ამჟამად მოიხმარს სულ 30.7%. კაცების 55.5%, ხოლო ქალების 7.8%.

82 აღსანიშნავია, რომ მთლიან პოპულაციაში კაც და ქალ მწველებს შორის თანაფარდობა არის დაახლოებით 7:1 (თამბაქოს მომხმარებელია კაცების 55.5% და ქალების 7.8%). მაშინ, როცა რესპონდენტთა პასუხების მიხედვით, გამოკითხულთა შორის, სქესის ჭრილში თამბაქოს მომხმარებელთა პროცენტული წილი თითქმის ერთნაირია (შესაბამისად, 81.2% და 80%).

პანდემიამდე ალკოჰოლს სხვადასხვა სიხშირით მოიხმარდა რესპონდენტთა 84.4%⁸³. პანდემიის შემდეგ მათი რიცხვი 76.9%-მდე შემცირდა. ცვლილება ძირითადად იმ რესპონდენტების ხარჯზე მოხდა, ვინც ყოველდღიურად ან კვირაში რამდენჯერმე იღებდა ალკოჰოლს.

მხრილი #32

პანდემიის გავლენა ალკოჰოლის მოხმარების სიხშირეზე (N=211)

	პანდემიამდე		პანდემიიდან მოყოლებული	
	N	%	N	%
საერთოდ არ მოვიხმარდი/მოვიხმარ	33	15.6%	53	25.1%
ძალზე იშვიათად, მხოლოდ მცირე ოდენობით (თვეში ერთხელ ან ორჯერ)	80	37.9%	92	43.6%
ყოველკვირეულად	53	25.1%	32	15.2%
ყოველდღე	45	21.3%	34	16.1%
სულ	211	100.0%	211	100.0%

რესპონდენტთა პასუხების მიხედვით, პანდემიამდე სხვა ნარკოტიკულ და ფსიქოტროპულ საშალებებთან შედარებით, მარიხუანას ყველაზე უფრო ხშირად მოიხმარდნენ.

83 ისევე, როგორც თამბაქოს მოხმარების შემთხვევაში, ალკოჰოლის მოხმარებელთა პროცენტული თანაფარდობა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში სქესის ჭრილში, მნიშვნელოვნად განსხვავდება პოპულაციაში არსებული სურათისგან. მდედრობითი სქესის რესპონდენტთა 84.7% და გბქ კაცების 84.7% მოიხმარდა ალკოჰოლს პანდემიამდე.

სხრილი #33

პანდემიის გავლენა ნარკოტიკებისა და ფსიქოტროპული საშუალებების მოხმარების სიხშირეზე (N=211)

	მარიხუანა		კლუბური ნარკოტიკები		მძიმე ნარკოტიკები		ფსიქოტროპული საშუალებები	
	N	%	N	%	N	%	N	%
არასოდეს მოვიხმარდი	59	28.0	141	66.8	190	90.5	177	84.3
მოვიხმარდი მაგრამ თავი დავანებე	15	7.1	9	4.3	5	2.4	11	5.2
იშვიათად (გამონაკლის შემთხვევებში) მოვიხმარ	66	31.3	42	19.9	11	5.2	11	5.2
დროდადრო მოვიხმარ	44	20.9	13	6.2	3	1.4	6	2.9
რეგულარულად მოვიხმარ	27	12.8	6	2.8	1	0.5	5	2.4
სულ	211	100	211	100	210	100	210	100,0

მარიხუანას პანდემიამდე სხვადასხვა სიხშირით მოიხმარდა გამოკითხულთა 64.9%. თითქმის მესამედმა (28%) უპასუხა, რომ არასოდეს მოუხმარია, 7.1%-მა კი აღნიშნა, რომ მოიხმარდა და თავი დანებდა.

პანდემიის შემდეგ, მარიხუანის მოხმარების სიხშირემ მოიკლო (მხოლოდ 53.5% მოიხმარს მარიხუანას სხვადასხვა სიხშირით) იმ რესპონდენტების ხარჯზე, ვინც იშვიათად, გამონაკლის შემთხვევებში, მიმართავდა ამ პრაქტიკას. უმნიშვნელოდ (1.4%-ით) შემცირდა მათი რიცხვიც, ვინც დროდადრო ან რეგულარულად მოიხმარდა მარიხუანას.

პანდემიასთან დაკავშირებული აკრძალვების გავლენის ანალიზმა მარიხუანას მოხმარების პრაქტიკაზე აჩვენა, რომ ცვლილება ძირითადად იმ ჯგუფში მოხდა, ვინც მშობლებთან ერთად ცხოვრობს და, სავარაუდოდ, მარიხუანას, სხვა ნარკოტიკების მსგავსად, საცხოვრისის გარეთ, სოციალიზაციის სხვადასხვა ადგილებში, მათ შორის მეგობრებთან ვიზიტისას მოიხმარდა.

კლუბურ ნარკოტიკს პანდემიამდე თითქმის რესპონდენტთა მესამედი მოიხმარდა სხვადასხვა სიხშირით (28.9%).

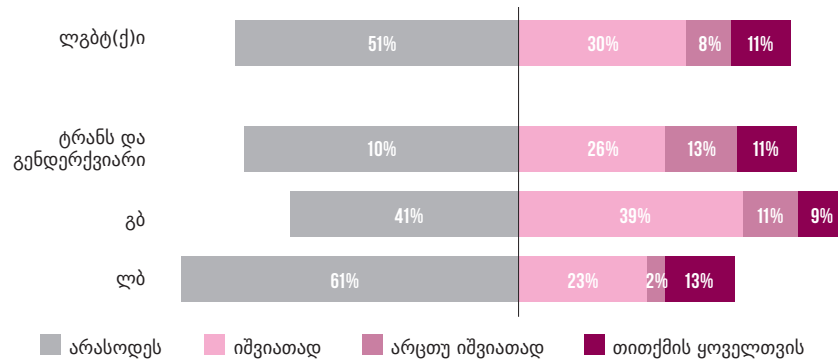
პანდემიამდეც და პანდემიის შემდეგაც, იმ რესპონდენტებში, ვინც მშობლებთან ერთად ცხოვრობს, კორელაცია კლუბებსა და წვეულებებზე ვიზიტების სიხშირესა და მარიხუანასა და კლუბური ნარკოტიკების მოხმარებას შორის უფრო მაღალია, ვიდრე იმათი, ვინც მარტო, პარტნიორთან ან მეგობრებთან ერთად ცხოვრობს.

რაოდენობრივ კვლევაში ჩართული ტრანსგენდერი ადამიანები, კვლევის სხვა მონაწილეებთან შედარებით, ყველაზე იშვიათად მოიხმარენ ალკოჰოლს, ნარკოტიკებსა და ფსიქოტროპულ საშუალებებს. პანდემიას გავლენა არ მოუხდენია ამ ტენდენციაზე – კვლევაში მონაწილე ტრანსგენდერები ყველაზე ნაკლებად მოიხმარენ ალკოჰოლსა და ნარკოტიკებს, ყველაზე ინტენსიურ მომხმარებლებად კი ის რესპონდენტები რჩებიან, ვინც გენდერულ იდენტობად „არ ვარ ჩამოყალიბებული“, „მიჭირს პასუხის გაცემა“ ან გენდერული იდენტობის სხვა ვარიაციები მიუთითა.

რესპონდენტთა თითქმის ნახევარი (48.8%) ამბობს, რომ ჰქონია სქესობრივი კონტაქტის გამოცდილება შემთხვევით პარტნიორთან ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ, 37.9%-ს კი ნარკოტიკების ზემოქმედების ქვეშ.

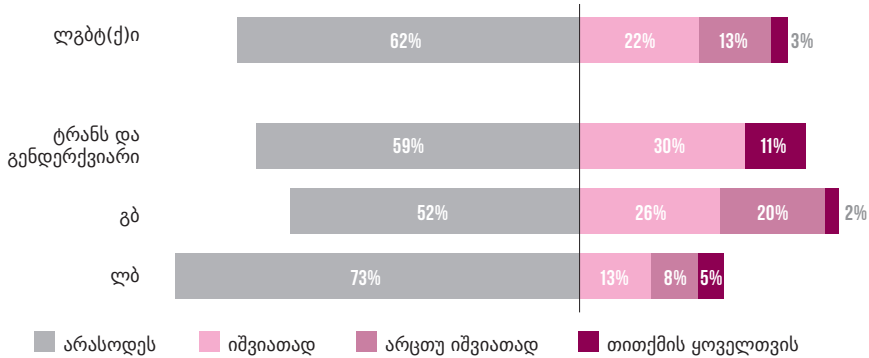
ლიბერა #69

სქესობრივი კავშირის სიხშირე შემთხვევით პარტნიორთან ალკოჰოლის ზემოქმედების ქვეშ (N=211)

ღიაპრობა #70

სქესობრივი კავშირის სიხშირე შემთხვევით პარტნიორთან ნარკოტიკის ზემოქმედების ქვეშ (N=211)

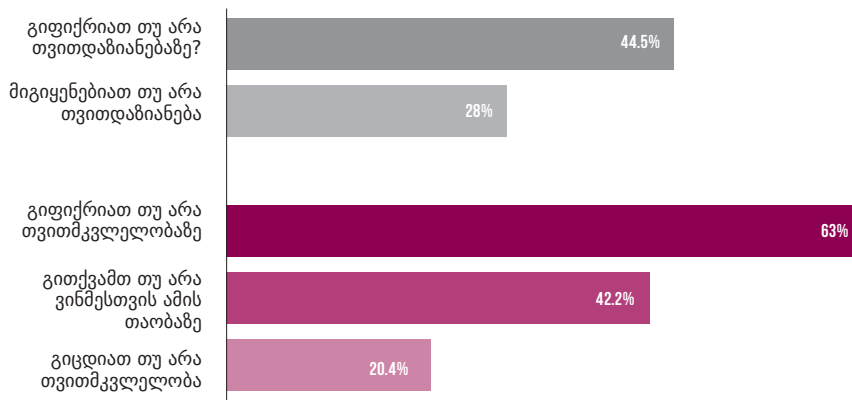
ლბქ ქალები უფრო მეტ სიფრთხილეს იჩენენ შემთხვევით პარტნიორებთან ურთიერთობაში, ვიდრე გბქ კაცები. ლბქ ქალების 58.2%-ს არასდროს ჰქონია სექსი შემთხვევით პარტნიორთან ალკოჰოლის, 70.4%-ს ნარკოტიკების ზემოქმედების ქვეშ (შდრ., გბქ კაცების 41.5% არ ჰქონია სექსი ალკოჰოლის, 51.1%-ს კი ნარკოტიკის ზემოქმედების ქვეშ). კვლევის მონაცემები არ იძლევა საშუალებას, არსებული შედეგები განვაზოგადოთ, თუმცა სექსუალური ძალადობის/შევიწროების მაღალი მაჩვენებელი გბქ თემში ლბქ ჯგუფთან შედარებით, კავშირშია შემთხვევით პარტნიორთან არაფხიზელ მდგომარეობაში შემთხვევით სქესობრივ კავშირებთან.

თვითდესტრუქციული ქცევების უმეტესობა (გარდა მძიმე ნარკოტიკების და ფსიქოტროპული ნარკოტიკების მოხმარებისა, რომელიც ძალიან ცოტა ადამიანმა მიუთითა), კავშირში იყო „ფრენდლი კლუბებში“ საირულის სიხშირესთან. რაც უფრო ხშირად სტუმრობს რესპონდენტი სოციალიზაციის ასეთ ადგილებს, მით უფრო მაღალია ალკოჰოლის, თამბაქოს, მარიხუანის, კლუბური ნარკოტიკების მოხმარების სიხშირე.

რესპონდენტთა 44.5%-ს (N=94) უფიქრია თვითდაზიანებაზე, 28%-ს (N=59) კი ბოლო ორი წლის მანძილზე ერთხელ მაინც მიუმართავს ამგვარი პრაქტიკისთვის. მონაწილეთა თითქმის 2/3-ს (63%, N=133) ერთხელ მაინც უფიქრია თვითმკვლელობაზე, ყოველ მეხუთეს (20.4%, N=43) კი ერთხელ მაინც უცდია თვითმკვლელობა.

ლიპარაჟი #71

თვითდაზიანებისა და სუიციდური ქცევის გავრცელების სიხშირე (N=211)

ლბ და გბ ჯგუფის წევრთა თითქმის თანაბარმა რაოდენობამ მიუთითა, რომ ფიქრობდა თვითმკვლელობაზე (შესაბამისად, 59% და 57.3%), თუმცა, რაც შეეხება მცდელობას, გბ ჯგუფში პროცენტულად თითქმის ერთნახევარჯერ მეტმა ადამიანმა სცადა თვითმკვლელობა (შდრ., ლბ ქალეზის 14.5% და გბ ჯგუფის 23.2%). გამოკითხულთა შორის, ტრანსგენდერი და გენდერქვიარი რესპონდენტები უფრო მონწყვლადები აღმოჩნდნენ და უფრო ხშირად ფიქრობენ თვითდაზიანებასა და სუიციდზე, ვიდრე ლბ და გბ ჯგუფის წევრები (იხ. ცხრილი # 35). რესპონდენტებში, ვინც თავს ტრანს და გენდერქვიარ ჯგუფს მიაკუთვნებს, ხუთიდან ოთხს ერთხელ მაინც უფიქრია თვითმკვლელობაზე, ყოველ მეოთხეს კი ერთხელ მაინც ჰქონია მცდელობა ბოლო ორი წლის განმავლობაში.

მხრილი #34

თვითდაზიანებისა და სუიციდის მცდელობების პროცენტული მაჩვენებელი ორიენტაციისა და გენდერული იდენტობის ტრილში (N=211)

	ლბ (N=83)		გბ (N=82)		ტრანს და გენდერქუიარი (N=46)		ლგბტ(ქ)ი (N=211)	
გიფიქრიათ თუ არა თვითდაზიანებაზე?	38	45.8%	29	35.4%	27	58.7%	94	44.5%
მიგიყენებიათ თუ არა თვითდაზიანება?	30	36.1%	11	13.4%	18	39.1%	59	28.0%
გიფიქრიათ თუ არა თვითმკვლელობაზე?	49	59.0%	47	57.3%	37	80.4%	133	63.0%
გითქვამთ თუ არა ვინმესთვის ამის თაობაზე?	29	34.9%	34	41.5%	26	56.5%	89	42.2%
გიცდიათ თუ არა თვითმკვლელობა?	12	14.5%	19	23.2%	12	26.1%	43	20.4%

დეპრესიისა და შფოთვის შესაფასებლად გამოყენებული იქნა გენერალიზებული შფოთვითი აშლილობისა (GAD-7) და დეპრესიის სკრინინგის (PHQ-9) სკალები. ცალკეული კვლევები აჩვენებს, რომ ცალკეული მკვლევარების აზრით, აღნიშნული სკალების გამოყენება ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში წინასწარ ვალიდაციას საჭიროებს, რადგან, ჯგუფში არსებული „უმცირესობის სტრესისა“ და გენდერული დისფორიის (ტრანსგენდერ და გენდერულად არაკონფორმულ წევრებში) წყალობით, მაჩვენებლები უფრო მაღალი იქნება, ვიდრე გენერალურ ერთობლიობაში (Borgodna et al., 2018; 2021). კვლევის არარეპრეზენტატულობის გამო, ჩვენი მიზანი არ ყოფილა მონაცემების შედარება გენერალურ ერთობლიობასთან, თუმცა მონაცემები იმდენად დიფერენცირებული აღმოჩნდა თავად ჯგუფის შიგნით სექსუალური იდენტობისა და გენდერული თვითაღქმის ტრილში⁸⁴, რომ ინდექსებზე პანდემიით გამოწვეული ცვლილებების გავლენის გაზომვა პრობლემურად მივიჩნიეთ⁸⁵. „მიზეზების“ მიუხედავად, ამგვარი

84 ტრანსგენდერ და გენდერქუიარ რესპონდენტებში (განსაკუთრებით იმ ჯგუფში, რომელმაც ქუიარი ან „ჯერ არ ვარ ჩამოყალიბებული“ მიუთითა) ბევრად მაღალია როგორც დეპრესიის, ისე შფოთვის ინდექსი, ვიდრე ლგბ ჯგუფში.

85 ცალკე ლგბ ჯგუფში, დეპრესიისა და შფოთვის მაჩვენებლები აჩვენებს გარკვეულ კორელაციას რესპონდენტთა ეკონომიკური მდგომარეობის თვითმეფასებასთან, ინტიმური პარტნიორთან ურთიერთობის ხარისხის ცვლილებასთან პანდემიის პირობებში, დისკრიმინაციისა და ძალადობის (როგორც ინტიმური პარტნიორის, ისე ოჯახის წევრთა მხრიდან) გამოცდილებასა და სოციალიზაციის სივრცეებში ვიზიტის სიხშირესთან.

მაღალი მაჩვენებლები მიუთითებს, რომ სამომავლოდ კიდევ უფრო გაიზრდება მოთხოვნა ფსიქოლოგის/ფსიქიატრის სერვისებზე და ამ გამოწვევასთან გამკლავება მხოლოდ სათემო ორგანიზაციების რესურსებით შეუძლებელია.

მხრილი #35

PHQ-9 ინდექსი გენდერული იდენტობის ჭრილში (N=211)

	ლბ (N=83)	გბ (N=82)	ტრანს და გენდერქვიარი (N=46)	ღგბტ(ქ)ი (N=211)
0-4	10.8%	15.9%	4.3%	11.4%
5 -9	21.7%	22.0%	23.9%	22.3%
10-14	31.3%	32.9%	21.7%	29.9%
15-19	24.1%	24.4%	19.6%	23.2%
>20	12.0%	4.9%	30.4%	13.3%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

მხრილი #36

GAD-7 ინდექსი გენდერული იდენტობის ჭრილში (N=211)

	ლბ (N=83)	გბ (N=82)	ტრანს და გენდერქვიარი (N=46)	ღგბტ(ქ)ი (N=211)
0-4	6.0%	20.7%	13.0%	13.3%
5 -9	41.0%	37.8%	26.1%	36.5%
10-14	34.9%	25.6%	32.6%	30.8%
>15	18.1%	15.9%	28.3%	19.4%
	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

5. ჩაღრმავებული ინსტირქიუები შესაქმნავთან

თამარ ლაფერაძე

5.1.1 კვლევის მიზანი და ამოცანები

წინამდებარე კვლევის მიზანია ქვეყანაში ანტიპანდემიური შეზღუდვებისა და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენის შეფასება, ლგბტ(ქ)ი თემის წევრების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და ჯანმრთელობაზე.

კვლევა ცდილობს იმ სპეციფიკური ბარიერების გამორკვევასა და იდენტიფიცირებას, რაც ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებს ანტიპანდემიური და ანტიკრიზისული ვითარების პარალელურად დაუდგათ.

კვლევა წარიმართა ვარაუდით, რომ საქართველოში მცხოვრები ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებისთვის, როგორც ერთ-ერთი ყველაზე მოწყვლადი და ჩაგრული ჯგუფისათვის, ახალი კორონავირუსით გამოწვეული ნეგატიური უკუკავშირები იქნებოდა საშუალოზე მძიმე და მრავალმხრივი.

კვლევა სვამს შემდეგ კვლევით კითხვებს:

- როგორ აისახა პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისი ლგბტ(ქ)ი თემის წევრთა ეკონომიკურ მდგომარეობაზე?
- შრომის ბაზრის რომელი ძირითადი სექტორებიდან იღებდნენ ლგბტ(ქ)ი თემის წევრები შემოსავლებს და როგორ გაუმკლავდნენ ეს სექტორები პანდემიურ მდგომარეობას? გამოამჟღავნა თუ არა პანდემიამ თემში კიდევ უფრო ჩაგრული ჯგუფები და რა გამოწვევების წინაშე აღმოჩნდნენ ისინი?
- რა გზებითა და მეთოდებით ახერხებენ ლგბტ(ქ)ი ადამიანები სიცოცხლისთვის მნიშვნელოვან ინდიკატორებზე წვდომას ჰუმანიტარული კრიზისის პირობებში? დგებიან თუ არა თემის წევრები უსახლკარობის რისკის წინაშე?
- როგორ უპასუხა მთავრობის ანტიკრიზისულმა გეგმამ ლგბტ(ქ)ი თემის სპეციფიკურ საჭიროებებს?
- რა რესურსებითა და ძალისხმევით ცდილობდნენ ლგბტ(ქ)ი სათემო ორგანიზაციები ჰუმანიტარულ კრიზისთან გამკლავებას?
- როგორი იყო ანტიკრიზისულ ღონისძიებათა გეოგრაფიული დაფარვა?
- როგორ შეიცვალა სერვისებზე მიმართვიანობა და რა მიზეზებმა განაპირობეს ცვლილებები?

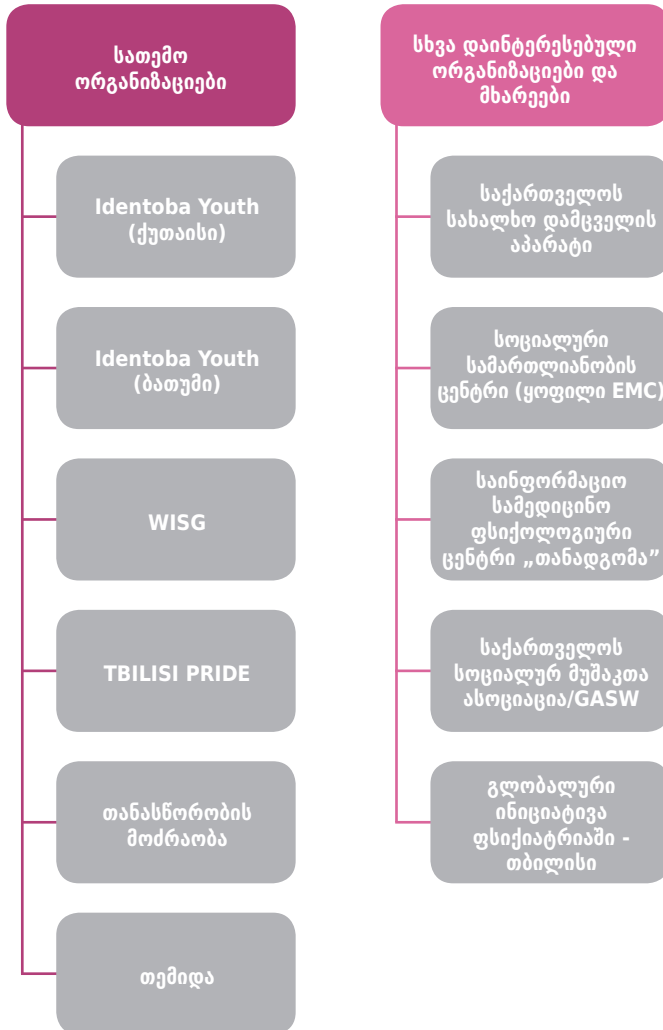
- რა საფრთხეების წინაშე დადგა თემის წევრთა ფსიქიკური ჯანმრთელობა?
- როგორ აისახა ანტიპანდემიური და ანტიკრიზისული გარემო თვით-დესტრუქციულ ქცევებზე?
- რა საფრთხეებს შეიცავს ფსიქიკური ჯანმრთელობის ონლაინ მართვა?
- როგორ აისახა ჯგუფის წევრებზე იზოლაცია? რა განაპირობა გარიყულობამ?
- როგორ შეიცვალა ძალადობის სტატისტიკა, ფორმები და მასზე პასუხის სტრატეგიები?
- რა კვალს დატოვებს COVID-19? როგორი იქნება მოქმედების ახალი სტრატეგიები?
- რა რეკომენდაციები მიემართება საკითხზე მომუშავე ორგანიზაციებსა და პოლიტიკის შემქმნელებს?

5.1.2 შერჩევა

წარმოდგენილი კვლევა განხორციელებულია თვისებრივი სოციოლოგიური კვლევის მეთოდის – ექსპერტთა გამოკითხვის მიხედვით. ტრადიციის შესაბამისად, ის დაეყრდნო არაალბათური, მიზნობრივ შერჩევის პრინციპს და რესპონდენტთა შერჩევა კვლევითი კითხვების საფუძველზე განხორციელდა.

კვლევის ექსპერტებად წარმოდგენილია ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე მომუშავე სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლები, ამასთან, ორგანიზაციებისა, რომლებიც მუშაობენ ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე ან მომიჯნავე დარგში – ადამიანის უფლებათა სფეროში და ინტერესდებიან ლგბტ(ქ)ი თემით, გამოხატავენ ორგანიზაციულ და პოლიტიკურ მგრძნობელობას აღნიშნული ჯგუფისადმი, უშუალოდ ადვოკატირებენ ან ასახავენ ლგბტ(ქ)ი თემის სპეციფიკურ საჭიროებებს საქმიანობის სტრატეგიაში. კვლევის მონაწილეების, როგორც შერჩეულ ორგანიზაციათა პოლიტიკის განმსაზღვრელი პირებისა და ველზე უშუალოდ მომუშავე აქტივისტების მოსაზრებები, წინამდებარე ნაშრომის ფარგლებში, მიჩნეულია ექსპერტულ მონაცემებად.

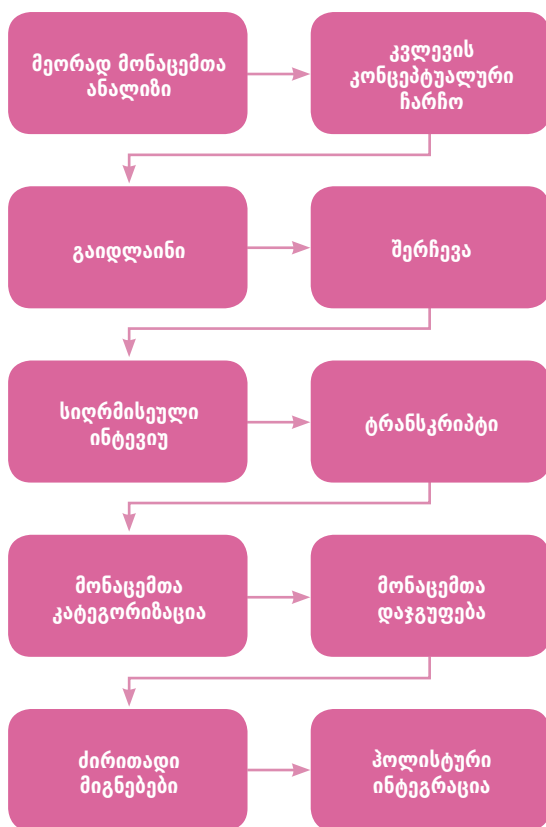
კვლევის მონაწილეთა ცხრილი:

შენიშვნა: ექსპერტთა ვარაუდები, მოსაზრებები და გამონათქვამები შესაძლოა არ ასახავდეს მათ მიერ წარმოდგენილ ორგანიზაციათა ოფიციალურ პოზიციას.

5.1.3 კვლევის მეთოდოლოგია

წინამდებარე კვლევა განხორციელებულია ექსპერტთა გამოკითხვის მეთოდის გამოყენებით, რომელიც ჩაღრმავებული ინტერვიუების შედეგად განხორციელდა. ინტერვიუები ელექტრონულად იმართებოდა ZOOM-ის პლატფორმაზე და მისი საშუალო ხანგრძლივობა შეადგენდა 1.5 საათს. ინტერვიუს სახელმძღვანელო ინსტრუმენტს წარმოადგენდა კვლევის ნახევრად სტრუქტურირებული გზამკვლევი.

ნახევრად სტრუქტურირებულ ინტერვიუს აქვს წინასწარ განსაზღვრული თანმიმდევრობა, თუმცა მკაცრი ჩარჩოს გარეშე. შესაძლოა, ინტერვიუს მსვლელობისას მან განიცადოს ცვლილება: რესპონდენტმა თავად განსაზღვროს სადისკუსიო თემის მოცულობა და ჰარმონია.

კვლევის პირველ საფეხურზე განხორციელდა მეორადი მონაცემების ანალიზი, რომელიც პრობლემის კონცეპტუალური ჩარჩოს შექმნას დაედო საფუძვლად. ამ ეტაპზე კვლევის სანყის საფეხურზე მისი ფაქტობრივი ცოდნით გამდიდრება უზრუნველყო.

კვლევის მეორე საფეხურზე შეიქმნა ინტერვიუს სახელმძღვანელო გაიდლაინი (დანართი #1). სანყის ეტაპზე გამოიყო ფართო თემატური კატეგორიები/ბლოკები. საბოლოოდ, ყველა ბლოკი ფორმულირებული კითხვებით შეივსო.

კვლევის განხორციელების მესამე საფეხურზე ჩაღრმავებული ელექტრონული ინტერვიუების მოსამზადებელი სამუშაოები ჩატარდა. მოხდა რესპონდენტთა/ექსპერტთა შერჩევა და რეკრუტინგი.

კვლევის მეოთხე საფეხური ელექტრონული ჩაღრმავებული ინტერვიუების განხორციელებას დაეთმო. საბოლოო ჯამში ჩატარდა 11 ჩაღრმავებული ინტერვიუ ZOOM პლატფორმაზე.

მეხუთე საფეხურზე შეიქმნა ინტერვიუების ტრანსკრიპტები (დანართი #2 – #12) რომელიც საფუძვლად დაედო მონაცემთა კატეგორიზებასა და დაჯგუფებას. მოხდა ურთიერთმსგავსი ნარატივების გაერთიანება და კვლევის ძირითადი მიგნებების იდენტიფიცირება. ეს უკანასკნელი დოკუმენტების ანალიზის შედეგად მიღებულ მონაცემებთან ინტეგრირდა. მონაცემთა ჰოლისტურმა ინტეგრაციამ კვლევის განხორციელების გზები ერთმანეთთან დააკავშირა და წარმოადგინა კვლევის ანგარიში.

5.1.4 კვლევის თეორიული და პრაქტიკული მნიშვნელობა

კვლევა ცდილობს, მოახდინოს ანტიპანდემიური და ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენის შეფასება ლგბტ(ქ)ი თემის სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და ჯანმრთელობაზე. ის განიხილავს თემის ეკონომიკურ მონყევადობას, ჰუმანიტარულ კრიზისს და მასთან გამკლავების სტრატეგიებს, პანდემიურ ყოფაში პროვოცირებული ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემებს და სხვ.

კვლევა, შესაძლოა, გახდეს ინფორმაციის წყარო ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებისთვის, მდგომარეობის თვითრეფლექსიისა და თვითგამორკვევისთვის.

კვლევამ შესაძლოა უზრუნველყოს მგრძნობელობის გაზრდა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის საჭიროებებისადმი საზოგადოებაში.

კვლევა ხაზს უსვამს ლგბტ(ქ)ი ადამიანების უფლებათა და თავისუფლებათა მნიშვნელობას და ცდილობს, წაახალისოს მისი აღსრულება საზოგადოებრივ და პოლიტიკის დონეებზე.

კვლევა, შესაძლოა, გახდეს წამახალისებელი დაინტერესებული სხვა მკვლევარებისთვის, საკითხს შემატონ სხვა კვლევითი დოკუმენტები. დაინტერესებული დამწყები მკვლევარებისათვის წარმოდგენილი კვლევა, შესაძლოა, იქცეს დამატებით/შემავესებელ ინფორმაციად.

კვლევა, შესაძლოა, საფუძვლად დაედოს ახალი სერვისების შექმნას ლგბტ(ქ)ი თემისთვის.

კვლევა, შესაძლოა, გამოყენებული იყოს დაინტერესებული ორგანიზაციების მოქმედების სტრატეგიის დაგეგმვისას.

კვლევა, შესაძლოა, მხარდამჭერი გახდეს სახელმწიფო სტრუქტურებისთვის, ანტიკრიზისულ ღონისძიებებში სპეციფიკური საჭიროებების ასახვისას.

კვლევა, შესაძლოა, განხილულ იქნეს, როგორც რეკომენდაცია პოლიტიკის შემქმნელთათვის, საკითხზე მომუშავე პირთათვის, ასევე საკითხზე მომუშავე ორგანიზაციებისთვის.

5.1.5 კვლევის შეზღუდვები

ტრადიციის მიხედვით, ჩალჩაქაშვილი ინტერვიუ წარმოადგენს პირის-პირი დისკუსიის მეთოდს მკვლევარსა და რესპონდენტს შორის. პირისპირი ინტერაქცია წარმატებული ინტერვიუს მნიშვნელოვანი ინდიკატორია. მასზე გავლენას ახდენს კვლევის განხორციელების გარემო, ვერბალური და არავერბალური კომუნიკაცია, ხმის ტემბრი, სხეულის ენა, ემოციური რეაქციები, შერცხვენა (დამორცხვენა), თავის არიდება, აღტაცება და ა.შ.

ახალი კორონავირუსის პირობებში, სიღრმისეულმა ინტერვიუებმა ონლაინ პლატფორმებზე გადაინაცვლა და ისინი ახალი გამოწვევის წინაშე დადგა. მნიშვნელოვანი გახდა „საუბრის სულის“ იმ სიმძაფრით შენარჩუნება, რაც, როგორც წესი, მსგავსი ტიპის ინტერვიუსთვისაა დამახასიათებელი.

წინამდებარე კვლევა განხორციელებულია არატრადიციული მეთოდით – ონლაინ (ZOOM) პლატფორმაზე და დასაშვებია, რომ კვლევამ ვერ უზრუნველყო გარკვეული ნედლი მონაცემების მოპოვება. ამასთან, აღსანიშნავია, რომ ორი ინტერვიუს გარკვეული მონაკვეთები ტექნიკური გაუმართაობის გამო განხორციელდა ვიზუალური მხარდაჭერის გარეშე. დასაშვებია, რომ აღნიშნულმა გაუმართაობამ კვლევის მიღმა დატოვა რიგი არავერბალური კომუნიკაციის ელემენტები.

მიუხედავად ზემოაღნიშნულისა, საბოლოოდ, რესპონდენტები გულწრფელობის მაღალი მაჩვენებლით გამოირჩეოდნენ და ცდილობდნენ თანამშრომლობას/ მნიშვნელოვნად უწყობდნენ ხელს მონაცემთა მოპოვებას.

ქირითაღი მიგნაგაგაი

ლგბტ(ქ)ი საკითხებზე მომუშავე სათემო ორგანიზაციები ახალი კორონავირუსით მიღებულ შედეგებს აფასებენ, როგორც კრიზისულსა და გამოწვევებით სავსეს. გლობალური ჯანდაცვის საფრთხე, საქართველოში მცხოვრები ლგბტ(ქ)ი თემის წევრებისთვის უკიდურესი სიღარიბის განმაპირობებელი აღმოჩნდა. მიუხედავად რიგი ცალსახა თუ ჩრდილოვანი უკუეფექტებისა, ლგბტ(ქ)ი საკითხების ექსპერტები თანხმდებიან, რომ თემისთვის მთავარ გამოწვევად შემოსავლების დაკარგვა რჩება. მართალია, საქართველოში სიღარიბის პრობლემა საყოველთაოა და მისი გავრცელების მაჩვენებელი მთელს საზოგადოებაში კრიტიკულად მაღალია, თუმცა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში სიღარიბის რისკი კიდევ უფრო იმატებს, რაც დაკავშირებულია თემის ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ მონყვლადობასთან.

საქართველოში მცხოვრები ლგბტ(ქ)ი თემისთვის რთულია ისეთი სამუშაო ადგილის პოვნა, რომელიც უზრუნველყოფს დასაქმებულის ღირსეულ ცხოვრებას, მედეგობას, დაცულობას, კვალიფიკაციასთან შესაბამისობას. თემის წევრები ძირითადად მომსახურების სფეროში, მწირი შემოსავლებით, ყოველგვარი გარანტიების გარეშე, არაფორმალურად შრომობენ. ანტიპანდემიური შეზღუდვები, რომლებმაც ტურიზმის, გართობისა და კულტურის ინდუსტრიები ტოტალურად დააზარალა, თემის წევრების ეკონომიკურ მდგომარეობაზე პირდაპირ აისახა. ისინი შემოსავლების წყაროს გარეშე, ყოველგვარი დანაზოგების არარსებობის პირობებში აღმოჩნდნენ.

შრომის ბაზარზე კიდევ უფრო მარგინალიზებულია ტრანსპორტულია. შრომითი აქტორები არ აღიარებენ ტრანსგენდერი ქალების იდენტობას, ამიტომ მათი ნაწილი იძულებული ხდება სექსინდუსტრიას „შეაფაროს თავი“. ექსპერტები ამბობენ, რომ ტრანსგენდერი სექს-მუშაკი ქალები პანდემიის პირობებში განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან. ეკონომიკურ სირთულეებს თან ერთვის გარიყულობა. ოჯახებიდან მოკვეთილი ქალები პანდემიურ კრიზისს სრულიად მარტონი უძლავდებიან.

COVID-19-მა თემს სიცოცხლისათვის აუცილებელ ინდიკატორებზე – საკვებზე, საცხოვრისსა და მედიკამენტებზე შეუზღუდა წვდომა. განსაკუთრებით მტკივნეული საცხოვრისის პრობლემა აღმოჩნდა. დამოუკიდებლად ცხოვრება, ლგბტ(ქ)ი ადამიანებისთვის, ხშირად არა ფუფუნება ან თავისუფალი არჩევანი, არამედ მოძალადე ოჯახის წევრებისგან თავის დაღწევის ერთადერთი ქმედითი საშუალებაა. ახალი კორონავირუსის პირობებში, თემის წევრები იძულებულები გახდნენ, ძალადობრივ გარემოს დაბრუნებოდნენ. გარკვეულ ნაწილს შინ, თუნდაც ჩაგვრის რისკის ფასად, დაბრუნების შესაძლებლობაც კი არ მიეცა. ისინი კოლექტიური წესით, პატარა საერთო ოთახებში ცდილობენ თავის გატანას.

COVID-19 პანდემიის საპასუხოდ, საქართველოს მთავრობის მიერ შედგენილმა ანტიკრიზისულმა გეგმამ თემის საჭიროებებს ვერ უპასუხა. სახელმწიფო დროებით დაეხმარა პირებს, ვინც კრიზისის დროს ოფიციალური სამსახური დაკარგა, ლგბტ(ქ)ი თემი კი ძირითადად არაფორმალურად, შრომითი ხელშეკრულების გარეშე იყო დასაქმებული. მათ ვერ შეძლეს დასაქმების ისტორიის დამტკიცება და უმუშევრობის შემწეობის მიღება. ტრანსფერის თანხა, რომელიც თვეში 200 ლარს მოიცავდა, რაოდენობრივად მცირე, თუმცა სასიცოცხლო მნიშვნელობის იქნებოდა ლგბტ(ქ)ი ადამიანებისთვის. ექსპერტების მსჯელობის შედეგად ვასკენით, რომ რეალურად მოწყვლადი ჯგუფები ყოველგვარი ბენეფიტების მიღმა დარჩნენ.

აღსანიშნავია, რომ დადებითად ფასდება პრემიერ-მინისტრის თავმჯდომარეობით შექმნილი „ადამიანის უფლებების უწყებათაშორისი საბჭოს“ გარკვეული რეაქტიული ქმედებები თემის საჭიროებებზე. საბჭოს ეგიდით, სათემო ორგანიზაციებთან კოორდინირებით, თემის წევრებს ერთჯერადი სასურსათო პაკეტიები მიეწოდა.

საბოლოოდ, ლგბტ(ქ)ი თემისთვის სახელმწიფოს ანტიკრიზისული გეგმა ეფექტიანი რეაგირების მექანიზმად არ ფასდება. ექსპერტები ვერ ხედა-

ვენ თემის საჭიროებების რეპრეზენტატულ სოციალური დაცვის სტრატეგიას ან სამოქმედო გეგმას.

კეთილდღეობის ინსტიტუტების არარსებობის პირობებში, სათემო ორგანიზაციებს ჰუმანიტარული კრიზისის დასაძლევად ქმედითი ნაბიჯები თავად უნდა გადაედგათ. შემოსავლების გარეშე დარჩენილი, უკიდურეს სიღარიბეში მყოფი ლგბტ(ქ)ი თემის ჰუმანიტარ კრიზისზე რეაგირება აუცილებელი გახდა. საგანგებო მდგომარეობის საწყისი პერიოდი ექსპერტების მიერ ფასდება, როგორც ქაოსური. კრიტიკულად გაზრდილი მიმართვიანობა სისტემურ ორგანიზებას საჭიროებდა. გაიზარდა სათემო ორგანიზაციებს შორის რეფერირების მაჩვენებელი. კოორდინირებული თანამშრომლობა კიდევ უფრო მნიშვნელოვანი გახდა.

ისედაც მწირი ორგანიზაციული რესურსების პირობებში, დღის წესრიგში ქველმოქმედებითი და ჰუმანიტარული მისიების აღსრულებაც დადგა. რიგი გეგმური პროექტების ფინანსური და პროგრამული მხარეები მოდიფიცირდა და ყველა შესაძლო რესურსი თემის ჰუმანიტარულ მხარდაჭერას მიემართა. ორგანიზაციებმა სწრაფი რეაგირების საპროექტო წინადადებებით თემის საკვებით, საცხოვრისით, მედიკამენტებით უზრუნველყოფა შეძლეს. სწორედ სათემო ორგანიზაციები ჩაუდგნენ სათავეში საქველმოქმედო აქციებს, თემის ძირითად საარსებო საშუალებებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად.

ექსპერტები ხედავან მხარდაჭერის სერვისების გეოგრაფიული დაფარვის გაფართოების საჭიროებასაც. სათემო სერვისები ძირითადად კონცენტრირდება თბილისში, გარკვეული მაჩვენებლით კი, ბათუმსა და ქუთაისში.

ყველა გამოწვევის პარალელურად, ლგბტ(ქ)ი აქტივისტები სამუშაო გარემოს აფასებენ, როგორც მტრულად განწყობილსა და საფრთხის შემცველს. გაცნობიერებული უნდა იყოს, რომ სისტემურ და მასშტაბურ პრობლემებთან დაპირისპირება მხოლოდ სახელმწიფო ინსტიტუტებს ხელეწიფება. ეს უკანასკნელი აგრძელებს ლგბტ(ქ)ი ადამიანების მიმართ პოლიტიკურ სიბრმავეს.

ჰუმანიტარულ კრიზისზე გადაუდებელი რეაგირების მოთხოვნის პარალელურად, უპრეცედენტოდ გაიზარდა ფსიქიატრისა და ფსიქოლოგის სერვისებზე მიმართვიანობა. ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემები, რომლებსაც თან ახლავს საზოგადოებრივი სტიგმა, პოლიტიკურად უგულებელყოფილია. ამ პირობებში, კვლავ სათემო ორგანიზაციებს უნდა ეტვირთათ სერვისების უწყვეტად მიწოდება თემისთვის.

პანდემია მოსახლეობის ფსიქიკურ კეთილდღეობაზე კრიტიკულად აისახა. ჯანმრთელობის კრიზისულ მდგომარეობასთან დაკავშირებულ შიშსა და დაუცველობის განცდას თან ერთვის იზოლაცია, მარტოობა, შემოსავლების დაკარგვა. ამ მხრივ, ისედაც მოწყვლადი ლგბტ(ქ)ი თემი კიდევ უფრო დაზარალდა.

ფსიქიკური ჯანმრთელობის სერვისებისას მიწოდებისას, დისტანციური წესით სარგებლობის წინაპირობა დამატებით ბარიერად იქცა: თემის ნაწილს კომუნიკაციებთან წვდომა შეზღუდული აქვს, ნაწილი კი, საცხოვრებელი პირობების გამო, ვერ ახერხებს განმარტოებას, რათა სრულფასოვნად, უსაფრთხოდ შეძლოს რეაბილიტაციის კურსის გავლა. ყოველივეს თან ერთვის მედიკამენტოზური მკურნალობის ხარჯებთან გამკლავების პრობლემა. ჩნდება დაშვება, რომ კომბინირებული კრიზისი თემში თვით-დესტრუქციული ქცევების მაპროვოცირებელი გახდება. ჯერჯერობით, ექსპერტები არაერთგვაროვნად აფასებენ გამოვლენილ ტენდენციებს. არსებობს ვარაუდი, რომ სუიციდური აზრები ან ალკოჰოლის მოხმარება გაიზარდა, კლუბური ნარკოტიკისა კი პირიქით, სოციალური სივრცეების შეზღუდვის პარალელურად, შემცირდა.

ახალმა კორონავირუსმა სოციალური კავშირები გააღარიბა. ეკონომიკურ სიდუხჭირეში მყოფი ადამიანებისათვის, იზოლაცია იოგისა და ახალი უცხო ენების დაუფლების შესაძლებლობა როდია, ბევრისთვის ეს ძალადობრივ სივრცეში, კომუნიკაციებისა და საკვების გარეშე კარჩაკეტილი, უიმედო დღეების გამოცდილება იყო. ხშირად, თემის წევრები, სახლში გვიან დაბრუნებით, ძალადობრივ გარემოს უსხლტდებოდნენ, ჩაგვრის საფრთხეში მყოფნი, თავს მეგობრებსა და მხარდამჭერებს აფარებდნენ. სოციალური დისტანცირება, როგორც ჯანმრთელობის დაცვის მნიშვნელოვანი წინაპირობა, გონივრული საფუძველი აღმოჩნდა ჰიპოთეზისა, რომ თემში ძალადობის მაჩვენებელი გაიზარდა.

თუმცა, ლგბტ(ქ)ი თემზე ძალადობის მაჩვენებელი პანდემიის გავრცელებამდეც კრიტიკული იყო. ექსპერტები გასულ ორ წელში საგულისხმო დადებით ტენდენციებს არ შენიშნავენ. სიძულვილით მოტივირებული პოლიტიკური დაჯგუფებები კვლავ განაგრძობენ ღია მუქარებს, კონტრქმედებებს. სოციალურ მედიაში ხშირად ვხვდებით სიძულვილის ენას. სამართალდამცავებისთვის კვლავ გამოწვევად რჩება ლგბტ(ქ)ი ნიშნით დისკრიმინაციისა და ოჯახში ძალადობის იდენტიფიცირება. სამართლი-

ანი მხარდაჭერის ძიების გზაზე, ძალადობის მსხვერპლნი, ხშირად თავად ინსტიტუტების მიერ რჩებიან რეტრავმირებულნი.

ერთი შეხედვით, COVID-19-ის მიერ წარმოებული გლობალური გრანდნარატივი, #დარჩისახლში, თუ მხოლოდ ვირუსის გავრცელების პრევენციას, ლგბტ(ქ)ი თემისთვის ეს მოძალადე ოჯახთან ან ინტიმურ პარტნიორთან ერთად იზოლირებას ნიშნავს. ძალადობის რისკს არაერთი გარემოება ზრდის. გარდა სიძულვილისა, მოძალადისთვის მაპროვოცირებელია პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური და ემოციური კრიზისები.

ექსპერტებში ცირკულირებს მოსაზრება, რომ პანდემიამ ძალადობის მსხვერპლთა ემპათიისა და ძალადობრივი გარემოსადმი კომფორმულობის მაჩვენებელი კიდევ უფრო გაზარდა. როგორც ცნობილია, მოძალადეები, უმეტესად, ოჯახში მატერიალური დოვლათის შემომტანი კაცები არიან. COVID-19-მა მათი ეკონომიკური კონტრიბუციები ოჯახური მეურნეობებისთვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი გახადა, რამაც, თავის მხრივ, ძალადობის მსხვერპლთა დუმილი განაპირობა.

უნდა დავსვით კითხვა, მუდმივი მეთვალყურეობის პირობებში, შეძლებს კი ძალადობის მსხვერპლი შესაბამის უწყებებთან მიმართვას? მაშინაც კი, თუ ეს უკანასკნელი შესაძლებელი გახდება, რამდენად ეფექტიანი იქნება უწყების პასუხი? ზოგიერთი ექსპერტული მოსაზრება აკრიტიკებს ძალადობაზე რეაგირების მექანიზმებს. ისინი ამბობენ, რომ სამართალდამცავ ორგანოებს კონკრეტული პროტოკოლი არ ჰქონიათ, რომელიც, COVID-19-ის პირობებში, ძალადობრივ შემთხვევებზე ეფექტიან უკუკავშირს უზრუნველყოფდა.

საერთაშორისო გამოცდილებებზე დაფუძნებით, ექსპერტები იზოლაციის პირობებში ძალადობის პრევენციის კრიტიკულ საჭიროებას ხედავენ. თუმცა, ამ დროისათვის, ქვეყანაში რაიმე ტიპის სპეციალური ღონისძიებები, რომელიც COVID-19 პანდემიით გამოწვეულ ლგბტ(ქ)ი პოპულაციის მიმართ ძალადობის იდენტიფიცირებას, მასზე სწრაფ და ეფექტიან რეაგირებას შეძლებს, არ არსებობს. ძალადობის მსხვერპლნი ინსტიტუციური მხარდაჭერის მიღმა, უკიდურეს სიღარიბეში რჩებიან.

5.2 კვლევის შედეგები

რთულია ქართულ საზოგადოებაში ადამიანთა ჯგუფის პოვნა, რომელზეც ახალი კორონავირუსის პანდემიამ ნეგატიური კვალი არ დატოვა, თუმცა, ჩაგრული და მოწყვლადი ჯგუფებისათვის, მთელ რიგ სოციალურ, პოლიტიკურ და ეკონომიკურ უფლებებზე შეზღუდული წვდომის პარალელურად, პანდემიურმა სტაგნაციამ მდგომარეობა კიდევ უფრო დაამძიმა. **„სამწუხაროდ, ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისთვის, დღის წესრიგში აღარ დგას უფლებრივი მდგომარეობა, ახლა ჩვენი გამოწვევაა, რომ გადავრჩეთ: მოვიპოვოთ საკვები, თავშესაფარი ვირუსისგან თავდაცვის საშუალებები. ხვალ ვიყოთ ცოცხლები“.**

5.2.1 „ღარიბები უფრო გაღარიბდნენ“

მართალია საქართველოში სიღარიბის პრობლემა საყოველთაოა და მისი გავრცელების მაჩვენებელი, მთელ საზოგადოებაში, კრიტიკულად მაღალია, თუმცა ლგბტ(ქ)ი ჯგუფში სიღარიბის რისკი კიდევ უფრო იმატებს, რაც დაკავშირებულია თემის ეკონომიკურ, სოციალურ და კულტურულ მოწყვლადობასთან. ჯგუფები, რომლებიც უკვე ატარებდნენ ემოციური არასტაბილურობისა და სხვადასხვა ფსიქიკური პრობლემების ტვირთს, უნევთ მადისკრიმინირებელი გარემოს მოგერიება, არიან დაუცველნი შრომის ბაზარზე და უჩინარნი – სახელმწიფო პოლიტიკის დღის წესრიგისთვის, ორმაგად მოწყვლადები ხდებიან პანდემიის დროს.

ჯერ კიდევ ახალი კორონავირუსის ეპიდემიის დაწყებამდე, მაშინ, როდესაც ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრები არაფორმალურად, თუმცა მაინც შრომობდნენ და გარკვეული შემოსავლები ჰქონდათ, „სოციალური სამართლიანობის ცენტრის“ (ყოფილი EMC) მიერ განხორციელებულ კვლევაზე დაყრდნობით, ორგანიზაციის წარმომადგენელი ექსპერტის თქმით, ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრების 60% საკუთარი შემოსავლებით მხოლოდ ძირითადი საყოფაცხოვრებო ნივთებისა და საკვების შეძენას ახერხებდა. რესპონდენტები დასაბუთებით ამბობენ, რომ დღეს, პანდემიის პირობებში, არსებული ნიშნულები საგანგაშოდ შემცირდა და ისედაც ჩაგრული, ღარიბი ჯგუფები, კიდევ უფრო გაღარიბდა.

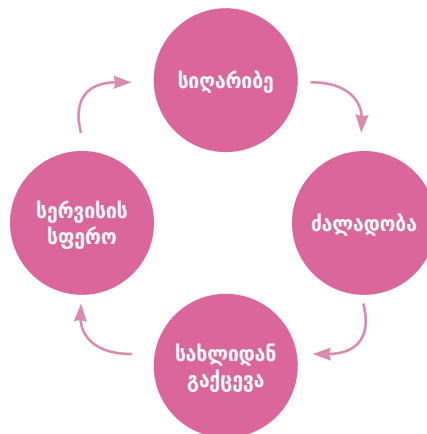
5.2.2 სიღარიბე „ღარიბთა გარეშე“

სიღარიბის მძიმე შედეგებთან გამკლავების პარალელურად, ჩაგრულ ჯგუფებს დამკვიდრებული ცრურწმენების მოგერიება უწევთ: ქართულ კულტურაში სიღარიბე ტაბუირებულია და მისი გამჟღავნება, შესაძლოა, შემარცხვენელი გახდეს სიღარიბის ობიექტისთვის. **„ნეოლიბერალური იმპერატივი სიღარიბის სტიგმატიზაციას ახდენს, გეგონება სიღარიბე ღარიბების ბრალი იყოს. მარტო ეკონომიკური მოვლენა არ არის ნეოლიბერალიზმი ის სუბიექტების გარდაქმნასაც ახდენს“.**

ამრიგად, ქართულ დისკურსში, სიღარიბეს, რომელიც თავისთავად განაპირობებს ცხოვრების ხარისხის დაქვეითებას, ნერგავს მომავლის შიშს, ინვესტს ემოციურ დესტაბილიზაციას, წინ აღუდგება არა სოციალური კეთილდღეობის სერვისები და მხარდამჭერი საზოგადოება, არამედ, სირცხვილისა და დანაშაულის განცდა, რომ ღარიბი ხარ და „ვერ შეძელი“ ნარმატიებული ცხოვრების უზრუნველყოფა.

5.2.3 სიღარიბის მენეიჟი წრე

ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისთვის სიღარიბის დაძლევა და ეკონომიკური დამოუკიდებლობის მოპოვება კომპლექსურად მნიშვნელოვანი გამოწვევაა. **„სიღარიბის დაძლევის პროპორციულად სასიკეთოდ იცვლება საზოგადოებისა და ოჯახის დამოკიდებულება, იწვევს დამოუკიდებლობის ხარისხი და თემის წევრები იძულებულნი აღარ ხდებიან, წავიდნენ დამაზიანებელ კომპრომისებზე“.**

ერთ-ერთი ექსპერტი ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის სიღარიბის მანკიერ წრეს წარმოგვიდგენს:

აღნიშნული ცირკულაციის მიხედვით, ღარიბ ოჯახებში, ძალადობის მაჩვენებელი ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებისადმი მნიშვნელოვნად მაღალია. ხშირად, ლგბტ(ქ)ი ადამიანები იძულებულნი ხდებიან დატოვონ საცხოვრებელი სახლები და ეკონომიკური გამონეგებისადმი კიდევ უფრო მონყვლადები გახდნენ. სიღარიბის მანკიერ ციკლში, თემის წევრებს ეზღუდებათ განათლების უფლება; შრომითი გარანტიების გარეშე, წლობით ხდებიან მომსახურების სფეროში დასაქმებული პირები და კვლავ სიღარიბის წინააღმდეგ უნევთ ბრძოლა.

5.2.4 პრაქტიკული შრომა მომსახურების სექტორში

საქართველოში მცხოვრები ლგბტ(ქ)ი თემისთვის რთულია ისეთი სამუშაო ადგილის პოვნა, რომელიც უზრუნველყოფს დასაქმებულის ღირსეულ ცხოვრებას, მედეგობას, დაცულობას, კვალიფიკაციასთან შესაბამისობას. თემის წევრები მნიშვნელოვნად უფრო მეტად არიან გარანტიების გარეშე, არაფორმალურად შრომობენ. ისინი, როგორც დასაქმებული პირები, ძირითადად, მომსახურების სექტორში არიან წარმოდგენილნი. შეგვიძლია, ვივარაუდოთ, რომ თემის მკვეთრი კონცენტრაცია სერვისის სფეროში მხოლოდ დაბალი საკვალიფიკაციო კონკურენციით არ აიხსნება და აღნიშნულ სივრცეებში მეტია ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისადმი მიმღებლობის ხარისხიც, თუმცა, ამ დაშვების მიუხედავად, მხოლოდ ჰომოფობიური გარემოსგან გათავისუფლება ღირსეული შრომის პირობებს ვერ უზრუნველყოფს. ერთ-ერთი ექსპერტის თქმით, დისკრიმინაციის აღმოფხვრა შრომით ურთიერთობებში, მნიშვნელოვნად ხსნის დასაქმებულთა სტრესს, მაგრამ ვერ აღმოფხვრის დამსაქმებლისა და დასაქმებულს შორის არსებულ აბსოლუტურად იერარქიულ ურთიერთობას. ექსპერტული მოსაზრება გვაფიქრებინებს, რომ ერთი შეხედვით მეგობრული, არადისკრიმინაციული გარემოს მიღმა, რომლითაც დღეს მომსახურების სფერო თავს იწონებს, მასში ლგბტ(ქ)ი ჯგუფი დამამცირებელ პირობებში, არაფორმალურად შრომობს.

სამართლებრივი ბერკეტების გარეშე შრომა, ლგბტ(ქ)ი თემის დაუცველი პოზიციონირებაა შრომის ბაზარზე. მდგომარეობა განსაკუთრებით დამაზიანებელი COVID-19-მა გახადა: ანტიპანდემიური შეზღუდვები, რომლებმაც ტურიზმის, გართობისა და კულტურის ინდუსტრიები ტო-

ტალღურად დააზარალა, თემის წევრების ეკონომიკურ მდგომარეობაზე პირდაპირ აისახა. ისინი შემოსავლების წყაროს გარეშე, ყოველგვარი დანაზოგების არარსებობის პირობებში აღმოჩნდნენ; ამასთან, ზეპირი შეთანხმების საფუძველზე დასაქმებული ჯგუფები მთავრობის ანტიკრიზისული ეკონომიკური გეგმის მიღმა დარჩა. მიუხედავად ამისა, შრომითი ურთიერთობების მდგრადობის შესანარჩუნებლად, თემის წევრები იძულებულნი ხდებიან, „ზედმეტი არ მოითხოვონ“. კვლევის ექსპერტი ბათუმში არაფორმალურად დასაქმებულთა კომპრომისებზე საუბრობს: „**შრომითი ხელშეკრულების მოთხოვნა ნიშნავს, დამსაქმებელი კანონთან წინააღმდეგობაში ჩააყენო, ურთიერთობები გაგიფუჭდეს. ამ ადამიანს ამ ქალაქში თუ უნდა ცხოვრება, სხვა დამსაქმებელთან შეელახება რეპუტაცია და მიიჩნევენ რომ ინტრიგნობს, ამიტომ ითმენენ. მედია-ციასაც ვთავაზობთ, მაგრამ ვერ ვარწმუნებთ და ეს გასაგებიცაა**“.

5.2.5 ტრანსგენდერი ქალები: მოწყვლადები მოწყვლადებს შორის?

შრომის ბაზარზე კიდევ უფრო მარგინალიზებულია ტრანსპოპულაცია. შრომითი აქტორები არ აღიარებენ ტრანსგენდერი ქალების იდენტობას, ამიტომ მათი ნაწილი იძულებული ხდება სექსინდუსტრიას „შეაფაროს თავი“. ექსპერტები ამბობენ, რომ ტრანსგენდერი სექს-მუშაკი ქალები პანდემიის პირობებში განსაკუთრებით მოწყვლადები არიან. ეკონომიკურ სირთულეებს თან ერთვის გარიყულობა ოჯახებიდან მოკვეთილი ქალები პანდემიურ კრიზისს სრულიად მარტონი უმკლავდებიან. „**თუ დანარჩენები ახერხებდნენ თუნდაც მოძალადე ოჯახისთვის შეეფარებინათ თავი, ტრანსგენდერი ადამიანები ამოძირკვეულები და გაგდებულები იყვნენ სახლებიდან. თუ ვინმეს საჭიროებებზე უნდა ვილაპარაკოთ, არიან სექს-მუშაკი ტრანსგენდერები**“, ამბობს ერთ-ერთი ექსპერტი და ტრანსპოპულაციას ახალი კორონავირუსის შედეგად, თემში ყველაზე მძიმედ დაზიანებულ ჯგუფად მიიჩნევს. თუმცა, ექსპერტთა ნაწილს მტკიცებით, იგივეს თქმა არ შეუძლია და კრიზისული ჯგუფის იდენტიფიცირებაში სხვა ცვლადები შემოაქვს: მაგალითად, ერთ-ერთი რესპონდენტის თქმით, სექს-სამუშაოში ჩართული ტრანსქალების შემოსავლები, მართალია, შემცირდა, თუმცა მომსახურების სფეროში დასაქმებულთა შემოსავლები სრულიად განულდა და არ შეგვიძლია ტრანსგენდერ ქალებს ლგბტ(ქ) ჯგუფში ყველაზე დაზარალებულები ვუწოდოთ.

სხვა ექსპერტული მოსაზრების თანახმად, მართალია, ტრანსგენდერი სექს-მუშაკები ყველაზე მოწყვლად ჯგუფს წარმოადგენენ თემში, მაგრამ ახალი კორონავირუსის გამონეგები მათ მეტნაკლებად შეუმსუბუქა საქველმოქმედო ინიციატივებმა და სამოქალაქო საზოგადოების მხარდაჭერამ, ხოლო ლესბოსელი და ბისექსუალი ქალები კვლავ უხილავნი დარჩნენ და ჯგუფმა მხარდამჭერი სერვისებით სრულიად ვერ ისარგებლა.

კიდევ ერთი ექსპერტი, აღნიშნული დისკუსიის ფარგლებში, სისგენდერი სექს-მუშაკი ქალების ჩაგვრის საკითხს წამოჭრის და კვლევას აღნიშნულით დაინტერესებისკენ უბიძგებს. ამიტომ, საქმიანობის სფეროსა და კომპეტენციის გათვალისწინებით, რელევანტურ რესპონდენტს სისგენდერი და ტრანსგენდერი სექს-მუშაკი ქალების პანდემიით განპირობებული მდგომარეობის ურთიერთშედარება ვთხოვეთ.

ტრანსგენდერ და სისგენდერ სექს-მუშაკ ქალებს, ერთი მხრივ, განსხვავებული სპეციფიკური საჭიროებები, ხოლო, მეორე მხრივ, შესაძლებლობები აქვთ. ცხოვრების მანძილზე, ტრანსგენდერი ქალები დისკრიმინაციისა და ძალადობის მსხვერპლნი უფრო ხშირად ხდებიან, თუმცა აქვთ გარკვეული შესაძლებლობები და მხარდაჭერის პროგრამები. ცხადია, ეს უკანასკნელი არ აბათილებს ტრანსგენდერ ქალთა მძიმე ყოფას, თუმცა აქვს კათარზისული დატვირთვა. ექსპერტი ამბობს, რომ ტრანსგენდერ ქალებს მეტი წვდომა აქვთ ცოდნებთან და სერვისებთან, რაც მიზანმიმართულ პროექტებსა და ლგბტ(ქ)ი სერვისპროვაიდერთა ძალისხმევასთანაა დაკავშირებული. საკითხზე დაგროვილი ცოდნა და გამოცდილება გაზიარების შესაძლებლობასა და მასზე რეფლექსიის შესაძლებლობას იძლევა, რაც მნიშვნელოვნად განაპირობებს პრობლემებთან გამკლავებას. სისგენდერი სექს-მუშაკი ქალების შემთხვევაში, აღნიშნული ცოდნები და ჯგუფთან მუშაობის ემპირიული პრაქტიკა დეფიციტურია.

ექსპერტულ მოსაზრებაზე დაყრდნობით, საგანგებო მდგომარეობის დროს, ტრანსგენდერმა ქალებმა, სისგენდერებთან შედარებით, მეტად მოახერხეს გარკვეული სერვისების დისტანციურად მართვა და ონლაინ პლატფორმების ათვისება. სისგენდერი სექს-მუშაკების ასაკობრივი სკალა გაცილებით ფართოა და ახალგაზრდებთან ერთად წარმოდგენილნი არიან 60-65 წლის, ხანდაზმული ასაკის ქალებიც, რომლებსაც ნაკლები წვდომა აქვთ ინფორმაციულ ტექნოლოგიებთან. შესაბამისად, ამ ექსპერტული პოზიციის მიხედვით, შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ პანდემია ეკონომიკურად უფრო კრიზისული აღმოჩნდა სისგენდერი

სექს-მუშაკებისთვის, ვიდრე, სექსინდუსტრიაში ჩართული ტრანსპო-პულაციისთვის. ამ მოსაზრების საპირისპიროდ, სხვა ექსპერტი განა-ცხადებს, რომ ტრანსგენდერ ქალებს მეტი აქვთ შემოსავლები, თუმცა მათი დანახარჯებიც დიდია. თანამედროვე სამყაროს სილამაზის სტა-ნდარტები და ქალურობის აღქმა ტრანსგენდერებისთვის დამატები-თი გამოწვევა ხდება. თუმცა, არც სისგენდერი სექს-მუშაკი ქალების მდგომარეობაა მარტივი დანახარჯების თვალსაზრისით: **„ხშირად, ეს სექს-მუშაკი ქალები საკუთარი შემოსავლით ინახავენ არა მარტო საკუთარ თავს, არამედ შვილს, მეუღლეს და შესაძლოა ნათესავებ-საც“.**

და ბოლოს, სისგენდერ სექს-მუშაკ ქალებს, ტრანსგენდერი ქალებისგან განსხვავებით, უჭირთ თემად/ჯგუფად ფორმირება, გარკვეული ერთი-ანობის შექმნა, ზრუნვის ქსოვილები სისგენდერ სექს-მუშაკებში დარღვე-ულია. ექსპერტთა ხედვით, განსაკუთრებით პანდემიურ ყოფაში, ურთი-ერთმხარდაჭერაზე ფორმირებული ჯგუფები მნიშვნელოვანი ხდება და ხშირად მათ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი ფუნქციების შეთავსება შე-უძლიათ.

5.2.6 უსახლკაროა და მისი კომპონენტები

ახალი კორონავირუსის დროს, ლგბტ(ქ)ი ჯგუფისთვის განსაკუთრე-ბით მტკივნეული საცხოვრისის პრობლემა აღმოჩნდა. დამოუკიდებლად ცხოვრება, თემის წევრებისთვის, ხშირად არა ფუფუნება ან თავისუფა-ლი არჩევანი, არამედ მოძალადე ოჯახის წევრებისგან თავის დაღწევის ერთადერთი ქმედითი საშუალებაა.

„სოციალური სამართლიანობის ცენტრის“ (ყოფილი EMC) კვლევის ლგბტქ ჯგუფის სოციალური ექსკლუზიის კვლევა საქართველოში" (ჯა-ლაღანია, ლ., 2020) მიხედვით, ლგბტ(ქ)ი თემის გამოკითხულთა 23%-ს სიცოცხლის გარკვეულ ეტაპზე მაინც, რაღაც ფორმის უსახლკაროება გა-მოუცდია. აღნიშნული პროცენტი, კოლექტივისტური კულტურის მახა-სიათებლებთან წინააღმდეგობრივია. თუ უსახლკარობის ფართო დეფი-ნიციას გამოვიყენებთ, რომლის მიხედვითაც უსახლკარობად საკუთარი უძრავი ქონების არარსებობა მოიაზრება, ნიშნული მაქსიმალურ ზღვარ-საც მიაღწევს. თუმცა, დღეს **„საქართველოში უსახლკარობის დეფინი-ციაც კი არ გვაქვს“.**

ექსპერტი უსახლკარობის შესწავლის სამ განზომილებას გვთავაზობს: პირველი, გეკუთვნის თუ არა სახლი, სადაც ცხოვრობ, თავად შენ; მეორე, სახლი, სადაც ცხოვრობ, გაძლევს თუ არა შესაძლებლობას, გქონდეს პრივატული სივრცე და გამოხატვის საშუალება; ხოლო მესამე განზომილებაა სახლის კეთილმოწყობა: „**ამ სამი კომპონენტის ურთიერთქმედება გვაძლევს საშუალებას, ვისაუბროთ უსახლკარობაზე. მათგან რომელიმეს დაუცველობა ნიშნავს, რომ შენ ხარ უსახლკარობის რისკის წინაშე და დარღვეულია სათანადო საცხოვრისის პირობა**“.

თუ აღნიშნულ განზომილებებს ლგბტ(ქ) ჯგუფის ემპირიული ცხოვრების პრაქტიკებს მივუსადაგებთ, აღმოვაჩენთ, რომ მაშინაც კი, როცა თემის წევრებისთვის „თავზე ჭერი“ მისაწვდომია, ისინი მაინც განიცდიან უსახლკარობას: „**ერთია უსახლკარობა, რომელსაც შენ განიცდი გარეთ და მეორეა ფორმა, რომელსაც შენ უკვე სახლში, შინვე იწყებ. ესაა სწორედ ისეთი შემთხვევა, როცა ადამიანები თავის ღირსეულ თვითგამოხატვას, თვითდამკვიდრებას, უსაფრთხო სივრცეში ვერ ახერხებენ**“.

აღსანიშნავია, რომ Identoba Youth-ის (ქუთაისი) ექსპერტი ხედავს განსხვავებას, პანდემიის დროს, უსახლკარობის პრობლემაზე ქუთაისის, ბათუმსა და თბილისის შორის, და ამბობს, რომ ქუთაისში საცხოვრისის პრობლემა შედარებით ნაკლებად დადგა. შესაძლოა, ეს აიხსნას კვლავ კოლექტივისტური კულტურის ნიშანთვისებებით: პატარა ქალაქებში, სადაც უფრო მეტადაა შენარჩუნებული მჭიდრო სოციალური ურთიერთობები, ადამიანებს მეტი მხარდამჭერი სთავაზობს „ლამის გასათევს“.

5.2.7 საინჟინერო პოლიტიკა

საქართველოში, უსახლკარობისა და ღირსეული საცხოვრისის საკითხი პოლიტიკურად უგულებელყოფილი თემებია. კომიკურია, თუმცა პანდემიის დროს, მაშინაც კი, როდესაც მსოფლიო გრანდნარატივად „დარჩი სახლში“ იქცა და მას განსაკუთრებული აქტუალობით სკანდირებდნენ პოლიტიკის შემქმნელი და გადაწყვეტილების მიმღები პირები, არ დამდგარა საბინაო პოლიტიკის რეფორმის საკითხი. პანდემიით გამოწვეული ზიანის შემსუბუქების სახელმწიფო პროგრამას არ გაუთვალისწინებია უსახლკარო ჯგუფთა საჭიროებები.

ექსპერტთა შეფასებით, თუ საგანგებო მდგომარეობის რეჟიმში, ყველა გამოწვევის პარალელურად, დაუძლეველი დაბრკოლება აღმოჩნდა ახალი თავშესაფრების ორგანიზება, შესაძლებელი უნდა ყოფილიყო უკვე არსებული სერვისის გამარტივება მაინც და გარკვეული ბიუროკრატიული ნე-სების შემსუბუქება. კვლევის ექსპერტი გვიყვება ამბავს ბენეფიციარზე, რომელიც, უმუშევრად და სახელმწიფო კომპენსაციის მიღმა დარჩენილი, ღამეებს ქუთაისის აეროპორტში ათენებდა: **„მოვიფიქრეთ, რომ შემაკა-ვებელი ორდერი გამოგვეწერა, ეკონომიკურ ძალადობაზე, მშობლების წინააღმდეგ, რათა დაზარალებულის სტატუსის მიღების შემდეგ გადა-სულიყო თავშესაფარში იქ გაატარა ერთი თვე და თავშესაფარმა უარი უთხრა ვადის გაგრძელებაზე. დავწერეთ წერილები ვთხოვეთ, მაგრამ არ გაითვალისწინეს. მერე ჩემთან იცხოვრა თვენახევარი. ორი ბენე-ფიციარი ცხოვრობდა ჩემს სახლში ამ პანდემიის პირობებში. ან ქუჩა-ში უნდა დაგეტოვებინა ადამიანი, ან წასულიყავი ამ, ერთი შეხედვით, არასწორ არჩევანზე“.**

ველზე მომუშავე ექსპერტები თვლიან, რომ თავშესაფარი ლგბტ(ქ)ი თემისთვის ერთ-ერთი ბაზისურ საჭიროებას წარმოადგენს და ეს განსაკუთრებით გამოიკვეთა პანდემიის დროს, მაშინ, როდესაც ოჯახებისაგან გარიყულმა და ანაზღაურების გარეშე დარჩენილმა თემმა ვერც სახლში დაბრუნება შეძლო და ვერც ბინის ქირის გადახდა.

ექსპერტები მიიჩნევენ, რომ პანდემიის დროს, საცხოვრებელით უზრუნ-ველყოფის სერვისები და პროგრამები, ნომერ პირველი გამოწვევა აღმო-ჩნდა ტრანსგენდერი ადამიანებისათვის, რომლებიც განიცდიან მკაცრ და უკომპრომისო გარიყვას ოჯახებისაგან.

იმ შემთხვევაშიც კი, თუ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრები დასაქმების ისტო-რიას დაამტკიცებდნენ და ანტიკრიზისული ეკონომიკური გეგმით გათვა-

ლისწინებულ კომპენსაციას მიიღებდნენ, ფიქსირებული 200 ლარი საკმარისი არ იქნებოდა კვებისა და საცხოვრისის უზრუნველსაყოფად.

ერთ-ერთი ექსპერტი თავშესაფრის აუცილებლობაზე საუბრისას აღნიშნავს, რომ მნიშვნელოვანია, ის სპეციფიკურად იყოს მორგებული ლგბტ(ქ)ი ჯგუფზე, რათა თავიდან ავიცილოთ ჰომოფობიითა და სიძულვილით მოტივირებული დანაშაულები. მართალია, ასეთ შემთხვევაში დგას ჯგუფის სეგრეგაციის რისკი, მაგრამ ექსპერტის ხედვით, უმჯობესია, დაცული იყოს უსაფრთხო სივრცის სტანდარტები, თუნდაც დაყოფის ფასად. მეორე მხრივ, სხვა ექსპერტი სეგრეგაციის რისკს მნიშვნელოვან არგუმენტად მიიჩნევს და ფიქრობს, რომ თავშესაფრები აუცილებელია და ის ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ყველასთვის, ვისაც ეს სჭირდება, მიუხედავად იდენტობისა.

5.2.8 შინ დაბრუნება

ახალი კორონავირუსის პირობებში, თემის წევრები იძულებულები გახდნენ ძალადობრივ გარემოს დაბრუნებოდნენ. სახალხო დამცველის აპარატის წარმომადგენელი ვარაუდობს, რომ პანდემიის პერსპექტივის გათვალისწინებით, ლგბტ(ქ)ი ადამიანების ძალადობის გამოვლენის მაჩვენებელზე „შინ დაბრუნებას“ შემაკავებელი ეფექტი ჰქონდა: დაბრუნებამ გამოიწვია ძალადობის რისკების გაძლიერება, თუმცა მიმართვიანობის შემცირება, რადგან გაცხადების შემთხვევაში ადამიანები კვლავ რჩებოდნენ თავშესაფრის გარეშე.

ოჯახებში დაბრუნებამ მნიშვნელოვნად დაარღვია თემის წევრთა გამოხატვისა და პირადი ცხოვრების თავისუფლება. *სოციალური სამართლიანობის ცენტრის (ყოფილი EMC) ექსპერტის თქმით, ინტიმური სივრცის არარსებობა შესაძლოა გახდეს სხვადასხვა ძალადობის მიზეზი: „როცა ადამიანს არ აქვს სივრცე, უფრო მეტად ხდება მისი კონტროლი და კონტროლიც არის ერთ-ერთი ფორმა ფსიქოლოგიური ძალადობისა“.*

თუმცა, გარკვეულ ნაწილს, შინ, თუნდაც ჩაგვრის რისკის ფასად, დაბრუნების შესაძლებლობაც კი არ მიეცა, და ისინი კოლექტიური წესით, პატარა საერთო ოთახებში ცდილობენ პანდემიასთან გამკლავებას: *„რამდენიმე, ვისზეც გითხარი რომ ქუჩაში დარჩა, ვერაფრით დაბრუნდებოდნენ ოჯახებში. ვილაცები დაბრუნდებიან. მშობლები შეცდომებს გადაიზრებენ, ეგუებიან, საბოლოოდ, ასე ხელალებით არ რიყავენ*

შვილს. ხშირად კი განირვავა ადამიანისთვის, დააბრუნო ოჯახში, ისეთ ოჯახში სადაც ვერაფერი გამოსწორდება. აღმოჩნდა, რომ სახელმწიფო აბსოლუტურად გულგრილია მათ მიმართ“.

5.2.9 მთავრობის ანტიკრიზისული ეკონომიკური გეგმა

COVID-19 პანდემიის საპასუხოდ, საქართველოს მთავრობის მიერ შედგენილმა ანტიკრიზისულმა ეკონომიკურმა გეგმამ თემის საჭიროებებს ვერ უპასუხა. სახელმწიფო დროებით დაეხმარა პირებს, ვინც კრიზისის დროს ოფიციალური სამსახური დაკარგა, ლგბტ(ქ)ი თემი კი ძირითადად არაფორმალურად, შრომითი ხელშეკრულების გარეშე იყო დასაქმებული. მათ ვერ შეძლეს დასაქმების ისტორიის დამტკიცება და უმუშევრობის შემწეობის მიღება. ტრანსფერის თანხა, რომელიც თვეში 200 ლარს მოიცავდა, რაოდენობრივად მცირე, თუმცა სასიცოცხლო მნიშვნელობის იქნებოდა ლგბტ(ქ)ი ადამიანებისთვის. ექსპერტების მსჯელობის შედეგად ვასკენით, რომ რეალურად მოწყვლადი ჯგუფები ყოველგვარი ბენეფიტების მიღმა დარჩნენ:

„ანტიკრიზისული სახელმწიფო გეგმა იყო დაცლილი სპეციფიკური თემებისგან. ლგბტ(ქ)ი ადამიანების საჭიროებები ასე ცალსახად არ ასახულა, იყო ზოგადი საჭიროებები და, მე ვფიქრობ, როცა ვსაუბრობთ ანტიკრიზისული გეგმის დანერგვაზე, უნდა გავითვალისწინოთ მოწყვლადი ჯგუფის საჭიროებებიც“.

ექსპერტული მოსაზრებით ჰომოფობია არა მხოლოდ კულტურული აუღიარებლობის შედეგი, ამასთან, ეკონომიკური პრობლემაცაა, რასაც, მნიშვნელოვნად განაპირობებს სახელმწიფოს გულგრილი დამოკიდებულება მოწყვლადი ჯგუფებისადმი: **„ანტიკრიზისულ გეგმა, კიდევ ერთხელ მიუთითებს, რომ სახელმწიფო და საზოგადოება ვერც კი ხედავს ამ ჯგუფს, როგორც სიღარიბის რისკის ქვეშ მყოფს“.**

კვლევაში წამოიჭრება პოლიტიკური სიბრმავის საკითხი: **„ყველაზე მნიშვნელოვანია, მოწყვლადი ჯგუფები სახელმწიფომ დაინახოს, აღიაროს, ასახოს დღის წესრიგში და მუდმივად არ გრძნობდეს სხვადასხვა ჯგუფი, რომ ჯერ მათი დრო არ მოსულა“.**

კიდევ ერთი ექსპერტული პოზიცია ამყარებს სახელმწიფოს მიერ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის აღიარების პრობლემას: **„სოციალური ინსტიტუტები ჩამოშლილია და დაცვის მექანიზმები ქვეყანაში არაა დარჩენილი. ეს**

ელიტებისთვის ყველა რესურსის ხელში ჩაგდება გამოიწვია. უნდა ვილაპარაკოთ სექსუალური და გენდერული იდენტობის თვალსაზრისით რა პოლიტიკაც აქვს სახელმწიფოს, და ეს პოლიტიკა არის არ აღიარების, არ დანახვის, უგულებელყოფის პოლიტიკა, რომელიც იმეორებს, ამყარებს პატრიარქალურ შეხედულებებს“, – ის ასევე პოლიტიკური ელიტებზე, როგორც პანდემიურ კრიზისთან გამკლავების მნიშვნელოვან წინააღმდეგობაზე, საუბრობს: *„ეჭვი მეპარება სახელმწიფომ გაატაროს ხალხზე მორგებული პოლიტიკა. ესენი არიან პოლიტიკური ელიტები ჩვენ ვიცით, ეს ელიტები როგორი დისტანცირებულები არიან ადამიანებისგან და მათი რეალური საჭიროებებისგან. სახელმწიფოს იმედი ვერ გვექნება“.* ექსპერტის თქმით ლგბტ(ქ)ი ჯგუფი იძულებულია, პოლიტიკური უფსკრულიდან იყვიროს რაც შეიძლება ხმა-მალლა, რათა მისი ხმა არ დარჩეს უხილავი, რადგან ყველა პრობლემა, რაზეც პანდემიის დროს ვსაუბრობთ, აქამდეც იდგა თემის წინაშე: *„თუ აქამდე ხერხდებოდა, ნეოლიბერალურ დღის წესრიგს თავისი ხმაურით გადაეფარა რეალური ადამიანების პრობლემები, დღეს ეს უფრო ნაკლებად შეუძლია“.*

აღსანიშნავია, რომ დადებითად ფასდება პრემიერ-მინისტრის თავმჯდომარეობით შექმნილი „ადამიანის უფლებების უწყებათაშორისი საბჭოს“ გარკვეული რეაქტიული ქმედებები თემის საჭიროებებზე. საბჭოს ეგიდით, სათემო ორგანიზაციებთან კოორდინირებით, თემის წევრებს ერთჯერადი სასურსათო პაკეტები მიეწოდა.

საბოლოოდ, ლგბტ(ქ)ი თემისთვის სახელმწიფოს ანტიკრიზისული გეგმა ეფექტიანი რეაგირების მექანიზმად არ ფასდება. ექსპერტები კვლავ ვერ ხედავენ თემის საჭიროებების რეპრეზენტატულ სოციალური დაცვის სტრატეგიებს ან სამოქმედო გეგმას.

5.2.10 ორგანიზაციების პასუხი ჰუმანიტარულ კრიზისზე

კეთილდღეობის ინსტიტუტების არარსებობის პირობებში, სათემო ორგანიზაციებს ჰუმანიტარული კრიზისის დასაძლევად ქმედითი ნაბიჯები თავად უნდა გადაედგათ. შემოსავლების გარეშე დარჩენილი, უკიდურეს სიღარიბეში მყოფი ლგბტ(ქ)ი თემის ჰუმანიტარ კრიზისზე რეაგირება აუცილებელი გახდა. COVID-19-მა თემს სიცოცხლისათვის აუცილებელ ინდიკატორებზე – საკვებზე, საცხოვრისა და მედიკამენტებზე შეუზღუ-

და წვდომა: „ადამიანებს არ აქვთ საკვები საკვების გაზიარებაზე არიან. ფიქრობენ, დღეს არ ვჭამო იმდენი რომ ხვალინდელი არ მქონდესო. რეალური ადამიანების ცხოვრებაზე გეუბნებით. პურის ნაჭრებს ითვლიან და იზოგავენ, ითვლიან დღეს რამდენი ჩაი უნდა დალიონ, რომ ხვალ იგივე პაკეტი ჰქონდეთ“.

საგანგებო მდგომარეობის საწყისი პერიოდი ექსპერტების მიერ ფასდება, როგორც ქაოსური. დესტაბილიზაციას მნიშვნელოვნად უწყობდა ხელს ცოდნებისა და სახელმძღვანელო სტრატეგიების დეფიციტი. „საქართველოს სოციალურ მუშაკთა ასოციაციის“ წარმომადგენლის თქმით, პანდემიის ვითარებაში მუშაობის გამოცდილების არქონამ განაპირობა სოციალურ მუშაკთა შეზღუდული წვდომა ბენეფიციარებთან: „**სოციალური მუშაკები ამბობდნენ, რომ სახელმწიფოს არ ჰქონდა კონკრეტული გეგმა, რის ფარგლებშიც დახმარებას გაუწევდნენ ბენეფიციარს. ასევე, შიდა მომსახურების გეგმა ან პროტოკოლი განერილი წესი რომლის მიხედვითაც ნებისმიერ ჯგუფთან მიმართებაში შეძლებდნენ პრაქტიკის მართვას**“.

სერვისპროვაიდერ ორგანიზაციებში მიმართვიანობა კრიტიკულად გაიზარდა. „თანასწორობის მოძრაობის“ წარმომადგენელი რთულად აფასებს პერიოდს, როდესაც ჯერ კიდევ არ იყო შემუშავებული მხარდაჭერის მიღების კრიტერიუმები და არ იცოდნენ, გამოწვევას რა ტიპის სახელმძღვანელო ინსტრუმენტით გამკლავებოდნენ. ექსპერტები თემის მოლოდინებსა და მოთხოვნებზეც ამახვილებენ ყურადღებას: „**ძალიან დიდი დატვირთვაა არასამთავრობო სექტორზე. უცბად, თემის წევრებმა აღიქვეს, რომ ჩვენ ვართ ჰუმანიტარული ორგანიზაცია და ჩვენი ვალდებულებაა, მათ დავეხმაროთ ფინანსურად. მე მრჩება შთაბეჭდილება, სახელმწიფომ თავისი პასუხისმგებლობა სათემო ორგანიზაციებს გადმოგვაბარა და ჩვენზე მოვიდა ეს დატვირთვა**“.

გაცნობიერებული უნდა იყოს, რომ სისტემურ და მასშტაბურ პრობლემებთან დაპირისპირება მხოლოდ სახელმწიფო ინსტიტუტებს ხელეწიფება. სათემო ორგანიზაციებისათვის, ისედაც მწირი რესურსების პირობებში, დღის წესრიგში ქველმოქმედებითი და ჰუმანიტარული მისიების აღსრულებაც დადგა. რიგი გეგმური პროექტების ფინანსური და თვისებრივი მხარეები მოდიფიცირდა და ყველა შესაძლო რესურსი თემის ჰუმანიტარულ მხარდაჭერას მიემართა. თუმცა ბარიერი ამ შესაძლებლობებშიც მრავლად იყო. დონორი ორგანიზაციების ნაწილი ბიუჯეტი-

სა და საპროექტო წინადადებებით გათვალისწინებული ღონისძიებების შეცვლას რთულად თანხმებოდა. **„დონორი იკავებს თავს, რომ გასწიო ჰუმანიტარული დახმარება. ბოდიში, ტრენინგებით ან ცნობიერების ამაღლებით ვერ დავიცავთ ახლა ადამიანებს შიმშილისგან. ფიზიკურად ვართ გადასარჩენები. სრული კოლაფსის წინაშე ვართ“.**

სათემო ორგანიზაციებმა სწრაფი რეაგირების საპროექტო წინადადებებით თემის საკვებით, საცხოვრისით, მედიკამენტებით უზრუნველყოფა შეძლეს. **„პირველი ლოქდაუნის დროს, კვების, ინტერნეტისა და სამედიცინო ვაუჩერი ჯამში 175 ადამიანს გადავეცით“**, – აცხადებს „თემიდა“. სწორედ სათემო ორგანიზაციები ჩაუდგნენ სათავეში საქველმოქმედო აქციებს, თემის ძირითად საარსებო საშუალებებზე ხელმისაწვდომობის უზრუნველსაყოფად. „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერმა ჯგუფმა“ კოვიდ გრანტებით მცირე თავშესაფრების ორგანიზება მოახერხეს. **„ვიქირავებ ბინები და მცირე თავშესაფრების მენეჯმენტსაც ვითავსებდით. ვინც ისედაც ნაქირავებში ცხოვრობდა და ვერ იხდიდა, ვცდილობდით სუბსიდირებას“.**

ჰუმანიტარული სერვისების დანერგვის პარალელურად, რომელიც ახალი გამოწვევაა სათემო ორგანიზაციებისათვის, როგორც ფინანსური, ისე ადამიანური რესურსების თვალსაზრისით, ექსპერტთა მოსაზრებით, მნიშვნელოვანი ხდება პროცესის მონიტორინგი და საჭიროებათა კვლევის უწყვეტად განახლება.

5.2.11 მტრული საშუალო გარემო

ყველა გამოწვევის პარალელურად, ლგბტ(ქ)ი აქტივისტები სამუშაო გარემოს აფასებენ, როგორც მტრულად განწყობილსა და საფრთხის შემცველს. **„ჩვენს ოფისს კვერცხები და პომიდორი ესროლეს. გამუდმებით გვაქვს იმის შეგრძნება, რომ ვართ გამადიდებელი შუშის ქვეშ ერთხელ ფეხი თუ წაგიცდა, სახელმწიფოც კი მზად არის ბოლო მოგილოს“**, ამბობს ექსპერტი, ლგბტ(ქ)ი სათემო ორგანიზაციებში შრომის სპეციფიკურობაზე საუბრისას.

ერთ-ერთი სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელი ინტერვიუს დროს ამბობს, რომ უფლებადაცვითი სფერო, განსაკუთრებით ლგბტ საკითხებზე მუშაობა, სტრესული და ტურბულენტურია, დიდია გადაწვის რისკი და ფიზიკური საფრთხე, მძიმეა ემოციური ფონი. გარდა ამისა, არ უნდა დაგვა-ვინყდეს, რომ სათემო ორგანიზაციების წარმომადგენლები თავად არიან

თემის წევრები და ქვიარ აქტივისტები. ისინი შრომობენ საზოგადოებრივი, პოლიტიკური და ბიუროკრატიული წნეხის კომბინირებულ სივრცეში.

5.2.12 გეოგრაფიული დაჯგუფება

ექსპერტები ხედავენ მხარდაჭერის სერვისების გეოგრაფიული დაფარვის გაფართოების საჭიროებასაც. სათემო სერვისები ძირითადად კონცენტრირდება თბილისში, გარკვეული მაჩვენებლით რამდენიმე დიდ ქალაქში. Identoba Youth /ქუთაისი-ის წარმომადგენელი ექსპერტი ხედავს გეოგრაფიული დაფარვის გამოწვევას, თუმცა რესურსების დეფიციტი საშუალებას არ აძლევთ, ზედმინევენით დაფარონ ახლომდებარე სოფლები და პატარა ქალაქები: **„მეტ-ნაკლებად ვახერხებთ წვდომას ახალგაზრდებზე. ჩამოდიან ხოლმე, ხონიდან, ტყიბულიდან, წყალტუბოდან, სხვა ახლო ქალაქებიდან, სოფლებიდან, მაგრამ ესენი არიან ერთეულები ვინც გაიგო მეგობრისგან. უფრო საინტერესო იქნებოდა და მნიშვნელოვანი ჩვენც მივსულიყავით მათთან“.**

რესპონდენტი, სათემო ორგანიზაციიდან სათემო ორგანიზაციებთან ურთიერთობისა და მხარდაჭერის მიღების შესაძლებლობას პრივილეგიად აღიქვამს. ახალი კორონავირუსის შედეგებმა სათემო ორგანიზაციებისათვის იდენტიფიცირებადი გახადა თემის აქამდე უცნობი წევრები და ხაზი გაუსვა არსებული სერვისების თვალსაზრისით ნაკლოვანებას: **„ფუფუნების საგანი და რაღაცა ტიპის პრივილეგიაა, მიმართო ორგანიზაციას. დავინახეთ, რომ თუკი მდგომარეობა კიდევ უფრო გამწვავდება, თემის მეტ წევრს დასჭირდება სერვისები ის მწირიც, რაც გვაქვს. ნაწილი აქამდე სრულიად უცხო იყო. არ გვიცნობდნენ და ახლა გავიცანით. ჩვენს შესახებ რომ მეტს სცოდნოდა, შეიძლება ნაკლებ ადამიანს ეშფოთა და ენერვიულა, იმ დოზით როგორც შფოთავდნენ“.**

კიდევ ერთი ექსპერტი ყურადღებას ამახვილებს რეგიონებსა და სოფლებში მცხოვრებ ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებზე და ამბობს, რომ ისინი შფოთვის რისკის მატარებლები არიან, რაც განპირობებულია ცოდნისა და მხარდაჭერის სერვისების არარსებობით. ექსპერტი ვარაუდობს, რომ სოფელში მცხოვრები მოზარდებისათვის განსაკუთრებული გამოწვევაა ქამინგაუთი და მასთან დაკავშირებული სირთულეები, რადგან, ქამინგაუთის გაკეთება რთულია არა მარტო საზოგადოებრივ ან ოჯახის დონეზე, ამასთან, ინდივიდუალურადაც. რთული პიროვნული კონფლიქტების გა-

დალაზვა სოფლებსა და რეგიონებში მცხოვრებ ახალგაზრდებს, დაბნეულებსა და შეშინებულებს, ხშირად, სრულიად მარტოებს უწევთ.

რეგიონებში სოციალურ მუშაკები დეფიციტურად არიან წარმოდგენილნი, ხოლო თუ არიან, ხშირად, ნაკლები გავლენა აქვთ. ამასთან, შესაძლოა, წამოიჭრას თავად სოციალური მუშაკთა ლიაობის საკითხიც, და შეინიშნებოდეს ჰომოფობიური განწყობა. აქვე, აღსანიშნავია, რომ ექსპერტის დაკვირვებით, სამეგრელოსა და იმერეთში სოციალური მუშაკებისათვის ლგბტ(ქ)ი საკითხებისა და თემის მიმღებლობის ხარისხი გაცილებით მაღალია, ვიდრე აღმოსავლეთ საქართველოში, თუმცა აღნიშნული ცვლადების კუთხლობის ახსნას ვერ გვთავაზობს და მას კვლევის საგნად მიიჩნევს.

კვლევის შერჩეული ექსპერტი რეგიონებში ადგილობრივი თვითმმართველობების როლზე ამახვილებს ყურადღებას. რომ არ ვისაუბროთ ადგილობრივ თვითმმართველობებში ჰომოფობიური დამოკიდებულებებსა და ლგბტ(ქ)ი თემთან კომუნიკაციების არსების არარსებობაზე, ექსპერტის თქმით, პანდემიის დროს გამოვლენილი ძირითადი საჭიროებები ადგილობრივი თვითმმართველობების კომპეტენციაა, თუმცა რაიმე ტიპის ბიუროკრატიულ კომპრომისებსა და საგამონაკლისო წესებს პანდემიასთან გამკლავების ადგილობრივ სტრატეგიებში არ გვხვდება. ამ პროცესში სახალხო დამცველის წარმომადგენელი ცენტრალური ხელისუფლების ჩართულობას გადამწყვეტად მიიჩნევს: „**ცხადია, ადგილობრივი თვითმმართველობები დამოუკიდებლად ახორციელებენ პროგრამებს, მაგრამ მათ ნამდვილად სჭირდებათ მედიაცია**“.

5.2.13 უსიყუპი ღესაბილიზაცია

„**ახალმა კორონავირუსმა გამოიწვია ფსიქიკური დესტაბილიზაცია. გაურკვევლობით, მოულოდნელობითა და ღრმა სიურეალიზმით შვა კიდევ უფრო ღრმა დაბნეულობა, უძილობები, რა თქმა უნდა იმათში ვისაც კარგი სოციალური მხარდაჭერა არ აქვს, რაც უპირველესი საყრდენია ხოლმე ადამიანებისთვის. ლგბტ(ქ)ი ადამიანებს, სამწუხაროდ, კარგი სოციალური საყრდენი არ აქვთ**“.

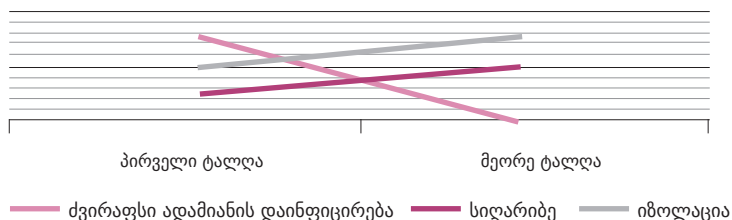
პანდემია მოსახლეობის ფსიქიკურ კეთილდღეობაზე კრიტიკულად აისახა. მართალია, კვლევის ექსპერტი COVID პანდემიას ვერ აკავშირებს იდენტობის კრიზისთან, თუმცა ამბობს, რომ ლგბტ(ქ)ი თემი, როგორც ტრავმირებული, სენსიტიური, მარგინალური, არამეინსტრიმული საზოგადოებაა.

დოება, მაღალი რისკების მატარებელია. ექსპერტის თქმით, სოციალური დეტერმინანტები, როგორებიცაა ბავშვობის ნეგატიური გამოცდილებები, ფსიქოლოგიური, ფიზიკური და სექსუალური შეურაცხყოფა, სირთულეები ოჯახში, ბუღინგი, ურთიერთობის გართულებები, ადგილის პოვნის გამოწვევა, იდენტურობის ჩამოყალიბების ღრმა კრიზისები, რეტრავმატიზაცია, დაცინვა, უგულებელყოფა და სხვა რისკ-ფაქტორები, რომლებიც უმეტესად თან სდევს ლგბტ(ქ)ი ადამიანთა ცხოვრებას, თავისთავად ამყარებს მონყვლადობის ჰიპოთეზებს, სოციალურ და ეკონომიკურ კრიზისებში: **„როდესაც პროგნოზს ვაკეთებდით, პანდემიის დასაწყისში საზოგადოებრივი ჯანდაცვის ექსპერტები ვვარაუდობდით, ვინ იქნებოდა ყველაზე მძიმე დღეში. ყველა ის ჯგუფი რომელსაც უკვე აქვს დამლა, ფსიქიკური ჯანმრთელობის ტვირთი სრულებით დარწმუნებული ვარ, რომ ლგბტ(ქ)ი თემში გაცილებით მძიმედ მიდის გამკლავების პროცესი, ვიდრე საშუალო სტატისტიკურ მოქალაქეებთან“.** არა თუ პანდემიის დროს, სოციალური სამართლიანობის ცენტრის (ყოფილი EMC) ექსპერტი მანამდე არსებულ საგანგაშო ნიშნულებზეც ამახვილებს ყურადღებას. ცენტრის მიერ განხორციელებულმა კვლევამ⁸⁶ აჩვენა, რომ ლგბტ(ქ)ი რესპონდენტთა 45% განიცდიდა რაიმე ტიპის ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემას და ის, უმეტესად, გამოწვეული იყო იდენტობასთან დაკავშირებულ სტიგმით.

ჯანმრთელობის კრიზისულ მდგომარეობასთან დაკავშირებულ შიშსა და დაუცველობის განცდას ლგბტ(ქ)ი თემისთვის თან ერთვის იზოლაცია, მარტოობა, სიღარიბე: **„ყველა ჭრილობა გახსნილია. თავი სად შევაფარო, რა ვჭამო, ყოველი დღე გაურკვეველია. პრობლემები მწვავედება და მწვავედება. ჩვენი ვალები იზრდება. რესურსები იწურება და საშველი არ ჩანს“.**

სერვისპროვაიდერი ორგანიზაციის წარმომადგენელი შფოთვითი სიმპტომებითა და ბიპოლარული აშლილობით მომართვიანობის გაზრდაზე ამახვილებს ყურადღებას: **„ამას მე ვაკავშირებ ტერორის განცდასთან. რომელშიც ყველა ადამიანს უნევს დღეს ცხოვრება. მაგრამ თემის შემთხვევაში ეს ორმაგდება“.**

86 ჯალალანია, ლ. (2020). ლგბტქ ჯგუფის სოციალური ექსკლუზიის კვლევა საქართველოში. თბილისი.

საკითხის ექსპერტი, საჯარო ფსიქიკური ჯანმრთელობის ატიტუდებზე მსჯელობისას, განასხვავებს პირველი და მეორე ლოქდაუნის სტრესორთა სისტემებს: თუ კორონავირუსის დასაწყისში ძირითად სტრესორებს, რანჟირების მიხედვით, წარმოადგენდა ქვირფასი ადამიანის დაინფიცირების შიში, იზოლაცია და ეკონომიური სიდუხჭირე, პანდემიის მეორე ტალღისას პირველად სტრესორად გადაინაცვლა იზოლაციამ, ხოლო შემდეგი დომინირებადი ცვლადებია ეკონომიკური გაღარიბების საფრთხე და მომავლის შიში.

საინტერესოა, რომ „გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში – თბილისის“ წარმომადგენელი გვაცნობს კვლევის მიგნებას, სადაც პანდემიის დროს ფსიქიკურ მოწყვლადობასა და ასაკობრივ ცვლადს შორის გარკვეული კაუზალობები იკვეთება. ექსპერტის მიხედვით, მოზარდები და ახალგაზრდები რთულად უმკლავდებიან ეპიდევითარებას, **„ეს ის ასაკია, სადაც ჯგუფთან მიკუთვნებულობა ძალიან მნიშვნელოვანია. ემოციური ინტელექტისა და სოციალური კომპეტენციების განვითარება სხვა ადამიანებთან ერთად ხდება“**, ხოლო 50-დან 69 წლის ადამიანები ყველაზე კარგად ახერხებენ გამკლავების სტრატეგიების მობილიზებას. ეს უკანასკნელი, ექსპერტის აზრით, დაკავშირებულია წარსულში იზოლაციის გამოცდილებებთან, 90-იანი წლების კრიზისის დროს ჩამოყალიბებულ მრავალფეროვან გამკლავების ხერხებთან.

5.2.14 თვითღმსჯელობითი ძეგლი

ჩნდება დაშვება, რომ კომბინირებული კრიზისი საზოგადოებაში თვითდესტრუქციული ქცევების მაპროვოცირებელი გახდება. „გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში – თბილისის“ მიერ განხორციელებულ კვლევაში იკვეთება ნეგატიური კორელაცია სტრესთან გამკლა-

ვების სტრატეგიებთან. რესპონდენტის თქმით, მოსახლეობის საკმაოდ ნაწილი პანდემიის დროს, არაადაპტურ ხერხებს იყენებს, რასაც, თავის მხრივ, თვითდამაზიანებელი ეფექტი აქვს. ექსპერტები არაერთგვაროვნად აფასებენ ლგბტ(ქ)ი თემში გამოვლენილ ტენდენციებს: **„ყველას ვერ მოვთხოვთ, ხომ ვარჯიშით და იოგათი გაუმკლავდეს სტრესს. მე ვვარაუდობ, იქნება გაზრდილი მონაცემი“**, – ამბობს ექსპერტი „თანასწორობის მოძრაობიდან“. იგივე მოსაზრებას იზიარებს სხვა ექსპერტი, რომელიც თვითმოვლის რუტინის დაუცველობას დესტრუქციულ ქცევად მიიჩნევს, რომელიც, თავის მხრივ, სხვა დესტრუქციულობის კატალიზატორიც შეიძლება გახდეს: **„ფიზიკურ ჯანმრთელობაზე ზრუნვას სჭირდება მენტალური განწყობები ჩემი ცხოვრება მნიშვნელოვანი უნდა მეგონოს. ამ პერიოდში, როდესაც ადამიანად ველარ ვგრძნობთ თავს, ყველაფერს მოკლებულები ვართ, სასოწარკვეთის პირას ვართ, ძალიან რთულია იფიქრო 7 წლის შემდეგ რამემ არ მოგკლას. დღეს ვარ ცუდად, დღეს ვვარდები ამის გამო დეპრესიაში მაქვს შფოთვები, ვაწყდები კედელს, მჭირდება ნივთიერებებით თავის შემაგრება. სიღუხჭირეს რომ გავუმკლავდე. ფხიზლად უჭირთ ადამიანებს ამ ჯოჯოხეთის ყურება“**.

„სასოწარკვეთილი აქტები თვითდესტრუქციისა, იმისთვის, რომ სახელმწიფომ შეგამჩნიოს“, – ასე უწოდებს ტრანსგენდერი ქალის თვითდანვის მცდელობას WISG-ის წარმომადგენელი და სიმძიმის ღერძი ნეგატიური ქმედების პოზიტიური აფირმაციის რისკებზე გადააქვს: **„ძალიან საშიშია, რომ ეს ეპატაჟი და ასეთი თვითდესტრუქცია გახდეს რაღაცის მიღწევის ხერხი და ჩვენ შიში გვექონდა, სხვებსაც არ გაემეორებინათ. სამწუხაროდ, სხვანაირად ეს საკითხები უხილავი ხდება. ეპატაჟს, როგორც კულტურასა და სტილს არ უნდა დავეწვიოთ. სამწუხაროა, რომ სახელმწიფოც ამ ენაზე გველაპარაკება“**.

ერთ-ერთი ექსპერტი, რომელიც ანტიპანდემიური შეზღუდვებისა და ფინანსების შემცირების ფონზე, თემში ნარკოტიკების მოხმარების შემცირებასა და ალკოჰოლის მოხმარების გაზრდას ვარაუდობს. ამასთან, ექსპერტის თქმით, კონტაქტების შემცირებამ და მსოფლიო აქცენტებმა ჯანმრთელობის საკითხებზე, მეტწილად განაპირობა დაუცველი სქესობრივი კონტაქტების შემცირება. **„ბენეფიციარებს ვამისამართებ დერმატო-ვენეროლოგებთან. ჩვეულებრივ დროს თუ ვაგზავნი თვეში თხუთმეტს, ახლა ვაგზავნი თვეში ხუთს“**.

გარკვეულწილად, ქუთაისში ნარკოტიკული ნივთიერებების მოხმარების შემცირების სურათს ხედავს კვლევის ექსპერტი და მას გართობის სივრცეების გაქრობასთან აკავშირებს. ექსპერტის საკმაოდ პრობლემურად აფასებს ჯგუფში თვითდესტრუქციული ქცევის საკითხს: **„მანამდე თითქმის ყველა ან სვამდა, ან ენეოდა ყოველდღე“**. არსებული მოსაზრებები გვაფიქრებინებს, რომ გარკვეულწილად, თემში ნარკოტიკული ნივთიერებების მოხმარება მიბმულია გართობის ინდუსტრიასთან. ჩნდება კითხვა, კლუბური ცხოვრება და სხვა ქვიარ ღონისძიებები ხომ არ უწევს პროვოცირებას თემის სოციალური ენერგიის მიმართებას დესტრუქციული ქცევებისადმი. თუმცა ამ ეჭვის გაქარწყლებას კვლავ ექსპერტები ცდილობენ. მაგალითად, კვლევის რესპონდენტი კლუბურ ცხოვრებასა და სარისკო ქცევებს შორის წამახალისებელ ურთიერთობაზე ცალსახად მსჯელობას ერიდება: **„შეიძლება ვივარაუდოთ, რომ კლუბურ სივრცეებში გარკვეულ თვითდესტრუქციულ ქცევებზე მოსაწოდებლობა უფრო მაღალია, მაგრამ მთლად ასე ცალსახად ვერ ვიტყვი. თემის წევრებს, მიუხედავად იმისა, რომ კლუბები აღარ არსებობს, მაინც აქვთ ხელმისაწვდომობა გარკვეულ ნივთიერებებზე“**.

„გლობალური ინიციატივა ფსიქიატრიაში – თბილისის“ წარმომადგენელი ეყრდნობა სხვა ქვეყნების მაგალითებს, სადაც იმატა სუიციდმა თუ ნარკოტიკების მოხმარებამ და საქართველოში ახალი კორონავირუსის შედეგად თვითდესტრუქციული ქცევების შემცირებას „საშიშ ვარაუდს“ უწოდებს. ექსპერტის თქმით, სანამ გადაჭრით დავეყრდნობით ციფრულ მონაცემებს, უნდა ვცადოთ ახალი ლოგიკური გზების ძიება აღნიშნულის ასახსნელად: **„შეიძლება უკეთესი ვარიანტი იყოს ის, რომ თვითონ ფსიქიკას ძალიან დიდი თვითგადარჩენის იმპულსი აქვს. ხომ იცით, „ომსა შიგან გამაგრება“? ჩვენ ვიცით ომის შემდგომი წევრები როცა ძალიან მძიმე მდგომარეობაა, მედგრად ხარ. შეიძლება ახლა ადამიანები მობილიზდნენ და ადაპტურ სტრატეგიებს იყენებენ, მაგრამ ეს არ ნიშნავს, რომ ასე გაგრძელდება“**. ამ პოზიციაზე დაყრდნობით შეგვიძლია ვივარაუდოთ, რომ შეიძლება ახალი კორონავირუსის პერიოდის ჩავლამ, „ომის დამთავრებამ“, მოიტანოს სხვა ფსიქიკური კრიზისები და თვითდესტრუქციული ქცევის გაზრდილი მაჩვენებლები. ამის საპირისპიროდ, ექსპერტს სწორი პრევენციულ-ინტერვენციური ღონისძიებების დაგეგმვა ესახება.

5.2.15 ფსიქოლოგიური ჯანმრთელობის სერვისები და დისტანციური პარტა

ჰუმანიტარულ კრიზისზე გადაუდებელი რეაგირების მოთხოვნის პარალელურად, უპრეცედენტოდ გაიზარდა ფსიქიატრისა და ფსიქოლოგის სერვისებზე მიმართვიანობა. ფსიქიკური ჯანმრთელობის პრობლემები, რომლებსაც თან ახლავს საზოგადოებრივი სტიგმა, პოლიტიკურად უგულვებელყოფილია. ამ პირობებში, კვლავ სათემო ორგანიზაციებს უნდა ეტვირთათ სერვისების უწყვეტად მიწოდება თემისათვის: **„ყველანი ვგრძნობთ შიშს, საფრთხეს, გვეშინია ხვალინდელი დღის. მენტალური ჯანმრთელობის სერვისები აქამდეც არ იყო ხელმისაწვდომი და ახლა ხომ საერთოდ არ არის საშველი“** (Identoba Youth (ბათუმი)).

სერვისპროვადერთა გამოწვევებზე გვიყვება WISG-ის ექსპერტი: **„პრაქტიკულად დავიწყეთ ბენეფიციარებთან ჩამორეკვა და საჭიროებების კვლევა გავაკეთეთ. დავწერეთ ჰუმანიტარული გრანტები და, მიუხედავად იმისა, სწრაფი რეაგირების იყო, მაინც დავვიანდა. მოთხოვნა სერვისებზე, განსაკუთრებით ფსიქოლოგის სერვისზე, ძალიან გაიზარდა. ჰუმანიტარული დახმარება რომ დავიწყეთ, ისეთი მომართვიანობა იყო, ძლივს გავწვდით“**. ფსიქიატრის სერვისზე მნიშვნელოვნად გაიზარდა მიმართვიანობა ქუთაისშიც. Identoba Youth-ის ექსპერტი ამ მაჩვენებელს მხოლოდ პანდემიურ კრიზისს არ უკავშირებს და რამდენიმე ახსნას მიუსადაგებს: (1) ქუთაისში ფსიქიატრის სერვისის უფასოდ სარგებლობის შესაძლებლობა გაჩნდა. (2) ორგანიზაციაში დასაქმებული ფსიქიატრის პროფესიონალიზმი დადებითად ფასდება საზოგადოებაში, მისი კომპეტენცია ეჭვქვეშ არ დგება. (3) ფსიქიატრი ამჟღავნებს ლგბტ(ქ)ი საკითხებისადმი მგრძნობელობას. (4) თემში ფსიქოგანათლების დონე გაიზარდა, შედეგად, დაიგეგმა რაციონალური მართვის პრაქტიკები. (5) შემცირდა ფსიქოსერვისების მიღების სტიგმა: **„დღეს ჩვეულებრივი მოვლენა გახდა, ამ სერვისით ისარგებლო ისე, თავი არ გეგონოს არანორმალური“**.

ფსიქიკური ჯანმრთელობის სერვისებისას მიწოდებისას, დისტანციური წესით სარგებლობის წინაპირობა დამატებით ბარიერად იქცა: თემის ნაწილს კომუნიკაციებთან წვდომა შეზღუდული აქვს, ნაწილი კი, საცხოვრებელი პირობების გამო, ვერ ახერხებს განმარტოებას, რათა სრულფასოვნად, უსაფრთხოდ შეძლოს რეაბილიტაციის კურსის გავლა: **„ფსიქოლოგთან და ფსიქიატრთან კონსულტაციები რაც უფრო მისაწვდომი**

გახდება, მით უკეთესი მაგრამ ბარიერია ის, რომ ადამიანებს პირადი სივრცე არ აქვთ, რომ ილაპარაკონ ამაზე. ხშირად იმის გამო, რომ მოძალადეებთან არიან ვიწრო სივრცეში ამ სერვისებისთვის განსაკუთრებით საჭიროა ინტიმური სივრცე“ (Identoba Youth (ბათუმი)). „პირადი ოთახი არავის აღარ აქვს. ბევრ თემის წევრს აშკარად სჭირდება მხარდაჭერა, მაგრამ ვერ იღებს, იმიტომ რომ სახლში 20 ადამიანია და ვერ ილაპარაკებს“ („თემიდა“).

აღსანიშნავია, რომ დისტანციური მართვა გამოწვევად სახელდება სოციალური მუშაკებისთვისაც. „ჩვენი მუშაობა პირდაპირ კომუნიკაციას გულისხმობს. 1-2 საათიან ინტერვიუს ან თერაპიას. შეზღუდვების პირობებში მნიშვნელოვანი იყო წესი, რომელიც დაარეგულირებდა, თუ არა პირისპირ, მაშ როგორ გვაქვს მისანვდომობა ბენეფიციარებთან. სოციალური მუშაკები ამბობდნენ, რომ არ იციან როგორ მართონ ადამიანის მდგომარეობა დისტანციურად და ამის არც ტექნიკური საშუალებები ჰქონდათ“ (საქართველოს სოციალურ მუშაკთა ასოციაცია/ GASW).

5.2.16 უსიქიური ჯანმრთელობა, როგორც „ბრმა ლაქა“ სახელმწიფოში

COVID პანდემიის მართვა, სახელმწიფოს მხრიდან, ერთი მხრივ, ჯანდაცვის სისტემის ოპტიმიზაციას, მეორე მხრივ კი ფსიქო-სოციალური პოლიტიკის ინკლუზიურ გატარებას მოითხოვდა. კვლევის ექსპერტი ინტერვიუს დროს იხსენებს კოლუმბიისა და ევროპის უნივერსიტეტების მონოდებებს სახელმწიფო პოლიტიკის შემქმნელებისათვის, რომ შეეტანათ ფსიქიკური ჯანმრთელობის დაცვა პრიორიტეტებში, თუმცა, საქართველოში ამ მიმართულებით რაიმე ტიპის პოზიტიური ნაბიჯები არ გვქონია. ექსპერტი, ამ მიმართულებით, მთავრობის არაადეკვატური პასუხის ასახსნელად იყენებს ისეთ სიტყვათშეთანხმებებს, როგორებიცაა: „ვერ ხედავენ“, „თავად არ გამოუცდიათ“, „პრიორიტეტად არ თვლიან“, „ბრმა ლაქასავითაა“. ფსიქიკური კეთილდღეობის სერვისების დეფიციტი შეგვიძლია დავუკავშიროთ რესურსების სიმწირეს: ერთი მხრივ, ქვეყნის ფინანსური წყაროები მთლიანად მიემართება მძიმე ფსიქიკური აშლილობის სამკურნალოდ, ხოლო, მეორე მხრივ, დეფიციტურია ფსიქიკური ჯანმრთელობის სპეციალისტები, რომლებიც შეძლებდნენ კორონავირუსით გამოწვეული მდგომარეობის მართვას. ექსპერტს გამოსავლად ესახება პირველადი ჯანდაცვის გაძლიერება: „ოჯახის

ექიმებმა უნდა იცოდნენ რა არის დეპრესია, რა არის შფოთვა და პოსტ ტრავმატული შფოთვითი აშლილობა“.

ჯანმრთელობის საკითხებში, ლგბტ(ქ)ი თემისათვის ფსიქიკური კეთილდღეობა ერთადერთი გამოწვევა როდია – გარდა იმისა, რომ „დაბალი ხელფასებისთვის განწირული ჯგუფისათვის“ ჯანმრთელობის ფასიანი სერვისის მიღება განსაკუთრებული ფუფუნებაა, რთული მოსაძებნია სა-ნდო, კვალიფიციური, დისკრიმინაციული ცრურწმენებისაგან თავისუფალი ჯანდაცვის მუშაკი, რომელიც შესაბამის, მხარდამჭერ, არადამამცი-რებელ მომსახურებას გაუწევს თემის წევრებს.

5.2.17 სოციალური ღისტანთი

ახალმა კორონავირუსმა სოციალური კავშირები გააღარიბა. ეკონომიკურ სიდუხჭირეში მყოფი ადამიანებისათვის, იზოლაცია იოგისა და ახალი უცხო ენების დაუფლების შესაძლებლობა როდია, ბევრისთვის ეს ძალადობრივ სი-ვრცეში, კომუნიკაციებისა და საკვების გარეშე კარჩაკეტილი, უიმედო დღეე-ბის გამოცდილება იყო. ხშირად, თემის წევრები, სახლში გვიან დაბრუნებით, ძალადობრივ გარემოს უსხლტდებოდნენ, ჩაგვრის საფრთხეში მყოფნი, თავს მეგობრებსა და მხარდამჭერებს აფარებდნენ: **„უსაფრთხო სივრცე აღარ არსებობს. ადრე იმის საშუალება ჰქონდათ ადამიანებს, ყველა ასეთი ადგილი ახლა დაკეტილი და შემჭიდროებულია“** (WISG). ექსპერტს მუდმი-ვად ერთ სივრცეში მყოფი ღარიბი ოჯახები მოჰყავს მაგალითად, სადაც თე-მის წევრები უმეტესად შიშსა და ჩაგვრას განიცდიან. ლგბტ(ქ)ი ადამიანებს მხოლოდ უსაფრთხო სივრცეებში ხელეწიფებათ თვითგამოხატვა, საკუთარი სექსუალობისა და იდენტობის განხორციელება.

„თბილისი პრაიდის“ წარმომადგენელი სოციალურ იზოლაციაში მხო-ლოდ ინდივიდუალურ გამოწვევებს არ ხედავს და მიიჩნევს, რომ თავ-შეყრის სივრცეები მნიშვნელოვნად განსაზღვრავენ თემის, როგორც ერთიანი ქსოვილის ფორმირებას: **„როცა ერთმანეთისგან იზოლირებუ-ლი ვართ, შესუსტებული ვართ, როგორც თემი“**. პოზიციას იზიარებს „თანადგომის“ ექსპერტი, რომელიც თვითგამოხატვის სივრცეებს თემის ფსიქიკური კეთილდღეობის ინდიკატორად მიიჩნევს: **„სხვა ადამიანები შეიძლება თვითგამოხატვას ნებისმიერ დროს და ნებისმიერ ადგილას ახერხებდნენ. მაგრამ „კიკი“ და სხვა ქვიარ ივენთები თემისთვის იქცა თავისუფლების ადგილად“**.

განსხვავებულია სხვა ექსპერტის მოსაზრება. მართალია, ის იზიარებს „დიდი საკლუბო სცენის“ მნიშვნელობას, თუმცა ვერ ხედავს ლგბტ(ქ)ი თემის სპეციფიკურ ჩაგვრას სოციალური დისტანცირების პოლიტიკაში და ამბობს, რომ ის მთელი, ფართო საზოგადოების სტრესია და ყველასთვის საერთოა.

5.2.18 კალაშოვა

სოციალური დისტანცირება, როგორც ჯანმრთელობის დაცვის მნიშვნელოვანი წინაპირობა, გონივრული საფუძველი აღმოჩნდა ჰიპოთეზისა, რომ თემში **ძალადობის მაჩვენებელი გაიზარდა**. თუმცა, ლგბტ(ქ)ი თემზე ძალადობის მაჩვენებელი პანდემიის **გავრცელება-მდეც კრიტიკული იყო**. ექსპერტებს გასულ ორ წელში საგულისხმო დადებითი ტენდენციები არ შეუნიშნავთ. ზოგიერთი მათგანი ხედავს პოზიტიურ, თუმცა მინიმალურ ცვლილებებს საზოგადოებაში: **„ისევ არ უნდათ გეები მეზობლებად. თუმცა რაღაცა უბნები ჩნდება, რომლებიც შეიძლება მეტ-ნაკლებად უფრო მეგობრულები იყვნენ“ („თემიდა“)**. Identoba Youth – ის წარმომადგენელი ქუთაისში, ოჯახური ძალადობის შემცირების ტენდენციაზე საუბრობს და ამას ინფორმაციის მეტ მისაწვდომობას, სექსუალობის საკითხებისადმი ტაბუს მოხსნასა და ზოგადი მიმღებლობის გაზრდას მიაწერს.

„ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის“ წარმომადგენელი 2019 წელს აფასებს, როგორც საკმაოდ ძალადობრივს, სოციალურ და პოლიტიკურ პლატფორმებზე: **„2019 წელი იყო სოციალური კონფლიქტების გაღვივების წელი“**. სიძულვილით მოტივირებული ფაშისტური და რადიკალური დაჯგუფებები განაგრძობენ ღია მუქარებსა და კონტრქმედებებს ლგბტ(ქ)ი ჯგუფის წევრებისადმი. სოციალურ მედიაში ხშირად ვხვდებით სიძულვილის ენას.

ძალადობრივად ფასდება პოლიტიკური დღის წესრიგიც თემის წევრების მიმართ. სამოქალაქო პარტნიორობაზე დაფუძნებული პრივილეგიები ლგბტ(ქ)ი ადამიანისთვის მიუწვდომელია. პანდემიამ კიდევ უფრო გააძლიერა შფოთვა სისტემის მიერ არალიარებულ ოჯახებზე: **„პანდემიის პერიოდში გამიჩნდა შიში, რომ არანაირი გარანტიები არ მაქვს და კოვიდით გამოწვეული ცუდად ყოფნის შემთხვევაში გადაწყვეტილებას არ მიიღებს ჩემი დედ-მამა, რომელთანაც ურთიერთობა არ მაქვს და არც მინდა, რომ მექონდეს. ახლა განსაკუთრებულად მივხვდი რისთვის**

**მჭირდება ის ფარატირა ქალაღდი რომელიც შეიძლება ჰეტერონევი-
ლებისთვის არაფერს ნიშნავდეს. ხშირად, სახელმწიფო, მათ ურთიე-
რობებს ქორწინების გარეშედაც აღიარებს. მაგრამ მე, რომელიც არ
ვვდები ჰეტერონორმატიულობაში, ამ უფლებებით ვერ ვსარგებლობ“.**

ერთი შეხედვით, COVID-19-ის მიერ წარმოებული გლობალური გრანდნა-
რატივი, – #დარჩისახლში, თუ მხოლოდ ვირუსის გავრცელების პრევენცი-
აა, ლგბტ(ქ)ი თემისთვის ეს მოძალადე ოჯახთან ან ინტიმურ პარტნიორთან
ერთად იზოლირებას ნიშნავს: „**თუ შეურაცხყოფის მიყენების სივრცე იქ-
მნებოდა კვირაში ერთხელ, ახლა შეიძლება ყოველდღიურად და ყოვე-
ლნამიერად ვიყოთ ამის მსხვერპლი იმიტომ რომ ერთ სივრცეში უწევთ
მოძალადესა და მსხვერპლს ყოფნა“.** ძალადობის რისკს არაერთი გარე-
მოება ზრდის. გარდა სიძულვილისა, მოძალადისთვის მაპროვოცირებელია
პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური და ემოციური კრიზისები: „**ურთი-
ერთობები კიდევ უფრო იძაბება, ვიდრე პანდემიამდე. დათრგუნული
ცხოვრება ჩვეულებრივ დღეებს აღარ ჰგავს. როცა გაღიზიანებადობის
დონე იწევს, იწევს ძალადობის სიხშირე და მასშტაბიც“.**

**„შფოთვა, ნერვიულობა, გაღიზიანებადობა როცა იმატებს, ინტერპე-
რსონალური ურთიერთობები მწვავდება. გაღიზიანებული როცა ხარ,
ის, რაც გუშინ შეიძლება არ გწყენოდა ან ადვილად გადაგეტანა, დღეს
უფრო მეტად გვაზარალებს“.**

ექსპერტებში ცირკულირებს მოსაზრება, რომ პანდემიამ ძალადობის
მსხვერპლთა ემპათიისა და ძალადობრივი გარემოსადმი კონფორმულო-
ბის მაჩვენებელი კიდევ უფრო გაზარდა. როგორც ცნობილია, მოძალა-
დეები, უმეტესად, ოჯახში მატერიალური დოვლათის შემომტანი კაცები
არიან. COVID-19-მა მათი ეკონომიკური კონტრიბუციები ოჯახური მე-
ურნეობებისათვის სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანი გახადა, რამაც, თავის
მხრივ, ძალადობის მსხვერპლთა დუმილი განაპირობა.

ძალადობაზე მიმართვიანობის დაბალი მაჩვენებელი ასევე განპირობე-
ბულია ლგბტ(ქ)ი თემის უნდობლობით, სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი:
**„ადამიანებს არანაირი რწმენა სახელმწიფო ინსტიტუტებისადმი არ
გააჩნიათ და მოწინავე ამაში, რა თქმა უნდა, არის საქართველოს სა-
პარტრიარქო და შემდეგ საქართველოს მთავრობა, პარლამენტი პო-
ლიცია და პროკურატურა. ამ შემთხვევაში, უნდობლობის ხარისხი იყო
65%, ამიტომ, მიმართვიანობა, ძალადობაზე ეჭვის შემთხვევაში, არის
უკიდურესად დაბალი“.**

ფიზიკური ძალადობისგან განსხვავებით, გამოწვევაა ფსიქოლოგიური ძალადობის იდენტიფიცირების საკითხიც თავად მსხვერპლის მიერ, **„ხშირად ადამიანს ეს ნორმალური ყოფის ნაწილი ჰგონია“**. ექსპერტის დაკვირვებით ძალადობის იდენტიფიცირება განსაკუთრებით უჭირთ სისგენდერ სექსმუშაკ ქალებს. მეორე მხრივ, ხშირად, ფსიქოლოგიური ძალადობა „ნაკლებად სერიოზულ ფაქტად ითვლება“ ან მსხვერპლი ფიქრობს, რომ მსგავსი ტიპის სირთულეს თავად უნდა გაუმკლავდეს, ამასთან, პრობლემურია ფსიქოლოგიური ძალადობის დადასტურება სამართალდამცავი უწყებებისათვის, რადგან მას არ ახლავს მტკიცებულება ფიზიკური დაზიანების სახით.

მაშინაც კი, თუ მსხვერპლი შეძლებს ძალადობის ამოცნობას, უნდა დავსვათ კითხვა, პანდემიის დროს, მუდმივი მეთვალყურეობის პირობებში, შეძლებს კი ძალადობის მსხვერპლი შესაბამისი უწყებებთან მიმართვას? მაშინაც კი, თუ ეს უკანასკნელი შესაძლებელი გახდება, რამდენად ეფექტური იქნება უწყების პასუხი? ექსპერტები ამბობენ, რომ ძალადობაზე მიმართვიანობამ დაიკლო, ხოლო ძალადობა გაიზარდა: **„ქვეყნებში სადაც ძალადობის შეტყობინების პროცედურები არის დანერგილი, 30%-50% გაიზარდა პანდემიის დროს ძალადობის გამოვლენის მაჩვენებელი. საქართველოში, სტატისტიკას თუ გადავხედავთ, ეს ზრდა არ ფიქსირდება. ოფიციალური მონაცემები კიდევ უფრო არ პასუხობს რეალურ სურათს“**. საქართველოს სახალხო დამცველის აპარატის წარმომადგენელი, ძალადობის მსხვერპლთა მიერ დანაშაულის არგაცხადების რამდენიმე მიზეზს გვთავაზობს:

1. დაცული შეტყობინების ა არსებობა – მოძალადესთან ერთად იზოლაციაში მყოფი მსხვერპლისათვის რთულია შესაბამისი მომენტის მოხელთება, უსაფრთხო შეტყობინებისათვის.
2. სამომავლო პერსპექტივების არქონა – ძალადობის მსხვერპლს არ აქვს საკუთარი ქონება ან დანაზოგი. ქვეყანაში არსებული თავშესაფრები, ლგბტ(ქ)ი ადამიანების საჭიროებებს ვერ ფარავს, და არც კომპენსაციის სისტემაა დანერგილი, რომელიც ადამიანებს შესაძლებლობას მისცემდა, დამოუკიდებელი ცხოვრება დაეწყოთ.
3. ბიუროკრატიული პრობლემები – ქირითა და თავშესაფრით უზრუნველყოფისათვის საჭიროა რეგისტრაცია იმ მუნიციპალიტეტში, სადაც გასურს სერვისის მიღება.

საბოლოოდ, ექსპერტი, ძალადობის მსხვერპლთა მიმართვიანობის დაბალ მაჩვენებელს ეკონომიკური დამოუკიდებლობის არქონას უკავშირებს, საქართველოში მცხოვრებ ქალებსა და ლგბტ(ქ)ი თემში. უმეტესად, მოძალადის ხელშია საცხოვრებელი რესურსები და მანიპულაციის იარაღები. **„დროებით წამოსვლით შეიძლება უფრო მეტად არ გააღიზიანონ მოძალადე-ძალიან ბევრი შემთხვევა, სასამართლოს ეტაპზე მისული შეწყვეტილა სწორედ იმ მიზეზით, რომ მოძალადე არის ოჯახის ფინანსური უზრუნველმყოფი ან მსხვერპლი ცხოვრობს მოძალადის მშობლების სახლში და, ცხადია, მას აქვს მოლოდინი რომ თუ მათი შვილის შესახებ განაცხადებს, მოუწევს ამ საცხოვრებლის დატოვება. საზოგადოება მსხვერპლის მხარეს იშვიათ დგას, მათ შორის ბიოლოგიური ოჯახებიც“.**

ექსპერტები იხსენებენ, რომ სამართალდამცავ ორგანოებს კონკრეტული პროტოკოლი არ ჰქონიათ, რომელიც, COVID-19-ის პირობებში, ძალადობრივ შემთხვევებზე ეფექტიან უკუკავშირს უზრუნველყოფდა. **„დღეს პოლიციამ არ იცის როგორი პროტოკოლით იმოქმედოს ძალადობის მსხვერპლთან, ან მოძალადესთან, რომელსაც კორონავირუსი აქვს და, სანამ ვირუსი არ გაუქრებათ, იქამდე ტოვებენ ყურადღების მიღმა“.**

„თუ პოლიცია ადგილზე მიდიოდა, ოჯახში ძალადობის შემთხვევაში არ შედიოდა ბინაში, ვერ ახდენდა ეფექტურ რეაგირებას. სად უნდა გადაეყვანათ ეს ადამიანები არ იცოდნენ, თვითონ სახელმწიფოც აღიარებდა ამას. იყო ლიმიტირებული ადგილები განსაკუთრებით რეგიონებში“, ამბობს კვლევის რესპონდენტი და აქვე უსვამს ხაზს ახალი კორონავირუსის დროს ძალადობის შემთხვევათა მართვის რეგიონალურ განსხვავებებს. მისი თქმით, რეგიონებში პოლიცია არის გაცილებით აგრესიული და არასენსიტიური, ვიდრე თბილისში. ამას თან ერთვის თბილისში მცხოვრებ თემის წევრთა უფრო მაღალი ცნობიერება საკუთარი უფლებებისა და გამკლავების გზების შესახებ. აღნიშვნას იმსახურებს, რომ ერთ-ერთი სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელი ხედავს თბილისის ცალკეულ განყოფილებებში პოზიტიურ ცვლილებებს: **„ვიცი თბილისში 5 განყოფილება, გადამზადებული პოლიციელების, გამომძიებლების კონცენტრირება ამ 5 განყოფილებაში. თანამედროვე გამოძიების ტექნიკები, ა.შ. ამ 5 განყოფილებაში ხდება“.** თუმცა სამართალდამცავებისათვის კვლავ გამოწვევად რჩება ლგბტ(ქ)ი ნიშნით დისკრიმინაციისა და ოჯახში ძალადობის იდენტიფიცირება. სამართლიანი მხარდაჭერის ძიების გზაზე, ძალადობის მსხვერპლნი, ხშირად თავად ინსტიტუტების მიერ რჩებიან რეტრავმირებულნი.

ზოგიერთი ექსპერტული მოსაზრება აკრიტიკებს ძალადობაზე რეაგირების მექანიზმებს, რადგან ის თავადაა ძალადობრივი მონყვლადი ადამიანებისადმი, დაფუძნებულია დასჯასა და მუქარაზე, ნაცვლად მორიგებისა და ცნობიერების ამაღლებისა: **„ეშინიათ, რომ მათი ოჯახის წევრები აღმოჩნდებიან ციხეში დასჯა არ არის მსხვერპლის პოზიციიდან სასურველი გამოსავალი მშვიდობიანი ფორმით გავუწიოთ მონიტორინგი, სახელმწიფო ამოწმებდეს ყოველდღე, გადალახა თუ არა მოძალადემ ძალადობრივი მიდრეკილებები განწყობები“.** „არ უნდა იყოს დასჯა ერთადერთი ბერკეტი რომლითაც სახელმწიფო შეძლებდა მსხვერპლის დაცვას ძალადობისგან“.

საერთაშორისო გამოცდილებებზე დაფუძნებით, ექსპერტები იზოლაციის პირობებში ძალადობის პრევენციის კრიტიკულ საჭიროებას ხედავენ. თუმცა, ამ დროისათვის, ქვეყანაში რაიმე ტიპის სპეციალური ღონისძიებები, რომელიც COVID-19 პანდემიით გამონეულ ლგბტ(ქ)ი პოპულაციის მიმართ ძალადობის იდენტიფიცირებას, მასზე სწრაფ და ეფექტიან რეაგირებას შეძლებს, არ არსებობს. ძალადობის მსხვერპლნი ინსტიტუციური მხარდაჭერის მიღმა, უკიდურეს სიღარიბეში რჩებიან.

5.3 COVID-19-ის კვალი

„რა იქნება ის კვალი, რომელსაც ახალი კორონავირუსი შემდგომ ცხოვრებაში დატოვებს?“ – ამ კითხვას ვუსვამდით რესპონდენტებს, ინტერვიუს დასასრულს. **COVID-19** შეფასდა, როგორც გარდამტეხი ცვლილება მომავლის წესრიგისა. ანგარიშის შემდეგი თავი გაჯერებულია ექსპერტთა ჰიპოთეზებითა და წინასწარგანწყობებით, მოქმედების ახალი გზებითა და სტრატეგიებით, მომავლის ხედვითა და სარეკომენდაციო სახის რეფლექსიით.

5.3.1 საზოგადოებრივი უპილულო მნიშვნელობა

ახალი კორონავირუსი, ერთი მხრივ, საზოგადოების მანკიერ მხარეთა გარდაქმნის ინსპირატორი ხდება. ხაზი ესმება ადამიანთა ურთიერთმხარდაჭერისა და სოლიდარობის მნიშვნელობას. აქამდე, ჰიპოთეტური, თეორიული ცვლადები, ემპირიულ თვისებებს იძენს. ადამიანები რეალური მტრის წინაშე აღმოჩნდებიან. პოლიტიკური მხარდაჭერისა და მყარი საყრდენების მიღმა დარჩენილი მონყვლადი ჯგუფები ერთმანეთისათვის

ფუნქციურ მნიშვნელობებს იძენენ. **„სინამდვილეში, ჩვენ თუ არ დავუდგებით ერთმანეთს გვერდით, სხვისი იმედი ვერ გვექნება. მგონია, რომ შეჭიდულობა გაიზრდება. ერთად რომ ვაშენოთ უკეთესი საზოგადოება, ამის საჭიროებას გამოკვეთს“**, განაცხადებს კვლევის რესპონდენტი და აქვე წამოჭრის ოჯახის, როგორც, ერთი მხრივ, „ძალადობრივი და პატრიარქალური მოვლენის“, თუმცა, მეორე მხრივ, „საზოგადოებრივი ატომის“ ახალ ხედვას, პერსპექტივას: **„ოჯახს აქვს რალაცა ტიპის შესაძლებლობაც. ანი უნდა ვიფიქროთ იმაზე, როგორ მოხდება ოჯახის ინსტიტუტის გადაზრება, გარდაქმნა, ისე, რომ გაფართოვდეს. ოჯახი არის უფრო მეტი, ვიდრე სისხლით ნათესაობაა. მაგალითად, ოჯახი ქვიარ ადამიანებისთვის არის მეგობრების წრე“**.

5.3.2 ახალი გამოწვევები

ახალი კორონავირუსი ამჟღავნებს გამართული, ინდივიდზე ორიენტირებული კეთილდღეობის სერვისების მნიშვნელობას. **„იმედი მაქვს, ცოტა უფრო მეტს მოუსმენენ სოციალურ მუშაკებს. პოლიტიკების დაგეგმვისას და ადვოკატირებისას, სოციალური საკითხები გახდება მნიშვნელოვანი“**, – ამბობს ექსპერტი, რომელიც პოსტპანდემიურ ვითარებაში რესურსების მობილიზების განსაკუთრებულ საჭიროებას ხედავს, თუმცა, აქვს მოლოდინი, რომ განსხვავებით პანდემიური ვითარებისა, პოსტ-რეჟიმში ლგბტ(ქ)ი თემისა და სხვა მონყვლადი ჯგუფების ხმა კიდევ უფრო უჩინარი გახდება, რაც გააღვივებს სოციალურ კონფლიქტებს.

„საქართველოს სოციალურ მუშაკთა ასოციაცია/GASW“-ის წარმომადგენლის ხედვით პროფესიები უნდა მოდიფიცირდნენ იმ გავლენების შესაბამისად, რასაც იზოლაცია ადამიანთა ფსიქო-ემოციურ, სოციო-ეკონომიკურ და ჯანმრთელობის მდგომარეობაზე მოახდენს. მნიშვნელოვანია ახალი პროფესიული ფუნქციონალების დანერგვა: **„ჩვენ უნდა შევაფასოთ რა განვითარება უნდა ჰპოვოს პროფესიამ, კრიზისული მდგომარეობის მართვის მიმართულებით. უნდა მოერგოს დისტანციურ მუშაობას სოციალური მომსახურება. შესასწავლია, თავად სოც. მუშაკებზე რა გავლენა მოახდინა ამ იზოლაციამ და რა ახალი უნარების განვითარება სჭირდებათ მათ ამ პროცესში“**.

ახალი კორონავირუსის შემდეგ, სათემო ორგანიზაციის წარმომადგენელს ერთ-ერთ ორგანიზაციულ პრიორიტეტად ესახება სექსსამუშაოში

ჩართულ ტრანსგენდერთა პროფესიული მხარდაჭერა: **„ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინიციატივა სექსსამუშაოში ჩართული ტრანსგენდერების გან წამოვიდა. როგორც კი ველარ შეძლეს სექსსამუშაოთი შემოსავლის მიღება, გაუჩნდათ იდეა, პროფესიული კურსები აგვენაზღაურებინა მათთვის, რათა სხვა პროფესია შეეძინათ და ახალი დასაქმების სფეროები ეპოვათ. ერთ-ერთი ჩვენი პრიორიტეტი იქნება, რომ სხვა უნარების შეძენაში დავეხმაროთ თემის წევრებს“.**

სხვა ექსპერტი COVID-პრაქტიკის შედეგად, **„სახელმწიფოს როლის გადახედვის“** საკითხს წამოჭრის და ვარაუდობს, რომ **„კითხვის ნიშნის ქვეშ დადგება ბიზნეს ინტერესები“.** ექსპერტის ხედვით, პოსტ-პანდემიურ, ახალ ეპოქაში, ხალხის ინტერესებზე მორგებულ პოლიტიკას, შესაძლებლობა მიეცემა, გახდეს სიცოცხლისუნარიანი და **„ამ გარდამტეხ პროცესებში, სათემო ორგანიზაციები, მათი პრაქტიკის გაქვიარებით, იქნებიან ერთ-ერთი ცენტრალური როლის მქონეები“.**

5.3.3 საერთო მხარი და ურთიერთობა

ექსპერტთა გამოკითხვის რესპონდენტი ექსპერტი ხაზს უსვამს, იმის გაცნობიერების საჭიროებას, რომ საზოგადოება „ერთი დიდი ქსოვილია“, რომ საერთო გასაჭირის დასაძლევად გაღებული ძალისხმევა პოლისტურ პერსპექტივებს უნდა მიემართოს. თუმცა, როგორია ახალი კორონავირუსით გამოწვეული რეალობა? ექსპერტი იხსენებს ვამიკ ვოლკანის ნააზრევს, რომელიც მუდამ ოცნებობდა მარსიდან ჩამოსულ მტერზე, რათა ენახა, როგორ შეიკვრებოდა, გამთლიანდებოდა დედამიწა საერთო პოტენციური მტრის წინააღმდეგ, და მაშინ, როდესაც ეს რეალური გახდა პანდემიის სახით, დაინახა, თუ როგორ დაიშალა, დაიყო, ჩაიკეტა, დანაწევრდა საზოგადოება. „ეს არის ორმაგი დაბმები ამ პანდემიისა. თან გვაერთიანებს და თან მიდის ღრმა დაპირისპირებები“. ჩნდება კითხვა, რატომ მოხდა ასე და არა სხვაგვარად? რომ ვკონცენტრირდეთ ქართულ სოციალურ, რამ განაპირობა ფრაგმენტაცია? რესპონდენტი პასუხს ტრავმირებულ საზოგადოებაში ხედავს, რომელიც **„არ არის სინთეზირებული მთლიანი ადვილად იშლება, ადვილად პროექტირებს ბრაზს და შიშს ირგვლივმყოფებზე, ვერ იტანს ამბივალენტობას, რომელიც გაზრდილი ფსიქიკის ნიშანია. ეს არ არის ზრდასრული საზოგადოება. კიდევ უფრო მეტად ჩანს, რომ სამყარო კრიზისშია“.**

5.3.4 სინთეზის პოტენციალი

ერთ-ერთი ექსპერტული ნააზრევი კონცენტრირდება სინთეზის პოტენციალის პოვნაზე საზოგადოებაში. ექსპერტი პანდემიის სიმძიმის სამ გამოსავალზე ამახვილებს ყურადღებას: პირველ შემთხვევაში ადამიანები მიიმდებიან, მათი მდგომარეობა უარესდება; მეორე შემთხვევაში კრიზისი არ ეხებათ და არაფერი იცვლება; ხოლო მესამე გამოსავალია „ამ ყველაფერმა გაგზარდოს, ეგზისტენციალურმა კრიზისმა გაპოვინოს საზრისი, ცხოვრების გზა“. რესპონდენტის ხედვით, სწორედ ეს უკანასკნელი უნდა დაედოს საფუძვლად დაინტერესებულ მხარეთა საქმიანობას, პოსტ-პანდემიური კრიზისის პრევენციის ღონისძიებებს: **„ჩვენ ენერგიას ვხარჯავთ, რომ უარყოფითი გამოსავალი არ დაგვიდგეს, მაშინ როცა პირიქით, ენერგია უნდა იყოს მიმართული ზრდისკენ“.**

6. ჩაღრმავებული ინტერვიუები ტრანსგენდერ სექს-მუშაკებთან

ქეთევან ხუციშვილი

სექს-სამუშაოში ჩართული ტრანს ქალები განსაკუთრებით მოწყვლადები აღმოჩნდნენ COVID-19-ისა და მასთან ბრძოლის საგანგებო ღონისძიებების გავლენის მიმართ. შესაბამისად, კვლევის ფარგლებში დამატებით ჩატარდა 10 ჩაღრმავებული ინტერვიუ სექს-სამუშაოში ჩართულ ტრანს ქალებთან. მონაწილეთა რეკრუტირება მოხდა ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის სათემო ოფიცრების მიერ სოციალური მუშაკების რეკომენდაციების გათვალისწინებით. ინტერვიუები ჩატარდა 2020 წლის 15-25 დეკემბერს, ონლაინ პლატფორმა ZOOM-ისა და მესენჯერის საშუალებით.

ძირითადი შედეგები

- რესპონდენტებიდან ყველას აქვს ტრანსფობიური ნიშნით ძალადობის გამოცდილება ბოლო ორ წელიწადში. ძალადობის ფორმებიდან გამოიკვეთა ფიზიკური, ფსიქოლოგიური და სექსუალური ძალადობა. ძალადობას ადგილი ჰქონდა როგორც ოჯახში, ისე საჯარო სივრცეში. ძალადობის მაღალი რისკი დიდწილად დაკავშირებულია სექსსამუშაოსთან და ლამის საათებში ქუჩაში გადაადგილებასთან, თუმცა, ძალადობის მოტივი ტრანსფობიური ხასიათისაა.
- რესპონდენტთა უმეტესობას ასევე აქვს დისკრიმინაციული მოპყრობის გამოცდილება სამედიცინო სერვისის მიღებისას და წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებში. რესპონდენტთა უმეტესობა მიიჩნევს, რომ დასაქმებაზე უარს გენდერული იდენტობის გამო იღებენ, რასაც დამსაქმებლები ხშირად არც მალავენ. მიუხედავად იმისა რომ თითქმის ყველას აქვს ინფორმაცია დისკრიმინაციისგან დამცავი და რეაგირების მექანიზმების შესახებ, ნაკლებად მიმართავენ შესაბამის ზომებს – ორგანიზაციებს ან სახალხო დამცველის აპარატს. უმეტესწილად დახმარებას ძალადობის დროს ითხოვენ, დისკრიმინაციული ფაქტების შემთხვევაში კი საჭიროდ არ მიიჩნევენ დახმარებას, რასაც ძირითადად 2 ფაქტორი განაპი-

რობებს. პირველი, დისკრიმინაციაზე რეაგირება დროში გაწელილ პროცესად მიაჩნიათ, რომელიც სარგებელს არ მოუტანთ. მეორე, ზოგჯერ დისკრიმინაციის განმახორციელებელი პირის ესმით, რადგან მიაჩნიათ, რომ არა პირადი შეხედულების გამო ეუბნებიან უარს დასაქმებაზე, არამედ საზოგადოების მხრიდან რეალური საფრთხე არსებობს.

- როგორც აღმოჩნდა, სამართალდამცავი უწყებების მხრიდან ძალადობის ფაქტებზე რეაგირებას არაერთგვაროვნად აფასებენ. რესპონდენტთა ნაწილის აზრით, სამართალდამცავები – როგორც საპატრულო პოლიციის, ისე პროკურატურის თანამშრომლები – არ გამოიჩინებენ ტრანსფორმირებული დამოკიდებულებებით და კანონის შესაბამისად იძიებენ საქმეს და სწიან დამნაშავეს, ზოგიერთი რესპონდენტის აზრით კი, პოლიცია ზოგჯერ თავს არიდებს რეალური დამნაშავეს ძიებას, და მაშინ იჩენს ყურადღებას თუკი არასამთავრობო ორგანიზაციის წარმომადგენლები ერთვებიან საქმეში. რესპონდენტების ინტერვიუებიდან ჩანს, რომ სამართალდამცავების ქმედებები არ არის დამოკიდებული გეოგრაფიაზე და, როგორც რეგიონში, ისე თბილისში, ვხვდებით სხვადასხვაგვარ პრაქტიკას.
- ძალადობის გამოცდილების მიღების შემდგომ, რესპონდენტები არ აღნიშნავენ განსაკუთრებული მხარდაჭერის საჭიროებას. ნაკლებად სარგებლობენ დამხმარე სპეციალისტების – სოციალური მუშაკის, ფსიქოლოგისა და სხვათა მომსახურებით. როგორც გაირკვა, დამნაშავეს დასჯა მათთვის საკმარისია უსაფრთხოების განცდის შესაქმნელად.
- პანდემიით გამოწვეული კრიზისის შედეგად რესპონდენტებმა დაკარგეს საშუალო შემოსავლის დაახლოებით 70 პროცენტი, ხოლო ზოგი მათგანი აღნიშნავს, რომ საერთოდ აღარ აქვს შემოსავალი, რის გამოც არიან უსახლკარობისა და შიმშილის რისკის წინაშე. ყველაზე კრიზისულ პერიოდად მიაჩნიათ 2020 წლის დეკემბერი.
- პანდემიით გამოწვეული უსახსრობის გამო, რესპონდენტების უმეტესობა დაკარგავდა საცხოვრებელს და დარჩებოდა საკვებისა და სხვა პირველადი საჭიროებების გარეშე, რომ არა არასამთავრობო ორგანიზაციების – WISG, „თანასწორობის მოძრაობა“, „თემიდა“, და სამოქალაქო აქტივისტების მიერ გაცემული ქირის სუბსიდია და საკვების ვაუჩერები.

- რესპონდენტების უმეტესობას არ უსარგებლია სახელმწიფოს მიერ ამოქმედებული ანტიკრიზისული გეგმის ფარგლებში არსებული შემწეობით, არც 200-ლარიანი ყოველთვიური დახმარებით და არც ერთჯერადი 300-ლარიანი დახმარებით. ასევე ვერ მოხვდნენ ადგილობრივი თვითმმართველობის ორგანოების დახმარების მიმღებთა სიაში, ვინაიდან მათი უმეტესობის რეგისტრაციის ადგილი რეგიონშია, და, ასევე, დახმარების მიღების კრიტერიუმად განსაზღვრული სოციალური ქულა არცერთ მათგანს არ გააჩნია.
- რესპონდენტები მიიჩნევენ, რომ პანდემიით გამოწვეულ კრიზისს სახელმწიფომ უნდა უპასუხოს, რადგან ადამიანები მათგან დამოუკიდებელი მიზეზების გამო აღმოჩნდნენ მძიმე ეკონომიკურ მდგომარეობაში, განსაკუთრებით ტრანსგენდერი ქალები. თუმცა, ამავდროულად თვლიან, რომ არ უნდა ჰქონდეთ დახმარების იმედი, რადგან ზოგადად მოსახლეობა შეჭირვებულია და ტრანსგენდერი ადამიანების დახმარება პრიორიტეტული ვერ გახდება.
- კრიზისთან გასამკლავებლად რესპონდენტებმა მიმართეს როგორც ინდივიდუალურ, ისე კოლექტიურ ქმედებებს. დასახმარებლად მიმართეს მეგობრებს, ნათესავებს, ორგანიზაციებს, ხოლო კოლექტიური წერილით დახმარება სთხოვეს საქართველოს მთავრობას. ვინაიდან სექსუალურ ურთიერთობებში ჩართული ტრანსგენდერი ქალები ამოვარდნილი არიან დახმარების მიღების ყველა კრიტერიუმიდან, საჭიროა მათზე მორგებული დახმარების პაკეტის ორგანიზება.
- ტრანსგენდერი ადამიანებისათვის ერთ-ერთ ყველაზე დიდ გამოწვევად დასახელდა საზოგადოების მხრიდან მიუღებლობა, რაც ორ მნიშვნელოვან სოციალურ პრობლემას ამწვავებს: თავშესაფრის მუდმივ საჭიროებას და დასაქმებაზე ხელმიუწვდომლობას. თემის საჭიროებებზე მორგებული თავშესაფრის საჭიროება კიდევ უფრო თვალნათელი გახდა პანდემიის პირობებში. აღნიშნული თავშესაფარი სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის, დისკრიმინაციის, ოჯახში ძალადობისა თუ ეკონომიკური კრიზისის შემდეგ სარეაბილიტაციოდ საუკეთესო გამოსავლად მიიჩნევა. ასევე დასახელდა დასაქმების პრობლემა, რომელიც ტრანსგენდერი ადამიანების მიმართ ცრუ წინასწარგანწყობებითაა განპირობებული. რესპონდენტთა ნაწილის თქმით, დასაქმებაზე ხელმისაწვდომობის შემთხვევაში ტრანსგენდერი ადამიანების პრობლემათა უმეტესი ნაწილი მოგვარდება.

დეტალური შედეგები

სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა

გამოკითხული რესპონდენტების ასაკი 20-დან 34 წლამდეა. ყველა გამოკითხული რესპონდენტი ჩართულია სექსსამუშაოში, ხოლო 8 მათგანისათვის სექსსამუშაო შემოსავლის ერთადერთ წყაროს წარმოადგენს. ერთი გამოკითხული დასაქმებულია დასუფთავების სამსახურში, ხოლო კიდევ ერთი იმყოფება ნახევრად დამოუკიდებელი ცხოვრების ეტაპზე და არასამთავრობო ორგანიზაციისგან იღებს 200 ლარამდე შემწეობას თვეში. კიდევ ერთი რესპონდენტი ხატავს და ყიდის ნახატებს, თუმცა, როგორც თავად აღნიშნავს, ამ გზით მიღებული შემოსავალი სიმბოლურია.

განათლება

გამოკითხული რესპონდენტებიდან ერთს აქვს უმაღლესი განათლება მიღებული. ერთი არის სტუდენტი უმაღლეს სასწავლებელში და ამავდროულად დასრულებული აქვს პროფესიული კოლეჯი. 4 რესპონდენტს მიღებული აქვს სრული საშუალო განათლება და პროფესიული განათლება, ხოლო 4-ს აქვს არასრული საშუალო და პროფესიული განათლება. პროფესიული განათლება რესპონდენტებს მიღებული აქვთ შემდეგი მიმართულებით: იურიდიული, ბარმენის კურსები, ბულალტერია, სარესტორნო საქმე, ეროვნული ტანისამოსის დიზაინი, საოფისე საქმე.

საცხოვრებელი

გამოკითხული რესპონდენტებიდან ყველა ცხოვრობს თბილისში ნაქირავებ ბინაში. 8 მათგანი ცხოვრობს მარტო. ერთი ქირას იყოფს კიდევ ერთ ტრანსგენდერ ქალთან ერთად, ხოლო ერთი რესპონდენტი დროებით თავს აფარებს დეიდაშვილის ოჯახში რეგიონში, ვინაიდან ვერ ახერხებს ბინის ქირის გადახდას. როგორც ის აღწერს, თავს კარგად არ გრძნობს, მაგრამ დაკარგული შემოსავლის ფონზე თავშესაფრის სხვა ალტერნატივა არ გააჩნია. „უბრალოდ სხვა გამოსავალი არ მაქვს. ელემენტარულად სკვერში დაძინებას მირჩევენია, რომ აქ ვიყო და რაღაცებზე უარი ვთქვა, რაღაც დეტალებზე“.

საშუალო თვიური შემოსავალი

შემოსავალზე საუბრისას რესპონდენტები განასხვავებენ მათ მიერ გამოქმედებულ თანხას პანდემიამდე და პანდემიის დაწყების შემდგომ. როგორც აღინიშნა, პანდემიამდე საშუალოდ გამოქმედებდნენ 2000-დან 3000-ლარამდე, რაც მათ საჭიროებებს აკმაყოფილებდა. ახერხებდნენ ბინის ქირის გადახდას. საკუთარი თავის საკვებითა და ტანსაცმლით უზრუნველყოფას და სხვა პირველადი საჭიროებების დაკმაყოფილებას. ხოლო პანდემიისა და არსებული შეზღუდვების ფონზე, აღინიშნავენ, რომ შემოსავალი ზოგს 70%-ით შეუმცირდა, ხოლო ზოგმა სრულად დაკარგა. მდგომარეობა განსაკუთრებით მძიმეა მათთან, ვისი შემოსავლის ერთადერთ წყაროსაც სექსსამუშაო წარმოადგენს.

„9 დღეა კლიენტი არ მყოლია. არავის დაურეკავს და, საშუალოდ ეხლა რო ვიანგარიშო, პანდემიის დროს 500 ლარამდეც ვერ ავდივარ“.

„ვიქნები გახსნილი თქვენთან და გეტყვით, რომ აქამდე იყო პერიოდი, რომ დღის განმავლობაში, მე კერძოდ ვმუშაობ ცირკის მიმდებარე ტერიტორიაზე, ქუჩაში ვდგავარ გოგოებთან ერთად, და იყო პერიოდი, როცა დღის განმავლობაში, ღამე გავდიოდი და 150-200 ლარიც მომიტანია სახლში, მაგრამ ახლა ეს პერიოდი, პანდემიის შემდეგ გეუბნებით, თუნდაც გუშინ, ღამე ვიყავი გასული და, ბოდიშს გიხდით, მაგრამ 15 ლარით მოვედი სახლში. ასე მეგონა, რომ სახლში 150 ლარი მომქონდა. ხან არის 15 ლარი, ხან არის 20, 30 ლარი, გააჩნია, რას იკადრებ ამ გაჭირვების ჟამს შენ თვითონ“.

ის რესპონდენტი, რომელიც დასაქმებულია, მიიჩნევს, რომ მის მიერ გამოქმედებული ხელფასი ბინისა და კომუნალურების დასაფარადაა საკმარისი, ხოლო საკვებისა და სხვა საჭირო ნივთების შესაძენად არ რჩება თანხა და საკვებს მაშინ ყიდულობს, თუკი რომელიმე ძველი კლიენტი დაუკავშირდება. „646 ლარი და 80 თეთრი არის ჩემი, მარა ქირით ვცხოვრობ და ქირას ვიხდი მაგიტ“.

ტრანზიცია

გამოკითხული რესპონდენტები ტრანზიციაზე საუბრისას, ყურადღებას ამახვილებენ ძირითადად სამედიცინო ტრანზიციაზე. ყველა მათგანი გამოთქვამს სურვილს, ჰქონდეს საშუალება შესაბამის სპეციალისტებთან ვიზიტისა და შემდგომი მედიკამენტური თერაპიისათვის. როგორც უმეტესობა აღნიშნავს, ტრანზიციის პროცესი მათ დაეხმარება უკეთესად

იგრძნონ თავი, თუმცა, გარემოსთან ურთიერთობაში, შესაძლოა, მხოლოდ და მხოლოდ ხელშემშლელი აღმოჩნდეს დოკუმენტებში სქესის ჩანაწერის შეცვლის გარეშე.

ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ გეგმავდა სპეციალისტებთან ვიზიტს და დანიშნულების მიყოლას, თუმცა, პანდემიით გამოწვეული კრიზისის გამო, ვეღარ ახერხებს. „ზოგადად უნდა დამენყო თერაპია, ჩანერილი ვიყავი, ყველაფერი, მაგრამ პანდემია როგორც კი მოგვიახლოვდა, ყველაფერი გაეაჩრეთ და ელემენტარულად ფსიქოლოგთანაც ვეღარ დავდივართ უკვე. ვიყავი ჩანერილი და, ალბათ, უკვე დღეს რაღაც-რაღაცები უფრო შეცვლილი მექნებოდა, მაგრამ, სამწუხაროდ, დღეს ყველაფერს პანდემიას ვაბრალებთ, მაგრამ ვთქვათ, რომ პანდემია შემეხო ამ შემთხვევაში მე“.

ის რესპონდენტები, რომელთაც ქამინგაუთი არ აქვთ გაკეთებული ოჯახსა თუ სხვა მახლობელ წრეში, მიიჩნევენ, რომ ტრანზიციის დაწყება უფრო ხილვადს გახდის მათ იდენტობას და მოუწევთ იძულებითი ქამინგაუთი, რაც კონფლიქტს და სხვა შესაძლო უსიამოვნებებს გამოიწვევს.

მიუხედავად იმისა, რომ სურვილს ყველა გამოხატავს, ამ ეტაპზე ტრანზიციის პროცესის დაწყება ან დოკუმენტაციის მონესრიგება არ მიაჩნიათ ყველაზე მეტად პრიორიტეტულ საკითხად და ორიენტირებული არიან სოციალური და ეკონომიკური ყოფის გაუმჯობესებასა და კრიზისის დაძლევაზე.

ტრანსფობიური გარემო

რესპონდენტები გარემოს შეფასებისას ყურადღებას ამახვილებდნენ როგორც ფიზიკურ გარემოსა და ფიზიკური ინტერაქციის დროს გამოვლენილ აგრესიაზე, ასევე ინტერნეტსივრცეში არსებულ ჰომოფობიურ და ტრანსფობიურ ბულინგზე. ზოგიერთი რესპონდენტის შეფასებით ინტერნეტსივრცეში ტრანსფობიის გამოხატულება ადვილად ასატანია, თუმცა, ფიზიკურ გარემოში რთულია თავის შეკავება. მათი უმეტესობა მტრულ დამოკიდებულებას თემის წევრების მიმართ აწყდება ქუჩაში, ტრანსპორტში, სამეზობლოში, ოჯახსა და სამსახურში. ერთ-ერთი რესპონდენტი იხსენებს, როგორ არ სურდათ მეზობლებს მათ სიახლოვეს ტრანსგენდერ ადამიანს ექირავა ბინა. „თუნდაც მეზობლები აიღე. თავიდან კატეგორიულად ყველა წინააღმდეგი იყო, ყველა ისე მლანძღავდა რაღაცა, ზურგსუკან, ჩემს ხაზეიკას ეუბნებოდნენ, რატო მიიღე ტრანსი, რა გინდა. იტალიურ ეზოში ვცხოვრობ“.

ის რესპონდენტები, რომელთაც ქამინგაუთი არ აქვთ გაკეთებული ზოგიერთ სივრცეში, მაგალითად ოჯახსა და სამსახურში, იხსენებენ როგორ დამამცირებლად მოიხსენიებენ გარშემომყოფები ტრანსგენდერ ადამიანებს. საუბრობენ მესამე პირში, თუმცა, ეს დამცირება და შეურაცხყოფა პირდაპირ მათ მიემართება. „სამსახურში მე ვინც მივიყვანე, ის ლაპარაკობდა ყველაფერს ჩემს წინააღმდეგ ყველაფერს იძახდნენ. გაივლიო ცირკთანო და გეგონება ქალები დგანანო, ვერ მიხვდები ქალია თუ კაციაო. ისე აცვიათო. ისე არიანო“. კიდევ ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს: „მე ვლიზიანდები. იმაზე რო ლაპარაკობ, ჩემზეც ლაპარაკობ. ფაქტიურად ისე გამოდის. მეც იმათნაირი ვარ და ვერ ვიტან ვიღაცას რო ამცირებენ ჩემ წინ. შეიძლება დავახრჩო ჩემი ხელით. ვიკვებ თავს, რო არ ვთქვა, რო ნუ ეხებით, ვცდილობ რო თავი შევიკავო მეც, ზედმეტი რამე რო არ მომიხდეს ან ჩხუბი“.

რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ ტრანსფობიური გარემო ნეგატიურად აისახება პირველ რიგში თემის წევრების ემოციურ მდგომარეობაზე, რამაც შეიძლება ლეტალური გამოსავლის ძიებისკენ უბიძგოს ზოგიერთ მათგანს. „შეიძლება ვიღაცა უბრალოდ ადგეს, ჯვარი წერია, და თავი მოიკლას. ამ ყველაფერს ვეღარ გაუძლოს. ასე რომ, დღეს, როდესაც ადამიანები თუნდაც თითს იშვერენ თემის წევრებზე, არ აქვს მნიშვნელობა ეს იქნება გეი, ბისექსუალი თუ საერთოდ ტრანსგენდერი, თუ საერთოდ თემის წევრი, როდესაც თითს იშვერენ, ელემენტარულად ის რომ ის სხვანაირია, შეიძლება იმ ადამიანმა იმ მომენტში ისეთი რაღაცა ჩაიდინოს, რომ მერე გამოსწორება გვიანი იქნება, იმიტომ რომ თვითონაც მქონდა პერიოდი, როდესაც მეგონა, რომ მართლა ცუდი ადამიანი ვიყავი, მეგონა, რომ უბრალოდ ეს ყველაფერი შეცდომა იყო და უმჯობესი იქნებოდა, რომ მე მოვმკვდარიყავი“.

გამოკითხულებიდან ყველას აქვს ტრანსფობიურ გარემოსთან გამკლავების საკუთარი სტრატეგია, რომელიც ზოგ შემთხვევაში „მოკრძალებული“ ჩაცმულობის სტილით, ზოგან კი საერთოდ ყოველგვარი გარე აქტივობისგან თავის შეკავებაში გამოიხატება.

„ძალიან მაქსიმალურს ვაკეთებ იმისთვის, რომ ასეთი საზოგადოებისგან შორს ვიყო. თავს ვარიდებ ყველანაირად, თუნდაც სოციალურ ქსელში, პოსტების დადება, ვიდეოების დადება. ყველაფერზე ვიძახი უარს, თუნდაც გარეთ როცა გავდივარ, ვცდილობ, რომ მაქსიმალურად თავშეკავებული ვიყო და მაქსიმალურად არ მივახვედრო ვიღაცა ჩემი გარეგნობით, რომ ვინ ვარ მე, და არ მიინდა დასაციინი ვიყო“.

ტრანსფორმირი ინციდენტები

რესპონდენტების უმეტესობას ბოლო 2 წლის მანძილზე გადახდენია ტრანსფორმირ ნიადაგზე ჩადენილი ძალადობა, როგორც ფიზიკური, ისე ფსიქოლოგიური და სექსუალური. ძალადობას ადგილი ჰქონდა როგორც ოჯახში, ისე საჯარო სივრცეში.

ერთ-ერთ რესპონდენტს, მისი თქმით, თავს დაესხდნენ ძალოვანი უწყებების თანამშრომლები. კერძოდ, როდესაც ლამის საათებში გასული იყო სამუშაოდ თბილისის ერთ-ერთ გარეუბანში, მასთან მივიდა 3 არაფხიზელ მდგომარეობაში მყოფი პირი, და ანაზღაურების გარეშე მოსთხოვეს სექსუალური მომსახურება. უარის შემდგომ ორ ტრანსგენდერ ქალს ფიზიკურად გაუსწორდნენ და მიაყენეს არაერთი მძიმე დაზიანება. „შენ როგორ უნდა მოგცე ფული, ისე წამოდი, ისე გამისწორეო. ვეუბნები, კარგად იყავი – მეთქი. კიდევ მეორედ რაღაცა მითხრა, კიდევ ვუთხარი, კარგად იყავი, და მესამედ კიდევ რო რაღაც მითხრა, კარგად იყავის, აი დამთავრება ვერ მოვახერხე, და მუშტი რო გამოაქანა და ყბაში მომხვდა, ძირს დავეცი, დავეცი და გონი დავკარგე“. – იხსენებს ის.

სექსსამუშაოს შესრულების დროს, როგორც ინტერვიუებმა აჩვენა, ტრანსგენდერი ქალები ხშირად ხდებიან ფიზიკური და სექსუალური ძალადობის მსხვერპლი კლიენტებისა თუ გამვლელების მხრიდან, რასაც არაერთი ისტორია მოწმობს. კიდევ ერთი რესპონდენტი იხსენებს, როგორ დაესხნენ თავს მას და კიდევ ერთ ტრანსგენდერ ქალს ცირკის მიმდებარე ტერიტორიაზე. „ერთი იყო 10 ნოემბერს, როცა ჩემს მეგობარს ნ.ტ.-ს თავს დაესხნენ ქუჩაში და ოთხი კაცი მოსაკლავად იმეტებდა. და მე დასახმარებლად მივედი და მეც მცემეს. ორივე გვცემეს. ტვინის შერყევა გვექონდა, დაზიანებები სხეულზე. ძალიან მძიმედ ვიყავით ორივე. მოვიდნენ და გვეძახდნენ, თქვენ კაცები ხართო, რას გავხართო. საშინლად აგრესიულები იყვნენ“. იგივე რესპონდენტი იხსენებს უახლოეს წარსულში გადამხდარ კიდევ ერთ ისტორიას:

„კლიენტს წავეყვი სახლში. ეგვიპტელი იყო. ისეთი ანტისანიტარია იყო სახლში, მაშინვე მინდოდა წამოსვლა, მაგრამ მაგიდაზე დავინახე დიდი დანა, და ოთახში დიდი პიტიბული, და კი შემეშინდა. ჩემთან სექსი უნდოდა რეზინის გარეშე, რაზეც უარი ვუთხარი, და იმან მითხრა, რასაც მინდა, იმას გიზამო. ჩემი გაუპატიურება და ძალადობა სცადა. მე მოვიგონე, ეპილეფსია მაქვს-თქო, და ვითომ შეტევა მექონდა. და ვუთხარი, წამალი თუ არ დავლიე, მოვკვდები, „გლოვოთი“ გამოვაძახებინე წამალი. თვალს არ

მაშორებდა საერთოდ. ეს იმიტომ, რომ ვიცოდი, „გლოვო“ რომ მოვიდოდა, რამდენიმე წამი მექნებოდა ფანჯრიდან გადმოსახტომად. „გლოვოს“ კურიერს ვერ ვეტყვოდი, არ ვიცი, იქნება სულ არ გაჩენოდა ჩემი დახმარების სურვილი. ამიტომ მეორე სართულიდან გადმოვხტი. მხოლოდ კაბა მეცვა და ჩულქები. საცვალაც არ მეცვა. ვირბინე გაგარინიდან „ვეფხი და მოყმეს“ ძეგლამდე. იქიდან დავურეკე პატრულს“.

კიდევ ერთი რესპონდენტი იხსენებს კლიენტის მხრიდან ფიზიკური განდგურების მუქარას, რომელიც რეალურ საფრთხეს უქადდა მის სიცოცხლეს: „ბათუმში ვიყავი წასული სამუშაოდ სექსსამუშაოთი, ზუსტად 3 თვის წინ, არც კი, ორი თვის წინ, ესეთი კლიენტი იყო ამოსული, რომელმაც მითხრა, რომ მეო გამომაგზავნესო, რომ შუაზე უნდა გაგჭრაო. რას ამბობ მეთქი, რა უნდა გამჭრა – მეთქი, და ჩვეულებრივად დამარტყა, მეც დავარტყი, გაიქცა კარებისკენ, იმიტომ რომ პილასოსის ჯოხს დავავლე ხელი, გაიქცა, კარები ღია იყო, გავარდა და კარები ჩავკეტე. მერე მივწერე მე, მეთქი ესეთი საშინო რომ ხარ – მეთქი, საიტზე დავწერ – მეთქი, რომ შავ სიაში ესა და ეს ნომერი არ აიღოთ, იმიტომ, რომ სხვა ტრანს გოგოებმაც თავი დაიკვეთ – მეთქი. დაიწყო კარებზე ბრახუნი, ყვირილი, შენ დაგჩეხავ, შენ რას გიზამ“.

გამოკითხულებიდან ორი რესპონდენტი ბოლო წლების მანძილზე გამხდარა ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი ტრანსფობიური ნიშნით. პირველ შემთხვევაში მოძალადე ძმა და ბიძა იყვნენ. როგორც ის აღნიშნავს, მოტივი მისი გენდერული იდენტობის მიუღებლობა იყო, რადგან ოჯახის წევრებს ეშინოდათ ბავშვები მას არ დამსგავსებოდნენ. „უბანში რო გავდივარ, ღამის საათებში ჩაცმული და რაღაცა, ვითომ მაგათ ბავშვებს ვაფუჭებ მე, მაგათი ბავშვები როგორ უნდა გავაფუჭო, როცა ბავშვებთან მე შეხება არ მაქვს. თუ იმ ბავშვს არ უნდა ჩემნაირი იყოს. მე გავდივარ ღამე, შუალამისას, ფაქტიურად ისე რო არავინ მხედავს, შეიძლება მხედავდეს, მარა ის ბავშვი როგორ მიცნობს, რომ მე ვარ ბადრი თუ ვილაც ქალმა გაიარა. საკუთარი დედა ვერ მიცნობს და საკუთარი ბებიაც, ისე გავდივარ. ახლაც რო გავიდე ჩაცმული, კაციშვილი ვერ მიცნობს ბიჭი ვარ თუ ქალი ვარ თუ კაცი ვარ. თუ არ გამხდინან, რას დაინახავენ, ვინ ვარ“. როგორც რესპონდენტმა აღნიშნა, მასზე განხორციელებული ფიზიკური ძალადობის შემდეგ გამოუძახა პატრულს და მოძალადე დააკავეს.

კიდევ ერთ ოჯახში ძალადობის მსხვერპლ რესპონდენტს კი პოლიციისთვის დასახმარებლად არ მიუმართავს. როგორც ის ამბობს, არაე-

რთხელ ყოფილა ნათესავების მხრიდან მის მიმართ ფიზიკური განადგურების მუქარა, თუმცა, არ ჩაურთავს სამართალდამცავები, რადგან არ აქვს დამნაშავეების სათანადოდ დასჯის იმედი და, მიაჩნია რომ შურისძიების მიზნით, უფრო სასტიკად გაუსწორდებიან. „დაშინებებიც კი იყო, მკვლელობის მუქარაც, მაგრამ არასდროს სარჩელი არ შემიტანია. მერე რა მოხდება მაგის მეშინია“.

რესპონდენტებს პოლიციასთან ურთიერთობის განსხვავებული გამოცდილება აქვთ. ზოგიერთი მათგანი მიიჩნევს, რომ მათზე განხორციელებულ ძალადობაზე სამართალდამცავმა უწყებებმა ადეკვატური რეაგირება მოახდინეს. არ გამოუმღჟავენებიათ ტრანსფობია და დამნაშავეებიც შესაბამისად დაისაჯნენ. „მოვიდა პატრული. ეს უკვე წასული იყო, მოძალადე, მაგრამ იმ დღესვე დააკავეს. პროკურორმა დამირეკა და პირდაპირ მითხრა, შენ ტრანსი ხარ, არ ხარ, არ მაინტერესებს, შენ ხარ ჩვეულებრივი მოქალაქე, და მაღიარეს დაზარალებულად“. ოჯახში ძალადობის მსხვერპლი რესპონდენტის თქმით, სამართალდამცავების მხრიდან სწორად მოხდა დანაშაულზე რეაგირება და არ უგრძვნია ტრანსფობიური ან ნეგატიური დამოკიდებულება. „გამომძიებელმა, როგორ მოგმართოთო. ქალიც იყო და კაციც იყო, როგორ მოგმართოთო, ბიჭის სახელით თუ როგორც ტრანსგენდერი ქალი, და როგორც ტრანსგენდერი ქალი – მეთქი. როგორც ბელა, ისე ვესაუბრე და არანაირი აგრესია არ ჰქონიათ და არაფერი, პირიქით, აგრესია იმაზე ჰქონდათ, ბიძაჩემზე ჰქონდათ აგრესია, პოლიციის წინ აღიარებდა, რომ ნახვალთ, მაინც მოვკლავო“. კიდევ ერთი დაზარალებული იხსენებს, რომ დანაშაულის შეტყობინების შემდეგ პოლიცია არ ცდილობდა მყისიერად გამოძიების დაწყებას, ვიდრე არასამთავრობო ორგანიზაციის იურისტი არ ახსენა. „იქიდან დავურეკე პატრულს. თავიდან დიდად არ მაქცევდნენ ყურადღებას, მერე დავიწყე ორგანიზაციების იურისტებთან რეკვა და რომ ისმენდნენ, დატრიალდნენ. ცხელ კვალზე დაიჭირეს. ეხლა ციხეშია“.

ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ინციდენტები იმდენად ხშირი და ყოველდღიურობის ნაწილია, რომ რომელიმეს ცალკე გამოყოფა და მასზე საუბარი უჭირს. „ორი წელი ვილაცისთვის შეიძლება ძალიან ადვილად გასატარებელი წლები იყოს, მაგრამ ჩვენთვის ორი წელი ძალიან ბევრია იმისთვის, რომ მსგავსი პრობლემები გადაგვხვდეს თავს. ასე, რომ ესე დეტალურად ვერ გავიხსენებ, მაგრამ ძალიან ბევრი შემთხვევა მახსოვს“.

დისკრიმინაცია

რესპონდენტთა უმეტესობა აღნიშნავს, რომ ბოლო ორი წლის მანძილზე გამოუცდიათ გენდერული ნიშნით დისკრიმინაცია. მათი აღქმით, ადგილი ჰქონდა არათანაბარ მოპყრობას ტრანსფობიის ნიადაგზე, თუმცა, არასამთავრობო ორგანიზაციასა და სახალხო დამცველს დასახმარებლად მხოლოდ ერთმა რესპონდენტმა მიმართა.

დისკრიმინაციის გამოცდილებებს აღწერენ სამედიცინო მომსახურების მიღებისას, ბინის დაქირავების და სამსახურის ძიების პროცესში. ერთ-ერთი რესპონდენტი იხსენებს, როგორ მოხვდა კლინიკაში მეგობარ ტრანსგენდერ ქალთან ერთად და მიაჩნია, რომ მისი იდენტობიდან გამომდინარე, არ გამოიჩინეს გულისხმიერება და არ გაუწიეს სათანადო დახმარება. „სახელი და გვარიო, მეკითხება, ეხლა რო ავსებს, ვეუბნები (...ქალის სახელი) თქო, არაო, კაცის სახელი რა გქვიაო, წარმოიდგინე, იმ ექიმმა. მეთქი რო გეუბნები, რო ეს უნდა ჩანეროთ, უნდა ჩანეროთ – მეთქი. ჰოდა, თაკო შემოდის და რა ხდება დაო – მეთქი. ჯერ შენ ვინ მოგცა შემოსვლის უფლებაო, და თაკო ეუბნება, ჩემი მეგობარიო და მარტოს ვერ დავტოვებო. ხოდა, რა შენი მეგობარი, ნადი ჯერ გაერკვიეო, ქალი ხარ თუ კაციო, რაღაცნაირად ისე უთხრა“.

დისკრიმინაციის ფაქტს ერთი რესპონდენტი გადაწყდა ბინის დაქირავებისას. როცა ბინის მეპატრონემ შეიტყო, რომ ის ტრანსგენდერი ქალი იყო, მოსთხოვა ბინის სასწრაფოდ დაცლა, მიუხედავად იმისა, რომ ქირა წინასწარ ჰქონდა გადახდილი. აღნიშნულმა რესპონდენტმა თანხის დაბრუნების მიზნით მიმართა პოლიციას და არასამთავრობო ორგანიზაციის იურისტს. როგორც თავად აღნიშნავს, მისთვის მნიშვნელოვანი იყო თავშესაფრის ქონა – ბინაში დარჩენა ან გადახდილი თანხის უკან დაბრუნება.

რესპონდენტების უმეტესობას ბოლო ორ წელში წინასახელშეკრულებო ურთიერთობებში გამოუცდია დისკრიმინაცია. ერთ-ერთი იხსენებს: „მევედი ერთ რესტორანში იმიტომ, რომ სარესტორნო ისიც მაქვს დამთავრებული, სამზარეულო მაქვს დამთავრებული, მზარეულობის კურსი, მიმტანობის, ბარმენობის, მენეჯმენტი მაქვს დამთავრებული, 3-3 თვიანი კურსები, მინდოდა ან თეფშების მრეცხავი, ან დამლაგებელი...როცა ეს ყველაფერი მორჩა და თითქმის ამიყვანეს, და თითქმის რომ მითხრეს, ხვალიდან გამოდიო, მერე მენეჯერს ჩუმად ჩავჩურჩულე ყურში, რომ უბრალოდ იცოდეთ, რომ ტრანსი ვარ – მეთქი. თავიდან ვერ მიხვდა, ვინ ვიყავი, რას ქვია ტრანსი ხარ, ან სახელი ეგონა, ან გვარი, ან ეროვნება ეგონა, თუ რა ეგონა, არ ვიცი, მერე კაი დაგირეკავო რომ მითხრეს, დამირეკეს

ერთი-ორი დღის მერე და მითხრეს უარი სამსახურზე. მერე ბანკში ვიყავი მისული, დამლაგებელი ხომ არ გჭირდებათ – მეთქი, იქ ეგრევე მითხრეს უარი იმიტომ, რომ მაშინვე ვუთხარი, ტრანსი ვარ – მეთქი და სამსახურს ვეძებ – მეთქი“.

კიდევ ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ არაერთხელ უძებნია სამსახური და არაერთ გასაუბრებაზე ყოფილა, თუმცა, ყველა უშედეგოდ დასრულდა, რის მიზეზადაც მის იდენტობას მიიჩნევს. „სადაც არ მითქვამს და ისე რომ წამოვსულვარ და მოვსულვარ, ცოტა ხნის მერე დაურეკავთ და, იცი თქვენი გამოცდილებები და ისინი შევამოწმეთ და, ტრანსგენდერი გოგონა ხო არ ხარო, და დამალვას რა აზრი ქონდა. სისულელე. ნუ კი, ვარ მეთქი, და ესეთი ყოფილა პასუხი სულ, უი ჩვენ ამაზე არანაირი პრობლემა არ გვაქვს, მარა 10 წთში გადმოგირეკავთ და გეტყვით პასუხსო. როგორც შენ არ დაგირეკავს, ისე მაგათ არ დაურეკავთ“.

სამი რესპონდენტი იხსენებს, როგორ უთხრეს უარი სამსახურში აყვანაზე შემდეგ სუპერმარკეტებში: „ნიკორა“, „ორი ნაბიჯი“ და „სპარი“. სამივე რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ აღნიშნულ მარკეტებში მუშაობის დაწყება პანდემიის გამო გადანაწილდა, ვინაიდან შემოსავლის ყველა წყარო გადაეკეტათ. მათი თქმით, იცოდნენ, როგორი სამუშაო გრაფიკი და მიზერული ანაზღაურება აქვთ კონსულტანტებს, თუმცა, უკიდურესი გაჭირვების დროს ეს ერთადერთ გამოსავლად მიიჩნიეს.

„შემშლით რო არ მოვმკვდარიყავი, გადავწყვიტე „სპარში“ მივიდე და „სპარში“ დავინყო, საცოდავ 300 ლარზე მუშაობა, რო ელემენტარული რო 300 ლარი მაინც...საჭმელი მექნება მეთქი. მივედი „სპარში“ და ეხლა კონსულტანტებს ეძებდნენ რა სამუშაოდ...ვლაპარაკობ და გეი ხარო? ქალი მეკითხება. ვეუბნები არა, ტრანსი ვარ მეთქი და უი, ბოდიშო, მაგრამ ვერ აგიყვან სამსახურშიო...შენო ტრანსგენდერი ქალი ხარო და აქო რო ვიღაცამ რაღაც გითხრასო და დაგარტყასო ან რაღაცაო, ჩვენ ვერ დაგიცავთო“.

„მე ვაპირებდი ბოლო ხანები მუშაობა რო არ იყო ელემენტარული „ნიკორაში“ მუშაობას, დავეურეკე და ვუთხარი, ოპერატორს დავეურეკე და მიპასუხა, რაზან ტრანსგენდერი ქალი ხარ, ჩვენ ვიცით, როგორებიც არიან და ბოდიში, სამსახურში ვერ აგიყვანთო“.

რესპონდენტებისათვის ცნობილია დისკრიმინაციული მოპყრობის გასაჩივრების მექანიზმების შესახებ, თუმცა, როგორც აღინიშნა, თავად ნაკლებად მიმართავენ ამ ზომას, რადგან ხანგრძლივი პროცესია. ამასთან რამდენიმე აღნიშნავს, რომ მეტნაკლებად ესმით იმ ადამიანების, რომლებიც უარს ეუბ-

ნებიან დასაქმებაზე, რადგან ამას არა პირადი შეხედულების, არამედ საზოგადოების მხრიდან რეალური საფრთხის არსებობის გამო აკეთებენ.

პანდემია

პანდემიის შედეგად გამოწვეული ცვლილებებიდან რესპონდენტები, ძირითადად, შემცირებულ შემოსავალს აღნიშნავენ, ვინაიდან ყველა მათგანის ძირითადი შემოსავალი სექსსამუშაოს უკავშირდება, ხოლო კომენტანდის საათის დაწესებისა და ზოგადად მოსახლეობაში შემცირებული შემოსავლის გამო, ფაქტობრივად ვეღარ მუშაობენ, რის გამოც არიან უსახლკარობის რისკის წინაშე. ვერ იხდიან ბინის ქირას და ვერ იკმაყოფილებენ ბაზისურ საჭიროებებს. რამდენიმე რესპონდენტი ინტერვიუში ახსენებს გადარჩენის ზღვარზე ყოფნას და მიიჩნევს, რომ ასეთი კრიზისის წინაშე არასოდეს ყოფილან. „უკიდურესი რაღაცების გაკეთება გვინევს, რომ უბრალოდ თავი გადავირჩინოთ ბრძოლაში, ამ მსოფლიო ბრძოლაში. თავის გადასარჩენად ეხლა ვცდილობ, რომ ისეთ რაღაცებზე, რაზეც ადრე უბრალოდ უარს ვიძახდი, ეხლა უბრალოდ ნეტა ის ხალხი გამოჩნდეს, რომლისთვისაც უარი გვითქვამს რაღაცის გაკეთებისთვის. ამჟამად ყველაფერი უნდა გავაკეთოთ, ისეთი პერიოდი დაგვიდგა“. ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს: „საგრძნობლად შემცირდა და ფაქტობრივად ჩვენი არსებობა კითხვის ნიშნის ქვეშ არის“.

გამოკითხულთა უმეტესობა ამბობს, რომ შემოსავლის მინიმუმ 70 პროცენტი დაკარგეს, ხოლო არსებული მწირი თანხით ვერ ახერხებენ საკვებითა და ბინის ქირის გადახდას. ზოგიერთ მათგანს მედიკამენტოზური მკურნალობა და ექიმის მონიტორინგის ქვეშ ყოფნა სჭირდება, თუმცა, სამედიცინო საჭიროება ამ ეტაპზე პრიორიტეტულად არ მიაჩნიათ.

მოქმედი საგანგებო მდგომარეობისა და შეზღუდვების დარღვევა რამდენიმე რესპონდენტს მოუწია, კერძოდ, გადაადგილება ღამის საათებში კომენტანდის საათის დროს, თუმცა, აღნიშნავენ, რომ არც ერთხელ დაუჯარიმებიათ.

პანდემიის თანმხლებ იზოლაციას რესპონდენტები ყველაზე ნაკლებ პრობლემად აღიქვამენ და აღნიშნავენ, რომ მათი ცხოვრება ისედაც იზოლაციაშია, და არ ჰყავთ დიდი სოციალური წრე, და არ აქვთ აქტიური ცხოვრება. შესაბამისად, იზოლაციამ და ფიზიკურმა დისტანციამ მათ ემოციურ ფონზე ნეგატიური გავლენა არ მოახდინა. იზოლაციის ნაკლად

კლიენტების მხრიდან შიშს და შემცირებულ მუშაობას ასახელებენ. „ჩვენ ტრანსგენდერებს, ალბათ, ეს იზოლაცია ყველაზე ნაკლებად შეგვეხო. ერთადერთი შეგვეცვალა გრაფიკი. ადრე უნდა გავიდეთ სამუშაოდ რომ 9-ზე სახლში ვიყოთ. აქამდეც იზოლაციაში ვიყავით. საზოგადოებრივი თავშეყრის ადგილებში ჩვენ არ დავდივართ. არც არსად. ამიტომ მხოლოდ შემოსავლის კუთხით შეგვეხო ცუდად. შემოსავალი შეგვიმცირდა, კლიენტი შეგვიმცირდა“.

რაც შეეხება ვირუსის მიმართ შიშს, რესპონდენტები აღნიშნავენ, რომ არა იმდენად ვირუსის, არამედ დაავადებასთან მარტო დარჩენის ეშინიათ, რადგან არ ეგულებათ ოჯახი ან მხარდამჭერი ქსელი, რომელიც მორალურად, ფიზიკურად ან ფინანსურად დაეხმარება ავად გახდომის შემთხვევაში. „ვაიდა ჩვენ რამე დაგვემართოს იმიტომ, რომ ჩვენ რომ ერთი დღე რამე დაგვემართოს, ჩვენ არავინ გვყავს გვერდით“.

გამოკითხულთა უმრავლესობის აზრით ბოლო 9 თვიდან ყველაზე მეტად კრიზისული დეკემბერია, რადგან შეზღუდვები ძალიან გახანგრძლივდა და არ აქვთ ცხადი წარმოდგენა, როდის და როგორ შეიძლება ამის დასრულება. ამას დამატებული ზამთრის თვეები, ცივი ამინდი, საახალწლო დღესასწაულები. მიაჩნიათ, რომ ყველაზე კრიზისული პერიოდი ახლა უდგათ და პრობლემის გადაჭრას როგორც ინდივიდუალური გამოსავლის ძიებით, ისე კოლექტიური ნაბიჯებით ცდილობენ.

ერთ-ერთი რესპონდენტი აღნიშნავს, რომ ტრანსგენდერი ქალებისთვის საცხოვრებლად ერთად გადასვლა და ყველა ხარჯის გაყოფა ერთ-ერთი გამოსავალია. კიდევ ერთი რესპონდენტმა კი ნათესავს სთხოვა თავშესაფარი, რადგან არ შეეძლო ქირის გადახდა.

გარდა ინდივიდუალური გამოსავლის ძიებისა, რესპონდენტების თქმით, 60-მდე ტრანსგენდერმა ქალმა მოამზადა წერილი პრემიერ-მინისტრის სახელზე და წარადგინა მთავრობის ადმინისტრაციაში. მიმართვის მთავარი მიზანი, მათი კრიზისული მდგომარეობის მთავრობის ადმინისტრაციამდე მიტანა და მინიმალური შემწეობის მიღებაა.

ქვეყანაში მოქმედი ანტიკრიზისული გეგმის ფარგლებში არსებული დახმარების პაკეტით მხოლოდ ერთმა რესპონდენტმა ისარგებლა. ის მიიჩნევს, რომ დახმარება მიიღო, რადგან ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტის თავმჯდომარესთან, სოფო კილაძესთან, ჰქონდა პირადი მიმოწერა და მის გამო გამონაკლისი დაუშვეს.

დანარჩენ რესპონდენტებს არ შეხებია ეროვნული კრიზისული გეგმით გათვალისწინებული არც 200-ლარიანი და არც ერთჯერადი 300-ლარიანი შემწეობა, ვინაიდან პირველ შემთხვევაში ოფიციალურად დასაქმებული არ იყვნენ, ხოლო თვითდასაქმებულთათვის განსაზღვრული მტკიცებულებები ვერ წარადგინეს.

კიდევ ერთი რესპონდენტის თქმით, ისინი, ვინც ეროვნული დახმარების სქემაში ვერ მოხვდნენ, გადამისამართდნენ მუნიციპალიტეტებში რეგისტრაციის ადგილის მიხედვით, რაც მათ უქმნიდა ძალადობისა და ქამინგაუთის საფრთხეს. ის რესპონდენტები, რომელთაც ოჯახთან და სანათესაოსთან ქამინგაუთი არ აქვს გაკეთებული, ვერ მიმართავდა მუნიციპალიტეტს, ინფორმაციის გამჟღავნების შიშით. ხოლო ვისაც გაკეთებული აქვს, გართულებული აქვს ურთიერთობები, და მისსავე რეგიონში დახმარების მიღება საფრთხის შემცველად მიაჩნია.

„ძალიან დიდხანს მქონდა კომუნიკაცია სოფო კილაძესთან. მპირდებოდა დახმარებებს, ბოლოს გუბერნატორს დამაკავშირა, და იქ ჩვენთან რეგიონში გუბერნატორს ვერ ვეტყოდი რომ ტრანსგენდერი ქალი ვარ და ამიტომ მჭირდება დახმარება, იქ ხო ყველა ყველას იცნობს. მერე სოფო კილაძემ მითხრა, არ არის აუცილებელი უთხრა რომ ტრანსგენდერი ხარ, ისე დაგეხმარებო. ამის მერე გუბერნატორმა მომთხოვა სოციალური ქულა. თუ ქულა გაქვს, დაგეხმარებითო. ქულაც არ მქონდა. მოკლედ, ტყუილად ვინვალე, სახელმწიფოსგან არაფერი მიმიღია“.

გამოკითხულები მიიჩნევენ, რომ პანდემიით გამოწვეულ კრიზისზე საპასუხოდ მთავრობამ ეფექტური ნაბიჯები უნდა გადადგას მოქალაქეების დასახმარებლად. თავიანთი მდგომარეობიდან გამოსავალსაც მთავრობის მიერ მათი პრობლემების დანახვასა და აღიარებაში ხედავენ. *„დახმარება აუცილებლად გჭირდება სახელმწიფოს მხრიდან, ბიძგი გვინდა უბრალოდ, რომ გადასარჩენად ვიბრძოლოთ, მაგრამ ადამიანი ვერ იბრძოლებს გადასარჩენად მაშინ, როდესაც არანაირი ძალა და ფუნქცია არ აქვს. სახელმწიფო სანამ ჩვენ არ გვაღიარებს და სანამ არ აღიარებენ იმას, რომ ჩვენ თემის წევრები ვარსებობთ...მანამდე ჩვენ არაფერი გვეშველება, მე ასე მჯერა. პირველ რიგში გვაღიარონ, როგორც ადამიანები, ისე გვიყურონ. ხანდახან ასე მგონია, რომ როგორც ცხოველები და, ძალიან მრცხვენია, რომ ცხოველზე ამას ვიძახი, ძალიან მიყვარს ძაღლი და, ძაღლი მყავს და ადამიანოვით ვზრდი, და შვილი მინდა და შვილივით ვუყურებ ძაღლს, ძაღლს არ მოეცევიან ისე და ცხოველს, როგორც დღეს ადამიანებს ექცევა მთავრობა“.*

რესპონდენტების თქმით, ყველა მათგანს შეეხო არასამთავრობო ორგანიზაციებისა და აქტივისტთა ჯგუფების მხრიდან მობილიზებული კრიზისული დახმარება. კერძოდ, „ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის“, „თანასწორობის მოძრაობისა“ და „თემიდას“ მიერ ორგანიზებული შემწეობა ბინის, კვებისა და მედიკამენტების ვაუჩერის სახით. უმეტესობა რესპონდენტებისა აღნიშნავს, რომ რომ არა ქირის სუბსიდია, ისინი მიმდინარე თვეში (დეკემბერში) ვერ მოახერხებდნენ ბინის ქირის გადახდას.

ყველაზე დიდი გამოწვევა

ინტერვიუებიდან გამოიკვეთა, რომ ტრანსგენდერი ქალებისთვის დღეს ყველაზე დიდ პრობლემას საქართველოში საზოგადოებისა და ინსტიტუტების მხრიდან მიუღებლობა წარმოადგენს, რომელიც ზოგჯერ პირდაპირ, ხოლო ზოგჯერ ირიბად უკავშირდება უსახლკარობის პრობლემას. ამიტომაც, მნიშვნელოვნად მიაჩნიათ თემზე ორიენტირებული თავშესაფრის არსებობა, სადაც ადამიანი თავს შეაფარებს ოჯახში ძალადობის, სიძულვილით მოტივირებული თავდასხმისა თუ ეკონომიკური კრიზისების შემდეგ. თავშესაფარზე პასუხისმგებელ სუბიექტად სახელმწიფოს ხედავენ, თუმცა, ინიციატივასა და თემის აქტუალიზებაში არასამთავრობო ორგანიზაციების როლს ანიჭებენ დიდ მნიშვნელობას. „არასამთავრობო უნდა მიაწვეს ბოლომდე მთავრობას და აიძულოს, რო გააკეთოს ის თავშესაფარი ან თუნდაც ის ადგილი მოგვცენ და ჩვენ ჩვენი რესურსით გავაკეთებთ იმას. ბავშვები, ყველა. ეხლა პანდემიაა კი, ყველას უჭირს, მაგრამ როდესაც არ იქნება პანდემია და გვეცოდინება, რო ჩვენ ჩვენი მიწა გვაქვს, სადაც შეგვიძლია დიდი თავშესაფარი ავაშენოთ და იყოს, 10-10 და 20-20 ლარი არავის გაუჭირდება რო დაედოთ და ყველამ ერთად გავაკეთოთ“. პოლიციაში ითხოვდა გოგო, ლესბოსელი, კორონა ქონდა ამ გოგოს და ითხოვდა, რო გამამწესეთ სადმე ცალკეო, მამაჩემი იმის გამო, რო ლესბოსელი ვარო, მცემსო, და ძალადობს ჩემზეო. წადი, დაბრუნდით თქვენს სახლში, მოიხადეთ კორონაო, და მერე მოგვმართეთო. უკაცრავად, ის დრო, თუნდაც ერთი საათი იყოს, როდესაც მეც ვგრძნობ საფრთხეს საკუთარი მამასგან, ავადმყოფი ვარ და, გთხოვთ, რო გამამწესოთ სადმე კარანტინში, სადმე ცალკე ბინაში შემასახლოთ დროებით, რო მოვიხადო ეს კორონა. თვითიზოლაცია. პოლიციისგან მესმის, რო აი ესე ესეო... ყველაზე დიდი პრობლემა არის საქართველოს ის, რო თავშესაფარი არ არის“.

7. ფოკუს-ჯგუფის შედეგები

ნატალია მჭედლიშვილი

კვლევის ფარგლებში ჩატარდა ორი ფოკუს-ჯგუფი ლესბოსელი/ბისექსუალ ქალებთან და გეი/ბისექსუალ მამაკაცებთან. აღნიშნული კვლევის მიზანია საქართველოში COVID-19-ის გავლენის შეფასება თემის წევრების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და ჯანმრთელობაზე. ასევე, ბოლო ორი წლის განმავლობაში ქვეყანაში ლგბტ(ქ)ი ადამიანების მიმართ არსებული დისკრიმინაციისა და სიძულვილით მოტივირებული ძალადობის, ოჯახში ძალადობისა და ინტიმური პარტნიორის მხრიდან ძალადობის პრაქტიკასთან დაკავშირებული ზოგადი სურათის შექმნა.

საკუთრივ ფოკუსირებული დისკუსიების მიზანს წარმოადგენდა ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალებისა და გეი/ბისექსუალი მამაკაცების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობასა და ჯანმრთელობაზე COVID-19-ის გავლენის ინდიკატორების განსაზღვრა.

მონაწილეთა რეკრუტირება მოხდა ქალთა ინიციატივების მხარდამჭერი ჯგუფის სათემო ოფიცრების მიერ სოციალური მუშაკების რეკომენდაციების გათვალისწინებით. შერჩევის კრიტერიუმს წარმოადგენდა COVID-19-ის შედეგად დამდგარი კრიზისის გავლენის არსებობა ფოკუს-ჯგუფის პოტენციური მონაწილეების სოციო-ეკონომიკურ მდგომარეობაზე და დისკუსიის განმავლობაში რე-ტრავმატიზაციის რისკების არარსებობა.

შეჯამება

ფოკუს-ჯგუფებში მონაწილეობა მიიღო სულ ჩვიდმეტმა ადამიანმა, აქედან ცხრა ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალია, ხოლო რვა – გეი/ბისექსუალი მამაკაცი. მონაწილეთა საშუალო ასაკი არის 24 წელი.

დისკუსიის საკითხები მოიცავდა COVID-19-ის გავლენას თემის წევრების ცხოვრების სხვადასხვა ასპექტზე. ფოკუს-ჯგუფების შედეგად დასაქმების და საყოფაცხოვრებო პირობებზე COVID-19-ის გავლენისა და პანდემიის პირობებში თემის წევრების სოციალიზაციასა და პირადი ურთიერთობების შესახებ შემდეგი ძირითადი მიგნებები გამოიკვეთა:

- ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეებისთვის COVID-19-თან დაკავშირებულ გამოწვევებს შორის ემოციურად ყველაზე რთული უმუშევრობა და

სოციალური ურთიერთობების შეზღუდვაა. მათთვის ჯანმრთელობის რისკებთან დაკავშირებული საკითხები მხოლოდ ახლობლებზე ზრუნვის კონტექსტში არის მნიშვნელოვანი.

- მონაწილეთა უმრავლესობა პანდემიამდე მუშაობდა მომსახურების სფეროში, დაკავებული იყო პრეკარიული შრომით ან/და იყო თვითდასაქმებული. დასაქმების კუთხით ყველაზე რთული მონაწილეთათვის იყო ე.წ. პანდემიის პირველი ტალღა/გაზაფხულის კარანტინის პერიოდი, როდესაც დიდმა ნაწილმა დაკარგა სამსახური, თვითდასაქმებულებს კი, რომლებიც სტანდარტულად, ერთჯერად კერძო შეკვეთებზე იყვნენ, მოუწიათ ან სტაბილური ანაზღაურებისათვის სამუშაო სფეროს რადიკალური ცვლილება, ან ეპიდემიის მეორე ტალღისათვის უმუშევრად დარჩენა.
- სახელმწიფოს მხრიდან გაცემული კომპენსაციების მიღების პრაქტიკა განსხვავდება დასაქმების სფეროსა და ფორმის მიხედვით.
- უმუშევრად დარჩენილ მხოლოდ ორ მონაწილეს აქვს დამსაქმებელი კომპანიისგან მცირე პერიოდით კომპენსაციის მიღების გამოცდილება.
- მიუხედავად იმისა, დაკარგეს თუ არა სამსახური COVID-19-ის პირობებში, ყველა მონაწილის საქმიანობასა და სამუშაო პირობებზე მოახდინა გავლენა შექმნილმა კრიზისმა.
- ამჟამად დასაქმებულები, ვისაც ფიზიკურ სივრცეში უწევს მუშაობა, დამსაქმებლის მხრიდან უზრუნველყოფილნი არიან პრევენციული აღჭურვილობით, თუმცა, საჭიროების შემთხვევაში, ტესტირების ხარჯებს დამსაქმებელი არ ფარავს.
- მიუხედავად იმისა, პანდემიამდე ცალკე ცხოვრობდნენ თუ მშობლების ოჯახთან ერთად, COVID-19-ის პანდემიის პერიოდში თითქმის ყველას მოუწია საყოფაცხოვრებო პირობების შეცვლა, იქნება ეს სიდუხჭირის გამო მშობლებთან დაბრუნება ან უფრო იაფიანი საცხოვრებლის მოძებნა თუ პირიქით – სოფლისთან დაკავშირებული გარემოებების გამო მშობლების სახლიდან ცალკე გადასვლა.
- მონაწილეთა უმრავლესობა, მიუხედავად იმისა, იციან თუ არა სახლში მათი სექსუალური ორიენტაციის შესახებ, ოჯახის წევრთა მორალური ან/და ფინანსური მხარდაჭერით სარგებლობს COVID-19-თან დაკავშირებული კრიზისის პირობებში.

- არაკონფორმული თვითგამოხატვის შემთხვევაში, მიუხედავად ოჯახის მხრიდან მხარდაჭერისა, მშობლების ოჯახში დაბრუნებული თემის წევრებისთვის განსაკუთრებულ ემოციურ სირთულეს წარმოადგენს ორიენტაციის მალვა.
- განსხვავებულია ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალებისა და გეი/ბისექსუალი მამაკაცების პანდემიამდელი გამოცდილებები ქვიარ თემში სოციალიზაციის კუთხით: ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების უმრავლესობა ამბობს, რომ ქვიარ სოციალიზაციის საჯარო სივრცეებში/ლონისძიებებზე, ქვიარ-მეგობრულ კლუბებსა და ბარებში ძალიან იშვიათად, იშვიათად ან საერთოდ არ სოციალიზდებოდნენ, მაშინ როდესაც გეი/ბისექსუალი მამაკაცების ჯგუფიდან ყველა ამბობს, რომ რეგულარულად დადიოდა ქვიარ-მეგობრულ ბარებსა და კლუბებში, პლემკებსა და სხვადასხვა ქვიარ-ლონისძიებებზე.
- აღსანიშნავია, რომ ეს სივრცეები გეი/ბისექსუალი მამაკაცების ჯგუფის წევრებისათვის არა მხოლოდ სოციალიზაციის, არამედ დასაქმების ადგილსაც წარმოადგენდა, განსხვავებით ფოკუს-ჯგუფების მონაწილე ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალებისაგან.
- იმის მიუხედავად, თუ ვინ რამდენად ხშირად სარგებლობდა საჯარო თავშეყრის საშუალებებით, მონაწილეთა უმეტესობა ამბობს, რომ მათ ემოციურ მდგომარეობაზე სოციალიზაციის სივრცეებზე ხელმისაწვდომობის არქონა უარყოფითად მოქმედებს.
- პარტნიორთან ურთიერთობის კუთხით მდგომარეობა განსხვავებულია. თუმცა, სტაბილურ ურთიერთობაში მყოფი მონაწილეების უმეტესობა ამბობს, რომ პანდემიის პერიოდში მათი ურთიერთობა უფრო მყარი გახდა.
- ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთაგან ყველაზე მეტისთვის საერთო სათემო ორგანიზაციების მიერ გაწეული დახმარება აღმოჩნდა: კერძოდ, ბინის ქირის სუბსიდირება, საკვები ვაუჩერები და სხვა. ამის პარალელურად, ნაწილი ორგანიზაციების სტანდარტული სერვისების მიღებასაც აგრძელებდა.
- თავად ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეები პანდემიის პერიოდში ჩართულობები იყვნენ სოლიდარობის სხვადასხვა ღონისძიებაში. უმეტესობას აქვს უსახლკარო თემის წევრების შეფარების გამოცდილება.

შედეგების დეტალური მიმოხილვა

რა არის COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებული გამოწვევებიდან ემოციურად ყველაზე რთული?

დიკუსიის დასაწყისში მონაწილეებს ვეკითხებოდით, COVID-19-თან დაკავშირებულ გამოწვევებს შორის, პერსონალურად მათთვის რომელი იყო ემოციურად ყველაზე რთული. პასუხებს შორის ყველაზე ხშირად მონაწილეები ასახელებენ უმუშევრობასა და სოციალური დისტანცირების რეგულაციებით განპირობებულ შეზღუდულ სოციალურ ურთიერთობებს.

გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, მონაწილეები ასახელებენ: პროდუქტებზე ფასების ზრდას; ხალხის ისტერიულ დამოკიდებულებას და არაადექვატურ სიფრთხილეს, როგორც სოციალიზაციის ერთ-ერთ დამაბრკოლებელ გარემოებას და ინდივიდუალური პასუხისმგებლობის უგულვებელყოფის პრაქტიკას; კომენდანტის საათის დანესებას, როგორც სოციალიზაციის, ისე დატვირთული სამუშაო გრაფიკის შემდეგ განტვირთვის შესაძლებლობის აკრძალვას; ახალი სამსახურის პოვნის შესაძლებლობების შემცირებას; სახლიდან მუშაობის აუცილებლობას, როგორც პასიური ცხოვრების წესის და ფიზიკური პასიურობის რისკ-ფაქტორს. COVID-19-ის გავრცელებით გამოწვეული ჯანმრთელობის რისკებს მონაწილეთა უმრავლესობა არ მიიჩნევს პერსონალურად მათთვის მნიშვნელოვან გამოწვევად. მხოლოდ ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების ჯგუფიდან ორი მონაწილე ამბობს, რომ მათ ემოციურ მდგომარეობაზე მოქმედებს ჯანმრთელობასთან დაკავშირებული რისკები. ამ შფოთვის მიზეზი ერთ შემთხვევაში საკუთარი იმუნური პრობლემები, ხოლო მეორე შემთხვევაში ხანდაზმული ოჯახის წევრების ჯანმრთელობის რისკებია.

უნდა ითქვას, რომ მონაწილეები ყველაზე ხშირად დასახელებულ უმუშევრობას სხვადასხვა უსიამოვნო ფაქტორს უკავშირებენ. კერძოდ: რესპონდენტთა ნაწილისთვის უმუშევრობა დაკავშირებულია სოციალიზაციის სივრცეების შეზღუდვასთან, რამდენადაც მონაწილეთა ნაწილი დასაქმებული იყო გეი-ფრენდლი ბარებსა და კლუბებში; ნაწილისთვის უმუშევრობა პირდაპირ დაკავშირებულია ეკონომიკურ სიდუხჭირესთან, განსხვავებით მათგან, ვისი ეკონომიკური კეთილდღეობაც მხოლოდ სამსახურზე არ არის დამოკიდებული – ფოკუს ჯგუფის მონაწილეთა დიდ ნაწილს ეკონომიკურად ოჯახი ეხმარება, ერთი მონაწილე (ლბ) სერვისის მიმღებია ზრუნვის ინსტიტუციაში; ასევე, მონაწილეთა ნაწილი ამბობს,

რომ უმუშევრობა დაკავშირებულია უსაქმურობასა და უმოქმედობასთან, როგორც ემოციურად რთულ მდგომარეობასთან. **„ბედნიერი მაშინ ვარ, როცა საქმეს ვაკეთებ“.** (გეი/ბისექსუალი კაცების ჯგუფი), **„ვერ ვიტან, როცა სახლში ვარ და აი, უსაქმურად რომ ვარ რა. საქმეს რომ არ ვაკეთებ, ჩემთვის ეს ყველაზე ცუდი რაღაც არის“.** (ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების ჯგუფი), **„ნევროზი დამემართა იმ მხრივ, რომ უმოქმედოდ ვიჯექი“.** (ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების ჯგუფი)

ფოკუს-ჯგუფების შემდეგი სადისკუსიო საკითხები უშუალოდ მონაწილეთა გამოცდილებებს ეხებოდა. პირველ რიგში, მონაწილეებს ვთხოვეთ გაეზიარებინათ COVID-19-ის გავლენა პერსონალურად მათ შრომით პირობებზე, შემოსავალსა და ეკონომიკურ კეთილდღეობა-დამოუკიდებლობაზე.

COVID-19-ის გავლენა დასაქმების მდგომარეობაზე

ფოკუს-ჯგუფის ერთი მონაწილის გარდა ყველა პანდემიის დაწყებამდე იყო დასაქმებული. ფოკუს-ჯგუფის პანდემიამდე დასაქმებულ მონაწილეთა მნიშვნელოვანი უმრავლესობა მუშაობდა მომსახურების სფეროში ან/და დაკავებული იყო პრეკარიული შრომით. მონაწილეებს შორის არიან სხვადასხვა სფეროში მომუშავე თვითდასაქმებულები. ამჟამად, ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა დიდი ნაწილი არის უმუშევარი.

საქმიანობის სფეროს მიხედვით ერთმანეთისგან განსხვავდება იმ მონაწილეთა გამოცდილებები, რომლებიც პანდემიამდე მუშაობდნენ როგორც თვითდასაქმებულები. ამ მონაწილეების მიერ დეკლარირებული ინფორმაციის გათვალისწინებით, შეიძლება ითქვას, რომ დასაქმების სფეროს მიხედვით, ერთმანეთისგან მნიშვნელოვნად განსხვავდება თვითდასაქმებულების როგორც პანდემიამდელი ეკონომიკური მდგომარეობა, ისე COVID-19-ის გავლენა მათ კეთილდღეობაზე.

მაგალითად, მუსიკალურ ინდუსტრიაში მომუშავე თვითდასაქმებული მონაწილე ამბობს, რომ ამჟამად არის უმუშევარი და ყოველგვარი შემოსავლის გარეშე დარჩენილი; მაშინ როდესაც პანდემიამდე მისი შემოსავალი იყო 1. სტაბილური – ის მუშაობდა როგორც კერძო ღონისძიებებზე ერთჯერადი შეკვეთის საფუძველზე, ისე მუდმივ დამქირავებლებთან სხვადასხვა ბარსა თუ რესტორანში, 2. საშუალოზე მაღალი, რამდენადაც ჰქონდა დანაზოგი, რომლითაც, როგორც თავად ამბობს, შეისყიდა ბინა

და ეპიდემიის პირველი ტალღის დროს გარკვეული დროით შეძლო საჭიროებების უზრუნველყოფა.

ამის პარალელურად, მონაწილე რომელიც პანდემიამდეც იყო თვითდასაქმებული განათლების სფეროში, მუშაობდა რეპეტიტორად, COVID-19-ის დაწყების შემდეგაც განაგრძობს საქმიანობას. თუმცა, როგორც თავად ამბობს, პანდემია მის კეთილდღეობაზეც აისახა, რამდენადაც ეპიდემიის პირველი ტალღის დროს გატარებული პრევენციული პოლიტიკის გამო უცერად მოსწავლეთა მნიშვნელოვანი რაოდენობა დაკარგა – როგორც თავად ამბობს, მათი ფინანსური მდგომარეობის გაუარესების გამო. შესაბამისად, აპრილიდან ზაფხულის ბოლომდე ნელ-ნელა უარესდებოდა მისი ეკონომიკური მდგომარეობა, მაგრამ ამჟამად ისევ სტაბილურად აგრძელებს მუშაობას.

თვითდასაქმებულებს კი, რომლებიც სტანდარტულად, ერთჯერად კერძო შეკვეთებზე იყვნენ დამოკიდებულები (თარჯიმანი, გრაფიკული დიზაინერი), მოუწიათ ან სტაბილური ანაზღაურებისათვის სამუშაო სფეროს რადიკალური ცვლილება, ან ეპიდემიის მეორე ტალღისათვის უმუშევრად დარჩენა – აქვთ ძირითადად არასტაბილური და არასაკმაირისი ჰონორარი.

თვითდასაქმებულთა შორის მხოლოდ ნაწილმა მიიღო სახელმწიფოს ერთჯერადი კომპენსაცია 300 ლარის ოდენობით. მათ შორის, ვინც არ/ვერ მიიღო კომპენსაცია, ერთმა მონაწილემ არ იცოდა ამ საშუალების არსებობის შესახებ, ხოლო მეორე უიმედოდ იყო განწყობილი და არ სცადა მიეღო კომპენსაცია.

რაც ეხება პანდემიამდე მომსახურების სფეროში დასაქმებულ მონაწილებს, მათი გამოცდილებები უფრო ჰგავს ერთმანეთს. კერძოდ, ამ ადამიანების უმეტესობა ამბობს, რომ ყველაზე მეტად ეპიდემიის პირველი ტალღის დროს გაუჭირდათ. სწორედ ამ დროს დაიკეტა სივრცეები, სადაც მუშაობდნენ, დაკარგეს სამსახური და, უმეტეს შემთხვევაში, არც სახელმწიფო კომპენსაცია ერგოთ.

მიზეზი, რის გამოც მონაწილეთა თქმით, მათ ვერ აიღეს სახელმწიფოს შესაბამისი კომპენსაცია,⁸⁷ ძირითადად დამსაქმებლების მხრიდან გულგრილობაა: ზოგ შემთხვევაში ქსელური მარკეტების კომპანიამ შემცირება დაიწყო იმ ვადაზე გვიან, ვიდრე კომპენსაციის მიმღები უნდა ყოფილიყო უმუშევრის სტატუსის მქონე; ზოგ შემთხვევაში დასაქმებული არ იყო გაფორმებუ-

87 უმუშევრებისათვის განკუთვნილი კომპენსაცია 6 თვის განმავლობაში 200 ლარის ოდენობით.

ლი და, შესაბამისად, ვერც თავად უმუშევარი და ვერც დამსაქმებელი ვერ მოახერხებდნენ კანონიერად დაემტკიცებინათ პანდემიის გამო სამსახურის დაკარგვის ფაქტი; ორი სამსახურის არსებობის დროს დამსაქმებლებმა არ გაითვალისწინეს დასაქმებულის განსაკუთრებული საჭიროება – როდესაც ერთმა თავად ჩარიცხა მცირე კომპენსაცია (ერთი თვის ხელფასის 50%), მეორემ ვეღარ მოითხოვა დასაქმებულისთვის კომპენსაცია.

ამ უკანასკნელი ფაქტის გარდა, მხოლოდ ერთი შემთხვევა გამოვლინდა ფოკუს-ჯგუფების მონაწილეთა გამოცდილებაში, როდესაც კერძო დამსაქმებელმა (კაზინო) თავად გადაიხადა კომპენსაციის თანხა რამდენიმე თვის განმავლობაში. მხოლოდ ერთი იყო შემთხვევა მონაწილეთა გამოცდილებაში, როდესაც COVID-19-ის პანდემიის გამო უმუშევრად დარჩენილმა, მანამდე რესტორანში მომუშავე მონაწილემ, თვითონ მიმართა შესაბამის უწყებებს და მიიღო უმუშევრობის კომპენსაცია.

ის მონაწილეებიც კი, ვინც საკუთარი პროფესიით განაგრძნობს მუშაობას პანდემიის განმავლობაში ორგანიზაცია/კომპანიაში თუ თავისუფალი გრაფიკით⁸⁸, ამბობს, რომ COVID-19-მა სერიოზული ზიანი მიაყენა მათ კეთილდღეობას.

მაგალითად, გიდი, რომელის სამუშაო დატვირთვაც იყო სეზონური, მაგრამ გარანტირებული და საკმარისი, ამჟამად მხოლოდ არასტაბილური დაკვეთებით იღებს შემოსავალს, როგორც გარემოს მკვლევარი. ეს კი, როგორც თავად ამბობს, არ აგრძნობინებს თავს მყარად და ოჯახის დახმარების გარეშე გაუჭირდებოდა.

ხელოსანი, რომელმაც პირველი ტალღის დროს დაკარგა სამსახური, თუმცა, ამჟამად სტაბილურადაა დასაქმებული ერთ-ერთ სამშენებლო კომპანიაში, ამბობს, რომ მისი დამსაქმებელი ბოროტად სარგებლობს შექმნილი კრიზისით. კერძოდ, კომპანიის წარმომადგენლები სპეკულირებენ ხელობის საბაზრო ფასებით და დასაქმებულ ხელოსნებს პანდემიამდე ანაზღაურებაზე ნაკლებს უხდიან. როგორც რესპონდენტი ამბობს, კომპანიის ეს ქცევა განპირობებულია კადრების ადვილად ჩანაცვლების საშუალებით – როგორც ზოგადად ხელოსნების სიმრავლის გამო, ისე კრიზისში იაფი მუშახელის ხელმისაწვდომობით. **„შენ თუ გინდა ამ თანხებში იმუშავე, თუ არადა წადი და მშვიერი იყავი. იძულებულს გხდიან იმუშაო იმ მიზეზულ თანხებზე, რომელიც სასაცილოა და დამცინავია“.** (გეი/ბისექსუალი კაცების ჯგუფი).

88 Freelancer.

გარდა ზემოთ აღნიშნულისა, ეს კონკრეტული სამშენებლო კომპანია გარანტირებულად არ უზრუნველყოფს დასაქმებულთა დაცვას COVID-19-ისაგან: ტესტირების, პრევენციული აღჭურვილობის ხარჯი სრულად ან/და სანახევროდ დასაქმებულების დასაფარია.

გარდა ამ კონკრეტული შემთხვევისა, ამჟამად დასაქმებულთა ის მცირე ნაწილი, ვისაც ფიზიკურ სივრცეში უნევს მუშაობა, ამბობს, რომ პრევენციული აღჭურვილობით უზრუნველყოფილნი არიან დამსაქმებლის მხრიდან, თუმცა, საჭიროების შემთხვევაში, ტესტირების ხარჯებს დამსაქმებელი არ ფარავს.

ამჟამად სახლიდან ონლაინ მომუშავე მონაწილეები, სხვადასხვა ფაქტორის გამო, სხვადასხვაგვარად აფასებენ ამ გამოცდილებას:

მონაწილე, რომელიც პარტნიორთან ერთად ცხოვრობს ცალკე, ამბობს, რომ ონლაინ მუშაობა მისთვის კომფორტულია, რადგან არ უნევს საზოგადოებრივი ტრანსპორტით მგზავრობა და პარტნიორთან სამსახურის გამო განშორება დღის განმავლობაში.

ის მონაწილეც, რომელიც რეპეტიტორად მუშაობს ონლაინ, პარტნიორთან ერთად ცხოვრობს, თუმცა, ამბობს, რომ მისთვის ძალიან რთულია სახლიდან მუშაობა. ამის მიზეზად პასიურად ყოფნით განპირობებულ დისკომფორტს ასახელებს.

მონაწილე, რომელიც ბინას ქირაობს მეგობრებთან ერთად და აქვს ორი სამსახური – მომსახურების სფეროში (ბარის მენეჯერი) და სათემო ორგანიზაციაში, ამბობს, რომ ამ უკანასკნელში სახლიდან ეფექტურად მუშაობა უჭირს. მომსახურების სფეროს რაც შეეხება, ობიექტი, სადაც არის დასაქმებული, გადავიდა დისტანციურ მომსახურებაზე (დელივერი, თიქი ევეი), და არ გაუჩერებია მუშაობა.

COVID-19-ის გავლენა საყოფაცხოვრებო პირობაზე / შინაგარემოზე

COVID-19-ის პანდემიის დაწყებამდე ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა მხოლოდ მცირე ნაწილი (2/17) ცხოვრობდა საკუთარ ბიოლოგიურ ოჯახთან, ხოლო უმეტესობა ცხოვრობდა მარტო, პარტნიორთან ან მეგობრებთან ერთად, ძირითადად, ნაქირავებ ბინაში.

აღსანიშნავია, რომ ფოკუს-ჯგუფების იმ მონაწილეებსაც კი, ვინც პანდემიამდე ცხოვრობდნენ ბიოლოგიურ ოჯახთან, ამ პერიოდში მოუწიათ საცხოვრებლის შეცვლა: ერთი მონაწილე (ლბ) ამბობს, რომ იძულებითი ქორ-

წინების თავიდან აცილების მიზნით, ფიქტიური ქორწინების გათამაშება მოუწია და ცალკე გადავიდა შემთხვევით ნაპოვნ თემის წევრთან (ტრანსი კაცი) ერთად. თუმცა, დროთა განმავლობაში წყვილს კარგი ურთიერთობა ჩამოუყალიბდა და ამჟამად აგრძელებენ ერთად ცხოვრებას. მეორე შემთხვევაში (გბ) სახლის დატოვების აუცილებლობა ქამინგაუთმა გამოიწვია – ოჯახმა გარდა იმისა, რომ არ მიიღო შვილის ორიენტაცია, ყოველგვარი მხარდაჭერის გარეშე დატოვა ის, რამაც, როგორც თავად რესპონდენტი ყვება, დიდი ფსიქოლოგიური ტრავმა მიაყენა.

მიუხედავად იმისა, თუ როგორ შეიცვალა თემის წევრების შინამეურნეობა პანდემიის პირობებში, ყველა მონაწილე ამბობს, რომ COVID-19-მა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა მათ საყოფაცხოვრებო პირობებზე.

კერძოდ, მათ ნაწილს, ვინც პირველი ტალღის დროს დაკარგა სამსახური და შემოსავალი, საცხოვრებლად ბიოლოგიურ ოჯახში დაბრუნება მოუწია. აღსანიშნავია, რომ მათ შორის (5/17), მხოლოდ ერთს აქვს ქამინგაუთი გაკეთებული ოჯახში. სხვები, მიუხედავად იმისა, რომ არ არიან გენდერულად კონფორმულები და, ზოგიერთის თქმით, სახლში მშობლებს ეჭვი აქვთ სექსუალობასთან დაკავშირებით, ოჯახის წევრებისგან იღებენ/იღებდნენ ყოფით მხარდაჭერას (საცხოვრებლით და საყოფაცხოვრებო საჭიროებების დაკმაყოფილების უზრუნველყოფა). თუმცა, ყველა მათგანი საუბრობს ამ პირობებში ცხოვრების სირთულეზე. მათ შორის ვინც თბილისიდან რეგიონში დაბრუნდა, პარტნიორთან განშორების ან/და მშობლიურ ადგილთან/ნათესავებთან/ახლობლებთან ემოციური ბმის არარსებობის გამო. **„დაახლოებით 6 წელია თუ მეტი არა თბილისში ვცხოვრობ და ძალიან იშვიათად ჩავდიოდი ხოლმე სოფელში. ... უბრალოდ იმდენად გადაჩვეული ვიყავი ჩემს მშობლებთან და ოჯახის წევრებთან კონტაქტს, ესე არ შემეძლო, რომ უცებ ჩავედი და, ჰოი საოცრებავ, ისევ იგივე ურთიერთობა მეონოდა, როგორც 19 წლის რომ ვიყავი, სანამ წამოვიდოდი იქედან“.** (გეი/ბისექსუალი კაცების ჯგუფი).

სახლში დაბრუნებული სხვა მონაწილეები კი ემოციური სირთულეების მიზეზად სექსუალობის მალვის აუცილებლობას ასახელებენ. როგორც ერთ-ერთი ამბობს, ახლო ურთიერთობა აქვს დედასთან⁸⁹ და, რადგან იცის რომ მხარს არ დაუჭერს როგორც თემის წევრს, „აზრი არ აქვს“ გა-

89 ცხოვრობს დედასთან, მამინაცვალთან და დედმამიშვილთან ერთად.

მხელას. ზოგიერთისთვის ამის საპირწონე ისაა, რომ ოჯახში ვინმემ მაინც იცის – ერთ შემთხვევაში, უმცროსმა თინეიჯერმა ძმამ.

არიან ისეთებიც (გბ), ვინც დისკომფორტის მიზეზად ერთი და იგივე ადამიანების ყურებას და დიდ ოჯახში ცხოვრების სირთულეს ასახელებენ.

აღსანიშნავია, რომ პირველი ტალღის შემდეგ, მონაწილეთა შორის გეი/ბი მამაკაცების უმეტესობამ ისევ დატოვა მშობლების სახლი და გააგრძელა ცალკე/მეგობრებთან ერთად ცხოვრება; ხოლო ფოკუს-ჯგუფების მონაწილე ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალები დღემდე ცხოვრობენ მშობლების სახლში.

მონაწილეებს შორის არიან ისეთები, რომლებსაც ედგათ უკიდურესი საჭიროება ოჯახში დაბრუნების, თუმცა, სხვადასხვა მიზეზის გამო, არ დაბრუნდნენ:

მონაწილეები, რომელთა ორიენტაციის შესახებაც იცინ ოჯახის წევრებმა, აღნიშნულის მიზეზად მათ უარყოფით დამოკიდებულებას ასახელებენ⁹⁰.

ლესბოსელ/ბისექსუალ ქალებს შორის ზოგიერთს პრინციპულად არ უნდოდა პარტნიორის გარეშე ოჯახში დაბრუნება, ოჯახებმა კი წყვილის შეფარებაზე უარი თქვეს; ზოგიერთს მკაფიოდ უარყოფითი დამოკიდებულების გამო, არც ჰქონია მსგავსი კომუნიკაცია. ოჯახის წევრების მხრიდან უმეტესად დეკლარირებული უარყოფითი დამოკიდებულებების მიუხედავად, ამ კონტექსტში მონაწილეები ლაპარაკობენ ოჯახის წევრების მხრიდან კრიზისში დახმარების პრაქტიკაზეც: არის რამდენიმე მონაწილე, რომელიც ამბობს, რომ ოჯახის მამაკაც წევრებთან (მამა, ძმა) კარგი ურთიერთობა აქვთ და COVID-19-თან დაკავშირებული კრიზისის პირობებში ეს ადამიანები მხარში ედგნენ როგორც მატერიალურად (ფინანსური მხარდაჭერა, პროდუქტებით მომარაგება), ისე ემოციურად (მოკითხვა, გამხნეება, სამსახურის შოვნაში მიხმარება...). ამის საპირისპიროდ, ყველა მონაწილე საუბრობს დედის მხრიდან მათი გენდერული იდენტობისა და სექსუალური ორიენტაციის, თვითგამოხატვის მიუღებლობაზე. ერთ-ერთი მონაწილე ლაპარაკობს დედის მხრიდან COVID-19-ის კრიზისის დროს მხარდაჭერაზე, მაგრამ, თავადვე არაეფექტურად აფასებს მშობლის მხრიდან დახმარებას.

90 ყველა ლბ ჯგუფიდან.

ფოკუს-ჯგუფების მონაწილე გეი/ბი მამაკაცებს შორის, ვინც უკიდურესი საჭიროების მიუხედავად, გააგრძელა ცალკე ცხოვრება ნაქირავებ ბინაში / არ დაბრუნდა მშობლების სახლში, არცერთს არ აქვს ოჯახთან ქამინგაუთი გაკეთებული – ყველა ამბობს, რომ გაიშვიათებული ურთიერთობის გამო, ქამინგაუთის საჭიროება არაა, ზოგი ცდილობს ამით ურთიერთობა არ დაძაბოს მშობლებთან. მათგან ყველა არის თბილისის მკვიდრი და წარმოშობით რეგიონიდან. ისინი თბილისში დარჩენის მიზეზად მუშაობის შესაძლებლობას და, ასევე, მშობლიურ მხარესთან ემოციური კავშირის არქონას ასახელებენ. ამის პარალელურად, ეს მონაწილეები ამბობენ, რომ ოჯახისგან იღებენ მორალურ და, საჭიროების შემთხვევაში, ფინანსურ მხარდაჭერასაც.

მათ უმრავლესობას, ვინც ცალკე/პარტნიორთან/მეგობრებთან ერთად ცხოვრება გააგრძელა, COVID-19-ის პირველი ტალღის დროს მოუწია საცხოვრებლის შეცვლა. კერძოდ, უფრო იაფფასიან ბინაში გადასვლა. ზოგიერთს ბინის გამოცვლა რამდენჯერმეც მოუწია, რაც პანდემიამდელი მეტნაკლებად სტაბილური საბინაო პირობების საპირისპიროდ, რთულად გასამკლავებელი გამოწვევა აღმოჩნდა მათთვის.

COVID-19-ის გავლენა სოციალიზაციაზე და პირად ურთიერთობებზე

თემში სოციალიზაციაზე საუბრისას მნიშვნელოვანი განსხვავება დაფიქსირდა ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალებისა და გეი/ბისექსუალი მამაკაცების ჯგუფებს შორის.

კერძოდ, ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების უმრავლესობა (8/9) ამბობს, რომ ქვიარ სოციალიზაციის საჯარო სივრცეებში/ლონისძიებებზე, ქვიარ-მეგობრულ კლუბებსა და ბარებში ძალიან იშვიათად, იშვიათად ან საერთოდ არ სოციალიზდებოდნენ. ამის მიზეზად უმეტესობა საკუთარ ტემპერამენტს, ზოგიერთი მშობლების მხრიდან შეზღუდვას, ზოგიც ასაკის მატებას ასახელებს. მათი უმრავლესობა არც სოციალურ ქსელეში თემატურ ონლაინ-პლატფორმებით სარგებლობს რეგულარულად. თუმცა, ზოგიერთი მათგანი ამბობს, რომ მეგობრებთან ერთად პანდემიამდე ხშირად დადიოდა ბარებში, რომლებიც შეიძლება იყვნენ ქვიარ ადამიანებიც, მაგრამ არა აუცილებლად, ბარებშიც, ოღონდ რაღაც თემატურ ბარებში არა. უფრო სტანდარტულ ბარებში. **„სამეგობროს რაც შეეხება, ქვიარ მეგობრებიც მყავს, ჰეტეროებიც. რაღაცა გამორჩეულად რომელიღაც ბაბლში ყოფნა არ მომწონს და არც არასდროს მომწონდა“.** (ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალების ჯგუფი).

მათი უმეტესობა ამბობს, რომ იშვიათად, მაგრამ მაინც დადიოდნენ სათემო ორგანიზაციების⁹¹ მიერ ორგანიზებულ შეხვედრებზე, ტრენინგებსა თუ ვორქშოფებზე, რასაც ძირითადად დადებითად და საჭიროდ აფასებენ.

ამის საპირისპიროდ, ფოკუს-ჯგუფების მონაწილეა გეი/ბისექსუალი მამაკაცების ჯგუფიდან ყველა ამბობს, რომ რეგულარულად დადიოდა ქვიარ-მეგობრულ ბარებსა და კლუბებში, პლეშკებსა და სხვადასხვა ქვიარ-ლონისძიებებზე. აღსანიშნავია, რომ ეს სივრცეები (ბარები/კლუბები) ამ ჯგუფის წევრებისათვის არა მხოლოდ სოციალიზაციის, არამედ დასაქმების ადგილსაც წარმოადგენდა. მიუხედავად იმისა, რომ ნაწილს სათემო ორგანიზაციებში მუშაობის გამოცდილებაც აქვს, ქალებთან შედარებით გეი/ბი მამაკაცები უფრო ნაკლებად საუბრობენ ორგანიზაციების სივრცეებში გამართულ ღონისძიებებს (სათემო შეხვედრები, ვორქშოფები თუ ტრენინგები) და არ აფიქსირებენ ამ უკანასკნელთან რაიმე ტიპის ემოციურ ბმას ან შეფასებას.

COVID-19-თან დაკავშირებული რეგულაციების გამო სპეციფიკურად ქვიარ სივრცეების/ლონისძიებების შეზღუდვას ყველა მონაწილე უარყოფითად აფასებს. პანდემიამდელი გამოცდილების და იმის მიუხედავად, თუ ვინ რამდენად ხშირად სარგებლობდა საჯარო თავშესაფრის საშუალებებით, მონაწილეთა უმეტესობა ამბობს, რომ მათ ემოციურ მდგომარეობაზე სოციალიზაციის სივრცეებზე ხელმისაწვდომობის არქონა უარყოფითად მოქმედებს. ზოგიერთი მონაწილე (ორივე ჯგუფიდან), აღნიშნავს, რომ სოციალიზაციის სივრცეების შეზღუდვამ ფსიქო-ემოციური მდგომარეობა შეუცვალა, კერძოდ, გადააჩვია სოციალურ ურთიერთობებს, უფრო ჩაკეტილი გახდა. მონაწილეთა ნაწილი ამბობს, რომ შეზღუდვების მიუხედავად ნახულობენ მეგობრებს, თუმცა, საერთო ქვიარ სივრცეებში შეკრებები განსაკუთრებული სულისკვეთების მატარებელი იყო ქვიარ ადამიანებისთვის და მეგობრების პატარა წრესთან ურთიერთობის შენარჩუნება ვერ იქნება ამ კოლექტიური გამოცდილების საპირწონე.

მათ შორის, ვისაც პანდემიამდეც ჰყავდა პარტნიორი (9/17), უმეტესობა ამბობს, რომ მათი ურთიერთობა COVID-19-ის კრიზისის დროს უფრო მყარი გახდა და გაუმჯობესდა. ამის მიზეზად მონაწილეები ძირითადად,

91 ძირითადად, WISG-ს ასახელებენ.

კრიზისის დროს პარტნიორის მხრიდან მხარდაჭერას, ერთმანეთთან მეტი დროის გატარებასა და საუბრის და ურთიერთგაცვლა-გაზიარების მეტი საშუალების ქონას ასახელებენ თუნდაც, ზოგ შემთხვევაში, სამსახურისა და სხვა მატერიალური სიკეთეების დაკარგვის შედეგად.

ის მონაწილეები, რომელთაც პირველი ტალღისას რეგიონში მოუწიათ დაბრუნება და პანდემიამდე ურთიერთობაში იყვნენ, პარტნიორთან ფიზიკური დაშორების აუცილებლობის სირთულეზე საუბრობენ. აქ საქმე ზოგ შემთხვევაში პარტნიორის გენდერული იდენტობის გამო მშობლების წინააღმდეგობასა და დამოუკიდებლად თავის უზრუნველყოფის პრობლემასთან გვაქვს. ამ მდგომარეობას ზოგიერთი მონაწილე აღწერს, როგორც ყველაზე რთულ გამოწვევას პანდემიის პირობებში, ხოლო ზოგი მონაწილე ურთიერთობის იმ თავისებურებებზე ლაპარაკობს, რომელიც დისტანციურად ყოფნის დროს იჩენს თავს, როგორიცაა გაუცხოება და ურთიერთობის გაცეცხლა.

ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთა შორის იყვნენ ისეთებიც, ვინც ამბობს, რომ კარანტინის პერიოდში ურთიერთობა ყოფითი რუტინების გამო, დამლელი გახდა.

COVID19-ის კრიზისით გამოწვეული საქმიანობების საპასუხო დახმარება და სოლიდარობა

ყველა ზემოთ განხილული გამოწვევების საპასუხოდ რესპონდენტებმა სხვადასხვა დახმარებით ისარგებლეს.

ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეთაგან ყველაზე მეტისთვის საერთო სათემო ორგანიზაციების მიერ გაწეული დახმარება აღმოჩნდა: კერძოდ, ბინის ქირის სუბსიდირება (WISG, თანასწორობის მოძრაობა), საკვები ვაუჩერები (WISG, „თანადგომა“) და, ამის პარალელურად, ნაწილი ორგანიზაციების სტანდარტული სერვისების მიღებასაც აგრძელებდა, როგორიცაა ფსიქოლოგის, სოციალური მუშაკის მომსახურება და დაავადებების პრევენციული სერვისები („თანადგომა“). მონაწილეთა შორის იყვნენ ისეთები, რომლებმაც უარი თქვეს ორგანიზაციებისაგან შეთავაზებული დახმარების მიღებაზე, რათა დაეზოგათ ლიმიტირებული რესურსები სხვებისთვის, ვისაც მეტად სჭირდება.

აღსანიშნავია, რომ ფოკუს-ჯგუფების მონაწილეები აფასებენ დახმარებების შესახებ ორგანიზაციების მხრიდან კომუნიკაციის ფორმებს და ამბობენ, რომ განსაკუთრებით დასაფასებელი და მნიშვნელოვანი თემის წევრების მდგომარეობის მონიტორინგი იყო. კერძოდ, იმ ორგანიზაციების

პრაქტიკა, ვინც სერვისით მოსარგებლეთა მდგომარეობის შესასწავლად თავად უკავშირდებოდა მათ⁹².

რაც შეეხება სახელმწიფო დახმარების პროგრამებს, გარდა უმუშევრებისა და თვითდასაქმებულებისათვის განკუთვნილი კომპენსაციებისა (დეტალურად გვ. 4), რესპონდენტთა ნაწილი მოხვდა კომუნალური გადასახადების საყოველთაო სუბსიდირების პროგრამაში, მიუხედავად იმისა, ჰქონდათ ამის საჭიროება თუ არა.

აღსანიშნავია, რომ თავად ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეები ჩართულები იყვნენ სხვადასხვა დახმარების ღონისძიებაში. მათ უმეტესობას აქვს უსახლკარო თემის წევრების შეფარების გამოცდილება. ისინი, ვინც ამჟამად უზრუნველყოფილია სახლით, დისკუსიების განმავლობაშიც გამოთქვამდნენ სხვების შეფარების მზაობას. გარდა ამისა, ფოკუს-ჯგუფის მონაწილეების ნაწილი ამბობს, რომ ინდივიდუალურად ეხმარება საჭიროების მქონე ოჯახის წევრებს, ნაცნობებს და ახლობლებს, აწყობდნენ სოლიდარობის კამპანიებს⁹³, უერთდებოდნენ როგორც სოლიდარობის არაფორმალურ ჯგუფებს⁹⁴, ისე მოხალისეობრივად ჩართულები იყვნენ ორგანიზებულ საქველმოქმედო აქტივობებში⁹⁵.

92 ამ კონტექსტში რესპონდენტები ძირითადად ლესბოსელი/ბისექსუალი ქალები იყვნენ.

93 მაგ. საქველმოქმედო მუსიკალური ლაივ-სტრიმები სოციალურ ქსელებში ტრანსგენდერი ადამიანების მხარდასაჭერად.

94 ტრანს სოლიდარობის ჯგუფი facebook-ზე.

95 წითელი ჯვრის კამპანია.

8. ბიბლიოგრაფია

1. აღდგომელაშვილი ე. (2016). „წინასწარგანწყობიდან თანასწორობამდე: საზოგადოების ცოდნის, ინფორმირებულობისა და დამოკიდებულების კვლევა ლგბტ ჯგუფისა და მათი უფლებრივი თანასწორობის მიმართ საქართველოში“. თბილისი. WISG.
2. აღდგომელაშვილი ე., გვიანიშვილი ნ., რატიანი ც., თოდუა თ. (2015). „ტრანსგენდერ ადამიანთა საჭიროებები ჯანმრთელობის დაცვის სფეროში“. საჯარო პოლიტიკის დოკუმენტი. WISG. თბილისი.
3. დიაკონიძე ა., ნაცვლიშვილი ვ. (2020) შრომა და სოციალური უსაფრთხოება ახალი კორონავირუსის პანდემიის პერიოდში. რეკომენდაციების პაკეტი საქართველოს მთავრობისთვის. „ღია საზოგადოება – საქართველო“.
4. თანასწორობის მოძრაობა, 2020. საქართველოს ქიმსექსის კვლევა: ქიმსექსი და სქესობრივ კონტექსტში ფსიქოაქტიური ნივთიერებების მოხმარება მამაკაცებში, რომლებსაც სქესობრივი კონტაქტი აქვთ მამაკაცებთან.
5. კაკულია მ., კაპანაძე ნ., (2020). ანტიპანდემიური შეზღუდვების და მთავრობის ანტიკრიზისული ღონისძიებების გავლენა დასაქმებაზე, შემოსავლებსა და სიღარიბის დონეზე საქართველოში. საქართველოს სტრატეგიისა და საერთაშორისო ურთიერთობების კვლევის ფონდი.
6. საერთაშორისო ფონდი „კურაციო“ და ასოციაცია „თანადგომა“, (2019). აივ-თან დაკავშირებული სარისკო და უსაფრთხო ქცევები მამაკაცებს შორის, რომელთაც სქესობრივი კონტაქტი აქვთ მამაკაცებთან, თბილისი, ბათუმი, ქუთაისი, საქართველო. ქცევაზე ზედამხედველობის კვლევა.
7. საქართველოს მთავრობა, 2020. COVID-19-ის წინააღმდეგ საქართველოს მთავრობის მიერ გატარებული ღონისძიებების ანგარიში. ხელმისაწვდომია <https://stopcov.ge/Content/files/Government-report.pdf>
8. EMC (2019). ლგბტ ჯგუფის სოციალური ექსკლუზიის კვლევა. თბილისი.

9. WISG (2018). ლგბტ ადამიანთა მდგომარეობა საქართველოში. ტექნიკური ანგარიში.
10. გვიანიშვილი ნ. (2014). „ტრანსგენდერი ადამიანების მდგომარეობა საქართველოში“. თბილისი. WISG. ხელმისაწვდომია ბმულზე: https://wisg.org/Data/docs/publications/research-study/WISG_Transgender_survey_2015.pdf
11. Barrett, D. C., & Pollack, L. M. (2005). Whose gay community? Social class, sexual self-expression, and gay community involvement. *The Sociological Quarterly*, 46(3), 437–456. doi:10.1111/j.1533-8525.2005.00021.x
12. Borgogna, N. C., McDermott, R. C., Aita, S. L., & Kridel, M. M. (2019). Anxiety and depression across gender and sexual minorities: Implications for transgender, gender nonconforming, pansexual, demisexual, asexual, queer, and questioning individuals. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 6(1), 54–63. doi: 10.1037/sgd0000306
13. Gamarel KE, Reisner SL, Parsons JT, Golub SA. Association between socioeconomic position discrimination and psychological distress: findings from a community-based sample of gay and bisexual men in New York City. *Am J Public Health*. 2012;102(11):2094-2101. doi:10.2105/AJPH.2012.300668
14. Gato J., Barrientos J, Tasker F., Miscioscia M., Cerqueira-Santos E., Malmquist A., Seabra D., Leal D., Houghton M., Poli M., Gubello A., Miranda Ramos M., Guzmán M., Urzúa A., Ulloa F. & Wurm M. (2021) Psychosocial Effects of the COVID-19 Pandemic and Mental Health among LGBTQ+ Young Adults: A Cross-Cultural Comparison across Six Nations, *Journal of Homosexuality*, 68:4, 612-630, doi: 10.1080/00918369.2020.1868186
15. Gilbert S, Amella E, Edlund B, Nemeth L. Making the Move: A Mixed Research Integrative Review. *Healthcare (Basel)*. 2015;3(3):757-774. Published 2015 Aug 26. doi:10.3390/healthcare3030757
16. Hafeez H, Zeshan M, Tahir MA, Jahan N, Naveed S. Health Care Disparities Among Lesbian, Gay, Bisexual, and Transgender Youth: A Literature Review. *Cureus*. 2017;9(4):e1184. doi:10.7759/cureus.1184

17. Herek GM, Garnets LD. (2007)Sexual orientation and mental health. *Annual Review of Clinical Psychology*. 3:353–75. [https://doi.org/10.1016/j.HumanRightsCampaignFound,TheLivesandLivelihoodsofManyintheLGBTQCommunityareatRiskAmidstCOVID-19Crisis\(2020\),https://www.hrc.org/resources/the-lives-and-livelihoods-of-many-in-the-lgbtqcommunity-are-at-risk-amidst](https://doi.org/10.1016/j.HumanRightsCampaignFound,TheLivesandLivelihoodsofManyintheLGBTQCommunityareatRiskAmidstCOVID-19Crisis(2020),https://www.hrc.org/resources/the-lives-and-livelihoods-of-many-in-the-lgbtqcommunity-are-at-risk-amidst).
18. ILGA-Europe. COVID-19 and specific impact on LGBTI people and what authorities should be doing to mitigate impact. 2020a Available at: https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/COVID19%20_Impact%20LGBTI%20people.pdf
19. ILGA-Europe. COVID-19 impacts on LGBTI communities in Europe and Central Asia: A rapid assessment report. 2020c Available at: <https://www.ilga-europe.org/sites/default/files/covid19-lgbti-assessment-2020.pdf>
20. Klinenberg E. Social Isolation, Loneliness, and Living Alone: Identifying the Risks for Public Health. *Am J Public Health*. 2016; 106(5): 786-787. doi:10.2105/AJPH.2016.303166
21. Lauren A. Bochicchio, Laurie A. Drabble, Ellen D.B. Riggle, Cat Munroe, Angie R. Wootton & Tonda L. Hughes (2021) Understanding Alcohol and Marijuana Use among Sexual Minority Women during the COVID-19 Pandemic: A Descriptive Phenomenological Study, *Journal of Homosexuality*, 68:4, 631-646, doi: 10.1080/00918369.2020.1868187
22. Lazarus JV, Baker L, Cascio M On behalf of the Nobody Left Outside initiative, *et al* Novel health systems service design checklist to improve healthcare access for marginalised, underserved communities in Europe. *BMJ Open* 2020; **10**: e035621. doi: 10.1136/bmjopen-2019-035621
23. Lee Badgett M.V., Nezhad S., Waaldijk K., Rodgers Y. The Relationship between LGBT Inclusion and Economic Development: An Analysis of Emerging Economies. The Williams Institute. 2014
24. Makhashvili, N., Javakhishvili, J.D., Sturua, L. *et al*. The influence of concern about COVID-19 on mental health in the Republic of Georgia: a cross-sectional study. *Global Health* **16**, 111 (2020). doi:10.1186/s12992-020-00641-9

25. McConnell, E. A., Janulis, P., Phillips, G., Truong, R., & Birkett, M. (2018). Multiple minority stress and LGBT community resilience among sexual minority men. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 5(1), 1-12. doi:10.1037/sgd0000265
26. Meyer IH. Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations: conceptual issues and research evidence. *Psychological Bulletin*. 2003;129(5):674-697. doi:10.1037/0033-2909.129.5.674
27. NLO briefing paper. COVID-19 in marginalised groups: challenges, actions and voices. Available at: <https://nobodyleftoutside.eu/wp-content/uploads/NLO-COVID-19-Briefing-paper-Final-August-2020-updated.pdf>
28. Gregory Phillips II, Dylan Felt, Megan M. Ruprecht, Xinzi Wang, Jiayi Xu, Esrea Pérez-Bill, Rocco M. Bagnarol, Jason Roth, Caleb W. Curry, and Lauren B. Beach. *LGBT Health*. Sep 2020.279-282.<http://doi.org/10.1089/lgbt.2020.0187>
29. Salerno, J. P., Williams, N. D., & Gattamorta, K. A. (2020). LGBTQ populations: Psychologically vulnerable communities in the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12(S1), S239-S242. doi:10.1037/tra0000837
30. Scott E.M., K.L. Wierenga, Dana M. Prince, Braveheart Gillani & Laura Janine Mintz (2021) Disproportionate Impact of the COVID-19 Pandemic on Perceived Social Support, Mental Health and Somatic Symptoms in Sexual and Gender Minority Populations, *Journal of Homosexuality*, 68:4, 577-591, doi: 10.1080/00918369.2020.1868184
31. Tull MT, Edmonds KA, Scamaldo KM, Richmond JR, Rose JP, Gratz KL. Psychological Outcomes Associated with Stay-at-Home Orders and the Perceived Impact of COVID-19 on Daily Life. *Psychiatry Res*. 2020;289:113098. doi:10.1016/j.psychres.2020.11309
32. Weiss M. and Hollibaugh A. Queer Precarity and the Myth, *New Labor Forum*, Vol. 24(3), 2015
33. WHO, COVID-19 and violence against women available at: <https://www.who.int/reproductivehealth/publications/emergencies/COVID-19-VAW-full-text.pdf>

34. Zhang J, Lu H, Zeng H, et al. The differential psychological distress of populations affected by the COVID-19 pandemic. *Brain Behavior Immun.* 2020; 87:49-50. doi:10.1016/j.bbi.2020.04.031
35. <https://unsdg.un.org/resources/covid-19-and-human-rights-we-are-all-together>
36. UN Women, COVID-19 and Ending Violence Against Women and Girls. Available at: <https://www.unwomen.org/-/media/headquarters/attachments/sections/library/publications/2020/issue-brief-covid-19-and-ending-violence-against-women-and-girls-en.pdf?la=en&vs=5006>
37. UN Women. Rapid gender assessment of the COVID-19 situation in Georgia. Tbilisi, 2020. Available at: <https://georgia.unwomen.org/en/digital-library/publications/2020/08/rapid-gender-assessment-of-the-covid-19-situation-in-georgia>

9 789941 843426 >